

การอยู่อาศัยของผู้พิการและทุพพลภาพ : กรณีศึกษา ชุมชนบางตลาดพัฒนา1
(ชุมชนปากด่าน) จังหวัดนนทบุรี

นาย สมเกียรติ ชินนทโรภาส

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้ เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาเคหศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาเคหการ ภาควิชาเคหการ

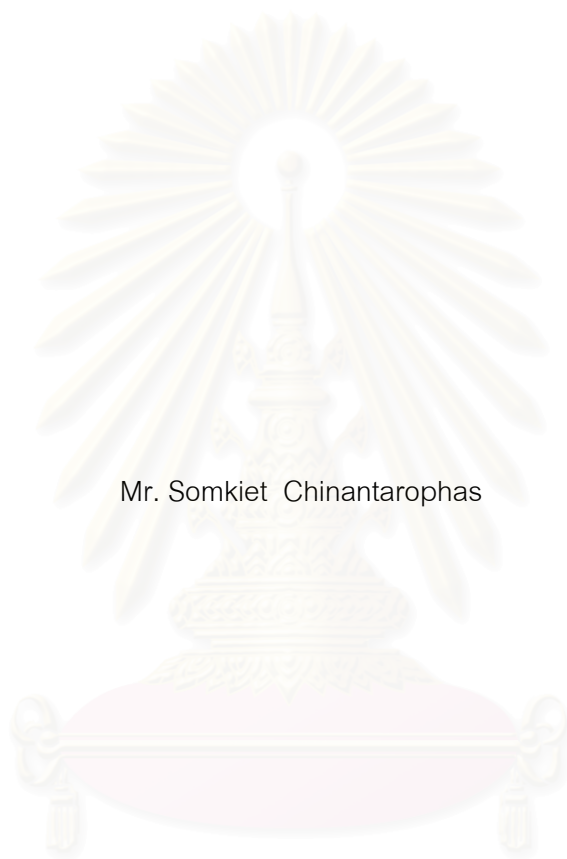
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2545

ISBN 974-17-2172-2

ลิขสิทธิ์ของ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

LIVING CONDITIONS OF THE DISABLED : A CASE STUDY OF BANGTALAD PATTANA
COMMUNITY1, NONTHABURI PROVINCE

Mr. Somkiet Chinantarophas

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Housing Development in Housing
Department of Housing Faculty of Architecture

Chulalongkorn University

Academic Year 2002

ISBN 974-17-2172-2

สมเกียรติ ชีเนนทโรภาส : การอยู่อาศัยของผู้พิการและทุพพลภาพ : กรณีศึกษา ชุมชนบางตลาด - พัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน) จังหวัดนนทบุรี. (LIVING CONDITIONS OF THE DISABLED : A CASE STUDY OF BANGTALAD PATTANA COMMUNITY1, NONTHABURI PROVINCE)
 อาจารย์ที่ปรึกษา : รศ. ดร.ชวลิต นิตยะ, อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม : อาจารย์ดร.กมลทพิทย พานิชภักดิ์
 205 หน้า ISBN 974-17-2172-2.

สถานการณ์ที่อยู่อาศัยของผู้พิการในปัจจุบัน พบว่ายังมีผู้พิการอีกจำนวนมากที่ใช้ชีวิตอยู่ภายนอกสถานสงเคราะห์ และถูกจำหน่ายออกจากสถานสงเคราะห์เมื่ออายุครบ 18ปี ตลอดจนครอบครัวการฝึกอาชีพจากกรมประชาสงเคราะห์ โดยอาศัยอยู่กับครอบครัว อาศัยอยู่เพียงลำพัง และอาศัยอยู่เป็นกลุ่มปะปนกับบุคคลปกติในชุมชนบริเวณใกล้สถานสงเคราะห์ ซึ่งที่อยู่อาศัยส่วนใหญ่ไม่ได้มีการออกแบบไว้ให้เหมาะกับการใช้งานของคนพิการ โดยเฉพาะในชุมชนซึ่งมีลักษณะแออัด จะมีลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ทางสัญจร ลักษณะที่อยู่อาศัย ตลอดจนลักษณะทางสังคม และเศรษฐกิจที่ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้พิการ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ทราบถึง ลักษณะที่อยู่อาศัย ปัญหาและความต้องการ ในการดำรงชีวิตของผู้พิการ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ส่วนที่เป็นชุมชนปากด่าน) อ.ปากเกร็ด จ.นนทบุรี ซึ่งเป็นชุมชนที่มีบุคคลที่ไม่พิการ และผู้พิการอาศัยอยู่ร่วมกัน โดยใช้วิธีการ สัมภาษณ์ สัมภาษณ์ สังเกต สัมภาษณ์ บันทึกผล และนำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาวิเคราะห์ เพื่อเสนอแนวทางในการปรับปรุงและแก้ไข ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

จากการวิจัยพบว่า มีผู้พิการอยู่อาศัยในชุมชนบางตลาดพัฒนา1 จำนวน 73 ครอบครัว มีสมาชิกเป็นผู้พิการ 129 คน และไม่พิการ 26คน อาศัยอยู่ด้วยกัน รวมกันเป็น155คน โดยมีผู้พิการอยู่รวมกันเห็นได้ชัดเจน 7ตำแหน่ง และมีผู้พิการ 3กลุ่ม คือ
 1. ผู้พิการที่ถูกจำหน่ายออกจากสถานสงเคราะห์เด็กพิการ ปากเกร็ด 2. ผู้พิการที่มาจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพ กรมประชาสงเคราะห์ และ
 3. ผู้พิการที่ไม่เคยผ่านการสงเคราะห์ ซึ่งทั้ง 3 กลุ่มอาศัยอยู่ปะปนกัน จากการสำรวจทั้งชุมชนและตัวอาคารที่อยู่อาศัยเองมีลักษณะทางกายภาพที่ไม่เหมาะสมเป็นปัญหาต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ ดังนี้ 1. เส้นทางสัญจรภายในชุมชนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของผู้พิการ 2. ลักษณะทางกายภาพของอาคารเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงที่อยู่อาศัย การใช้พื้นที่ภายในอาคาร และ การมีปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้พิการ 3. ตำแหน่งที่ตั้ง และลักษณะทางกายภาพของอาคาร ส่งผลกระทบต่อสวัสดิภาพในการอยู่อาศัย เช่น ปัญหาทัศนียภาพ และอาชญากรรม 4. มีปัญหาระบบสาธารณูปโภคภายในอาคาร จากการสัมภาษณ์ พบว่าผู้พิการให้ความสำคัญต่อรายได้มากกว่าคุณภาพที่อยู่อาศัย ซึ่งมีเพียงตำแหน่งที่ตั้งของชุมชนเท่านั้นที่เหมาะสมต่ออาชีพหลักของผู้พิการในชุมชนส่วนใหญ่ คือ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาลเพื่อยังชีพ นอกจากนี้ยังพบว่าผู้พิการมีอุปสรรคในการแก้ปัญหาการอยู่อาศัยของตนเอง ได้แก่
 1. ผู้พิการสถานภาพผู้เช่าไม่มีสิทธิ์ปรับปรุงที่อยู่อาศัย 2. ผู้พิการที่ซื้อบ้านขาดความรู้ในการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัย และ
 3. ผู้พิการขาดบทบาทในการแก้ปัญหาการอยู่อาศัย จากปัจจัยดังกล่าวส่งผลให้ผู้พิการมีวิถีชีวิตแบบทนอยู่จนเกิดความเคยชิน

สรุปว่า ควรมีกระบวนการในการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยในระยะสั้น โดยมีกลุ่มผู้ช่วยเหลือเป็นแกนหลัก ในการปรับปรุงที่อยู่อาศัยผู้พิการ และในระยะยาว โดยมีผู้พิการเป็นแกนหลัก ซึ่งมีกระบวนการดังนี้ 1.ทำให้ผู้พิการตระหนักถึงปัญหาในการอยู่อาศัยของตน 2.หาผู้นำธรรมชาติในกลุ่มและทำให้ผู้พิการเห็นถึงประโยชน์ในการระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหา 3.ทำให้กลุ่มบริหารชุมชนเห็นความสำคัญในการพึ่งพาตนเองในการอยู่อาศัยของผู้พิการ 4.ให้ผู้พิการได้มีสิทธิ์และส่วนร่วมในการบริหารชุมชน 5. ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และเอกชนให้การยอมรับ ในผลที่ได้จากการพึ่งพาตนเองแบบมีส่วนร่วมของผู้พิการ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือ 6.ทำให้ชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน) เป็นชุมชนตัวอย่าง ในการเรียนรู้การอยู่อาศัยแบบอิสระของผู้พิการ โดยมีชุมชน และภาครัฐ ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือ โดยอยู่บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองของผู้พิการ

ภาควิชา.....เคหการ.....ลายมือชื่อนิสิต.....
 สาขาวิชา.....เคหการ.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....
 ปีการศึกษา.....2545.....ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

4474220425 : MAJOR HOUSING

KEY WORD : DISABLED / BANGTALAD PATTANA COMMUNITY1

SOMKIET CHINANTAROPHAS : LIVING CONDITIONS OF THE DISABLED: A CASE STUDY OF
BANGTALAD PATTANA COMMUNITY1, NONTABURI PROVINCE. THESIS ADVISOR

: ASSOC.PROF.CHAWALIT NITAYA, Ph.D., THESIS CO-ADVISOR KUNDOLDIBYA PANITCHPAKDI, Ph.D.,
205 pp. ISBN 974-17-2172-2

In studying the living conditions of the disabled at present, it is found that there are still a large number of disabled people living outside welfare homes. Some have been discharged from the welfare homes since they are over 18. Some have completed the vocational training programs run by the Public Welfare Department. They now either live by themselves, with their families, or live in-groups along with able-bodied people in the community near the welfare homes. Most lodgings have not been designed with the disabled in mind. Especially in crowded communities, the physical features of space, passageways, as well as the socio-economic situations in the community certainly have affected the disabled's way of life.

This research aims to study the housing features, the problems and the needs of the disabled in living in the Bangtalad pattana Community 1 (the Pakdam Community Section) in Pak Kret district, Nontaburi Province). This is a community where both disabled and able-bodied people live with each other. Research methods included field survey, observation, interviews, records of results, and analysis of related theories. It is also aimed at making recommendations for physical and socio-economic improvement.

The research reveals that there are a total of 73 families living in this community. Among the 155 community members, 129 are disabled. The other 26 are not. There are seven conspicuous spots where the disabled cluster. The disabled fall into three groups: 1) those discharged from the Pak Kret Disabled children Welfare Home, 2) those from the Vocational Rehabilitation Center, Public Welfare Department, and 3) those who have never been on welfare. All three groups live together.

The survey of the community and the housing structures have revealed the physical features that contribute to the unsuitable living conditions for the disabled as follows: 1.the inconvenient passageways in the community are hindrances to the disabled's way of living 2.the physical features of the buildings pose a limit on access to the buildings, the use of space inside the buildings, and the interactions among the disabled. 3.the location and the physical features of the buildings have an impact on the safety and security of the inhabitants, including potential fires and crime. 4.there are also problems regarding facilities in the buildings.

According to the interviews, the disabled put more importance on their income than on the quality of their housing. Only the location of the community is suitable for the major occupation taken up by most of the disabled in the area, that is, selling government lotteries to earn a living. In addition, it is found that the disabled face the following obstacles in solving their housing problems: 1.as tenants, the disabled do not have the right to improve the housing 2.those disabled people who have bought a house lack the knowledge of how to solve physical housing problems 3.the disabled lack a role in solving housing problems. Due to the above factors, the disabled settle for the present conditions and live on with familiarity.

In conclusion, there should be a short-term problem-solving process where a helper's group is a core in improving housing for the disabled and later, a long-term undertaking with the disabled themselves as core people. The stages in the problem-solving process follow: 1.make the disabled aware of their housing problems 2.find the natural leaders in the group and make the disabled realize the benefits of mobilizing for ideas to solve problems 3.make the community administration see the importance of the disabled's self-reliance in terms of housing 4.let the disabled to have the rights and the opportunities to take part in the community administration 5.request support from concerned agencies, both in the government and the private sector and ask them to endorse the results of the self-reliance building process where the disabled also participate. 6.make the Bangtaladpattana Community 1 (the Pakdam Community Section) a model community in learning about the disabled's independent living with the support and assistance from the community and the government based on their self-reliance concept.

Department of.....Housing.....Student's signature.....

Field of study.....Housing.....Advisor's signature.....

Academic year.....2002.....Co-advisor's signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์นี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาจากท่านรองศาสตราจารย์ ดร.ชวลิต นิตยะ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ และ ท่านอาจารย์ ดร.กฤษณทิพย์ พานิชภัคดี อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม ซึ่งเป็นผู้คอยให้คำปรึกษาแนะนำตลอดจนให้ข้อคิดเห็นอันเป็นประโยชน์อย่างยิ่ง ขอกราบขอบคุณคณะกรรมการวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ สุปรีชา หิรัญโร ประธานกรรมการ รองศาสตราจารย์ นวลน้อย บุญวงษ์ และ พันโท ต่อดวงษ์ กุลครรชิต กรรมการวิทยานิพนธ์ ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำ และความรู้ที่เป็นประโยชน์อันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

การศึกษานี้ผู้วิจัยได้รับความร่วมมืออย่างดียิ่ง จากผู้พิการในชุมชนบางตลาดพัฒนา 1 (ชุมชนปากด่าน) ในการตอบแบบสัมภาษณ์และทำให้ผู้วิจัยได้มีความเข้าใจชีวิตของผู้พิการมากขึ้น อันเป็นข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาอย่างมาก ขอขอบคุณ ผู้นำชุมชน อดีตผู้นำชุมชน และ สมาชิกในชุมชนที่ให้ความร่วมมือในการศึกษา ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ และ นักสังคมสงเคราะห์ที่ได้ให้ข้อมูลอันเป็นประโยชน์ต่อการศึกษา

กราบขอบคุณ คุณแม่สุจิตรา ชีเนนทโรภาส มารดา ผู้ซึ่งคอยให้คำปรึกษาและเป็นกำลังใจ
 กราบขอบคุณ คุณแม่ยุพา มงคลสุข และ คุณพรพิมลภา มงคลสุข ผู้ซึ่งคอยให้ความช่วยเหลือ และ
 อำนวยความสะดวกในทุกๆด้านเป็นอย่างดีอันทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สามารถสำเร็จลุล่วงไปได้

ขอบคุณพระเจ้า สำหรับการทรงนำ การจัดเตรียมในทุกเรื่องสำหรับงานวิจัยครั้งนี้

สถาบันวิทยบริการ
 จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
 นายสมเกียรติ ชีเนนทโรภาส

สารบัญ

หน้า

บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตารางประกอบ.....	ญ
สารบัญรูปภาพประกอบ.....	ฎ
สารบัญแผนที่ประกอบ.....	ณ
สารบัญแผนผังประกอบ.....	ด
สารบัญแผนภูมิประกอบ.....	ต

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตของการวิจัย.....	3
1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	5

บทที่ 2 แนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับความพิการ.....	6
2.2 ความรู้เกี่ยวกับกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.....	9
2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	10
2.4 การจัดที่อยู่อาศัยสำหรับบุคคลพิการ.....	11
2.5 ความบกพร่องของร่างกายและอุปสรรคต่อการใช้อาคาร.....	15
2.6 รูปแบบทางกายภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ.....	17
2.7 การสร้างเครือข่ายองค์กรคนพิการ.....	18
2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	19

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา.....	21
3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	22
3.3 ประชากรเป้าหมาย.....	23
3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	24
3.5 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร.....	25
3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	25
3.7 การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์.....	26
3.8 การจัดสร้างแบบสัมภาษณ์.....	27
3.9 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย.....	30
3.10 การประมวลผลข้อมูลในการวิจัย.....	33
3.11 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย.....	33

บทที่ 4 ที่อยู่อาศัย และการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน บางตลาดพัฒนา1

4.1 ความเป็นมาของชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน).....	34
4.2 ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน.....	36
4.3 ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของผู้พิการ.....	46
4.3.1 ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่าหรือซื้ออยู่.....	47
4.3.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของกลุ่มผู้พิการในชุมชน.....	120
4.3.3 ลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้พิการในชุมชน.....	136

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 5 บทสรุปการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชนและข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

5.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะทางกายภาพต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ.....	146
5.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะทางเศรษฐกิจต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ.....	178
5.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะทางสังคมต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ.....	180
5.4 ข้อเสนอแนะผู้ที่ควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหการอยู่อาศัยผู้พิการ.....	182
5.5 สรุปข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาในภาพรวม.....	188
5.6 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป.....	190
รายการอ้างอิง.....	191
ภาคผนวก.....	194
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	205

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

		หน้า
ตารางที่ 1	แสดงสัดส่วนความลาดเอียงของพื้นผิวทางลาด.....	60
ตารางที่ 2	แสดงรายละเอียดการอยู่อาศัยของผู้พิการแต่ละตำแหน่ง.....	82
ตารางที่ 3	แสดงความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหาและทัศนคติในการอยู่อาศัยของผู้พิการ....	143
ตารางที่ 4	แสดงสัดส่วนรายได้ยังไม่หักค่าใช้จ่ายต่อค่าเช่าบ้าน หรือค่าผ่อนบ้านของผู้พิการ.....	175
ตารางที่ 5	แสดงสัดส่วนรายได้เมื่อมีการขายสลากออนไลน์ต่อค่าเช่าบ้าน หรือ ค่าผ่อนบ้านของผู้พิการ.....	176
ตารางที่ 6	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยต่อปัญหาการเข้าถึงที่อยู่อาศัยทั้ง 7 ตำแหน่ง.....	208
ตารางที่ 7	แสดงองค์ประกอบพื้นฐานอาคารที่เป็นอุปสรรค ต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ.....	209
ตารางที่ 8	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการต่อปัญหาการใช้พื้นที่ห้องน้ำ.....	210
ตารางที่ 9	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการต่อปัญหาการใช้พื้นที่เพื่อการนอน.....	211
ตารางที่ 10	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยต่อปัญหาการใช้พื้นที่ส่วนทำครัว.....	212
ตารางที่ 11	แสดงสถานภาพการอยู่อาศัยต่อลักษณะสมาชิกในครอบครัว.....	213

สารบัญภาพ

		หน้า
ภาพที่ 1	ถนนภูมิเวทภาพที่ 1 ถนนภูมิเวท.....	40
ภาพที่ 2	ถนนคอนกรีตภายในชุมชน.....	40
ภาพที่ 3	ทางเดินส่วนหนึ่งภายในชุมชน.....	40
ภาพที่ 4	ทางเดินส่วนหนึ่งภายในชุมชน.....	40
ภาพที่ 5	ทางเดินช่วงแรกของชุมชน.....	40
ภาพที่ 6	ทางเดินส่วนหนึ่งที่ยังเป็นทางดิน.....	40
ภาพที่ 7	สภาพน้ำท่วมขังรอบบ้าน.....	41
ภาพที่ 8	สภาพน้ำท่วมขังตามทางเดิน.....	41
ภาพที่ 9	บ้านแถวอาคารคอนกรีตชั้นเดียว.....	42
ภาพที่ 10	บ้านแถวไม้สองชั้น.....	42
ภาพที่ 11	บ้านแถวคอนกรีตสองชั้น.....	42
ภาพที่ 12	บ้านแถว ทาวน์เฮ้าส์ชั้นเดียว.....	42
ภาพที่ 13	บ้านเดี่ยวไม้ชั้นเดียว.....	42
ภาพที่ 14	บ้านเดี่ยวคอนกรีตชั้นเดียว.....	42
ภาพที่ 15	บ้านเดี่ยวไม้สองชั้น.....	42
ภาพที่ 16	บ้านเดี่ยวไม้กึ่งคอนกรีตสองชั้น.....	42
ภาพที่ 17	บ้านเดี่ยวคอนกรีตสองชั้น.....	43
ภาพที่ 18	บ้านทรุดโทรม.....	43
ภาพที่ 19	ทำกระถางอาชีพเก่าของชุมชน.....	44
ภาพที่ 20	อาชีพขายอาหารในชุมชน.....	44
ภาพที่ 21	ร้านขายของชำในชุมชน.....	44
ภาพที่ 22	รับจ้างสานแข่งปลาทุ.....	44
ภาพที่ 23	อาชีพรับถือสามล้อ.....	44
ภาพที่ 24	อาชีพเก็บของเก่าขาย.....	44
ภาพที่ 25	ภาพบ้านเจ้าของห้องเช่า.....	44
ภาพที่ 26	ภาพแม่ค้าทำขนมข้าวต้มมัดขาย.....	44

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
ภาพที่ 27	แสดงลักษณะของทางสัญจรบางส่วนที่คับแคบ.....	49
ภาพที่ 28	แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 1.....	51
ภาพที่ 29	แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 2.....	52
ภาพที่ 30	แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 3.....	53
ภาพที่ 31	แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 4.....	54
ภาพที่ 32	แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 5.....	55
ภาพที่ 33	แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 6.....	56
ภาพที่ 34	แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 7.....	57
ภาพที่ 35	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 1.....	62
ภาพที่ 36	แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1.....	63
ภาพที่ 37	แสดงรูปทรงอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1.....	64
ภาพที่ 38	แสดงผังและรูปตัดห้องพักที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1.....	65
ภาพที่ 39	แสดงลักษณะและพฤติกรรมกรมการในพื้นที่แบบอยู่ฟรี.....	68
ภาพที่ 40	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 2.....	69
ภาพที่ 41	แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2.....	70
ภาพที่ 42	แสดงผังห้องพักที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2.....	71
ภาพที่ 43	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 3.....	73
ภาพที่ 44	แสดงรูปตัดอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3.....	74
ภาพที่ 45	แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3.....	75
ภาพที่ 46	แสดงผังห้องพักที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3.....	77
ภาพที่ 47	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 4.....	79
ภาพที่ 48	แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 4.....	80
ภาพที่ 49	แสดงผังห้องพักผู้พิการตำแหน่งที่ 4.....	81
ภาพที่ 50	แสดงลักษณะภายในห้องพัก.....	82
ภาพที่ 51	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 5.....	84
ภาพที่ 52	แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5.....	85

สารบัญภาพ (ต่อ)

		หน้า
ภาพที่ 53	แสดงรูปทรงอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5.....	86
ภาพที่ 54	แสดงผังห้องพักผู้พิการตำแหน่งที่ 5.....	87
ภาพที่ 55	มุมมอง A(ภายในบ้าน).....	87
ภาพที่ 56	มุมมอง B (พื้นหน้าบ้าน).....	87
ภาพที่ 57	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 6.....	89
ภาพที่ 58	แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6.....	90
ภาพที่ 59	แสดงรูปทรงอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6 อาคารA และ B.....	91
ภาพที่ 60	แสดงผังห้องพักที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6.....	92
ภาพที่ 61	แสดงพื้นที่ด้านหน้าและด้านในที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6 อาคาร C.....	93
ภาพที่ 62	แสดงลักษณะบางส่วนของอาคารเช่าที่เป็นอุปสรรค ต่อการนำเก้าอี้ล้อเลื่อนมาใช้ในบ้าน หน้า.....	97
ภาพที่ 63	แสดงลักษณะการใช้พื้นที่ภายใน และภายนอกอาคารเช่า แบบที่ 1.....	98
ภาพที่ 64	แสดงลักษณะการใช้พื้นที่ภายใน และภายนอกอาคารเช่า แบบที่ 2.....	100
ภาพที่ 65	แสดงลักษณะการใช้พื้นที่ภายใน และภายนอกอาคารเช่า แบบที่ 3.....	102
ภาพที่ 66	แสดงลักษณะการใช้พื้นที่ภายใน และภายนอกอาคารเช่า แบบที่ 4.....	104
ภาพที่ 67	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ตำแหน่งที่ 7.....	106
ภาพที่ 68	แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 7.....	107
ภาพที่ 69	แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 7.....	108
ภาพที่ 70	แสดงผังห้องพักผู้พิการตำแหน่งที่ 7.....	110
ภาพที่ 71	แสดงลักษณะและพฤติกรรมการใช้พื้นที่แบบข้อ.....	113
ภาพที่ 72	แสดงอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาลของผู้พิการ.....	123
ภาพที่ 73	แสดงการเดินทางโดยยานพาหนะผู้พิการ 2แบบ และตำแหน่งที่ผู้พิการขายสลาก.....	132
ภาพที่ 74	ภาพยานพาหนะของผู้พิการ.....	133
ภาพที่ 75	เปรียบเทียบการใช้เวลาในชีวิตประจำวันของผู้พิการ ที่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ และรถโยกผู้พิการ.....	134

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 76	แสดงลักษณะถนนภายในและภายนอกชุมชน..... 142
ภาพที่ 77	แสดงระยะความชันที่เหมาะสมในการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนสำหรับผู้พิการ..... 150
ภาพที่ 78	แสดงการเคลื่อนย้ายตัวผู้โอด้วม และระยะการใช้งานโอด้วมแบบแขน..... 151
ภาพที่ 79	แสดงขนาดช่องกระจกบนบานประตู..... 152
ภาพที่ 80	แสดงขนาดช่องทางสัญจร 153
ภาพที่ 81	แสดงขนาดช่องทางและพื้นที่สำหรับหมุนเก้าอี้ล้อเลื่อน..... 153
ภาพที่ 82	แสดงระยะเอื้อมจากที่นั่งในเก้าอี้ล้อเลื่อน..... 154
ภาพที่ 83	แสดงการแก้ปัญหา ระยะเอื้อมจากการใช้เตาแก๊ส..... 155
ภาพที่ 84	แสดงการแก้ปัญหาการเคลื่อนที่ภายในบ้านโดยใช้กระดานล้อเลื่อน..... 155
ภาพที่ 85	แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1..... 160
ภาพที่ 86	แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1..... 161
ภาพที่ 87	อุปกรณ์มือจับประตูที่ควรแก้ไขให้เหมาะสม..... 162
ภาพที่ 88	แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2..... 163
ภาพที่ 89	แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3..... 165
ภาพที่ 90	แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3..... 166
ภาพที่ 91	แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 4..... 168
ภาพที่ 92	แสดงพื้นที่รกร้างบริเวณด้านหน้าที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5..... 170
ภาพที่ 93	แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5..... 171

สารบัญภาพ (ต่อ)

	หน้า
ภาพที่ 94	
แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ	
ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6.....	173
ภาพที่ 95	
แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพ	
ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 7.....	175

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแนบที่

		หน้า
แนบที่ที่ 1	แสดงขอบเขตพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษา.....	4
แนบที่ที่ 2	แสดงตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน.....	37
แนบที่ที่ 3	แสดงลักษณะผังของชุมชน.....	39
แนบที่ที่ 4	แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชนทั้ง 7 ตำแหน่ง.....	46
แนบที่ที่ 5	แสดงเส้นทางการเข้าถึงที่อยู่อาศัยของผู้พิการทั้ง 7 ตำแหน่ง.....	48
แนบที่ที่ 6	แสดงเส้นทางการเดินทางขายสลากกินแบ่งรัฐบาลของผู้พิการ.....	135

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนผัง

		หน้า
แผนผังที่ 1	แสดงที่อยู่อาศัยในช่วงชีวิตของผู้พิการ.....	2
แผนผังที่ 2	แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา.....	21
แผนผังที่ 3	แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย.....	22
แผนผังที่ 4	แสดงกิจวัตรประจำวันในวันทำงานของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน.....	59
แผนผังที่ 5	แสดงการแก้ปัญหาทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในระยะสั้น.....	157
แผนผังที่ 6	แสดงการแก้ปัญหาการอยู่อาศัยผู้พิการ โดยผู้มีส่วนร่วมในระยะยาว.....	176
แผนผังที่ 7	ข้อเสนอแนะภาพรวมในระยะยาว.....	189

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญแผนภูมิ

		หน้า
แผนภูมิที่ 1	แสดงสัดส่วนการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชน.....	43
แผนภูมิที่ 2	แสดงสัดส่วนการร่วมกิจกรรมของสมาชิกในชุมชน.....	45
แผนภูมิที่ 3	แสดงสัดส่วนของระดับรายได้รวมยังไม่หักค่าใช้จ่ายของผู้พิการ.....	126
แผนภูมิที่ 4	แสดงสัดส่วนรายจ่ายของผู้พิการที่มีรายได้ ระหว่าง 5,000 ถึง 8,000 บาท.....	129
แผนภูมิที่ 5	แสดงสัดส่วนรายจ่ายของผู้พิการที่มีรายได้ ระหว่าง 8,000 ถึง 10,000 บาท.....	129
แผนภูมิที่ 6	แสดงสัดส่วนเงินออม ของผู้พิการ.....	130

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 1

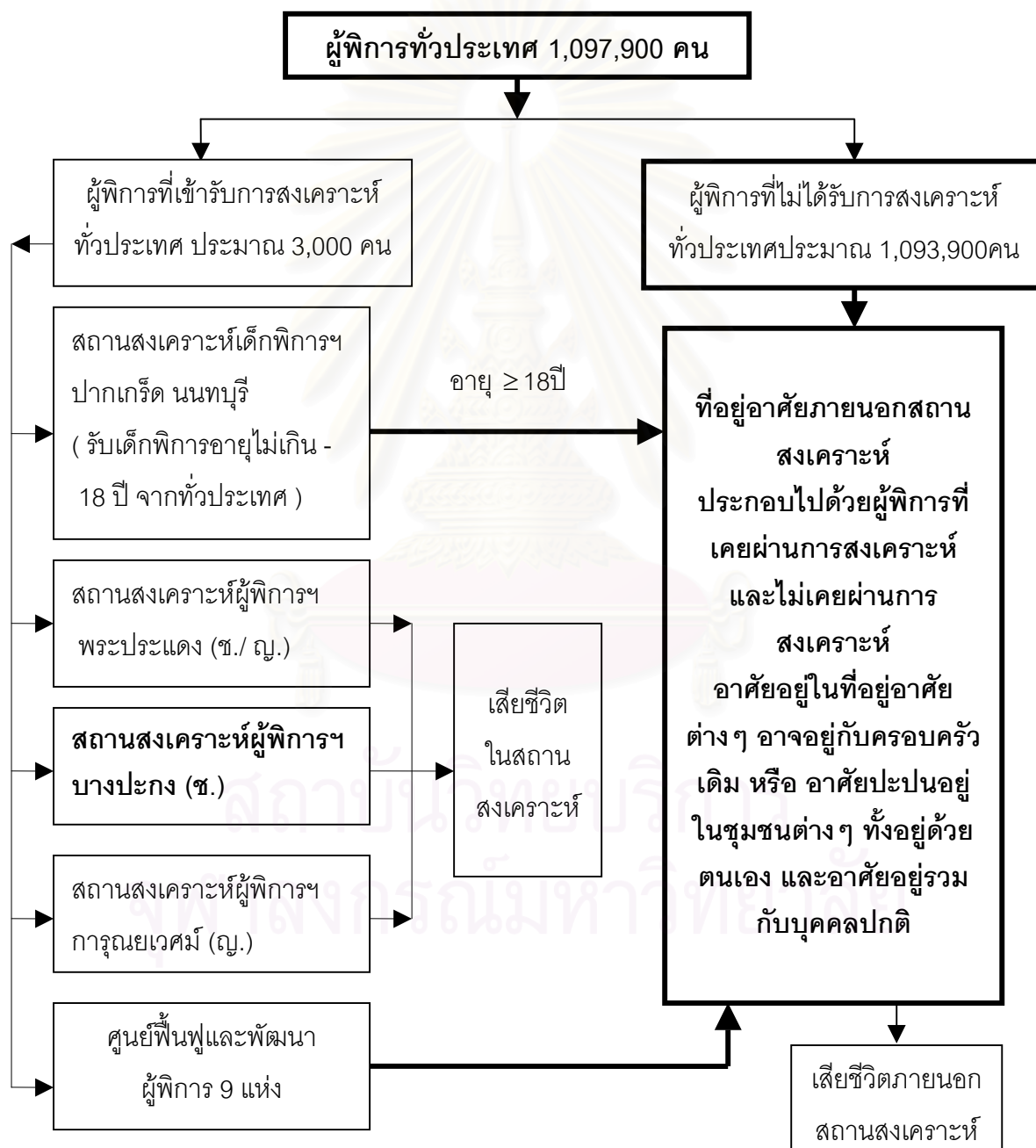
บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ที่มีต่อมูลนิธิอนุเคราะห์คนพิการ ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ณ พระตำหนัก-จิตรดารโหฐาน ในวันศุกร์ที่ 22 มีนาคม พุทธศักราช 2517 มีดังนี้ “งานที่ช่วยผู้พิการนี้ก็มีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะว่าผู้ที่พิการไม่ได้เป็นผู้ที่อยากจะพิการ และอยากช่วยตัวเอง ถ้าเราไม่ช่วยเขาที่จะปฏิบัติงานอะไร เพื่อมีชีวิต และมีเศรษฐกิจของครอบครัวจะทำให้เกิดสิ่งที่หนักในครอบครัว หนักแก่ส่วนรวมฉะนั้น นโยบายที่จะทำก็คือช่วยเขา ให้ช่วยตัวเองได้ เพื่อที่จะให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม ”

จากการสำรวจและประมาณการขององค์การสหประชาชาติ เกี่ยวกับประชากรผู้มีความพิการทั่วโลกในปีคนพิการสากล (ปี พ.ศ. 2524) พบว่า มีคนพิการประมาณ 500 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 10 ของประชากรทั่วโลก และมีคนพิการจำนวน 350 ล้านคน อยู่ในสังคมที่ไม่มีการให้บริการช่วยเหลือ คนพิการส่วนใหญ่ยังประสบการขัดขวางทางกายภาพ ทางวัฒนธรรม และทางสังคม (UN ESCAP,1992) สำหรับในประเทศไทยพบว่า มีคนพิการทั่วประเทศ ตามการสำรวจความพิการและภาวะทุพพลภาพ ปี พ.ศ.2545 มีจำนวนถึง 1,097,900คน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2545) ในขณะที่มีผู้พิการที่ใช้ชีวิตอยู่ในสถานสงเคราะห์โดยเฉพาะสถานสงเคราะห์ของภาครัฐ มีจำนวนไม่ถึง 4,000 คน (กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ, 2545) ทำให้ทราบว่า ยังมีผู้พิการอีกจำนวนมากอาศัยอยู่ภายนอกสถานสงเคราะห์ และผู้พิการที่ถูกจำหน่ายออกจากสถานสงเคราะห์เมื่ออายุครบ 18ปี ตลอดจนผู้พิการที่ครบเกณฑ์การฝึกอาชีพ จากกรมประชาสงเคราะห์ ในขณะที่รัฐบาลยังไม่มียุทธศาสตร์ในการจัดสรรที่อยู่อาศัยที่เพียงพอ และเหมาะสม ต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ จึงทำให้มีผู้พิการส่วนหนึ่งอาศัยอยู่กับครอบครัว อาศัยอยู่เพียงลำพัง เร่ร่อน เป็นภาระกับสังคม และมีบางส่วนแทรกตัวอยู่ในชุมชน โดยอาศัยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มปะปนกับบุคคลปกติ ในละแวกสถานสงเคราะห์คนพิการ เช่น ชุมชนบริเวณใกล้เคียงสถานสงเคราะห์ เด็กพิการและทุพพลภาพ ปากเกร็ด จ.นนทบุรี หรือ ชุมชนบริเวณใกล้เคียงสถานสงเคราะห์ผู้พิการพระประแดง จ.สมุทรปราการ ซึ่งลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยในชุมชนเหล่านี้ เป็นที่อยู่อาศัยที่ไม่ได้มีการออกแบบไว้ให้เหมาะสม ต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ ตลอดจนมีลักษณะทางกายภาพ ลักษณะทางเศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน ที่มีความสำคัญต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการที่ควรศึกษาว่า สภาพของชุมชนดังกล่าว มีความเหมาะสม สอดคล้อง หรือ มีปัญหาต่อการอยู่อาศัย ของผู้พิการที่ใช้ชีวิตอยู่อย่างอิสระภายนอกสถานสงเคราะห์หรือไม่อย่างไร

การวิจัยครั้งนี้จึงมุ่งที่จะทำการศึกษาไปยัง ชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน) ซึ่งเป็นชุมชนที่มีผู้พิการที่พ้นการสงเคราะห์จากสถานสงเคราะห์เด็กพิการละทุพพลภาพ ปากเกร็ด (บ้านนนทภูมิ) หรือศูนย์ฟื้นฟูอาชีพจากจังหวัดต่างๆ และผู้พิการที่ไม่เคยผ่านการสงเคราะห์ รวมตัวกันอยู่อาศัยในชุมชน ซึ่งผู้วิจัยได้ตั้งสมมติฐานในการศึกษาครั้งนี้ว่า ผู้พิการมีความเสี่ยงต่อการมีปัญหาในการอยู่อาศัย เนื่องจากปัจจัยแวดล้อมอันไม่เหมาะสม ที่ส่งผลกระทบต่อกัน ทั้งทางด้านกายภาพ สังคม และเศรษฐกิจของผู้พิการ

แผนผังที่ 1 แสดงที่อยู่อาศัยในช่วงชีวิตของผู้พิการ

ที่มา : ข้อมูลจากสำนักงานสถิติแห่งชาติ และกรมพัฒนาสังคม และสวัสดิการ ปี 2545 โดยผู้วิจัย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1.2.1 เพื่อให้ทราบลักษณะของที่อยู่อาศัยในปัจจุบันที่ผู้พิการเช่าอยู่ หรือซื้อ ที่ไม่ได้อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์ผู้พิการฯ กรมประชาสงเคราะห์

1.2.2 เพื่อให้ทราบองค์ประกอบของปัญหาการอยู่อาศัยด้านกายภาพสังคมและเศรษฐกิจในปัจจุบันของผู้พิการ ในการอยู่อาศัยภายนอกสถานสงเคราะห์ผู้พิการฯ

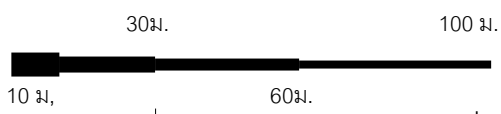
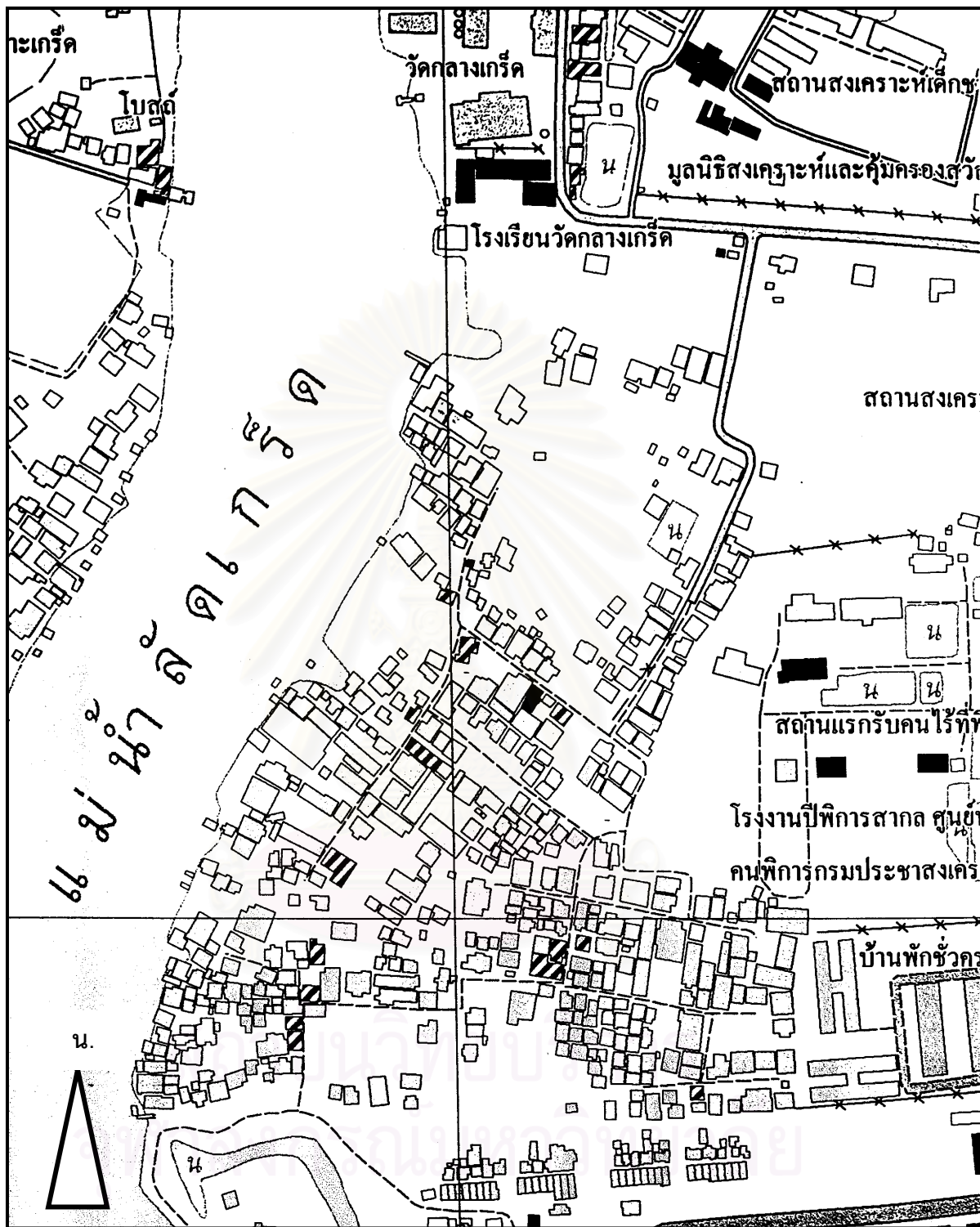
1.2.3 เพื่อเสนอแนะแนวทางในการแก้ปัญหา ที่ได้จากผลของการศึกษา

1.3 ขอบเขตของการวิจัย

1.3.1 ขอบเขตด้านเนื้อหา การศึกษาลักษณะทางกายภาพ ได้แก่ การศึกษาถึงลักษณะของที่อยู่อาศัย เช่น ผังอาคาร รูปทรงอาคาร ขนาดพื้นที่ใช้งาน พฤติกรรมการใช้พื้นที่ ระยะเวลา ระดับของอุปกรณ์อาคาร เป็นต้น และศึกษาลักษณะทางกายภาพของชุมชน เช่น ลักษณะของบ้านเรือน ลักษณะเส้นทางสัญจร ตลอดจนศึกษาการเข้าถึงที่อยู่อาศัย และการเดินทางของผู้พิการ ที่มีผลต่อวิถีชีวิตการอยู่อาศัยของผู้พิการ การศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจ ได้แก่ การศึกษาถึง ลักษณะอาชีพ รายได้ รายจ่าย เงินออม หนี้สิน และ การศึกษาลักษณะทางสังคม ได้แก่ การศึกษาถึง บทบาทหน้าที่ของผู้พิการ ลักษณะความสัมพันธ์ของผู้พิการในระดับต่างๆ ศึกษาถึงสวัสดิภาพในการอยู่อาศัยในชุมชนของผู้พิการ และศึกษาถึงการเข้าถึงสวัสดิการต่างๆของภาครัฐ

1.3.2 ขอบเขตด้านพื้นที่ ศึกษาเฉพาะผู้พิการที่อาศัยในชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ส่วนที่เป็นชุมชนปากด่าน) โดยสถานที่ตั้งของชุมชนตั้งอยู่บนถนนนวมิเวท ห่างจากบริเวณด้านหลังของสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพ ปากเกร็ด (บ้านนวมิเวท) ประมาณ 700เมตร มีพื้นที่ชุมชนประมาณ 64.22ไร่ และมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมดประมาณ 420 ครัวเรือน โดยแบ่งเป็นครัวเรือนของผู้พิการ 73ครัวเรือน หรือคิดเป็นร้อยละ 17.38 ของครัวเรือนทั้งหมด โดยมีรายละเอียดของขอบเขตพื้นที่ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	โรงเรียนวัดกลางเกร็ด
ทิศใต้	ติดกับ	พื้นที่ของโครงการพัฒนาชลประทานบริเวณโรงงานผลิตอุปกรณ์และสถานีวัดระดับน้ำของโครงการฯ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด โรงงานปีคนพิการสากล
ทิศตะวันตก	ติดกับ	แม่น้ำลาดเกร็ด ซึ่งเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา

แผนที่ ที่ 1 แสดงขอบเขตพื้นที่ชุมชนที่ทำการศึกษา
ที่มา : สำนักงานผังเมือง เทศบาลนคร ปากเกร็ดจังหวัดนนทบุรี

1.4 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

การวิจัยนี้จะเป็นตัวบ่งชี้ปัญหาการอยู่อาศัยของคนพิการ ที่อยู่นอกสถานสงเคราะห์ ในชุมชนบางตลาดพัฒนา1 ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม อย่างเป็นรูปธรรม เพื่อนำไปสู่ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา หรือ ปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พิการ ที่อาศัยอยู่นอกสถานสงเคราะห์ในชุมชน ต่อไป

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

แนวคิดและทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับความพิการ

มีผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาต่างๆ ได้ให้ความหมายของคำว่า “คนพิการ” ซึ่งครอบคลุมลักษณะทางด้านร่างกาย จิตใจ และสังคม ไว้ดังนี้

องค์การสหประชาชาติ ได้ให้คำนิยามว่า คนพิการ หมายถึง บุคคลใดก็ตามที่ไม่แน่ใจว่าจะสามารถมีชีวิตเหมือนอย่างบุคคลปกติ หรือในสังคมได้ทั้งหมด หรือมีชีวิตเพียงบางส่วนได้อย่างคนปกติ อันเป็นผลมาจากความบกพร่องในความสามารถทางร่างกายหรือจิตใจ ไม่ว่าจะเป็นอย่างใดก็ตาม

ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิของคนพิการ พ.ศ. 2518 องค์การสหประชาชาติ ได้ให้คำนิยามว่า คนพิการ หมายถึง ใครก็ตามที่ไม่สามารถปฏิบัติสิ่งที่จำเป็นที่คนปกติ และ/หรือ คนทั่วไปในสังคมเพียงบางส่วน หรือส่วนใดส่วนหนึ่งหรือทั้งหมดได้ด้วยตัวเอง ซึ่งเป็นผลมาจากความบกพร่องทางด้านร่างกาย หรือสมอง โดยเป็นมาแต่กำเนิด หรือไม่ก็ตาม

พิมพ์วัลย์ ปรีดาสวัสดิ์ และนภาพรณ หะวานนท์ ได้ให้คำจำกัดความตามทัศนคติใหม่ทางสังคมวิทยาว่า คนพิการ หมายถึง แบบแผนของพฤติกรรมที่เกิดจากการ ไร้ความสามารถ การสูญเสียความสามารถที่จะปฏิบัติตามบทบาทที่คนอื่นคาดหวัง เนื่องจากการเสื่อมสมรรถภาพ ทั้งทางด้านร่างกาย และ จิตใจ

องค์การอนามัยโลก ได้ให้คำนิยามว่า คนพิการ หมายถึง เป็นความเสียหายเปรียบของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่เกิดจากความชำรุด หรือความสามารถบกพร่อง เป็นผลให้บุคคลนั้นไม่สามารถแสดงบทบาท หรือกระทำการใดให้เหมาะสมและสอดคล้องได้ตามวัย เพศ สังคม วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อม (ชินิษฐา เทวินทรภักดี, 2540)

พระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 ตามมาตรา 4 ได้ให้คำนิยามว่าคนพิการ หมายถึง คนที่มีความผิดปกติ หรือบกพร่องทางร่างกาย ทางสติปัญญา หรือจิตใจ ตามประเภท หรือตามหลักเกณฑ์ ที่กำหนดในกฎกระทรวง

ดังนั้นสามารถสรุปได้ว่า ความพิการ หมายถึง บุคคลที่มีความบกพร่อง ทางด้านร่างกาย และหรือ จิตใจ จนไม่สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้ตามที่สังคมคาดหวัง ทั้งทางด้านร่างกาย จิตใจ

กฎกระทรวง กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2537 ตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 ได้แบ่งความพิการออกเป็น 5 ประเภท ดังนี้

2.1.1 ความพิการทางการมองเห็น "ความบกพร่อง หรือการสูญเสียการมองเห็น" ได้แก่ คนที่สูญเสียการมองเห็นประกอบด้วย คนตาบอดที่มองไม่เห็น และคนที่มองเห็นบ้างแต่ไม่มากนัก ซึ่งไม่สามารถใช้สายตาได้แม้ว่าจะได้รับการปรับสภาพหรือรักษาแก้ไขแล้ว

2.1.2 ความพิการทางการได้ยิน หรือการสื่อความหมาย

2.1.2.1 คนที่มีความบกพร่องทางการพูดและภาษา หมายถึง คนที่มีความบกพร่องในการออกเสียงพูดเนื่องจาก อวัยวะที่ใช้ ในการออกเสียงพูดบกพร่องหรือผิดปกติ เช่น ปากแหว่ง เพดานโหว่ รวมทั้งเด็กพูดไม่ชัด และติดอ่าง สำหรับคนที่มีความบกพร่องทางภาษา หมายถึง คนที่มีปัญหาในการเข้าใจภาษา และแสดงออกทางภาษา เช่น ภาษาพูด ภาษาเขียน และสัญลักษณ์อื่น ๆ

2.1.2.2 คนที่มีความบกพร่องทางการได้ยิน หมายถึง คนที่สูญเสียการได้ยินมาก สูญเสียการได้ยินมากจนไม่สามารถได้ยินเสียงไม่ว่าจะใส่หรือไม่ใส่เครื่องช่วยฟังก็ตาม คนหูตึง หมายถึง คนที่พอจะได้ยินเสียงบ้างสามารถใช้เครื่องช่วยฟังได้ "เด็กหูหนวก" เรียนรู้ภาษา โดยการใช้อักษรตัวทาง สี่หน้า และการแสดงออกของตัวเองจึงเรียนหนังสือ และสื่อความหมายด้วยภาษามือ

2.1.3 ความพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหว

หมายถึง คนที่มีความผิดปกติ บกพร่อง หรือ สูญเสียอวัยวะ ส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกาย ทำให้ไม่สามารถเคลื่อนไหวได้ดีเท่าคนปกติ เช่น เด็กที่มี แขนขา เป็นอัมพาต เป็นโรคเกี่ยวกับกล้ามเนื้อ-กระดูก เช่น เท้าปุก เท้าติดเอดเวดค สมองพิการ โปลิโอ ทำให้กล้ามเนื้อลีบอวัยวะผิดปกติ อวัยวะส่วนหนึ่งส่วนใดขาดหายไป "เด็กสมองพิการ" มิใช่เด็กปัญญาอ่อน เสมอไป เขาคือเด็กที่มีปัญหาด้าน การเคลื่อนไหวร่างกายและการทรงตัว ที่เกิดจากความผิดปกติของสมอง เฉพาะส่วนที่ควบคุมการเคลื่อนไหว ซึ่งอาจ เป็นทั้งตัว ทำให้ไม่สามารถควบคุมการเคลื่อนไหว ของแขนขา

และร่างกายได้อาจมีอาการเกร็งหรือตัวอ่อน ไม่มีแรง บางคนเป็นเพียงเล็กน้อย หรือ เพียงบางส่วน เช่น เป็นเฉพาะแขน-ขา ข้างเดียว หรือทั้งสองข้าง เด็กสมองพิการบางคนอาจมีความพิการอื่นร่วมด้วย ซึ่งจัด เป็น "ความพิการซ้ำซ้อน" เช่น ปัญญาอ่อน พิการทางตา หรือหู ก็ได้

2.1.4 ความพิการทางจิตหรือพฤติกรรม

หมายถึง พฤติกรรมที่แตกต่างไปจากปกติมาก และเป็นไปอย่างต่อเนื่องเป็นแล้วไม่หายอย่างรวดเร็ว พฤติกรรมนั้นไม่เป็นที่ยอมรับของสังคม ส่งผลกระทบ ต่อการเรียนรู้ของเด็ก เช่น ก้าวร้าวอย่างรุนแรง ทำร้ายร่างกายตนเองและผู้อื่น มีความวิตกกังวลมากเกินไป เกิดความเชื่อมั่นในตนเองสูง ไม่สนใจสิ่งต่างๆ รอบข้าง ไม่ได้ตอบด้วยคำง่ายๆ เหมือนลอย และชอบเล่นคนเดียว หรือบางคนอาจขาดสมาธิอยู่ไม่สุข วุ่นวายอยู่ตลอดเวลา

2.1.5 ความพิการทางสติปัญญา

2.1.5.1 **เด็กเรียนช้า** หมายถึง เด็กที่มีปัญหาในการเรียน คือเรียนรู้หรือรับรู้ได้ช้ากว่าเด็กในวัยเดียวกัน มีระดับสติปัญญาประมาณ 70-90 (ระดับเขาวัวปัญญาปกติคือ 90-110) เช่น เด็กอายุ 10 ปี แต่มีความสามารถ ทางสติปัญญาเท่าเด็กอายุ 7-9 ปี

2.1.5.2 **เด็กปัญญาอ่อน** หมายถึง เด็กที่มีความบกพร่องทางด้านสติปัญญาชัดเจน หรือมีระดับเขาวัวปัญญาต่ำกว่า 70 ซึ่งสามารถแบ่งออก ได้ 3 ระดับ คือ

- ปัญญาอ่อนระดับเล็กน้อย
- ปัญญาอ่อนระดับปานกลาง
- ปัญญาอ่อนระดับรุนแรง

การแสดงออกอาจไม่เหมือนเด็กทั่วไปในวัยเดียวกัน บางคนอาจจะพูดจา ไม่รู้เรื่อง สมาธิสั้น แต่ บางคนก็เรียบร้อยเชื่อฟังคล้ายเด็กเล็กกว่าอายุจริงแม้ว่าเด็กกลุ่มนี้ จะเรียนรู้ได้ช้ากว่าปกติหรือเรียนรู้ได้น้อย แต่ก็สามารถเรียนรู้ หรือเรียนหนังสือได้ ตามความสามารถของเด็กแต่ละคน

2.2 ความรู้เกี่ยวกับกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ (สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์)

กองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จัดตั้งตามพระราชบัญญัติการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 เพื่อ เป็นเงินทุนหมุนเวียนให้คนพิการกู้ยืมเป็นทุนประกอบอาชีพอิสระ หรือเพื่อขยายกิจการ และเป็นเงินทุนที่อุดหนุนองค์กรที่ดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยมีแหล่งที่มาของเงินทุน จากเงินอุดหนุนของรัฐบาล เงินสมทบจากสถานประกอบการ เงินบริจาค และดอกเบี้ยจากเงินกองทุน ซึ่งเงินกองทุนนี้จะให้คนพิการกู้ยืม เพื่อประกอบอาชีพอิสระรายละไม่เกิน 20,000 บาท โดยมีการกำหนดส่งใช้ภายในเวลาไม่เกิน 5ปี โดยไม่เสียดอกเบี้ย ซึ่งผู้พิการที่จะกู้ยืมจะต้องเป็นผู้พิการที่จดทะเบียนตามพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ. 2534 โดยจะต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 15ปี และมีชื่อในทะเบียนบ้านอยู่ในท้องที่ ที่ขอกู้กรณีที่ไม่ใช่ชื่ออยู่ในทะเบียนบ้านในท้องที่นั้นจะต้องได้รับการรับรองจากเจ้าหน้าที่ องค์กรท้องถิ่น หรือกรรมการขององค์กรคนพิการที่มีฐานะเป็นนิติบุคคล หรือเจ้าของบ้านเช่า

สำหรับการกู้ยืมผู้พิการจะต้องมีหลักประกันเงินกู้ โดยจะต้องจัดหาบุคคลธรรมดาตามคำประกันการกู้ยืม และผู้ค้ำประกันดังกล่าว สามารถค้ำประกันผู้พิการที่กู้ยืมได้เพียง 1คนเท่านั้น ซึ่งผู้ค้ำประกันจะต้องมีคุณสมบัติคือ มีความสามารถในการทำนิติกรรม มีภูมิลำเนาเป็นหลักแหล่งมั่นคงและมีชื่อในทะเบียนบ้านในท้องที่ ที่ขอขยืม จะต้องเป็นบุคคลที่ไม่มีประวัติการค้างชำระหนี้เงินกองทุนติดต่อกันหลายงวด และจะต้องเป็นบุคคลที่มีถิ่นที่อยู่แน่นอน

เงินอุดหนุนองค์กรและหน่วยงาน ที่ดำเนินงานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ จะมีหลักเกณฑ์ โดยจะพิจารณาให้การให้เงินสนับสนุนแก่องค์กรภาคเอกชน และหน่วยงานภาครัฐที่ดำเนินงานเกี่ยวกับการฟื้นฟู ส่วนองค์กรอื่น ๆที่ไม่ได้มีฐานะเป็นนิติบุคคล ต้องได้รับการรับรองจากองค์กรความพิการประเภทเดียวกัน ที่มีฐานะเป็นนิติบุคคลก่อนยื่นโครงการ โดยจะมีการให้เงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายไม่เกินร้อยละ 75 ของโครงการ ซึ่งลักษณะโครงการจะต้องเป็นโครงการที่มีความเร่งด่วนขนาดเล็กและจะต้องมีแผนการดำเนินงานแน่ชัด ว่าจะสามารถบรรลุเป้าหมายได้ โดยทั้งนี้จะต้องเป็นโครงการที่เอื้อประโยชน์แก่คนพิการและต้องไม่เป็นโครงการที่ได้รับงบประมาณปกติสำหรับในส่วนของภาครัฐ และการดำเนินงานโครงการนั้น จะต้องได้รับการพิจารณาจากคณะกรรมการบริหารกองทุนฟื้นฟูฯก่อน โดยจะมีการพิจารณาทุกสองเดือนต่อครั้ง ซึ่งองค์กรในส่วนกลางสามารถยื่นเรื่องเสนอต่ออธิบดีกรมประชาสงเคราะห์ องค์กรในส่วนภูมิภาค ยื่นเรื่องเสนอต่อผู้ว่าราชการจังหวัดผ่านประชาสงเคราะห์จังหวัดที่องค์กรนั้นตั้งอยู่ โดยทุกโครงการจะดำเนินกิจกรรมในโครงการได้นั้นจะต้องยื่นเรื่องก่อนการพิจารณา 1เดือน

2.3 วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.3.1 สถานการณ์ผู้พิการและทุพพลภาพในประเทศไทย

ในปัจจุบันจำนวนผู้พิการมีจำนวนเพิ่มขึ้น แปรผันตามจำนวนประชากรของประเทศที่เพิ่มขึ้น แม้ว่าในปัจจุบันวิวัฒนาการทางการแพทย์ และเทคโนโลยีจะพัฒนาไปกว่าเดิมมากก็ตาม เนื่องจากสาเหตุความพิการต่างๆ ที่เป็นผลมาจาก ปัจจัยแวดล้อมต่างๆ ด้านสิ่งแวดล้อมมีความเสี่ยงต่อการเป็นผู้ที่อยู่ในภาวะทุพพลภาพ หรือพิการ ไม่ว่าจะเป็นด้านการแพทย์ เช่น การขาดความรู้ทางด้านสุขอนามัย ด้านเศรษฐกิจ เช่น คุณภาพชีวิตที่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐาน ด้านสังคม เช่น การตกต่ำทางความคิด โดยขาดความรับผิดชอบ ในชีวิตของบุตรพิการ หรือเสี่ยงที่จะพิการภายหลังที่เกิดขึ้นจากจากทอดทิ้งไว้ตามโรงพยาบาล หรือที่สาธารณะ ด้านเทคโนโลยีที่นำสมัย อันแฝงมาด้วยความเสี่ยงในด้านอุบัติเหตุ ด้านการเมือง เช่น ผู้พิการและทุพพลภาพ ที่รอดพ้นจากภาวะสงคราม ไม่ว่าจะอยู่ในตำแหน่งหน้าที่ใดๆ ในสังคมก็ตาม เช่นเดียวกับความเจริญทางด้าน การแพทย์ ประกอบกับความสำเร็จในนโยบายการวางแผนครอบครัวในอดีต ส่งผลให้สถานการณ์โครงสร้างประชากรของประเทศไทย กำลังอยู่ในภาวะเช่นเดียวกับประเทศอื่นๆ ที่ประสบปัญหาความไม่สมดุลระหว่างประชากรวัยทำงาน และวัยสูงอายุ

ซึ่งในปัจจุบัน (ปี พ.ศ. 2541 – 2544) มีจำนวนผู้สูงอายุ 5.2 , 5.4 และ 5.8 ล้านคน ตามลำดับ และอีก 10 ปีข้างหน้า จะเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าในจำนวนประชากรของประเทศ อันเนื่องมาจากวิถีชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นทางด้านโภชนาการและการรักษาพยาบาล ซึ่งประเทศไทยจะจัดอยู่ในสังคมของผู้สูงอายุ (Ageing Society) ด้วยเช่นกัน และโดยความยืนยาวของอายุที่สูงขึ้นนี้ จะตามมาด้วยโรคของผู้สูงอายุที่จะก่อให้เกิดความพิการประเภทต่างๆ ทั้งที่ช่วยเหลือตนเองได้ โดยใช้อุปกรณ์ช่วยเหลือ และที่ช่วยเหลือตนเองไม่ได้เลย (Bed Ridden) และในปัจจุบัน แนวโน้มของบุคคลทำงาน ที่จะดูแลผู้สูงอายุมีอัตราลดลง ในปีพ.ศ. 2533 – 2543 ลดจาก 8:1 เหลือ 7:1 และในปี พ.ศ. 2563 เหลือเพียง 5.8:1 ดังนั้นสังคมและชุมชนตลอดจนรัฐบาล และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องจะต้องเข้าไปรับภาระและดูแลผู้สูงอายุ โดยเฉพาะผู้สูงอายุที่พิการมากยิ่งขึ้น ในการหามาตรการ และทางออก ในการรองรับสถานการณ์ที่เหมาะสมกับสภาพปัญหา (ชนิษฐา เทวินทรภักดี, 2542)

2.3.2 การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคมสำหรับคนพิการ (ประสิทธิ์ ดิศวัฒน์, 2526)

ประสิทธิ์ ดิศวัฒน์ กล่าวว่า “ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม ซึ่งระยะหลังนี้เรียกว่า การฟื้นฟูทางจิตวิทยาสังคม (Psycho Social Rehabilitation) ได้แก่การแก้ไขปัญหา ทางอารมณ์ จิตใจ การแก้ปัญหาทางครอบครัว การปรับปรุงตัวเองให้เข้ากับสิ่งแวดล้อม สังคม และงานอาชีพ ของเขาได้ การทำให้คนพิการยอมรับสภาพความเป็นคนพิการของตน เป็นการสร้างความมั่นใจ ให้แก่คนพิการว่าตนเป็นคนมีความสามารถที่จะดำรงชีพและทำงานได้ไม่แพ้ผู้ที่ไม่พิการ ตลอดจน ถึงการดึงเอาศักยภาพ (Potential) ของคนพิการมาใช้ให้มากที่สุด บริการดังกล่าวต้องอาศัยหลักการทางสังคมสงเคราะห์ จิตวิทยา ฯลฯ การฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม คือ การผสมผสานคน พิการ (Integration) ให้เข้ากับสังคมนั่นเอง”

2.3.3 การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ (กิตติยา (นรามาศ) รัตนากร, 2531)

เป็นการเสริมสร้างความรู้ความสามารถของคนพิการด้านการประกอบอาชีพ โดยการให้ บริการด้านฝึกอาชีพตามความเหมาะสมกับสภาพร่างกาย และความสามารถของคนพิการที่อยู่ เพื่อให้คนพิการสามารถประกอบอาชีพเลี้ยงตนเอง โดยไม่เป็นภาระต่อครอบครัวและสังคม

การฟื้นฟูสมรรถภาพทางอาชีพ เปรียบเหมือนกระบวนการรวมของการฟื้นฟูสมรรถภาพทั้งหมดไว้ด้วยกัน กล่าวคือ นอกจากจะเป็นการฝึกให้คนพิการสามารถทำงานประกอบอาชีพได้แล้ว ยังเป็นการแสดงให้เห็นถึงผลการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านการแพทย์ การศึกษา และสังคม ว่าผลที่สุด ของการฟื้นฟูสมรรถภาพด้านต่างๆ จนสามารถประกอบอาชีพเช่นคนปกติได้นั้น คนพิการมีความ สามารถในการปรับตัว ในการดำเนินชีวิตและการทำงานได้มากน้อยเพียงไร ทั้งนี้เพราะการทำงาน จะสามารถแสดงให้เห็นถึงผลรวมของการฟื้นฟู การปรับตัวทั้งหมดของคนพิการ

2.4 การจัดที่อยู่อาศัยสำหรับบุคคลพิการ (เบญจา ชลธารันนท์, 2531)

2.4.1 ความสำคัญของการจัดที่อยู่อาศัยของบุคคลพิการ

ตรงกันข้ามกับที่คนทั่วไปในประเทศไทยนี้เกิดคิด บุคคลพิการจำนวนหนึ่งมีความแข็งแรงมี เงินทอง มีทักษะ มีประโยชน์ต่อสังคม สามารถเผชิญกับปัญหาชีวิต มีชีวิตที่สนุกสนานและทำคุณ ประโยชน์ไว้ แต่อย่างไรก็ตาม บุคคลพิการเหล่านี้ต้องการที่อยู่อาศัยที่ปรับสภาพให้เข้ากับ

พิการ หรือความบกพร่องของเขา และในหลายๆกรณี การปรับสภาพเพียงเล็กน้อยก็สามารถช่วยให้บุคคลเหล่านี้ มีชีวิตอยู่ในสังคมปกติได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ในเวลาไม่กี่ปีมานี้เอง ที่สถาปนิก วิศวกร นักจิตวิทยาด้านสิ่งแวดล้อม นักสังคมสงเคราะห์ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับบุคคลพิการ ได้เริ่มให้ความสนใจกับการที่จะปรับปรุงคุณภาพชีวิต ที่บ้านของบุคคลพิการในการดัดแปลงบ้าน เครื่องมือ งานประจำวัน และฝึกอบรมบุคคลพิการ เพื่อให้การดำรงชีวิตของบุคคลเหล่านี้ ปลอดภัยขึ้น ง่ายขึ้น และมีความสุขขึ้น ฉะนั้นการจัดที่อยู่อาศัยสำหรับบุคคลพิการนี้ เป็นการเสนอแนะขั้นตอน และแนวทางในการจัดที่อยู่อาศัย สำหรับบุคคลพิการ 2 ประเภท คือ บุคคลพิการทางตา และบุคคลพิการทางแขนขาแล้ว สำหรับบุคคลพิการทางหู และบุคคลพิการทางสติปัญญา นั้นไม่จำเป็นต้องจัดที่อยู่อาศัยให้ใหม่ แต่ต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคลประเภทนี้ พร้อมทั้งให้ข้อมูลเกี่ยวกับเครื่องช่วย และเครื่องมือสำหรับบุคคลพิการ การสำรวจสิ่งกีดขวาง และอุปสรรค ด้านอาคารสถานที่ ตลอดจนวิธีการช่วยเหลือบุคคลพิการทั้งสองประเภทดังกล่าว แต่ก็ไม่ได้หมายความว่า เนื้อหาในหน่วยนี้ จะเอาไปใช้แก้ปัญหาทุกปัญหา ที่บุคคลพิการประสบในแง่ของการจัดที่อยู่อาศัยได้ทั้งหมด

อย่างไรก็ตาม ทุกคนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลพิการ ต้องตระหนักว่า ไม่มีบุคคลพิการคนใดที่จะมีลักษณะความพิการ หรือความมากน้อยของความพิการเท่ากันหรือเหมือนกันทุกอย่าง บุคคลพิการแต่ละคนมีวิธีการดำรงชีวิตที่ไม่เหมือนกัน มีบ้านไม่เหมือนกัน มีความต้องการ ความจำเป็น และความพอใจไม่เหมือนกัน นอกจากนี้มักจะมีวิธีการหลายวิธีที่จะแก้ปัญหา ซึ่งเป็นเรื่องเฉพาะตัวของบุคคลพิการนั้นๆ จากสภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน การปรับสภาพได้เองเป็นสิ่งที่ดียิ่ง แต่อย่างน้อยญาติ เพื่อน หรือเพื่อนบ้านสามารถช่วยได้ ไม่จำเป็นต้องรอผู้เชี่ยวชาญมาจัดทำให้

การจัด การปรับ และการดัดแปลงที่อยู่อาศัย ให้กับบุคคลพิการ เป็นการลงทุนที่คุ้มค่าสำหรับสังคม เพราะไม่เพียงเราทุกคนอาจประสบกับสภาพความพิการเมื่อไรก็ได้ ในช่วงเวลาที่เรามีชีวิตอยู่ แต่ยังสามารถช่วยทำให้การดำรงชีวิตประจำวันของทุกคนง่ายขึ้นด้วย เพราะบุคคลพิการเองก็ต้องดำรงชีวิตอยู่ในสังคมและเกี่ยวข้องกับทุกคน

ในหลายกรณีเมื่อเรามองดูที่อยู่อาศัยของบุคคลพิการ จะพบว่ามืองค์ประกอบหลายอย่างที่ไม่เป็นภัยกับบุคคลทั่วไป แต่อาจเป็นปัญหาสำหรับบุคคลพิการ แม้ว่าบุคคลพิการจะได้รับการฟื้นฟูบำบัดสมรรถภาพมาทุกด้านอย่างดีแล้ว แต่หากต้องพบอุปสรรคต่างๆในที่อยู่อาศัย บุคคล

พิการเหล่านี้ จะประสบกับความคับข้องใจและรู้สึกท้อแท้ที่จะดำรงชีวิตร่วมอยู่ในสังคมปกติ ซึ่งจะมีผลต่อการปรับตัว การช่วยเหลือตนเอง และการประกอบอาชีพด้วย

การจัดที่อยู่อาศัยให้กับบุคคลพิการ จะเปิดโอกาสให้ประชาชน ขจัดเจตคติที่เป็นทางลบของสังคมได้ส่วนหนึ่ง เมื่อบุคคลทั่วไปมีโอกาสได้รับทราบว่าบุคคลพิการ สามารถดำรงชีวิตเช่นปกติได้ ไม่ต้องรบกวนหรือเป็นภาระแก่บุคคลอื่นต่อไป การยอมรับบุคคลพิการของบุคคลทั่วไป ก็จะเป็นไปในแง่บวกมากขึ้น

นอกจากนี้ ทุกคนมีสิทธิ์ที่จะมีบ้าน และมีสภาพแวดล้อมที่เหมาะสมกับความต้องการ ซึ่งจะสะท้อนให้เห็นแบบเฉพาะในการดำรงชีวิต และคุณค่าส่วนตัว บุคคลพิการจำนวนมากไม่มีโอกาสเลือกที่จะอยู่ที่ใด หากไม่ให้การสนับสนุนเป็นพิเศษ บุคคลเหล่านี้ก็ต้องอาศัยอยู่ตามศูนย์ประจำ หรือ โรงพยาบาล เขาจะไม่มีโอกาสดำรงชีวิตอย่างอิสระในชุมชน และไม่มีโอกาสได้รับประสบการณ์ในการดำรงชีวิต อย่างเป็นทางการไป ในทางบวก ฉะนั้นบุคคลพิการจึงควรได้รับโอกาสมากขึ้น ทั้งนี้ไม่ใช่จะคำนึงถึงแต่การจัดที่อยู่อาศัยเท่านั้น แต่จำเป็นต้องคำนึงถึงรายได้ การเคลื่อนไหว ความช่วยเหลือที่ต้องได้รับ การศึกษา และการประกอบอาชีพของบุคคลพิการด้วย

2.4.2 ประเภทบุคคลพิการที่ต้องจัดที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม

ดังได้กล่าวแล้วว่า บุคคลพิการที่จำเป็นต้องจัดที่อยู่อาศัยให้เหมาะสม มี 2 ประเภท คือ บุคคลพิการทางตา และบุคคลพิการทางแขนขาลำตัว ซึ่งส่วนใหญ่จะสามารถดำรงชีวิตได้อย่างอิสระ หรือตามลำพังกับครอบครัว และไม่เป็นบุคคลพิการซ้ำซ้อน (มีความพิการมากกว่าหนึ่งอย่างขึ้นไป) สำหรับบุคคลพิการทางหูและบุคคลพิการทางสติปัญญานั้น มีความจำเป็นต้องให้ความสำคัญในเรื่องความปลอดภัยมากกว่า การจัดที่อยู่อาศัยให้เป็นพิเศษ

2.4.2.1 บุคคลพิการทางตา

บุคคลที่เราถือว่าตาบอดนั้น โดยทั่วไปไม่ได้ตาบอดสนิทจริงๆ ประมาณร้อยละ 80 หรือมากกว่านี้ ของบุคคลที่เราเรียกว่า “ตาบอดนั้น” สามารถมองเห็น หรือที่เรียกว่า “เห็นเลือนราง” อย่างน้อยที่สุดบุคคลเหล่านี้อาจบอกว่า มีแสงหรือไม่ บางคนอาจบอกได้ว่าแสงมาจากทิศทางไหน และอีกหลายคนก็อาจมองเห็นโครงร่างของสิ่งของ บางคนสามารถอ่านหนังสือได้ แต่เดินไปเดินมาลำบาก เพราะไม่เห็นบริเวณรอบๆ ในทางตรงกันข้าม บุคคลนั้นอาจเดินไปไหนมาไหนได้คล่องแคล่ว แต่อ่านหนังสือไม่ได้ เนื่องมาจากสูญเสียการเห็น

ตรงกลาง และนอกจากนี้บางคนมองไม่เห็นเป็นหย่อมๆ และการเห็นของบางคน เปลี่ยนแปลงไป ในแต่ละวัน แต่ละเวลาของวัน เช่นการเห็นของคนต้อกระจก มีแสงสะท้อนทั่วไป และมองไม่เห็น รายละเอียดทั่วไป หรือการเห็นของคนที่เป็นต้อหินถ้าไม่ได้รับการรักษาโดยเร็วที่สุดก็จะมองไม่เห็น

จะเห็นได้ว่า ความบกพร่องทางการมองเห็นแต่ละประเภท ทำให้มีปัญหาที่ไม่เหมือนกัน การวัดค่าความชัดเจน ในการมองเห็น มีประโยชน์ในหลายๆกรณี หากแต่จะนำมาใช้ในการ กำหนดความจำเป็นของบุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นจะช่วยให้ได้น้อย ทุกคนมีปัญหาต่างๆแตกต่างกันในแง่ของที่อยู่อาศัย ทั้งนี้เนื่องจากมีตัวแปรมากมาย ไม่เพียงแต่ความมาก หรือน้อย ในการสูญเสีย การมองเห็นเท่านั้นยังมีสิ่งอื่นที่เกี่ยวข้อง เช่น ลักษณะการดำรงชีวิตของแต่ละคนที่ไม่เหมือนกัน

2.4.2.2 บุคคลพิการทางแขนขาลำตัว บุคคลที่จัดอยู่ในกลุ่มพิการทางร่างกาย มีสภาพและโรคต่างๆ หลายประเภท แต่ละประเภทที่เราควรคำนึงถึง เมื่อจัดที่อยู่อาศัยให้ นั้น มี 2 กลุ่ม คือผู้ที่ต้องใช้อุปกรณ์เคลื่อน และผู้ที่เคลื่อนไหวได้โดยใช้เครื่องช่วยเดิน เช่น ไม้เท้า ไม้ค้ำ ยัน

บุคคลที่พิการแขนขาลำตัว แต่ละกลุ่มแต่ละคนนั้น ประสบเรื่องปัญหาที่เกี่ยวข้องกับที่อยู่อาศัย ไม่เหมือนกัน ดังนั้นการจัดที่อยู่อาศัยจำเป็นต้องมีมาตรฐานทั่วไป แต่ก็จำเป็นที่จะต้องปรับ และ ดัดแปลงสภาพที่อยู่อาศัย ให้เหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล

2.4.2.3 บุคคลพิการทางหู บุคคลที่มีความบกพร่องทางการได้ยินนั้น โดยทั่วไป จะอาศัยอยู่ในที่ ที่จัดให้สำหรับคนปกติได้ แต่อย่างไรก็ตามต้องคำนึงถึงความปลอดภัยของบุคคล เหล่านี้ในกรณีเพลิงไหม้ หรือควรคำนึงถึงวิธีในการติดต่อสื่อสารของบุคคลเหล่านี้ทางโทรศัพท์

2.4.2.4 บุคคลพิการทางปัญญา เช่นเดียวกับบุคคลพิการทางหู โดยทั่วไป จะอาศัยอยู่ในสถานที่ ที่จัดให้สำหรับบุคคลปกติ โดยคำนึงถึงความปลอดภัย ของบุคคลเหล่านี้ เป็นสำคัญในการจัดที่อยู่อาศัย

2.5 ความบกพร่องของร่างกายและอุปสรรคต่อการใช้อาคาร (นวนน้อย บุญวงษ์ และ นันทินี เนียมทรัพย์, 2545)

คนที่พิการทางกาย หรือการเคลื่อนไหวเป็นกลุ่มที่มีการสูญเสีย อวัยวะ และความสามารถ ในการใช้งานอวัยวะส่วน มือ แขน ลำตัว และขา มีความบกพร่องแตกต่างกัน ตั้งแต่ผู้ที่ยังคงใช้มือ และแขนในการประกอบกิจวัตร เช่นคนทั่วไป หากต้องใช้อุปกรณ์ช่วยในการเคลื่อนที่ ไปจนถึงผู้ที่มีความพิการซ้ำซ้อนจากความบกพร่องร่างกายหลายด้านร่วมกัน จนไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวันได้เอง โดยไม่มีผู้ช่วย กิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการใช้งานอาคาร ซึ่งความบกพร่องมีส่วน จำกัดความสามารถ ประกอบไปด้วย

2.5.1 การขยับเขยื้อนอวัยวะ ซึ่งในการทำงานใดๆ ล้วนต้องมีการขยับเขยื้อน อวัยวะ ส่วนนี้ มือ ข้อมือ และแขน ทั้งงานที่ใช้แรง และใช้ความแม่นยำ เช่น การผลักหรือ ดึงประตู และการกดสวิตช์ หรือปุ่มควบคุมในลิฟต์ เป็นต้น เนื่องจากคนพิการด้านร่างกาย หรือการเคลื่อนไหว ส่วนใหญ่มักมีการใช้อุปกรณ์ช่วยการเคลื่อนที่ทำให้ต้องใช้มือ และแขนจับยึดอุปกรณ์อยู่ตลอดเวลา หรือใช้ช่วยพยุงร่างกายขณะเปลี่ยนอิริยาบถ ดังนั้นสภาพแวดล้อมภายในอาคาร จึงควร หลีกเลี่ยงการสร้างอุปสรรค หรือในกรณีที่บุคคลมีความบกพร่องของมือ ไม่ควรมีการบังคับ คนพิการให้ใช้มือในลักษณะกำ การหมุนบิดข้อมือ พร้อมกับการใช้แรงผลัก หรือดึง รวมทั้งหลีกเลี่ยงการจัดให้มีปุ่มควบคุมมีขนาดเล็กและวางอยู่ชิดกัน เพราะทำให้เกิดความผิดพลาดได้ง่าย

2.5.2 การทรงตัว เพื่อให้ร่างกายคงอยู่ในท่ายืน หรือนั่งได้อย่างมั่นคง จำเป็นต้องจัดให้ ศูนย์ถ่วงของร่างกายอยู่ในบริเวณที่วางเท้า คนพิการทางกายหรือการเคลื่อนไหวมักมีความไม่มั่นคงแม้ขณะยืนอยู่กับที่ อันเป็นผลมาจากความบกพร่องของอวัยวะที่เกี่ยวข้อง และเมื่อมีการเคลื่อนที่ หรือขยับเขยื้อนเพื่อทำกิจกรรมก็ต้องควบคุมร่างกายอย่างต่อเนื่อง ดังนั้นเพื่อช่วยรักษา สมดุลของร่างกาย ภายในอาคารจึงควรมีที่ยึดจับ หรือที่พึ่งถายน้ำหนักช่วยในการทรงตัว และ หลีกเลี่ยงการใช้พื้นที่มีผิวเรียบลื่น พื้นไม่สม่ำเสมอ พื้นเอียง การเปลี่ยนระดับตลอดจนการยื่นขึ้น ส่วนที่ทำให้เกิดการสะดุดได้ง่าย

2.5.3 การเคลื่อนที่ เกี่ยวข้องกับ กิจกรรมการรักษาท่าทางขณะเปลี่ยนอิริยาบถจากที่ หนึ่งไปเป็นอีกท่าหนึ่ง การบกพร่องทางการเคลื่อนที่ทำให้คนพิการมีความจำกัดความเร็วในการ เดิน ระยะเวลาก้าว ระดับการก้าว ตลอดจนการลงน้ำหนักของร่างกายสู่ขา ขณะที่คนพิการทางกาย

หรือการเคลื่อนที่มีความแตกต่าง หลากหลายในด้านความจำกัดของร่างกายและขีดความสามารถในการเคลื่อนที่ ซึ่งเป็นลักษณะเบื้องต้นของการใช้อาคาร คือมีตั้งแต่ผู้ที่สามารถเดินได้ด้วยตนเอง โดยมีหรือไม่มีอุปกรณ์ช่วยไปจนถึงผู้ที่ไม่สามารถเดินได้เลย จำเป็นต้องอาศัยเก้าอี้ล้อเลื่อนเป็นหลัก เพื่ออธิบายผลกระทบต่อการใช้อาคาร จำแนกคนพิการประเภทนี้ออกเป็น 2 กลุ่ม

คนพิการทางการเคลื่อนที่ (Ambulant disabled people) หมายถึง คนที่ยังเคลื่อนที่ได้ไม่ว่าจะมี หรือไม่มีความช่วยเหลือ สำหรับผู้ที่มีความบกพร่องทางร่างกาย จนทำให้เดินได้ด้วยควมยากลำบาก และไม่มั่นคง จำเป็นต้องพึ่งพาอาศัย อุปกรณ์ช่วยนานาชนิดตั้งแต่ไม้เท้า ไม้ค้ำยัน เครื่องช่วยฝึกเดินและขาเทียม เป็นต้น จึงไม่สามารถเดินเป็นระยะทางไกล หรือก้าวขึ้นบันไดขั้นสูงๆ ลักษณะพื้นทางเดินที่ไม่สม่ำเสมอ และผิวลื่นเป็นมัน ย่อมเป็นอุปสรรค และทำให้เกิดอุบัติเหตุได้ง่าย นอกจากนี้คนที่มีความยากลำบากในการเดินย่อมต้องการราวจับ เพื่อช่วยพยุงตัว และสร้างสมดุลให้ร่างกายในขณะอยู่ในพื้นที่มีระดับต่างกัน เช่น ทางลาด บันได

คนพิการนั่งเก้าอี้ล้อเลื่อน (Chairbound people หรือ Wheelchair user) หมายถึงคนที่ไม่สามารถลุกขึ้นยืนได้เอง การเคลื่อนที่จึงจำกัดด้วยการอาศัยนั้นเก้าอี้ล้อเลื่อน การใช้รถเข็นในการเคลื่อนที่จำเป็นต้องใช้พื้นที่เพิ่มมากขึ้นกว่าการเดินทางปกติ ทั้งในทางตรง และทางเลี้ยว พื้นต่างระดับเป็นอุปสรรคสำคัญสำหรับล้อรถเข็น อีกทั้งการอยู่ในท่าหนึ่งตลอดเวลา ทำให้ร่างกายคนพิการอยู่ต่ำกว่าระดับคนทั่วไป จึงมีความจำกัดในระดับการมองเห็น หรือหยิบเอื้อมสิ่งของในระดับสูง นอกจากนี้ส่วนประกอบที่ยื่นออกมาจากรถเข็น ทำให้การเข้าถึงพื้นที่ใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นเคาน์เตอร์อ่าง หรือตู้ได้ยากกว่า หากไม่มีการเว้นที่ว่างด้านล่าง อีกทั้งระดับขาที่สูงกว่าการนั่งเก้าอี้ของคนทั่วไป ยังทำให้คนพิการต้องการที่ว่างใต้โต๊ะสำหรับสอดขาอีกด้วย

2.5.4 เกณฑ์การพิจารณา การวินิจฉัยความพิการด้านร่างกาย จะพิจารณาความผิดปกติ หรือบกพร่องของร่างกายที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน แม้ว่าความบกพร่องนี้ไม่มีผลต่อการใช้ มือ แขน ขา ลำตัว ในการทำกิจกรรม ส่วนการวินิจฉัยความพิการด้านการเคลื่อนไหว จะพิจารณาความผิดปกติหรือความบกพร่อง ที่รุนแรงจนเสียความสามารถในการเคลื่อนไหวของร่างกาย เช่น มือ แขน ขาลำตัว ทำให้ไม่สามารถประกอบกิจวัตรประจำวัน ได้แก่ การกินอาหาร การแต่งตัว การเคลื่อนย้ายลำตัว ไปจนถึงกิจกรรมเคลื่อนที่ทั้งแนวราบ และการก้าวขึ้นลงบันได

ซึ่งความบกพร่องทั้งสองลักษณะ โดยเฉพาะความพิการทางด้านเคลื่อนไหว มีผลต่อการใช้งานอาคารพื้นฐาน เนื่องจากจะต้องมีองค์ประกอบพื้นฐานของอาคาร ที่เอื้ออำนวยต่อการใช้งานของผู้พิการ ในขณะที่เดียวกันบุคคลปกติก็สามารถใช้งานได้ด้วย การพิจารณาความผิดปกติหรือความบกพร่อง โดยการตรวจร่างกายของแพทย์ เพื่อจำแนกระดับของความผิดปกติ ตามเกณฑ์แบ่งเป็น 5 ระดับ (สุกัญญา ศรีปรัชญาอนันต์, 2545) ดังนี้

ระดับที่ 1 ความผิดปกติหรือความบกพร่องของร่างกายที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน แต่ยังสามารถประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันได้

ระดับที่ 2 ความผิดปกติหรือความบกพร่องในการเคลื่อนไหวลำตัว มือ แขน ขา แต่ยังสามารถประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันได้

ระดับที่ 3 การสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว มือ แขน ลำตัว ซึ่งจำเป็นในการประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันน้อยกว่าครึ่งตัว หรือ 2 รยางค์ (แขนหรือขาน้อยกว่า 2 ข้าง)

ระดับที่ 4 การสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว มือ แขน ลำตัว ซึ่งจำเป็นในการประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันครึ่งตัว หรือ 2 รยางค์ (แขนหรือขาเพียง 2 ข้าง)

ระดับที่ 5 การสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว มือ แขน ลำตัว ซึ่งจำเป็นในการประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันมากกว่าครึ่งตัว หรือ 2 รยางค์ (แขนหรือขาเพียง 2 ข้าง)

2.6 รูปแบบทางกายภาพที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ

2.6.1 หลักการสำคัญในการจัดที่พักอาศัย (กระทรวงสาธารณสุข 2532:7)

2.6.1.1 ที่พักอาศัยต้องตอบสนองของความต้องการทางร่างกายขั้นมูลฐาน (Fundamental Physiological Needs) ได้แก่การจัดสิ่งแวดล้อมในที่พักอาศัย ให้เหมาะสมสนองความต้องการทางร่างกาย เช่นการจัดระบบระบายอากาศให้เหมาะสม มีแสงสว่างเพียงพอ มีพื้นที่เพียงพอ ในการประกอบกิจกรรมแต่ละชนิดปราศจากเหตุที่ก่อให้เกิดความรำคาญ เป็นต้น

2.6.1.2 ที่อยู่อาศัยสามารถตอบสนองของความต้องการทางจิตใจ (Fundamental Psychological Needs) ได้แก่การจัดสิ่งแวดล้อมในที่พักอาศัย ให้เป็นการส่งเสริม

ให้ผู้อยู่อาศัยมีความสุขสบายทางจิตใจ เช่น มีความสะอาด เป็นระเบียบ เรียบร้อย ไม่แออัด และภายในที่พักอาศัย มีสิ่งอำนวยความสะดวกตามความจำเป็นขั้นพื้นฐาน ที่อยู่อาศัยต้องตั้งอยู่ในแหล่งที่เหมาะสม ไม่มีเหตุรำคาญ หรือรบกวนจากภายนอก

2.6.1.3 ผู้อาศัยมีความปลอดภัยจากอุบัติเหตุ และมีความมั่นคงในการพักอาศัย

2.6.1.4 ผู้อาศัยจะต้องปลอดภัยจากโรคติดต่อ เช่น มีน้ำดื่ม น้ำใช้ ที่สะอาด และมีระบบกำจัดขยะมูลฝอย และระบบกำจัดน้ำโสโครกที่ดี

2.7 การสร้างเครือข่ายองค์กรคนพิการ (ขนิษฐา เทวินทรภักดี, 2540)

ขนิษฐา เทวินทรภักดี มีข้อเสนอแนะ โดยการส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการสนับสนุนเครือข่าย เพื่อให้องค์กรเครือข่ายเหล่านี้เป็นจุดประสานความร่วมมือ ระหว่าง หน่วยงานของภาครัฐและเอกชนที่ให้บริการด้านการฟื้นฟูสมรรถภาพ และสวัสดิการด้านต่างๆ เพื่อเป็นโอกาสในการให้ผู้พิการในส่วนภูมิภาคได้เข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม เพื่อประโยชน์ต่อผู้พิการ โดย

1. ส่งเสริมให้มีการฝึกอบรมการเป็นผู้นำ และความรู้เกี่ยวกับการรวมตัวเป็นองค์กรวิธีประสานงานกับหน่วยงานต่างๆ มีรูปแบบการบริหาร จัดทำโครงการ ทำบัญชี โดยสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการร่วมกับสมาคมคนพิการประเภทต่างๆ

2. สนับสนุนงบประมาณจากกองทุนฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ เพื่อสนับสนุนการตั้งชมรม และเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดกิจกรรม โดยมีผู้แทนของสมาคมคนพิการ และหน่วยงานของรัฐบาลในการให้คำแนะนำ และติดตามผลงาน

3. ส่งเสริมให้องค์กรคนพิการมีการจัดเก็บข้อมูลด้านต่างๆเกี่ยวกับคนพิการในชุมชน ท้องถิ่น และภูมิภาคของตน และส่งเสริมการรับรู้ข้อมูลข่าวสาร เพื่อเผยแพร่ประชาสัมพันธ์สู่สมาชิก

4. ส่งเสริม และสนับสนุนให้องค์กรคนพิการมีส่วนร่วม ในการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยชุมชน (Community Based Rehabilitation)

5. ส่งเสริมให้องค์กรคนพิการ จัดกิจกรรมและดำเนินการ ลักษณะเป็นศูนย์ให้คำปรึกษา และแนะแนวสำหรับคนพิการและครอบครัว มีการจัดให้มีการฝึกอบรมให้ความรู้ทางวิชาการ และ

ทฤษฎี ง่าย ๆ ในด้านวิธีดำเนินงาน การให้คำปรึกษาแนะแนว ระบบการส่งต่อ และฟื้นฟูทางจิตใจ รวมทั้งเชิงวิทยากรซึ่งเป็นผู้ฝึกที่มีประสบการณ์มาช่วยในการให้ความรู้

6. ส่งเสริมให้มีการประกาศเกียรติคุณประจำปี ให้กับองค์กรคนพิการที่สามารถดำเนินงานเป็นแบบอย่างที่ดี โดยเฉพาะในส่วนภูมิภาค เป็นเป็นขวัญและกำลังใจต่อองค์กร

2.8 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

นวนน้อย บุญวงศ์ ทำการศึกษาการออกแบบภายในอาคารเพื่อคนพิการ พบว่าควรมีการออกแบบสภาพแวดล้อมที่เปิดกว้าง (Universal Design) ซึ่งตอบสนองการใช้งานได้กว้างขึ้นทั้งคนปกติ คนพิการ การสัญจรที่ต้องใช้ทางลาด เช่น รถเข็นเด็ก เก้าอี้ล้อเลื่อนคนพิการ ซึ่งมีหลักเกณฑ์สำคัญอยู่ที่การสร้างความปลอดภัย (Safety) การอำนวยความสะดวกต่อคนพิการ (Accessibility) การใช้งาน (Usability) และความเหมาะสมด้านการลงทุน (Affordability) และควรมีการออกแบบโดยมีการพิจารณาอุปสรรคที่เกิดขึ้นในระหว่างแต่ละขั้นตอนการใช้อาคาร

มงคล สัจจะสกุลวงศ์ ทำการศึกษาเรื่อง แนวทางการปรับปรุงที่อยู่อาศัยสำหรับคนพิการโรคเรื้อน สถานสงเคราะห์และฟื้นฟูผู้ป่วยโรคเรื้อน โรงพยาบาลพระประแดง พบว่าการออกแบบที่อยู่อาศัยสำหรับผู้ป่วยจะต้องส่งเสริมความสัมพันธ์ในการอยู่อาศัยของผู้ป่วย ไม่ว่าจะเป็นการจัดผังห้อง ทางเดิน แสงสว่าง วัสดุอุปกรณ์อาคารที่เหมาะสมกับความพิการ เป็นต้น

สมพงษ์ พลอยสังวาลย์ ทำการศึกษาเรื่อง การคุ้มครองแรงงานเกี่ยวกับสุขภาพและความปลอดภัย ของลูกจ้างในโรงงานอุตสาหกรรมในปี 2519 พบว่า ลูกจ้างที่ได้รับบาดเจ็บถึงพิการทุพพลภาพ จะเกิดความวิตกกังวล (Anxiety) ในเรื่องต่างๆ เช่น รู้สึกว่าตนเองถูกทอดทิ้ง มีความวิตกเกี่ยวกับสมาชิกครอบครัว และทราบว่าตนเองพิการหรือทุพพลภาพ ก็จะทำให้เกิดความวิตกกังวล มีอาการทางจิตแทรกซ้อน ลูกจ้างบางคนไม่สามารถช่วยตัวเองได้ ถูกทอดทิ้งจากครอบครัว และเกิดความวิตกอย่างรุนแรง จนในที่สุดอาจแสดงอาการวิกลจริต ซึ่งเป็นอันตรายต่อสังคม

ประณมภรณ์ โภชนสมบุรณ์ ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาปัญหาและความต้องการบริการทางสังคมของลูกจ้างที่ประสบอันตราย หรือเจ็บป่วยด้วยโรค เนื่องจากการทำงาน : ศึกษาเฉพาะกรณีลูกจ้างที่อยู่ในความคุ้มครองของกองทุนเงินทดแทน ในปี 2526 พบว่า ปัญหาที่ลูกจ้างได้รับภายหลังการประสบอันตรายได้แก่ ปัญหาเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ปัญหาการแยกตัวออกจากสังคม ปัญหาการเงิน ปัญหาการเดินทาง และปัญหาเกี่ยวกับอารมณ์ จิตใจและการปรับตัว เป็นต้น

ช่อทิพย์ นิยมพันธุ์ ทำการศึกษาเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลของคณพิการด้านร่างกาย และการเคลื่อนไหว: เฉพาะกรณีอำเภอพระประแดง พบว่า คณพิการ กลุ่มนี้ส่วนใหญ่เคยผ่านการฝึกอาชีพจากหน่วยงานของรัฐบาลมาแล้ว และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพนี้ คือ เป็นอาชีพอิสระ เหมาะสมกับสภาพร่างกาย ดูแบบอย่างผู้ที่ขายสลากขามาก่อน ใช้เวลาในการทำงานน้อย มีรายได้ดี มีเพื่อนชวน มีปัญหาจากงานเดิม ขายสลากตามคู่สมรส ชอบอยู่รวมกันในสังคมคณพิการ และพบว่า มีอุปสรรค คือ มีการแข่งขันสูง สภาพแวดล้อมที่ไม่เอื้ออำนวยและมีปัญหาเรื่องเงินทุนในการประกอบอาชีพ

UN ESCAP ได้ทำการศึกษาเรื่องความเข้าใจเกี่ยวกับปัจจัยทางกายภาพที่เป็นสิ่งกีดขวางสำหรับการดำเนินชีวิตของผู้พิการ โดยมีแนวคิดที่ว่าควรมีการออกแบบสภาพแวดล้อมของผู้พิการให้ปราศจากสิ่งกีดขวาง มีส่วนประกอบ 4ปัจจัย คือ

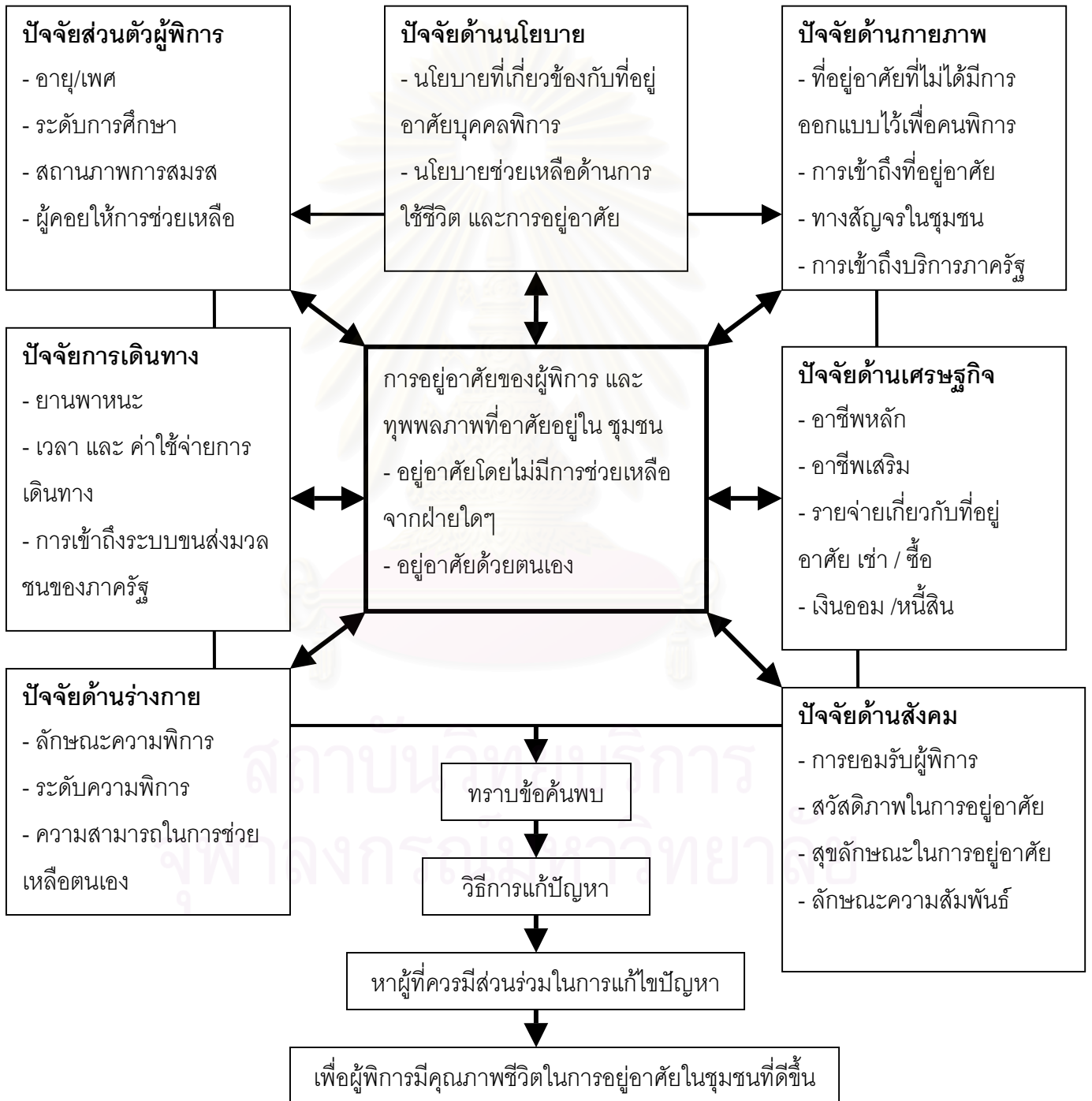
1. ภายในอาคาร
2. ในพื้นที่รอบอาคาร
3. ถนนและเส้นทางในพื้นที่
4. พื้นที่โล่งและพื้นที่นันทนาการ

บทที่ 3

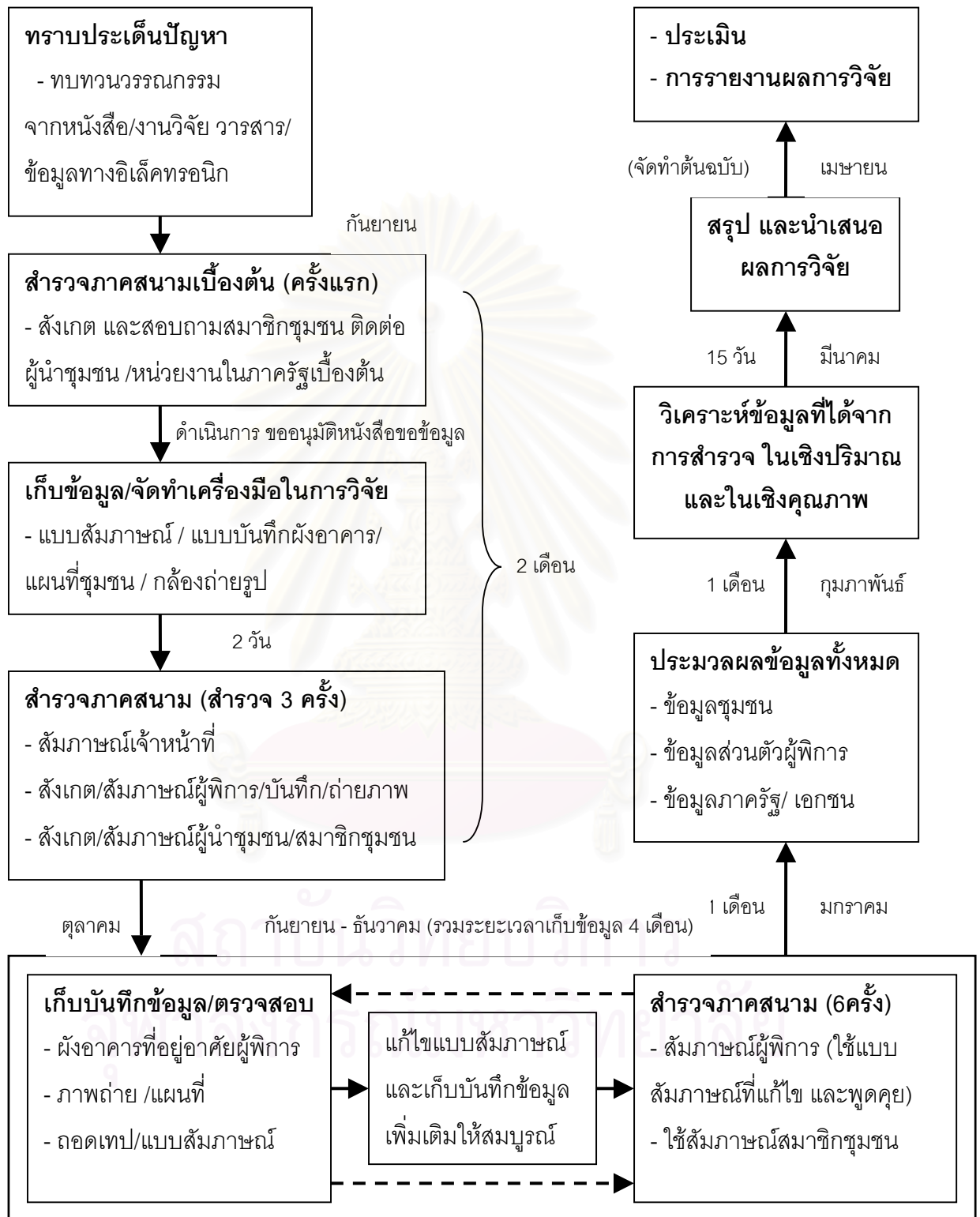
ระเบียบวิธีดำเนินการวิจัย

3.1 กรอบแนวคิดในการศึกษา (Conceptual Framework)

แผนผังที่ 2 แสดงกรอบแนวคิดในการศึกษา

3.2 ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

แผนผังที่ 3 แสดงขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องการอยู่อาศัยของผู้พิการ และคุณภาพชีวิตที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางตลาดพัฒนา 1 (ชุมชนปากด่าน) มีขั้นตอนและรายละเอียดดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยที่เก็บรวบรวมข้อมูลทั้งเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ เพื่อสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ มีรายละเอียดวิธีดำเนินการวิจัยดังหัวข้อต่อไปนี้ ประชากรเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยการสำรวจ 129 คน ซึ่งคิดเป็น 100% และตัวอย่างประชากรเป้าหมายในการวิจัย ได้แก่ สมาชิกไม่พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน โดยการสำรวจจำนวน 300 คน คิดเป็น 18.75% ของประชากรทั้งหมดคือ 1,600 คนโดยประมาณ (สัมภาษณ์ผู้นำชุมชน: ตุลาคม, 2545) การเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัย การศึกษาข้อมูลขั้นปฐมภูมิจากเอกสาร การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์ การจัดสร้างแบบสัมภาษณ์ ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย การประมวลผลข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูล ดังรายละเอียดต่อไปนี้

3.3 ประชากรเป้าหมาย

ตัวอย่างที่ใช้ศึกษาในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้พิการที่รวมกลุ่มกันอาศัยอยู่ในชุมชนบางตลาดพัฒนา 1 (ชุมชนปากด่าน) จำนวน 129 คน ซึ่งเป็นผู้พิการที่มาจากสถานที่ต่างๆ กัน ด้วยเหตุผลต่างๆ กัน เช่น มาจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพ หรือสถานสงเคราะห์ ในจังหวัดต่างๆ ดังจะได้ศึกษาถึงสาเหตุที่แท้จริงในการรวมกลุ่มกันในการอยู่อาศัยในชุมชนนี้ โดยการศึกษาวิจัยในวัตถุประสงค์ดังกล่าวไปแล้วในบทที่ 1 ซึ่งจะทำการสัมภาษณ์ระดับลึกต่อผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชนจำนวน 129 คน ซึ่งคิดเป็นการศึกษากลุ่มประชากร 100% ของกลุ่มประชากรเป้าหมาย (เฉพาะผู้พิการ) ทั้งหมด

นอกจากนี้กลุ่มเป้าหมายที่เกี่ยวข้องที่ต้องทำการสัมภาษณ์ ได้แก่ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผู้พิการจำนวน 7 คน ผู้นำและอดีตผู้นำชุมชน 2 คน ผู้อาวุโสในชุมชน 3 คน สมาชิกกลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน 2 คน เจ้าของห้องเช่า 2 คน และสมาชิกในชุมชนจำนวน 50 คน รวม 66 คน ซึ่งเป็นกลุ่มแรกที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสัมภาษณ์ในการสำรวจภาคสนาม จำนวน 10 ครั้งแรก โดยการสัมภาษณ์เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐาน (Unstructured or Standardized Interview) ยกเว้นการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผู้พิการ เป็นการสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน (Structured or Standardized Interview) ข้อมูลที่ได้ในส่วนนี้จึงเป็นข้อมูลเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

ลำดับที่	ผู้ให้ข้อมูล	จำนวน (คน)
1	ผู้พิการที่อาศัยในชุมชน (สัมภาษณ์พูดคุย และใช้แบบสัมภาษณ์)	129
2	เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง (สัมภาษณ์พูดคุย)	7
3	ผู้นำและอดีตผู้นำชุมชน (สัมภาษณ์พูดคุย และใช้แบบสัมภาษณ์)	2
4	ผู้อาวุโสที่อยู่ในชุมชนมานาน (สัมภาษณ์พูดคุย และใช้แบบสัมภาษณ์)	3
5	สมาชิกกลุ่มอาสาพัฒนา (สัมภาษณ์พูดคุย)	2
6	เจ้าของห้องเช่า (สัมภาษณ์พูดคุย)	3
7	สมาชิกในชุมชน (ใช้แบบสัมภาษณ์)	300 ชุด
8	สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ	1 คน

ตารางที่ 1 แสดงลักษณะและจำนวนผู้ให้ข้อมูลในการศึกษา

3.4 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูล ระหว่างเดือน สิงหาคม ถึงเดือน พฤศจิกายน 2545 และทราบข้อมูลเบื้องต้นว่า มีการรวมกลุ่มกันอยู่อาศัยภายในชุมชน บริเวณด้านหลังของสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพ ปากเกร็ด(บ้านนทภูมิ) ได้ทำการสำรวจภาคสนาม พบว่ามีกลุ่มผู้พิการอาศัยอยู่จริงจำนวน 73ครัวเรือน หรือ 129 คน ผู้วิจัยได้กลับไปเตรียมตัวในการสัมภาษณ์ และติดต่อหน่วยงานต่างๆ เพื่อได้ข้อมูลในภาพรวมทั้งหมด ก่อนที่จะติดต่อเพื่อลงสำรวจชุมชน อย่างเป็นทางการ และได้ทำการสัมภาษณ์ระดับลึก กับเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ จำนวน 4 คน นักสังคมสงเคราะห์ 2คน และเจ้าหน้าที่ระดับสูงของสถานสงเคราะห์ผู้พิการ 1คน รวม 7คน และสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ 1 คน ซึ่งข้อมูลที่ได้จึงเป็นข้อมูลเชิงคุณภาพ นอกจากนี้ได้ทำการสัมภาษณ์ระดับลึกกับผู้พิการทั้งในชุมชน จำนวน 129 คน และผู้พิการที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในชุมชนปากด่าน ที่อยู่ในบริเวณใกล้เคียง หรือผู้พิการที่อาศัยอยู่ในบริเวณ อำเภอ ปากเกร็ด ซึ่งเป็นบริเวณที่จะพบเห็นผู้พิการได้มากที่สุด ข้อมูลที่ได้จากผู้พิการจึงเป็นข้อมูลในเชิงปริมาณ และเชิงคุณภาพ

3.5 การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร

เป็นการศึกษาข้อมูลจากแหล่งข้อมูลที่เป็นเอกสารต่างๆ ที่มีการตีพิมพ์อย่างถูกต้องตามกฎหมาย และเป็นทางการ โดยมีข้อมูลที่เป็นทฤษฎี แนวความคิด แนวนโยบาย กฎหมาย หรือวรรณกรรมต่าง ๆ ของผู้ที่มีความเกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผู้พิการ รวมถึงตัวผู้พิการเอง เพื่อเป็นข้อมูลสนับสนุน เพื่อตอบวัตถุประสงค์ และสมมติฐาน ในการวิจัย

- **ข้อมูลประเภทเอกสาร** จากหน่วยงานสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ ซึ่งเป็นเอกสารเกี่ยวกับการเผยแพร่ นโยบายในการแก้ไขปัญหาผู้พิการ การปฏิบัติงานและผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน จุลสาร วารสาร เผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับผู้พิการ เอกสารเกี่ยวกับการวางแผนโครงการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการช่วยเหลือผู้พิการ ตลอดจนกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับผู้พิการ

- **ข้อมูลประเภทตำรา** ศึกษาเกี่ยวกับทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัย การฟื้นฟูสมรรถภาพผู้พิการ การแก้ไขปัญหาผู้พิการในต่างประเทศ ซึ่งประกอบไปด้วยการศึกษา ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ดังรายละเอียดในบทที่ 2

- **ข้อมูลที่เป็นงานวิจัย** ศึกษางานวิจัยที่มีความเกี่ยวข้องเกี่ยวกับชีวิตความเป็นอยู่ของผู้พิการ ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ดังรายละเอียดในบทที่ 2

- **ข้อมูลจากนิตยสารต่างๆ และหนังสือพิมพ์** โดยศึกษาจากบทความ และแนวความคิด เกี่ยวกับการแก้ไขปัญหาผู้พิการ และการอยู่อาศัยของผู้พิการ ตลอดจน ประเด็นที่น่าสนใจ หรือสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการวิจัย

3.6 เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ แบบบันทึกผังอาคาร แผนที่ ภาพถ่าย เทปบันทึกเสียง แบบสัมภาษณ์ผู้พิการ และแบบสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน

3.7 การศึกษาข้อมูลจากการสัมภาษณ์

การสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นการใช้เทคนิคการสัมภาษณ์ 2 ลักษณะ ทั้งนี้ เพื่อให้ได้ข้อมูลในการวิเคราะห์มากที่สุดในกระบวนการวิเคราะห์ข้อมูล คือ การสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน (Structured or Standardized Interview) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐาน (Unstructured or Standardized Interview) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐาน (Unstructured or Standardized Interview)

โดยการสัมภาษณ์แบบยืดหยุ่น และเปิดกว้าง ไม่มีการกำหนดขั้นตอนในคำถามก่อนหลัง แต่พยายามล้วงหาคำตอบที่ต้องการให้ได้ มีการสัมภาษณ์ผู้พิการแบบไม่จำกัดคำตอบ (Non-directive Interview) โดยปล่อยให้ผู้พิการพูดไปเรื่อยๆตามความพอใจ จากการถามนำเพียงไม่กี่ประโยค ในแต่ละวัตถุประสงค์ที่ต้องการศึกษา และ ยังมีการสัมภาษณ์แบบปฏิบัติการซ้ำ (Multiple-session Repeated Interview) โดยอาจสัมภาษณ์ซ้ำในขณะเดียวกัน หรือสัมภาษณ์เรื่องอื่นไปก่อนแล้วกลับมาสัมภาษณ์ใหม่ในวันเดียวกัน หรือวันต่อไป ในคำถามเดิมโดยทั้งหมด ทำการบันทึกเทป หรือจดบันทึกข้อมูลที่ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐานในการสำรวจภาคสนามจำนวน 7 ครั้ง แรกในการเก็บข้อมูล ซึ่งเป็นการศึกษาจากผู้พิการ จำนวน 60 คน จากกลุ่มประชากรทั้งหมด คิดเป็น 46.5 % ในการสัมภาษณ์แบบไม่เป็นมาตรฐาน

2. การสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน (Structured or Standardized Interview)

โดยการสัมภาษณ์นี้ จะมีการกำหนดคำถามที่เตรียมไว้ก่อนอย่างแน่นอน และระมัดระวัง มีรูปแบบ ขั้นตอน ซึ่งการสัมภาษณ์นี้ จะเป็นไปในลักษณะการสัมภาษณ์แบบลึก (In-depth Interview) ซึ่งเป็นการได้มาซึ่งคำตอบอย่างละเอียด และครบถ้วนเท่าที่ผู้พิการรู้ ซึ่งจะเป็นการถามในลักษณะให้อธิบาย และถามถึงเหตุผล เพื่อชัดเจนว่าข้อความที่ผู้พิการตอบนั้นชัดเจนและน่าเชื่อถือ โดยคำถามที่ใช้อาจเป็นคำถามโดยตรง หรือโดยอ้อมเพื่อให้ได้มาซึ่งคำตอบ การสัมภาษณ์แบบมาตรฐานนี้จะใช้ในการเก็บข้อมูลอย่างเป็นทางการ ซึ่งได้มีการแจ้งให้กลุ่มผู้พิการทราบล่วงหน้า ในการสำรวจข้อมูลภาคสนาม ใน 5 ครั้งแรก เพื่อเป็นการสร้างความเข้าใจ และลดความตึงเครียด ต่อผู้พิการในการสัมภาษณ์ และขอความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ โดยการสัมภาษณ์จะมีทั้งการสัมภาษณ์รายบุคคล (Individual Interview) และการสัมภาษณ์รายกลุ่ม (Group Interview) ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ และความเหมาะสม ทั้งนี้อยู่บนพื้นฐานในการได้มาซึ่งข้อมูลที่ตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยนี้ ซึ่งการสัมภาษณ์ในงานวิจัยมีประชากรเป้าหมาย แบ่งเป็น 3 กลุ่ม ดังนี้

3.7.1 การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผู้พิการ

ในระดับนโยบาย ทศนคติ แนวความคิดในหน่วยงานของภาครัฐ ได้แก่ เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบในส่วนต่างๆของงานผู้พิการ ในสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ กรมประชาสงเคราะห์ สัมภาษณ์นักสังคมสงเคราะห์ ผู้ปกครองสถานสงเคราะห์ เจ้าหน้าที่ดูแลส่วนต่างๆในสถานสงเคราะห์เด็กพิการและทุพพลภาพ ปากเกร็ด

3.7.2 การสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน

เกี่ยวกับทศนคติ และแนวความคิด ของสมาชิกในชุมชน โดยการสัมภาษณ์เกี่ยวกับผู้พิการที่อาศัยร่วมอยู่เป็นส่วนหนึ่งของชุมชน โดยการสัมภาษณ์ สมาชิกในชุมชน ผู้อาวุโสที่อาศัยในชุมชนมานาน ผู้นำชุมชน ทั้งในอดีต และปัจจุบัน ตลอดจนผู้ที่คนในชุมชนให้ความเคารพนับถือ

3.7.3 การสัมภาษณ์ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน

โดยการสัมภาษณ์แบบมาตรฐาน (Structured or Standardized Interview) กับผู้พิการจำนวน 129คน หรือ คิดเป็น100%โดยใช้ทั้งการพูดคุยปกติ และใช้แบบสัมภาษณ์

3.8 การจัดสร้างแบบสัมภาษณ์

เป็นการจัดสร้างชุดสอบถาม ในการสัมภาษณ์ โดยเป็นการสัมภาษณ์ระดับลึก โดยผู้วิจัยได้รวบรวมคำถามที่สามารถตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัยได้ จากนั้นนำไปทดลองกับแต่ละกลุ่มประชากรเป้าหมายจำนวน 5% แล้วทำการปรับปรุงแก้ไขแบบสัมภาษณ์ จากนั้นนำไปทดลองกับกลุ่มประชากรเป้าหมายใหม่จำนวน 10% แล้วนำมาปรับปรุงแก้ไข ทำการจัดเรียงลักษณะ และลำดับของคำถามให้เหมาะสมอีกครั้งหนึ่ง ก่อนที่จะนำไปใช้สัมภาษณ์ และสัมภาษณ์ระดับลึก กับกลุ่มประชากรเป้าหมายเพื่อให้ทราบข้อมูลในส่วนต่างๆ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ในการวิจัย ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และ สังคม โดยแบบสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้น สำหรับประชากรเป้าหมายในการสัมภาษณ์ 3 กลุ่ม ได้แก่

1. การสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผู้พิการ
  2. การสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน
  3. การสัมภาษณ์ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน
- ซึ่งโครงสร้างของการสัมภาษณ์ในแต่ละกลุ่มเป็นดังนี้

3.8.1 แบบสัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผู้พิการ

การสัมภาษณ์ในส่วนนี้ ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และเจ้าหน้าที่ ที่ดูแล และ ออกแบบโครงการต่างๆ ในการแก้ปัญหาเกี่ยวกับคนพิการ เจ้าหน้าที่ ฝ่ายสถิติ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ นักสังคมสงเคราะห์ โดยโครงสร้างการ สัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับ นโยบายในการแก้ไขปัญหา แนวโน้ม ทิศทาง สถิติ และ สถานการณ์ การแก้ไขปัญหาผู้พิการ ตลอดจนโครงการต่างๆที่จัดทำขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหา

ส่วนที่ 2 เป็นคำถาม เกี่ยวกับปัญหา ข้อจำกัด และ ผลของการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น ใน ระดับต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาผู้พิการ

3.8.2 แบบสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน

โดยกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ในส่วนนี้ ได้แก่ ผู้อาวุโส ที่อยู่ในชุมชนมานาน ผู้นำ ชุมชนทั้งอดีตและปัจจุบันรวม 2คน เจ้าของห้องเช่าในชุมชน กลุ่มอาสาพัฒนาในชุมชน เจ้าของร้านค้า และสมาชิกทั่วไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชน แบบสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับ ผู้นำและอดีตผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน กลุ่มอาสา พัฒนาชุมชน เน้นรายละเอียดเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของชุมชน โครงสร้างทั่วไปของชุมชน การจัดการภายในชุมชน ปัญหา และผลกระทบจากการจัดการชุมชน ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะทางเศรษฐกิจ เช่น อาชีพ รายได้ สถานภาพ ในการอยู่อาศัย ลักษณะทางสังคม เช่น ภูมิลำเนาเดิม ระยะเวลาในการอยู่อาศัย ความสัมพันธ์ กับเพื่อนบ้าน เป็นต้น

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับ เจ้าของห้องเช่า ร้านค้า และ สมาชิกทั่วไปในชุมชน มี รายละเอียดคำถามเกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย เช่น ลักษณะของที่อยู่อาศัย จำนวน สมาชิกในครัวเรือน ลักษณะทางเศรษฐกิจ เช่น อาชีพ รายได้ สถานภาพในการอยู่อาศัย ลักษณะ ทางสังคม เช่น ภูมิลำเนาเดิม ระยะเวลาในการอยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

3.8.3 แบบสัมภาษณ์ผู้พิการ

โดยกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ในส่วนนี้ ได้แก่ กลุ่มผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน ซึ่งถือเป็นกลุ่มประชากรเป้าหมายที่ต้องการศึกษาโดยตรง โดยโครงสร้างของแบบสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย 4 ส่วนด้วยกัน ดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ สภาพการอยู่อาศัยในปัจจุบัน เป็นคำถามเกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย และสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัย ได้แก่ ขนาดของที่อยู่อาศัย ต่อจำนวนผู้อยู่อาศัย ปัญหาในการใช้พื้นที่ภายในหน่วยพักอาศัย เช่น ห้องน้ำ ห้องนอน รวมถึงผลกระทบจากการใช้พื้นที่ในหน่วยพักอาศัยที่มีผลต่อสุขภาพของผู้พิการที่อยู่อาศัย ตลอดจนลักษณะทางกายภาพของสภาพแวดล้อมภายในชุมชนที่ส่งผลต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ เช่นการเดินทาง ฯลฯ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ ข้อมูลส่วนตัวทั่วไปของผู้พิการ เช่น เพศ อายุ ระดับการศึกษา ศาสนา สถานภาพสมรส ภูมิลำเนา และระดับความพิการ

และความคาดหวังในเรื่องที่อยู่อาศัย และชุมชน ซึ่งข้อมูลในส่วนนี้ผู้วิจัยอาจใช้วิธีเก็บข้อมูล โดยการสังเกตด้วยตนเอง และทำการบันทึก เป็นข้อมูลรูปภาพด้วยวิธีการต่างๆตามความเหมาะสม

ส่วนที่ 3 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ สภาพสังคม เป็นคำถามเกี่ยวกับลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้พิการภายในชุมชนเอง และผู้พิการต่อสมาชิกในชุมชน ได้แก่ ระยะเวลาในการอยู่อาศัย ข้อมูลเกี่ยวกับการย้ายที่อยู่อาศัย ลักษณะการอยู่อาศัยร่วมกัน การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน การร่วมกิจกรรมทางสังคม และความสัมพันธ์ในระดับต่างๆ ของกลุ่มผู้พิการเอง ต่อ สมาชิกในชุมชน และความคาดหวังในลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้พิการ และชุมชน ตลอดจนสิ่งที่ผู้พิการคิดว่าเป็นปัญหา

ส่วนที่ 4 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ สภาพเศรษฐกิจในปัจจุบัน เป็นคำถามเกี่ยวกับ ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พิการ ได้แก่ ลักษณะอาชีพ การหารายได้พิเศษ รายได้ของครอบครัว รายจ่ายทั่วไป และรายจ่ายที่ใช้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ปัญหาด้านเศรษฐกิจของครอบครัว ความคาดหวัง การวางแผนด้านการใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

3.9 ตัวแปรที่ใช้ในการวิจัย

ตัวแปรที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในงานวิจัยนี้ ได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ คือ ตัวแปรอิสระ และตัวแปรตาม ซึ่งมีรายละเอียดในตัวแปรทั้ง 2 ประเภทในการวิจัย ดังต่อไปนี้

3.9.1 ตัวแปรอิสระที่ทำการวิจัย มี 5 ตัวแปรสำคัญ ดังต่อไปนี้

3.9.1.1 ตัวแปรอิสระด้าน ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มผู้พิการ

- อายุ โดยใช้การนับอายุครบรอบวันเกิดที่ผ่านมาครั้งล่าสุดของผู้พิการ
- เพศ ได้แก่ เพศของผู้พิการ แบ่งเป็นเพศชาย และ หญิง
- การศึกษา ได้แก่ ระดับการศึกษาของผู้พิการตามระดับการศึกษาสูงสุด
- อาชีพที่ฝึก ได้แก่ อาชีพที่คนพิการฝึกจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ
- ระดับความพิการ และการใช้งานของร่างกาย ได้แก่ ความสามารถในการใช้งานร่างกาย จากการวิจัยสามารถแบ่งออกเป็น 5 ระดับ ได้แก่

ระดับที่ 1 ความผิดปกติหรือความบกพร่องของร่างกายที่ปรากฏให้เห็นชัดเจน แต่ยังสามารถประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันได้

ระดับที่ 2 ความผิดปกติหรือความบกพร่องในการเคลื่อนไหว ลำตัว มือ แขน ขา แต่ยังสามารถประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันได้

ระดับที่ 3 การสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว มือ แขน ลำตัว ซึ่งจำเป็นในการประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันน้อยกว่าครึ่งตัว หรือ 2 รยางค์ (แขนหรือขาน้อยกว่า 2 ข้าง)

ระดับที่ 4 การสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว มือ แขน ลำตัว ซึ่งจำเป็นในการประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันครึ่งตัว หรือ 2 รยางค์ (แขนหรือขาเพียง 2 ข้าง)

ระดับที่ 5 การสูญเสียความสามารถในการเคลื่อนไหว มือ แขน ลำตัว ซึ่งจำเป็นในการประกอบกิจวัตรหลักในชีวิตประจำวันมากกว่าครึ่งตัว หรือ 2 รยางค์ (แขนหรือขาเพียง 2 ข้าง)

การแบ่งผู้พิการออกเป็น 5 กลุ่ม ดัดสิ้นจากการ สัมภาษณ์ และการสังเกต ของผู้วิจัย และคำว่า “ความสามารถในการใช้งานร่างกาย” หมายถึง ความสามารถในการใช้งานร่างกายในกิจกรรมต่างๆ ใน

การดำรงชีวิต เช่น การเคลื่อนไหว ความสามารถในการใช้ร่างกายในการประกอบอาชีพ การช่วยเหลือตนเองในกิจวัตรประจำวัน เป็นต้น)

3.9.1.2 ตัวแปรอิสระด้าน ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ สังคมของชุมชน

- สถานที่ตั้งของชุมชน และตำแหน่งที่อยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน
- สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบันของชุมชน ได้แก่ การใช้ที่ดินในลักษณะต่างๆ
- ประเภท และลักษณะอาคารภายในชุมชน
- ลักษณะอาชีพของสมาชิกในชุมชน รายได้ต่อครัวเรือน
- ทักษะคติต่อกลุ่มผู้พิการในชุมชนของสมาชิกในชุมชน
- ความสัมพันธ์ของสมาชิกภายในชุมชน เช่น การร่วมกิจกรรมของชุมชน การเลือกตั้งผู้นำชุมชน การให้ความร่วมมือกับส่วนรวมด้านต่างๆ ของสมาชิกในชุมชน

3.9.1.3 ตัวแปรอิสระด้าน ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้พิการ

โดยศึกษา การเข้าถึงที่อยู่อาศัย สภาพที่อยู่อาศัย ลักษณะตัวอาคาร และการใช้พื้นที่ภายในหน่วยพักอาศัยของผู้พิการ โดยทำการศึกษาตัวแปร ดังนี้

- ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่าอยู่ เช่น ลักษณะ และสภาพของตัวอาคาร วัสดุอาคาร ความสอดคล้องระหว่าง ความพิการกับพื้นที่ใช้สอยภายใน สภาพที่ตั้ง และปัญหาเกี่ยวกับการใช้สอยพื้นที่ภายในหน่วยพักอาศัย
- ลักษณะทางกายภาพของบ้านที่ผู้พิการซื้ออยู่ โดยทำการศึกษาเช่นเดียวกับการศึกษาลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่าอยู่

3.9.1.4 ตัวแปรอิสระด้านเศรษฐกิจ ของกลุ่มผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน

- ลักษณะทางเศรษฐกิจของกลุ่มผู้พิการ เช่น ลักษณะอาชีพ เวลาทำงาน ต่อวัน เป็นชั่วโมงต่อวัน ลักษณะรายได้เป็นเดือน หรือเป็นวัน โดยจะแปลงรายได้เป็นเดือนออกมาเป็นรายวัน ใช้รายได้หารด้วยจำนวนวันที่ทำงาน การเปรียบเทียบกับค่าแรงของผู้พิการกับคนงานปกติที่ทำงานหน้าที่เดียวกัน ในสถานที่เดียวกัน รายจ่ายทั่วไป รายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย รายจ่ายเกี่ยวกับการเดินทาง จำนวนหนี้สิน เป็นต้น

3.9.1.5 ตัวแปรอิสระด้านสังคม ของกลุ่มผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน

- ลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้พิการ เช่น ความสัมพันธ์ภายในกลุ่ม การช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ทักษะคติต่อตนเอง ต่อกลุ่ม หรือต่อสมาชิกในชุมชนทั้งที่เป็นผู้พิการด้วยกัน และไม่ได้พิการ

3.9.2 ตัวแปรตาม ในทำการวิจัยนี้ ได้แก่ ทักษะคติ ความรู้สึกในด้านต่างๆ ใน 4 ตัวแปรสำคัญ ที่ทำการศึกษา ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.9.2.1 ตัวแปรตามด้าน ข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มผู้พิการ

- ความรู้สึกของผู้พิการ ที่มีต่อตนเอง เช่น ความพิการ ระดับความสามารถ ความพอใจในอาชีพ การศึกษา ซึ่งคำถามในส่วนนี้ผู้วิจัย ได้ใช้วิธีวรรณญาณ ในการสังเกตผู้พิการแต่ละคน ในการตั้งคำถาม เพื่อไม่ให้เป็นการกระทบกระเทือนด้านจิตใจของผู้พิการโดยตรง แต่ได้มาซึ่งข้อมูลที่แท้จริงมากที่สุด

3.9.2.2 ตัวแปรตามด้าน ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยของกลุ่มผู้พิการ

- ความพอใจ และทักษะคติ ตลอดจนความคาดหวัง ในลักษณะทางกายภาพ การใช้สอยภายในหน่วยพักอาศัย วัสดุอาคาร ของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่า หรือซื้ออยู่

- ความพอใจในสถานที่ตั้งของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่า หรือ ซื้ออยู่

- ความพอใจ และทักษะคติ เรื่องความสะดวกในการเข้าถึงที่อยู่อาศัย การสัญจรภายใน และการสัญจรออกสู่ภายนอกชุมชน

3.9.2.3 ตัวแปรตามด้าน ลักษณะทางเศรษฐกิจของกลุ่มผู้พิการ

- ความพอใจ และความคาดหวังในอาชีพ ในปัจจุบันและอนาคต

- ความพอใจในรายได้ ได้แก่ ความพอใจในรายได้ทั้งหมดที่ได้รับเมื่อหักลบรายจ่าย และทักษะคติต่อ รายจ่ายที่ใช้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย โดยไม่เป็นการถามชี้หน้าผู้พิการ

- ความพอใจในสถานที่ทำงาน ได้แก่ ความพอใจในลักษณะของงาน สถานที่ทำงาน เช่น ทางลาด ห้องน้ำ เป็นต้น

- ความพอใจ และทักษะคติที่มีต่องานในอดีต ความคาดหวัง และสาเหตุที่ออกจากงาน (ในกรณีที่ผู้พิการเคยทำงานมาก่อน และออกจากงานด้วย สาเหตุต่างๆ)

3.9.2.4 ตัวแปรตามด้าน ลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้พิการ

- ทักษะคติที่มีต่อกลุ่มผู้พิการด้วยกัน และต่อสมาชิกในชุมชน

- ความคาดหวัง ในเรื่องการได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกในชุมชน

- ทักษะการที่มีต่อสภาพสังคมภายในชุมชน
- ทักษะการที่มีต่อ ความปลอดภัย และสวัสดิภาพ การอยู่อาศัยภายในชุมชน
- ความคาดหวังต่อหน่วยงานของภาครัฐในการให้ความช่วยเหลือด้านต่างๆ

3.10 การประมวลผลข้อมูลในการวิจัย

เนื่องจากข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยได้ทำการประมวลผลข้อมูลดังนี้

กรณีข้อมูลเชิงปริมาณ เมื่อทำการเก็บรวบรวมข้อมูลแล้ว ได้ตรวจสอบข้อมูลที่ได้ ทำการคัดเลือกแบบสัมภาษณ์ที่มีข้อมูลครบถ้วนจำนวน 330 ชุด แล้วจัดทำคู่มือลงรหัส บันทึกรหัส ตรวจสอบรหัส บันทึกข้อมูลลงเครื่องคอมพิวเตอร์ แล้วทำการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูลอีกครั้งหนึ่งก่อนทำการวิเคราะห์ข้อมูล โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการประมวลผลข้อมูลนี้ประมาณหนึ่งเดือน (ธันวาคม 2545)

กรณีข้อมูลเชิงคุณภาพ ข้อมูลที่ได้เป็นข้อมูลจากการจดบันทึก และบันทึกเทป นำมาคัดเลือกข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ระดับลึกที่มีข้อมูลครบถ้วนจำนวน 330 ชุด ทำการถอดเทป และรวบรวมข้อมูลทั้งหมด นำมาสรุปเป็นหมวดหมู่ตามวัตถุประสงค์การวิจัย เพื่อใช้ประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณต่อไป โดยผู้วิจัยใช้เวลาในการประมวลผลข้อมูลนี้ประมาณหนึ่งเดือน (มกราคม 2545)

3.11 การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัย จะทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS และนำเสนอข้อมูลในลักษณะ แสดงค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าต่ำสุด ค่าสูงสุด ซึ่งมีการแปลผลตามความเหมาะสมของข้อมูล และทำการสังเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ นำเสนอในรูปแบบการอธิบาย และเหตุผลประกอบ และอธิบายเหตุผลประกอบข้อมูลเชิงปริมาณ ด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูล ได้รายละเอียดครบถ้วนตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยจะใช้เวลาในการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยประมาณหนึ่งเดือน (กุมภาพันธ์ 2545)

บทที่ 4

ที่อยู่อาศัย และการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน บางตลาดพัฒนา1

จากข้อมูล ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ในการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน ที่ได้จากการศึกษารายละเอียดในการเก็บข้อมูล โดยผ่านกระบวนการวิจัยในบทที่ 3 นั้น ผู้วิจัย ได้นำมารวบรวม ตลอดจนทำการศึกษาวิเคราะห์ร่วมกับที่มาความสำคัญของปัญหา (บทที่ 1) ทฤษฎีต่างๆ และ วรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง (บทที่ 2) เพื่อเป็นข้อมูลการวิเคราะห์

การวิเคราะห์ในบทนี้ กล่าวถึง ปัญหาและการวิเคราะห์ ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของผู้พิการ ที่ส่งผลต่อการอยู่อาศัย ซึ่งส่งผลกระทบต่ออยู่อาศัยของผู้พิการ ทั้งด้าน บวก และด้านลบ โดยศึกษาถึงปัญหาในการอยู่อาศัยของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน

4.1 ประวัติความเป็นมาของชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน)

ชุมชนบางตลาดพัฒนา1 นั้น เมื่อแบ่งตามลักษณะการปกครอง จะมีอาณาเขตรวมไปถึง ชุมชนบริเวณ วัดชลประทานฯ (สัมภาระณ: เทศบาลปากเกร็ด) ซึ่งพื้นที่ทำการวิจัยนั้น คือ ชุมชน บางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน) มีต้นกำเนิดของชุมชนอยู่บริเวณวัดกลางเกร็ด แต่เดิมเป็น บริเวณที่มีการใช้พื้นที่ ในการเก็บภาษีเรือขนสินค้า เป็นลักษณะด้านเก็บภาษี จึงมีชื่อเรียกกันว่า “ชุมชนปากด่าน” (สัมภาระณ: ผู้นำชุมชน) ซึ่งปัจจุบันมีลักษณะเป็นชุมชนแออัด

ในอดีตพื้นที่ส่วนใหญ่บริเวณที่ตั้งชุมชนเป็นสวนทุเรียนและสวนหมาก และบางส่วนเป็นที่ รกร้าง บ้านหลังแรกๆ ในชุมชนเป็นของคนท้องถิ่นใน อำเภอ ปากเกร็ด จังหวัด นนทบุรี ซึ่งมีการ ครอบครองที่อยู่อาศัยจนถึงลูก หลาน ปัจจุบันสมาชิกในชุมชนมีทั้งที่เป็นคนท้องถิ่น และคนต่าง จังหวัด ที่เข้ามาหางานทำในกรุงเทพมหานคร หรือบริเวณใกล้เคียง โดยมีการเข้ามาพัฒนาที่ดิน บริเวณชุมชนให้เป็นที่อยู่อาศัย ทั้งเพื่ออยู่อาศัยเอง และเพื่อให้เช่า เป็นผลให้ชุมชนได้มีการเพิ่ม จำนวนครัวเรือนขึ้นอย่างรวดเร็ว และไม่เป็นระเบียบนัก นอกจากนี้ผลจากการย้ายเข้าของสมาชิก ส่งผลให้มีการเพิ่มจำนวน และความหลากหลายของสมาชิกในชุมชนมากขึ้น โดยสมาชิกกลุ่มหนึ่ง นั้นเป็นกลุ่มผู้พิการที่มีภูมิลำเนาในหลายจังหวัดทั่วประเทศ

ภาพรวม และสถานการณ์ในปัจจุบันของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน

กลุ่มผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางตลาดพัฒนา1 ในปัจจุบัน เป็นผู้พิการที่ย้าย หรือ ถูกจำหน่ายออกจาก สถานสงเคราะห์เด็กพิการ และทุพพลภาพ ปากเกร็ด (บ้านนนทภูมิ) จำนวน 18% ผู้พิการจากสถานที่ต่างๆ ที่ย้ายเข้ามาประกอบอาชีพหรือเพื่อฝึกอาชีพในโรงงานปีคนพิการ สากลกรมประชาสงเคราะห์ 68%และผู้พิการที่ไม่เคยผ่านการสงเคราะห์ 14%ของผู้พิการทั้งหมด

โดยผู้พิการทั้ง3 กลุ่มดังกล่าวมีทั้งผู้พิการแต่กำเนิด พิการแต่เด็ก และพิการภายหลังจาก อุบัติเหตุ หรือจากสาเหตุต่างๆ ซึ่งเกือบทั้งหมดเป็นผู้พิการทางการเคลื่อนไหว คือมีความพิการ แขน ขา และลำตัว ตั้งแต่เอวลงไป ซึ่งส่วนมากเป็นโรคโปลิโอตั้งแต่เด็ก (โดยเฉลี่ยตั้งแต่ช่วงอายุ 2-3 ปี) และยังพบผู้พิการที่มีอาการเกร็งทางเส้นประสาทและกล้ามเนื้อ (C.P.) ซึ่งเป็นผู้พิการที่ ช่วยเหลือตนเองได้น้อยมาก นอกจากนี้ยังพบผู้พิการทางการสื่อสาร คือหูหนวก และเป็นใบ้ซึ่งพบ ไม่มากนักได้มาอาศัยอยู่ในชุมชนเดียวกัน คือชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน) เนื่องจาก ในอดีตพื้นที่ในบริเวณชุมชนจะเป็นด้านเก็บภาษีเรือ แต่ต่อมาเมื่อมีการก่อตั้งสถานสงเคราะห์ ผู้พิการขึ้นในอำเภอ ปากเกร็ด จึงเริ่มมีผู้พิการเข้ามารับการสงเคราะห์และอาศัยอยู่ในบริเวณนี้

ผู้พิการคนหนึ่งให้ข้อมูลว่า ได้อาศัยอยู่ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 โดยตนมีภูมิลำเนา อยู่ต่างจังหวัด แต่มารับการฝึกอาชีพกับกรมประชาสงเคราะห์ จึงพบกับภรรยาในศูนย์ฝึก และ ตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตอยู่ภายนอกโดยเลือกที่จะใช้ชีวิตอยู่ในชุมชนนี้ เนื่องจากใกล้สถาน สงเคราะห์ทำให้เดินทางไปฝึกอาชีพได้สะดวก นอกจากนี้ยังสามารถรับงานเย็บผ้าจากสถาน สงเคราะห์มาทำได้ต่อมาก็มีผู้พิการรายอื่นๆ เข้ามาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้มากขึ้น

จากการสัมภาษณ์เจ้าของห้องเช่า พบว่าผู้พิการคนแรกที่มาเช่าห้องพักเป็นผู้พิการที่พิการ ทางทางการเคลื่อนไหว โดยมีอาชีพรับราชการทหารซึ่งเดิมเจ้าของห้องเช่าไม่ยอมให้ผู้พิการมาอาศัย อยู่ในชุมชนและมาเช่าห้องพักของตนอยู่เพราะเป็นภาพที่ไม่น่ามอง (สัมภาษณ์ : เจ้าของห้องเช่า) จากการพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็นแล้ว ผู้พิการที่มาติดต่อนั้นมีความมั่นคงทางด้านหน้าที่การ งาน และพิการเนื่องจากการปฏิบัติหน้าที่ทางทหาร จึงทำให้ตนเปลี่ยนมุมมองที่มีต่อผู้พิการใหม่ และยินยอมให้เช่าอยู่ จากนั้นมาก็มีผู้พิการเข้ามาอาศัยอยู่และย้ายออกไปอาศัยอยู่บริเวณอื่นใน อำเภอ ปากเกร็ดบ้าง กลับภูมิลำเนาบ้าง ไปอาศัยอยู่กับญาติสนิทบ้าง ผลัดเปลี่ยนกันไปเรื่อยๆ

การเก็บข้อมูลการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน ตั้งแต่เดือนกันยายนถึงพฤศจิกายน 2545 พบว่าผู้พิการที่อยู่อาศัยในชุมชน เป็นระยะเวลาที่นานที่สุด คือ 15 ปี และผู้พิการที่ย้ายเข้ามาล่าสุด คือ 1 เดือน (สัมภาษณ์ : พฤศจิกายน 2545)

ผู้พิการในชุมชนส่วนใหญ่ และเป็นผู้พิการที่อยู่แบบสามมีภรรยา โดยผ่านการแต่งงานจดทะเบียนตามกฎหมาย และอยู่ด้วยกันแบบยังไม่แต่งงาน ซึ่งจากข้อมูลการศึกษาพบว่า มีผู้พิการหลายคู่ที่พบรักกันในศูนย์ฝึกอาชีพ (โดยเฉพาะโรงงานปีคนพิการสากล พบ85%) หรือ สถานสงเคราะห์ และได้ตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตร่วมกันภายนอกสถานสงเคราะห์ นอกจากนี้ยังมีสิ่งที่น่าสนใจเกี่ยวกับ การใช้ชีวิตของผู้พิการแต่หลายๆ คู่มีการช่วยเหลือกันระหว่าง สามมี และภรรยาอย่างลงตัว ในด้านการช่วยเหลือกัน ทั้งการใช้ร่างกายในการเคลื่อนที่ และการใช้ชีวิตประจำวัน

ข้อมูลจากการศึกษาพบว่าตั้งแต่การพบรักกันของผู้พิการ ไปจนถึงขั้นการตัดสินใจมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันภายนอกนั้น นอกจากผู้พิการจะเลือกคู่ของตนจากประเด็นความรักความเข้าใจแล้ว ลักษณะความพิการที่ต่างกันเพื่อที่จะสามารถเกื้อกูลกันและกัน ในการใช้ชีวิต ยังเป็นประเด็นสำคัญ ในการสร้างครอบครัวของผู้พิการ

ในปัจจุบัน ผู้พิการที่มาอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ กว่าร้อยละ 95ของจำนวนผู้พิการทั้งหมด ประกอบอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งในอดีตอาชีพของผู้พิการในชุมชนจะมีอาชีพที่ต่างกันออกไป (ผู้พิการภายหลังจะมีลักษณะอาชีพที่หลากหลายกว่า) ซึ่งพบว่ามีเพียงไม่กี่อาชีพ ได้แก่ อาชีพตัดเย็บ เย็บหนัง ช่างซ่อมจักรยาน ช่อมมอเตอร์ไซด์ ช่างตัดถกรรม พนักงานรับโทรศัพท์ ซึ่งลักษณะความพิการมีผลต่อลักษณะอาชีพทั้งสิ้น ซึ่งจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

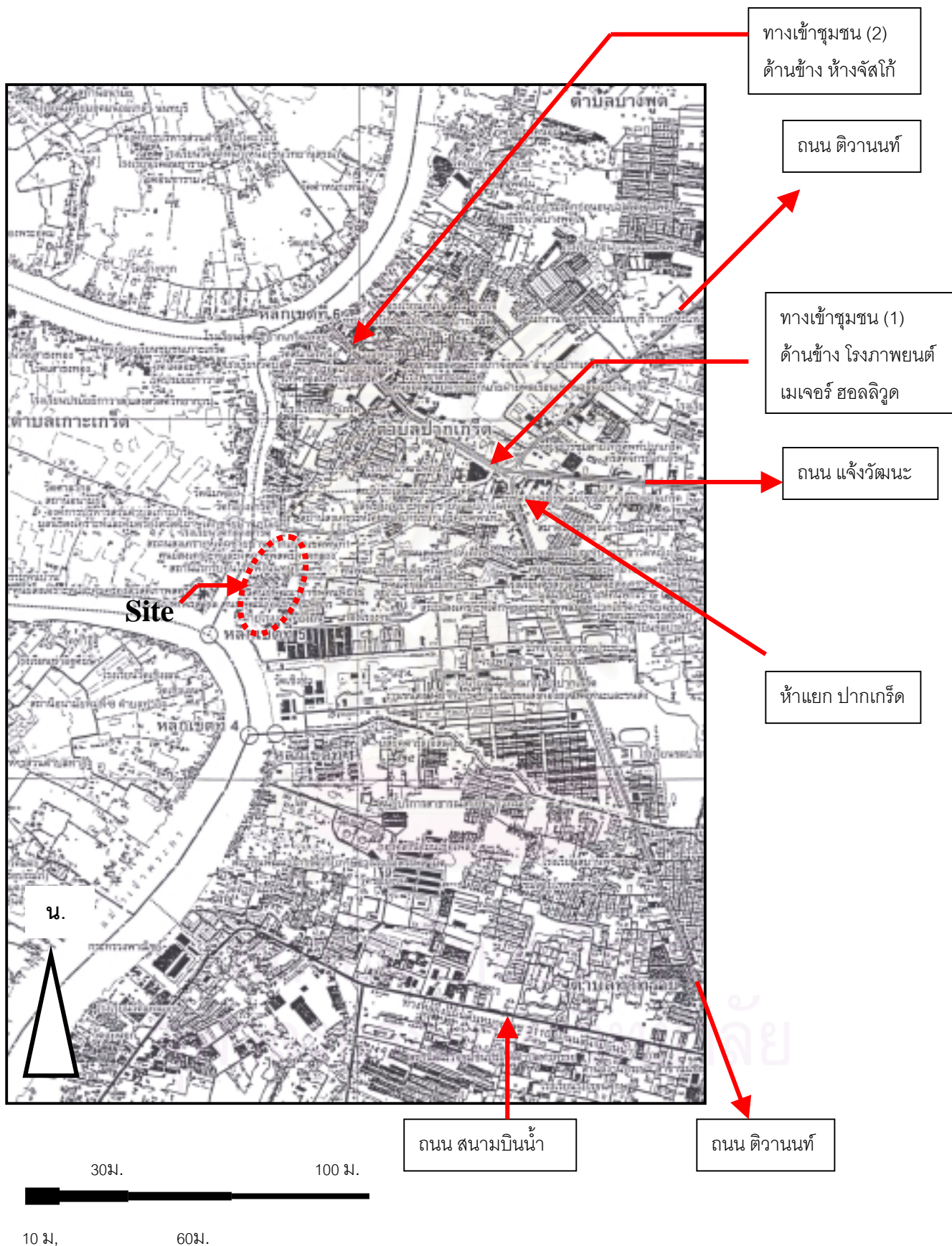
4.2 ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของชุมชน

4.2.1 ลักษณะทางกายภาพของชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน)

4.2.1.1 สถานที่ตั้งของชุมชน ชุมชนบางตลาดพัฒนา1(ชุมชนปากด่าน)

ตั้งอยู่ใน อำเภอ ปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี มีพื้นที่โดยประมาณ 64.22 ไร่ โดยมีสถานที่ตั้ง

ทิศเหนือ	ติดกับ	โรงเรียนวัดกลางเกร็ด
ทิศใต้	ติดกับ	พื้นที่ของโครงการพัฒนาชลประทาน
ทิศตะวันออก	ติดกับ	สถานสงเคราะห์เด็กชายบ้านปากเกร็ด
ทิศตะวันตก	ติดกับ	แม่น้ำลัดเกร็ด ซึ่งเชื่อมต่อกับแม่น้ำเจ้าพระยา

แผนที่ที่ 2 แสดงตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน

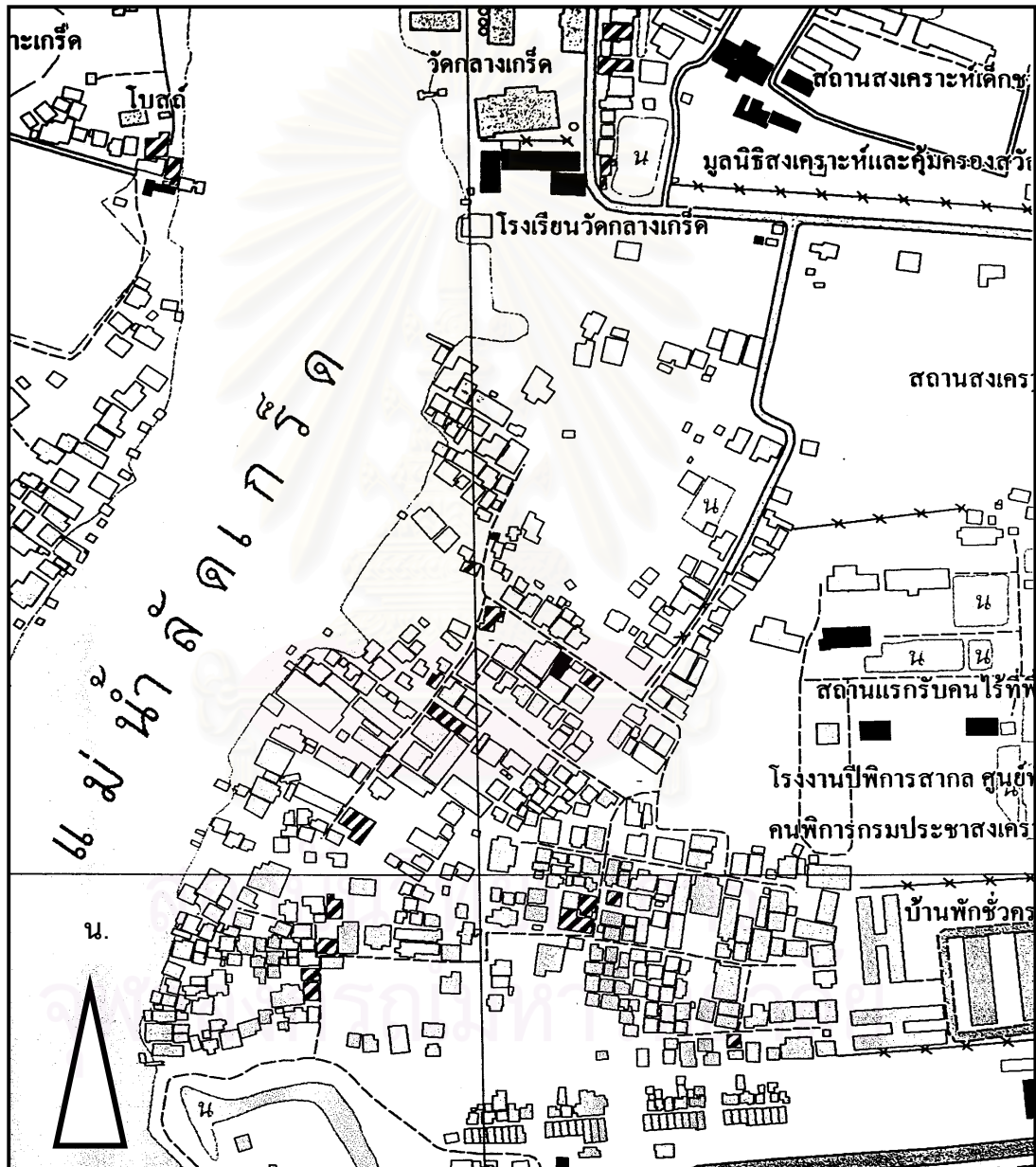

ชุมชนบางตลาดพัฒนา 1 มีขอบเขตทางกายภาพของชุมชนที่ชัดเจน ในการวิจัยนี้ศึกษา ลักษณะทางกายภาพเฉพาะส่วนที่เป็นปากด้านเท่านั้น กล่าวคือ ชุมชนบางตลาดพัฒนา 1 นั้น เมื่อแบ่งตามลักษณะการปกครองจะมีอาณาเขตรวมไปถึงชุมชนบริเวณ วัดชลประทานฯ (ปากเกร็ด) จากการวิเคราะห์ลักษณะของตำแหน่งที่ตั้ง โดยพิจารณาจากทำเลที่ตั้งต่อการใช้ชีวิตของผู้พัก และปัจจัยทางเศรษฐกิจ และสังคมมาวิเคราะห์ร่วมด้วยแล้ว นับว่าลักษณะที่ตั้งของชุมชนมีความเหมาะสมในการอยู่อาศัย ในเชิง เศรษฐกิจ ซึ่งจากการศึกษาพบว่ากว่าร้อยละ 90 ให้ข้อมูลว่า อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ เพราะ“ทำมาหากินง่าย” เนื่องจากลักษณะของ อำเภอ ปากเกร็ด เป็นพื้นที่อยู่ในเขตปริมณฑล ตามเขตการปกครอง ถ้าพิจารณาตามลักษณะทางกายภาพ และเศรษฐกิจแล้ว ถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของกรุงเทพมหานครและลักษณะของอำเภอปากเกร็ด มีความเป็นชุมชน และมีความหนาแน่นของประชากรต่อพื้นที่ค่อนข้างสูง (สัมภาษณ์: เทศบาลปากเกร็ด) ประกอบกับ ลักษณะอาชีพของผู้พัก ซึ่งส่วนใหญ่ขายสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น มีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องอยู่ในเขตชุมชนที่มีลักษณะดังกล่าว

อย่างไรก็ตามยังมีปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดลักษณะของตำแหน่งที่ตั้งชุมชน กล่าวคือ เมื่อพิจารณาสภาพแวดล้อม และลักษณะการใช้พื้นที่ในพื้นที่ใกล้เคียงกับชุมชนจะเห็นได้ว่า ส่วนใหญ่ถูกใช้เป็นสถานสงเคราะห์ตั้งแต่ในอดีต ส่งผลให้มีการอยู่อาศัยและการใช้ชีวิตของผู้พักในระยะยาวในละแวกพื้นที่นี้ และพื้นที่ใกล้เคียง โดยเฉพาะในชุมชนปากด้านซึ่งเป็นชุมชนหนึ่งที่อยู่บริเวณด้านหลังของบ้านพักเจ้าหน้าที่กรมประชาสัมพันธ์ ซึ่งติดกับแม่น้ำลาดเกร็ดโดยมีถนนภูมิเวทเป็นถนนหลักในการเชื่อมต่อกับชุมชน ซึ่งไม่มีบุคคลภายนอกใช้มากเหมือนในปัจจุบัน ประกอบกับลักษณะความพิการที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการย้ายหรือเปลี่ยนที่อยู่อาศัยมากนัก เป็นผลให้ผู้พักมีความผูกพันกับถิ่นที่อยู่อาศัย จึงเกิดการรวมตัวกันอยู่อาศัยขึ้นในชุมชน นอกจากนี้ ลักษณะทางสังคมก็มีอิทธิพลต่อการเลือกถิ่นที่อยู่อาศัยของผู้พัก จากข้อมูลการศึกษาพบว่า “ความเข้าอกเข้าใจกัน” ในกลุ่มผู้พัก เป็นสาเหตุหนึ่งในการเลือกที่จะอยู่อาศัยในชุมชนนี้ เนื่องจากผู้พักจะให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน และมีความเข้าอกเข้าใจกันในการใช้ชีวิต มีความดีในการตอบแบบสอบถามในประเด็นลักษณะความสัมพันธ์แบบดังกล่าวนี้ มีมากเป็นอันดับสอง รองจากประเด็นเรื่องเศรษฐกิจของครอบครัว

ตำแหน่งที่ตั้งของชุมชน มีระดับของพื้นที่ซึ่งต่ำ และ อยู่ติดกับแม่น้ำลาดเกร็ด ส่งผลให้ในฤดูฝนหรือช่วงที่มีฝนตกติดต่อกันเป็นเวลานานเกิดปัญหาน้ำท่วมในชุมชน ซึ่งชุมชนก็ได้แก้ไขปัญหาที่ตลอดมา โดยปรับระดับของถนนในชุมชนให้สูงขึ้น สร้างระดับพื้นอาคารให้สูงขึ้น ทำธรณีประตูกันน้ำ ปรับระดับพื้นเพื่อการระบายน้ำ และใช้กระสอบทรายกัน เป็นต้น

4.2.1.2 ฝั่งชุมชน ลักษณะฝั่งโดยรวมของชุมชน ลักษณะการตั้งบ้านเรือนไม่เป็นระเบียบ เนื่องจากเป็นชุมชนดั้งเดิมที่มีการตั้งรกรากแบบต่างคนต่างสร้างผังการจัดที่อยู่อาศัยบางส่วนจึงมีความแออัด หรือกระจัดกระจาย ตามที่ดินที่ตนจับจองและปลูกสร้าง ตลอดจนเช่า หรือ ซื้อ โดยมีจุดเริ่มต้นของชุมชนอยู่บริเวณ วัดกลางเกร็ด บริเวณริมแม่น้ำเจ้าพระยา

แผนที่ที่ 3 แสดงลักษณะฝั่งของชุมชน

4.2.1.3 ทางสัญจรภายในชุมชน เป็นทางคอนกรีตซึ่งขึ้นอยู่กับการพัฒนาของเจ้าของที่ดินและผู้นำชุมชน ในขณะที่บางส่วนยังเป็นทางดิน และไม่สะดวกในการสัญจร โดยเฉพาะเวลาที่มีฝนตก ความกว้างของถนนภายในชุมชนคับแคบรถยนต์ไม่สามารถวิ่งสวนกันได้ และ เกือบทั้งหมดของสมาชิกที่มีรถยนต์จะไม่มีที่จอดรถจึงต้องจอดบริเวณริมทางสัญจร ซึ่งเป็นผลให้ทางสัญจรภายในชุมชนซึ่งแคบลง

ภาพที่ 1 ถนนภูมิเวท

ภาพที่ 2 ถนนคอนกรีตภายในชุมชน

ภาพที่ 3 ทางเดินส่วนหนึ่งภายในชุมชน

ภาพที่ 4 ทางเดินส่วนหนึ่งภายในชุมชน

ภาพที่ 5 ทางเดินช่วงแรกของชุมชน

ภาพที่ 6 ทางเดินส่วนหนึ่งที่ยังเป็นทางดิน

4.2.1.4 **ลักษณะพื้นที่** เป็นที่ลุ่มและมีระดับต่ำจะประสบกับปัญหาน้ำท่วมทุกปี จึงต้องมีการเตรียมตัวป้องกันโดยใช้กระสอบทรายกั้นน้ำ ซึ่งเป็นน้ำที่เอ่อล้นมาจากแม่น้ำ ลัดเกร็ด ซึ่งต่อเชื่อมกับ แม่น้ำเจ้าพระยา

ภาพที่ 7 สภาพน้ำท่วมขังรอบบ้าน

ภาพที่ 8 สภาพน้ำท่วมขังตามทางเดิน

4.2.1.5 **สภาพการใช้ที่ดินในปัจจุบัน** การใช้ที่ดินของชุมชนเป็นที่ อยู่อาศัย 97% และ ที่เหลือ 3% เป็นที่อยู่อาศัยกึ่งพาณิชยกรรม

4.2.1.6 **อาคารที่พักอาศัยภายในชุมชน** แบ่งได้ 10 แบบ ดังนี้

1. บ้านแถว เป็นลักษณะอาคารคอนกรีต ชั้นเดียว
2. บ้านแถว เป็นลักษณะบ้านไม้ สองชั้น
3. บ้านแถว เป็นลักษณะอาคารคอนกรีต สองชั้น
4. บ้านแถว เป็นลักษณะทาวน์เฮ้าส์ ชั้นเดียว
5. บ้านเดี่ยว เป็นลักษณะบ้านไม้ ชั้นเดียว
6. บ้านเดี่ยว เป็นลักษณะอาคารคอนกรีต ชั้นเดียว
7. บ้านเดี่ยว เป็นลักษณะบ้านไม้ สองชั้น
8. บ้านเดี่ยว เป็นลักษณะบ้านไม้กึ่งคอนกรีต สองชั้น
9. บ้านเดี่ยว เป็นลักษณะอาคารคอนกรีต สองชั้น
10. บ้านที่มีสภาพทรุดโทรม

ภาพที่ 9 บ้านแถวอาคารคอนกรีตชั้นเดียว

ภาพที่ 10 บ้านแถวไม้สองชั้น

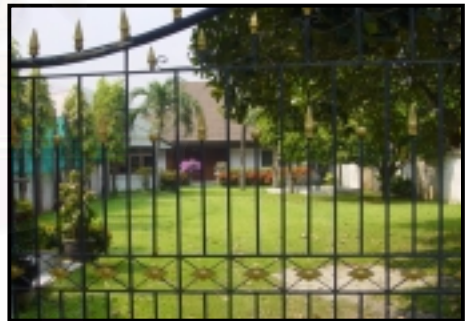
ภาพที่ 11 บ้านแถวคอนกรีตสองชั้น

ภาพที่ 12 บ้านแถว ทาวน์เฮ้าส์ชั้นเดียว

ภาพที่ 13 บ้านเดี่ยวไม้ชั้นเดียว

ภาพที่ 14 บ้านเดี่ยว คอนกรีตชั้นเดียว

ภาพที่ 15 บ้านเดี่ยวไม้สองชั้น

ภาพที่ 16 บ้านเดี่ยวไม้กิ่งคอนกรีตสองชั้น

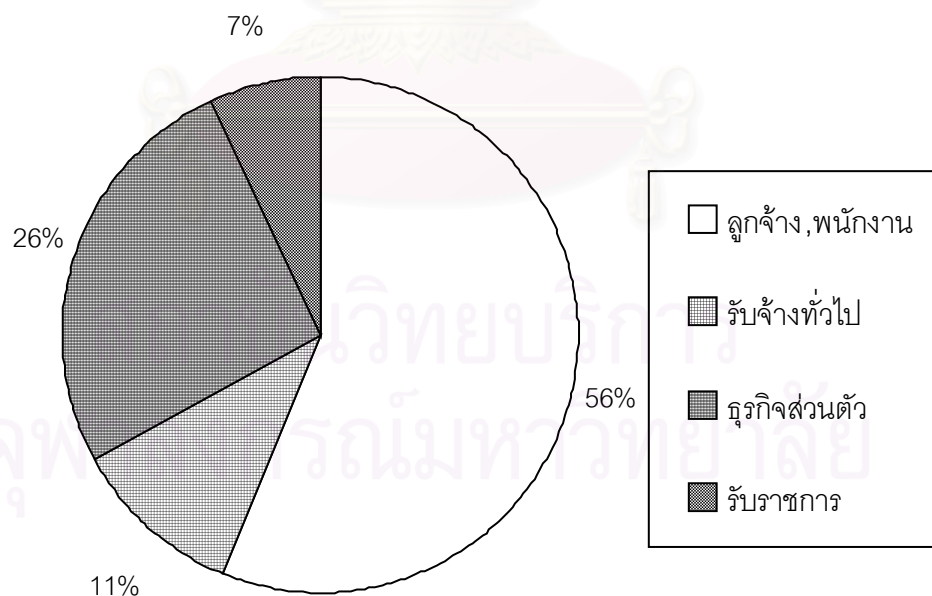
ภาพที่ 17 บ้านเดี่ยวคอนกรีตสองชั้น

ภาพที่ 18 บ้านทวดไทรม

4.2.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจ ของชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน)

สมาชิกของชุมชน จากกลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา จำนวน 300 คน ซึ่งคิดเป็น 18.75% ของประชากรทั้งหมดในชุมชน โดยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพรับจ้าง พนักงานบริษัท เป็นส่วนใหญ่คิดเป็น 56% นอกนั้นรับราชการคิดเป็น 7% และประกอบอาชีพส่วนตัว คิดเป็น 26% และอาชีพ รับจ้างทั่วไป คิดเป็น 11% สมาชิกส่วนใหญ่ในชุมชน มีระดับรายได้ปานกลาง ถึงน้อย ซึ่งจะประกอบอาชีพ ลูกจ้าง รับจ้าง และ จะมีสมาชิกบางส่วนที่มีรายได้สูงกว่า ซึ่งจะประกอบธุรกิจส่วนตัว

แผนภูมิวงกลมที่ 1 แสดงสัดส่วนการประกอบอาชีพของสมาชิกในชุมชน

ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกชุมชนบางตลาดพัฒนา 1

ภาพที่ 19 ทำกระดาษอาชีพเก่าของชุมชน

ภาพที่ 20 อาชีพขายอาหารในชุมชน

ภาพที่ 21 ร้านขายของชำในชุมชน

ภาพที่ 22 รับจ้างสานแข่งปลาทุ

ภาพที่ 23 อาชีพรับถือบสามล้อ

ภาพที่ 24 อาชีพเก็บของเก่าขาย

ภาพที่ 25 ภาพบ้านเจ้าของห้องเช่า

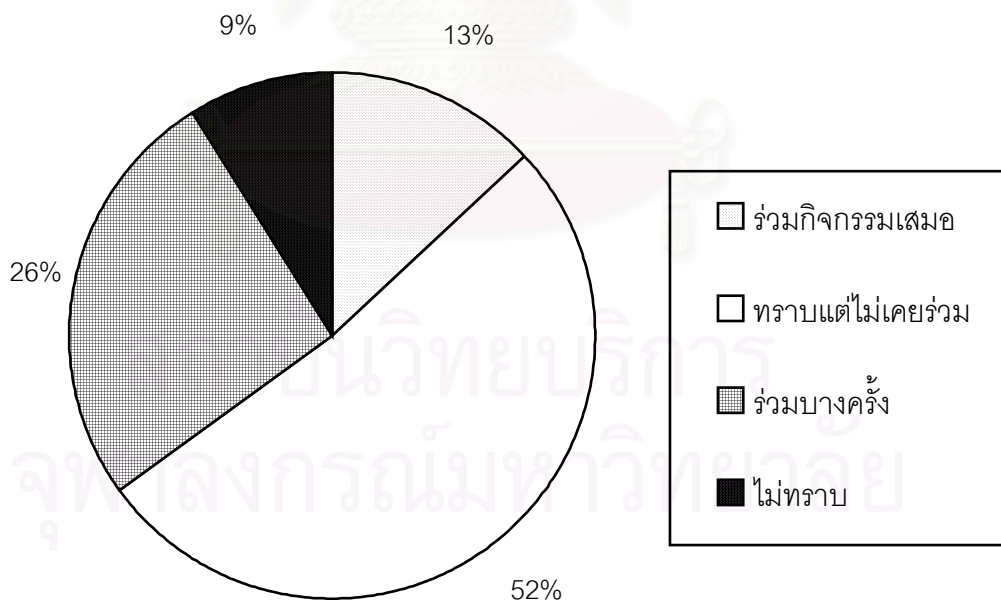
ภาพที่ 26 ภาพแม่ค้าทำขนมข้าวต้มมัดขาย

4.2.3 ลักษณะทางสังคม ของชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน)

ลักษณะทางสังคมของชุมชน พบว่า ยังคงมีลักษณะของชุมชนที่มีความใกล้ชิดกัน มี อธิปไตยไม่ตรีต่อกัน แต่ความสัมพันธ์ดังกล่าวจะเป็นแบบเฉพาะกลุ่ม ไม่ยุ่งเกี่ยวกับ จะมีความสัมพันธ์ในเชิงสังคมบ้างในบางโอกาส แต่ก็ เป็นความสัมพันธ์แบบหลวมๆ เนื่องจากในปัจจุบันมีการย้ายเข้าออกของสมาชิกในชุมชนมากขึ้น เพราะเป็นลักษณะการอยู่อาศัยแบบเช่า แต่อย่างไรก็ตามสมาชิกที่อยู่อาศัยภายในชุมชนเกิน 3 ปีขึ้นไปจะมีความสัมพันธ์กันในกลุ่มค่อนข้างดี

จากการศึกษาจากกลุ่มประชากรพบว่า 52%ไม่เคยได้มีโอกาสได้เข้าร่วมกิจกรรมต่างๆของชุมชน เนื่องจากไม่ได้มีความสนใจ หรือให้ความสำคัญกับกิจกรรมดังกล่าว ในขณะที่กลุ่มประชากร 39% ให้ความร่วมมือในกิจกรรมของชุมชนเมื่อมีโอกาส

ปัญหาของชุมชนจากการศึกษาข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ พบว่า ปัญหาที่สมาชิกในชุมชนเห็นเป็นความเดือดร้อนร่วมกัน คือ ปัญหายาเสพติด ซึ่งมีสูงถึง 97% จากกลุ่มประชากรที่ทำการสัมภาษณ์ ซึ่งพบว่าปัญหาดังกล่าวส่งผลต่อสมาชิกในชุมชน โดยตรง ในขณะที่สมาชิกคิดเป็น 3% พยายามไม่ยุ่งเกี่ยว และไม่ออกความคิดเห็นในประเด็นยาเสพติด

แผนภูมิวงกลมที่2 แสดงสัดส่วนการร่วมกิจกรรมของสมาชิกในชุมชน

ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชนบางตลาดพัฒนา1

4.3 ลักษณะทางกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมของผู้พิการ

ลักษณะทางกายภาพการอยู่อาศัย ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้ง การเข้าถึง ลักษณะของตัวอาคาร การใช้พื้นที่ และ ศักยภาพทางเศรษฐกิจของผู้พิการ เช่น อาชีพ รายได้ รายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เงินออม หนี้สินและ ศักยภาพสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิการเอง และสมาชิกในชุมชน โดยสามารถแบ่งตำแหน่งที่ตั้งของที่อยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน ออกได้ 7 ตำแหน่ง ดังนี้

แผนที่ที่ 4 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชนทั้ง 7 ตำแหน่ง

ตำแหน่ง ที่	ประเภทของ ที่อยู่อาศัย	จำนวน หน่วย (ครัวเรือน)	จำนวนคน พิการ (คน)	จำนวนคน ไม่พิการ (คน)	รวม สมาชิก (คน)	สถานภาพ การอยู่ อาศัย
1	ห้องแถวปูนกึ่ง ไม้ 2 ชั้น	3	7	-	7	อยู่ฟรี
2	ห้องแถวปูนชั้น เดียว	2	5	1(บุตร)	6	เช่า
3	ห้องแถวปูน กึ่งไม้ 2 ชั้น	12	22	9(บุตร4คน , ญาติ5 คน)	21	เช่า
4	ห้องแถวปูน 1และ2ชั้น	ชั้นเดียว7 สองชั้น 7	13 14	3(บุตร) 2(บุตร)	16 16	เช่า
5	ห้องแถวปูน 1และ2ชั้น	ชั้นเดียว3 สองชั้น 7	6 14	1(บุตร) 2(บุตร)	7 16	เช่า
6	ห้องแถวปูน 2ชั้น	27	ชั้นล่าง 33 ชั้นบน 5	3(บุตร) 1(มารดา)	36 6	เช่า
7	ทาวเฮาส์ ชั้นเดียว	5	10	3(บุตร) 1(มารดา)	14	ซื้อ
รวม	-	73 หน่วย	129 คน	26 คน	155 คน	-

ตารางที่ 2 แสดงรายละเอียดของการอยู่อาศัยแต่ละตำแหน่ง

4.3.1 ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่าอยู่หรือซื้ออยู่

4.3.1.1 การเดินทางเข้าถึงที่อยู่อาศัย การเดินทางเข้าถึงที่อยู่อาศัยของผู้พิการสามารถเข้าได้จากถนนภูมิเวทเพียงเส้นทางเดียว ซึ่งเป็นถนนคอนกรีตเข้าไปในชุมชนส่วนเส้นทางหลักๆในชุมชน นั้นจะเป็นคอนกรีตทั้งหมด ซึ่งมีการยกระดับขึ้นเพื่อการวางแนวท่อระบายน้ำในการป้องกันน้ำท่วม เนื่องจากตำแหน่งที่ตั้งชุมชนอยู่ติดกับแม่น้ำ สำหรับความกว้างของถนนมีระยะกว้างเพียง 3.50 เมตร ไม่รวมท่อระบายน้ำ ดังนั้นเมื่อมีรถยนต์ขับเข้าชุมชน หรือมีผู้พิการเดินทาง โดยรถโยก หรือรถมอเตอร์ไซด์ดัดแปลงเป็น 3ล้อ จึงไม่สามารถสวนทางกันได้

แผนที่ที่ 5 แสดงเส้นทางในการเข้าถึงที่อยู่อาศัยของผู้พิการทั้ง 7 ตำแหน่ง

จากลักษณะของตำแหน่งที่ตั้งชุมชน ซึ่งมีความสะดวกต่อการเดินทางในแง่ระยะทาง แต่ลักษณะทางกายภาพของผังโดยรวมของชุมชน มีลักษณะบ้านเรือนเป็นแบบต่างคนต่างสร้างในที่ดินของตนซึ่งที่ดินในชุมชนส่วนใหญ่เป็นแบบหลายเจ้าของตามการจับจอง และเชื่อมต่อกันซึ่งเป็นปัญหาถึงในปัจจุบันเนื่องจากเจ้าของที่ดินไม่ได้ให้ความร่วมมือ ในการที่บางส่วนของชุมชนจะมีการขยายเส้นทางในชุมชนให้กว้างขึ้นเพื่อความสะดวกในการสัญจร นอกจากนี้ยังพบว่าเส้นทางหลักในการเข้าถึงที่อยู่อาศัย ส่วนที่แคบที่สุดกว้างเพียง 0.60 เมตร ลักษณะผังโดยรวมไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ลักษณะเส้นทางในชุมชนคับแคบ เส้นทางหลักโดยส่วนใหญ่ในชุมชน มีความกว้างไม่ถึง 3.50 เมตร ซึ่งมีความเสี่ยงเมื่อเกิดอัคคีภัย เพราะระดับเพลิงไม่สามารถเข้าถึงชุมชนได้ และมีถึงดับเพลิงติดตั้งในตำแหน่งต่างๆที่มีความเสี่ยงในการเกิดอัคคีภัยไม่เพียงพอ

ตำแหน่งที่อยู่อาศัยของผู้พิการมีไม่มีปัญหาระยะทางที่ไกลจากทางเข้า แต่มีปัญหาเรื่องความไม่เป็นระเบียบของการวางผังอาคาร เป็นผลให้เส้นทางในชุมชนมีความคับแคบ และลดเลี้ยวไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ส่งผลให้ผู้พิการมีความเสี่ยงในเรื่องอุบัติเหตุ ที่อาจเกิดจากการเดินทาง และจากลักษณะทางกายภาพของอาคารที่ไม่เหมาะสม ยังส่งผลให้เกิดความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรม ซึ่งเป็นปัญหาที่ผู้พิการส่วนใหญ่ให้ความสำคัญเป็นอันดับแรก โดยให้ความเห็นว่ามี ความเกรงกลัวต่อมิจฉาชีพ โดยเฉพาะเมื่อต้องเดินทางกลับถึงชุมชนตอนกลางคืน ซึ่งเคยเกิดเหตุการณ์ดังกล่าวกับผู้พิการในชุมชน เนื่องจากทางเข้าชุมชนเปลี่ยวและแสงสว่างไม่เพียงพอ และตำแหน่งที่ตั้งของผู้พิการก็ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปในชุมชน ทำให้มีความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรม ประกอบกับเป็นชุมชนนี้ยังมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด และปัญหาอัคคีภัย ซึ่งผู้พิการจะให้ความสำคัญเป็นอันดับสองจากกลุ่มปัญหาทั้งหมดที่มีในชุมชน

ภาพที่ 27 แสดงลักษณะของทางสัญจรบางส่วนที่คับแคบ

ตำแหน่งที่อยู่อาศัยต่อปัญหา/สาเหตุ	ความเสี่ยง การเกิดสภาพปัญหา ต่อ การอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน				ทัศนคติของผู้พิการ ต่อ ตำแหน่งที่อยู่อาศัย	
	ไฟไหม้	มิจฉาชีพ	อุบัติเหตุ	น้ำท่วม	พอใจ	ไม่พอใจ
ตำแหน่งที่ 1	●		●		●	
ตำแหน่งที่ 2			●	●●	●	
ตำแหน่งที่ 3		●●		●	●●	●
ตำแหน่งที่ 4	●	●	●		●	
ตำแหน่งที่ 5	●	●		●●	●●	●
ตำแหน่งที่ 6	●	●●			●	●
ตำแหน่งที่ 7	●	●			●	

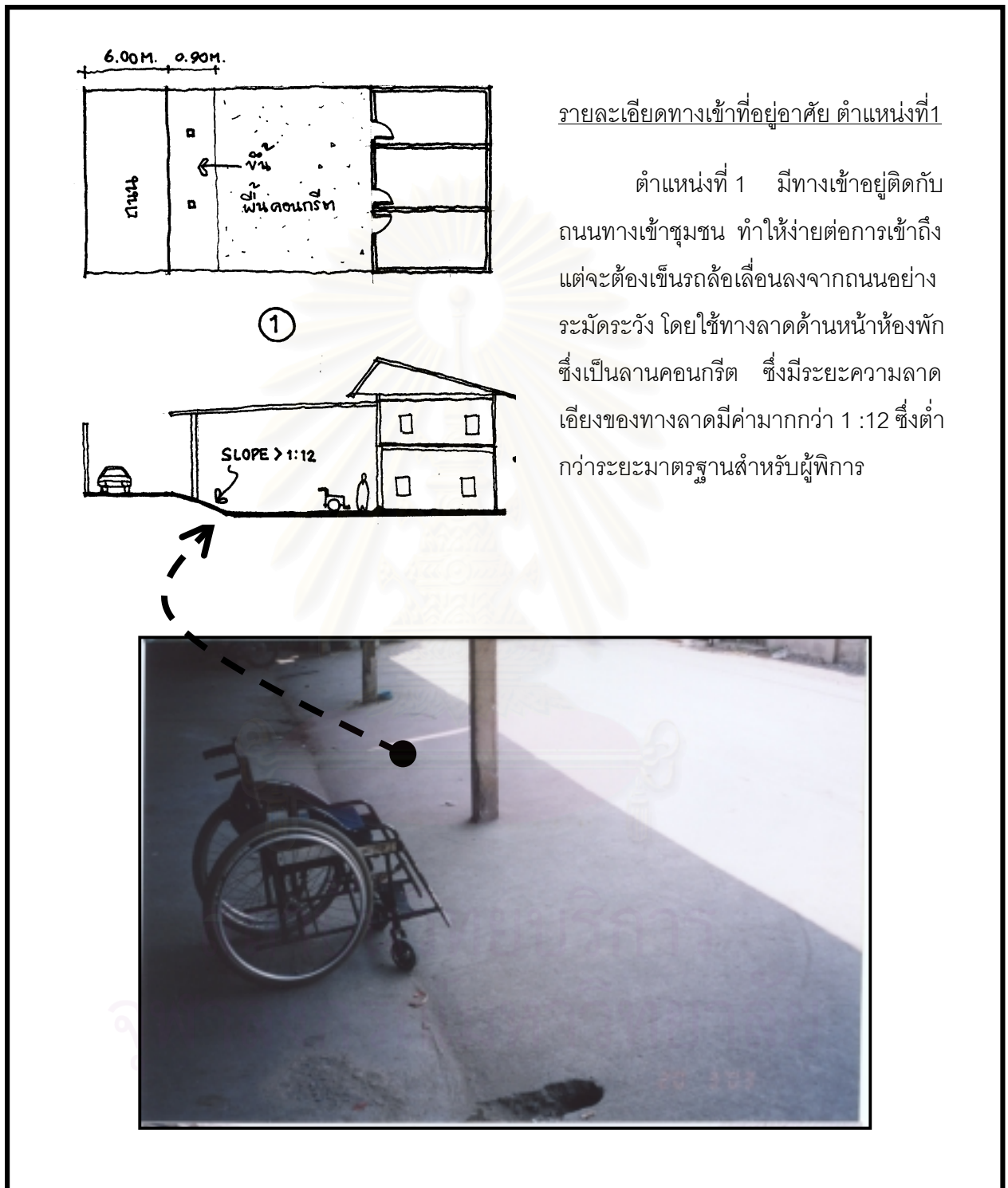
ตารางที่ 3 แสดงความเสี่ยงต่อการเกิดปัญหา และทัศนคติ ในการอยู่อาศัยของผู้พิการ

จากตารางข้างต้น จะเห็นว่าทัศนคติของผู้พิการ ต่อตำแหน่งที่อยู่อาศัยในแต่ละตำแหน่ง มีความคล้ายคลึงกัน กล่าวคือ ผู้พิการส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อตำแหน่งที่อยู่อาศัยของตน กล่าวคือคิดเป็นร้อยละ 64 โดยส่วนใหญ่ให้เหตุผลว่ามีความสะดวกในการเดินทางไปทำงาน ส่วนร้อยละ 13 ของผู้พิการที่เพิ่งถูกจำหน่ายออกจาก สถานสงเคราะห์เด็กพิการ ปากเกร็ด ให้เหตุผลที่น่าสนใจว่า “ไม่มีที่ไป ไม่รู้จะไปอยู่ที่ไหน” ส่วนอีกร้อยละ 23 ให้เหตุผลว่าไม่ค่อยพอใจเนื่องจาก ลักษณะทางกายภาพของเส้นทาง และลักษณะทางภูมิทัศน์ของตำแหน่งนั้นไม่เอื้ออำนวยต่อความสะดวกในการเดินทางของตน และเกรงกลัวต่อมิจฉาชีพในชุมชน

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

การเข้าถึงที่อยู่อาศัย ในแต่ละตำแหน่งของผู้พิการ มีระยะทาง รูปแบบ จุดวิกฤต และ รายละเอียดที่แตกต่างกัน ในแต่ละตำแหน่ง ทั้ง 7 ตำแหน่ง ดังมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

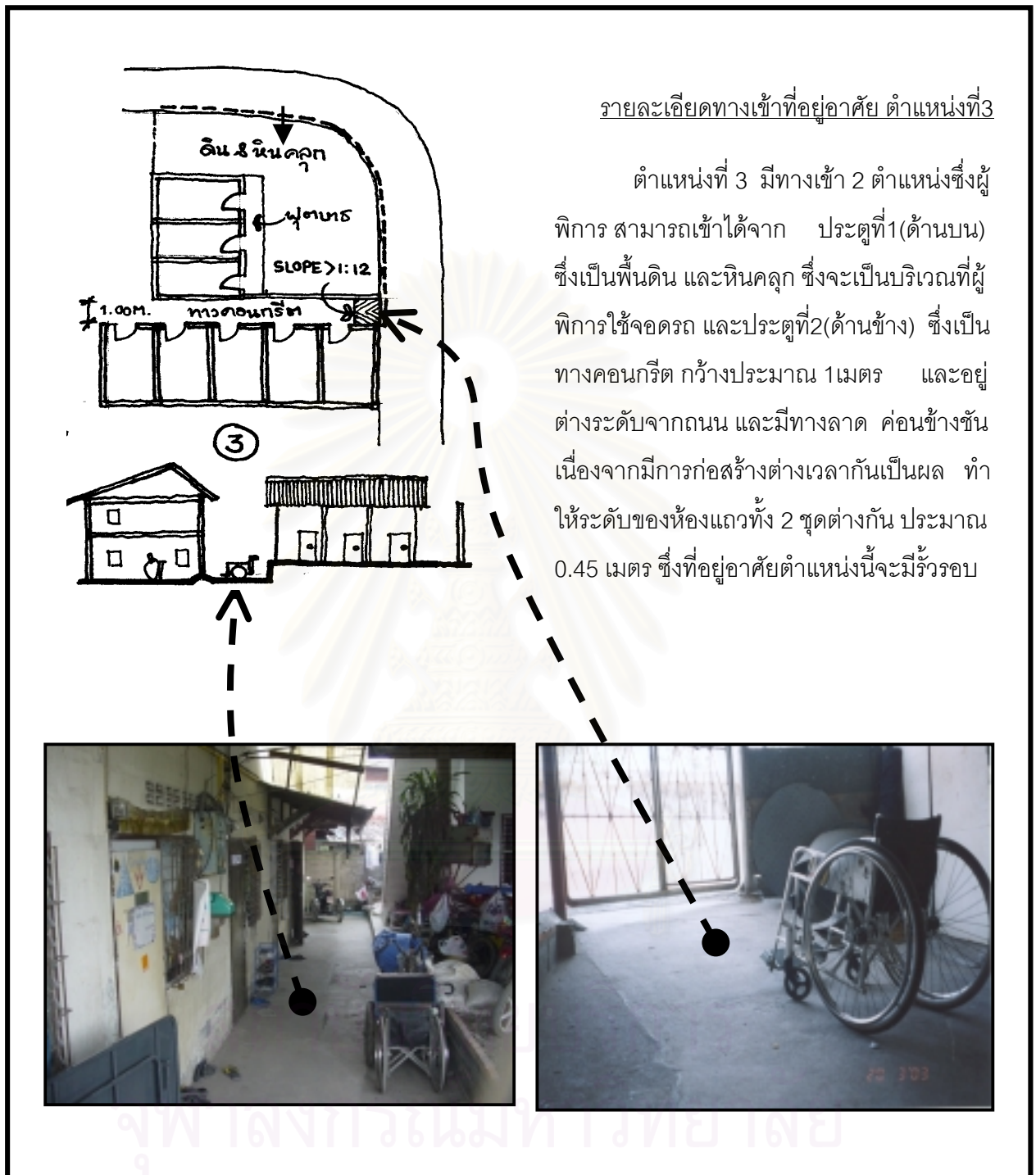

ภาพที่ 28 แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 1

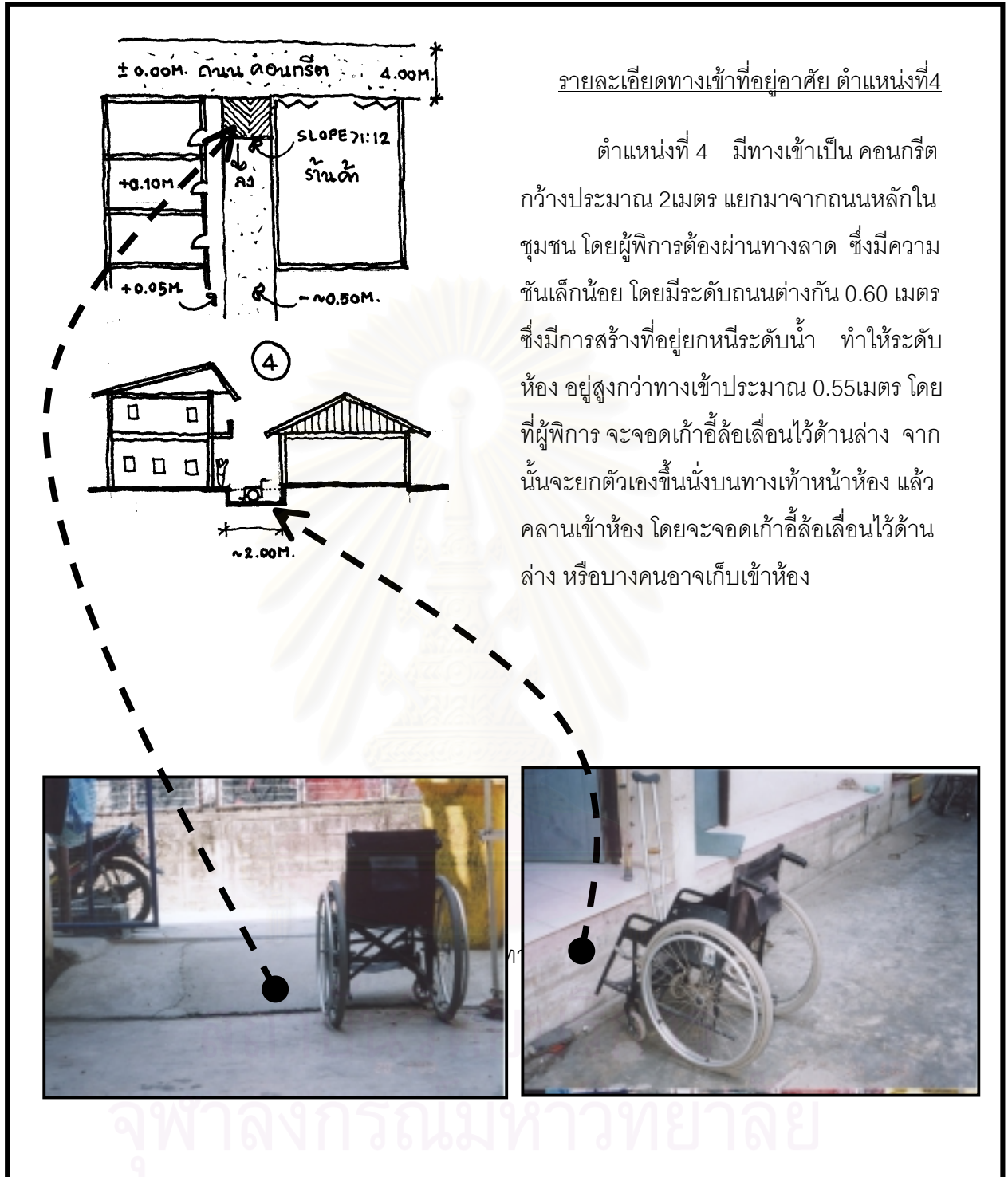

ภาพที่ 29 แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 2

ภาพที่ 30 แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 3

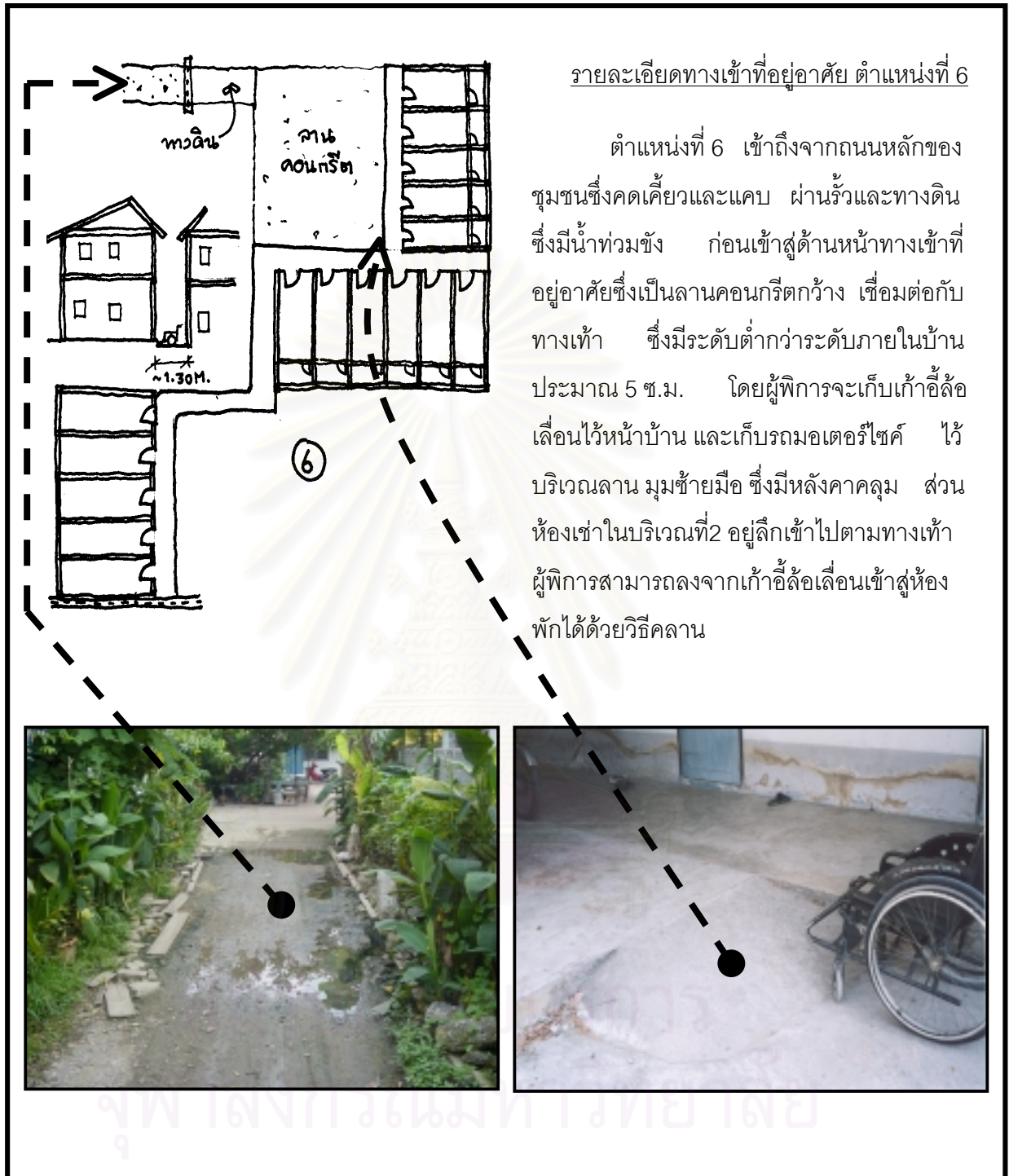
ภาพที่ 31 แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 4

รายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 5

ตำแหน่งที่ 5 มีทางเข้าเป็นคอนกรีต กว้างประมาณ 3 เมตร แยกออกจาก ถนนหลัก ภายในชุมชน โดยลักษณะทางเข้าเป็นทาง คอนกรีตลาดเอียงยาวประมาณ 6.50 เมตร แต่ ระดับพื้นถนนหลัก ต่างจากบริเวณที่เป็นพื้นดิน ประมาณ 0.80 เมตร เป็นผลให้มีความลาด เอียงมากกว่า 1:12 ซึ่งชันเล็กน้อย นอกจากนี้ บริเวณด้านข้างทางลาดยังเป็นร่อง ทำให้การ นำรถ หรือเก้าอี้ล้อเลื่อน เข้าออก ไม่สะดวก

ภาพที่ 32 แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 5

ภาพที่ 33 แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 6

ภาพที่ 34 แสดงรายละเอียดทางเข้าที่อยู่อาศัย ตำแหน่งที่ 7

การเดินทางเข้าถึงที่อยู่อาศัยของผู้พิการทั้ง 7 ตำแหน่งในชุมชน มีลักษณะรูปแบบกายภาพอาคาร ที่แตกต่างกันตามแต่ละตำแหน่ง เมื่อศึกษาจากการเดินทางเข้า - ออกจากชุมชน ของผู้พิการพบว่า มีการใช้ ยานพาหนะ 3 แบบด้วยกัน ได้แก่ รถโยก 3 ล้อ มอเตอร์ไซค์ดัดแปลง 3 ล้อ และ รถยนต์ (รถแท็กซี่) โดยเฉพาะ 2 แบบแรก มีการใช้งานในชีวิตประจำวันมากที่สุด ซึ่งการเข้าถึงที่อยู่อาศัยในแต่ละตำแหน่ง ผู้พิการต้องใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนร่วมกับ ยานพาหนะทั้งสอง เพื่อความสะดวกตัวในการปิดเปิดประตู และเคลื่อนย้ายตัวเอง ขึ้น หรือ ลงสู่พื้นภายในบ้าน ส่วนการเดินทางไกลๆ ผู้พิการจะเดินทางโดย ผู้พิการที่มีเพียงรถโยกในครั้งแรก จะโยกรถออกไปจากนั้นจะนั่งมอเตอร์ไซค์รับจ้างออกไป แล้วใช้บริการรถแท็กซี่ หรือรถตุ๊กๆบริเวณตลาดทำนันทน์ จากนั้นจะขอเบอร์โทรศัพท์ไว้เพื่อโทรศัพท์เรียกในการเดินทางครั้งต่อไป ส่วนผู้พิการที่มีรถมอเตอร์ไซค์รับจ้างก็จะทำเช่นเดียวกัน แต่จะขี่รถมอเตอร์ไซค์ของตนเองออกไปเรียกรถแทน

การเก็บข้อมูลจากการ สังเกต สัมภาษณ์ และสอบถาม พบว่าผู้พิการส่วนใหญ่ ให้ความสำคัญเห็นว่า มีทัศนคติที่ดีต่อตำแหน่งที่ตนอยู่ และต่อการเข้าถึงที่อยู่อาศัย ซึ่งเข้าใจได้ว่าในทัศนคติของผู้พิการแล้วการเข้าถึงที่อยู่อาศัย “ไม่ใช่ปัญหาในการอยู่อาศัยของผู้พิการ” ในขณะที่ความเป็นจริงเมื่อพิจารณาในภาพรวม ประกอบกับการนำมาตรฐาน และทฤษฎีมาพิจารณาร่วมกัน พบว่าลักษณะกายภาพของอาคารมีความไม่เหมาะสมต่อการเข้าสู่ที่อยู่อาศัย

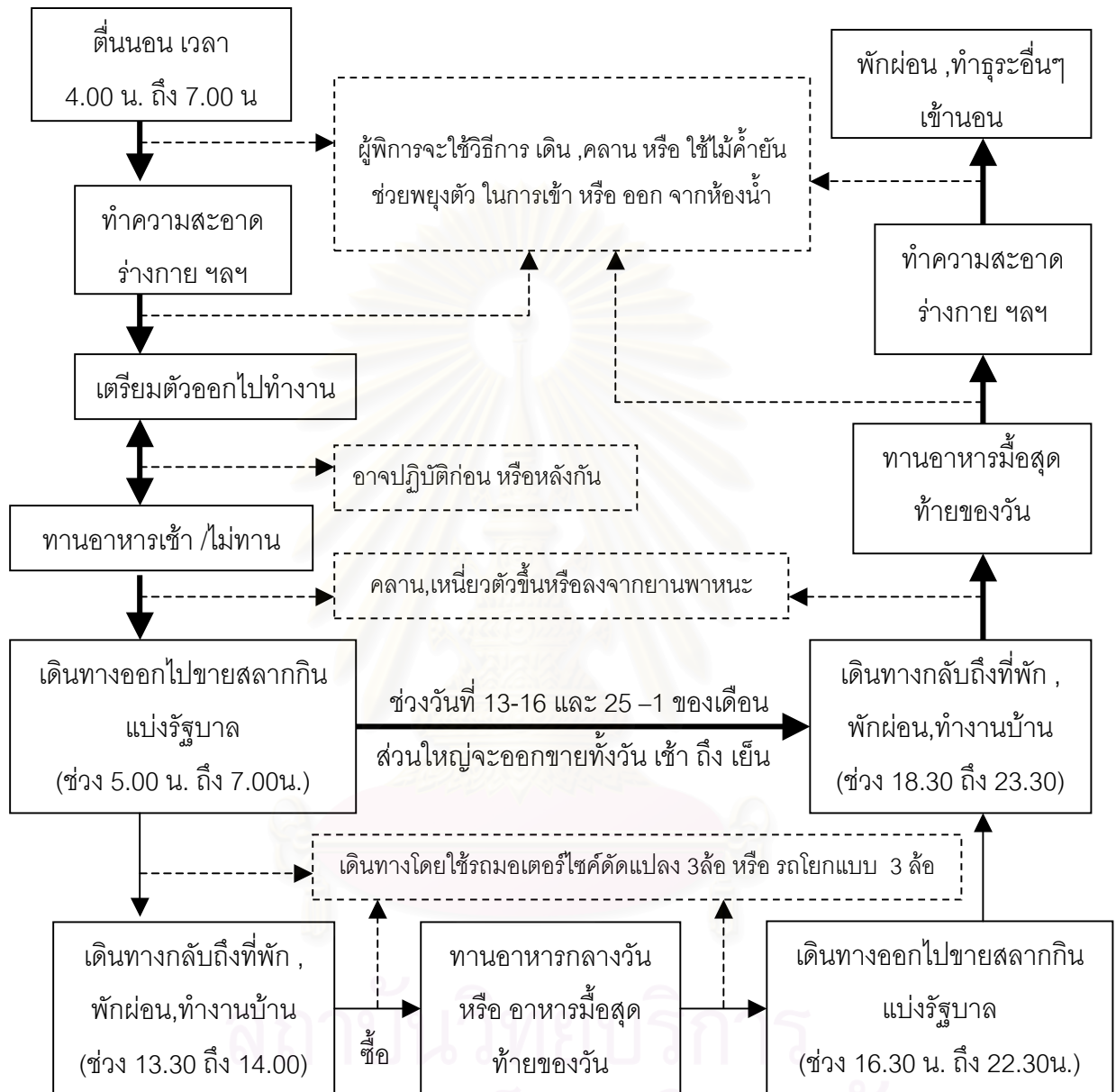
นอกจากลักษณะกายภาพอาคารที่ไม่เหมาะสมต่อการเข้าถึงที่อยู่อาศัยของผู้พิการ ยังมีปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับ การอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน ได้แก่ลักษณะการอยู่อาศัย และการใช้พื้นที่อาคารของผู้พิการ ซึ่งมีผลการวิจัยดังนี้

4.3.1.2 ลักษณะการอยู่อาศัย และ การใช้พื้นที่อาคารของผู้พิการ

การศึกษาสภาพ และ ลักษณะการใช้พื้นที่ของตัวอาคาร จะทำการศึกษาทั้งในส่วนที่เป็นกายภาพ และการเก็บข้อมูลในส่วนที่เป็น พฤติกรรมการใช้สอยพื้นที่ ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในช่วงเวลาต่างๆใน แต่ละวันของผู้พิการ ซึ่งได้ข้อมูลจากการศึกษาว่าผู้พิการแต่ละครอบครัว และตำแหน่งของการอยู่อาศัยนั้นมีลักษณะความพิการเหมือนกัน คือ เป็นโรคโปลิโอ ซึ่งจะมีความพิการ แขนขา ลำตัว ต่างกันเพียงระดับความพิการ และความสามารถในการช่วยเหลือตนเองตลอดจนมีลักษณะอาชีพที่เหมือน หรือใกล้เคียงกันมาก จากลักษณะดังกล่าวจึงเป็นผลให้ผู้พิการมีกิจกรรมในการใช้พื้นที่ในชีวิตประจำวัน ที่คล้ายคลึงกัน โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

แสดงกิจวัตรประจำวันของผู้พิการส่วนใหญ่

แผนผังที่ 4 แสดงกิจวัตรประจำวันในวันทำงานของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน

ที่มา : ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้พิการในชุมชน

4.3.1.2.1 การใช้ชีวิตประจำวันของผู้พิการส่วนใหญ่ในชุมชน

จากฝั่งแสดงกิจวัตรประจำวัน ในวันทำงานของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน ผู้พิการจะเริ่มใช้พื้นที่ในห้องน้ำหลังจากตื่นนอน ในการแปรงฟัน อาบน้ำ และขับถ่าย ซึ่งจะใช้วิธีการเคลื่อนย้ายตัวเอง ตามสภาพความพิการ คือ

การเดินปกติ ในกรณีผู้พิการสามารถช่วยเหลือตัวเองในการเดินได้บ้าง

การเดินโดยใช้ไม้ค้ำยันช่วยพยุงตัว ในกรณีผู้พิการที่สามารถใช้ขาเดินได้บ้าง

วิธีการคลาน ในกรณีผู้พิการที่มีลักษณะความพิการ ลำตัวช่วงล่างลงไป ซึ่งจากการเก็บข้อมูลพบว่าผู้พิการร้อยละ 83 จะใช้วิธีการคลานในการเคลื่อนย้ายร่างกายในการทำกิจกรรม

กิจวัตรประจำวันของผู้พิการส่วนใหญ่ในชุมชน

หลังจากการทำธุระส่วนตัวหลังตื่นนอนแล้ว ผู้พิการจะใช้เวลาส่วนหนึ่งในการทำกิจกรรมส่วนตัว เช่น จัดเตียงสลับสำหรับเตรียมชาย จากนั้นจะรับประทานอาหารเช้า ซึ่งช่วงเวลาในการเตรียมตัว หรือทำกิจกรรม อาจสลับกับช่วงเวลาในการทานอาหารมื้อเช้า โดยอาจซื้ออาหารเช้าจากร้านค้าในชุมชน หรือประกอบอาหารเอง ซึ่งส่วนใหญ่การประกอบอาหารมักทำในวันหยุดของแต่ละครอบครัว จากนั้นจะเริ่มเตรียมตัวและเดินทางซึ่งผู้พิการที่มีความพิการช่วงเอวลงไปจะใช้วิธีการใช้แขนเหยียดตัวเองขึ้นรถล้อเลื่อนและเหยียดตัวเองอีกครั้งเพื่อขึ้นรถ ซึ่งอาจจอดอยู่ภายในหรือภายนอกบ้าน โดยรถที่ผู้พิการใช้เป็น รถมอเตอริไซค์นำมาดัดแปลงเป็น 3 ล้อ หรือใช้รถโยก ซึ่งจะเคลื่อนที่ได้โดยการ ใช้มือโยกก้านโยก ทางด้านหน้าเบาๆที่ผู้พิการนั่ง

หลังจากนั้นจะออกไปทำงาน เวลา 7.00 น. ถึง 13.30 น. ถ้ากลับก่อนเพราะขายหมดก่อน หรือขายไม่ค่อยได้ผู้พิการจะซื้ออาหารสำหรับมื้อกลางวัน หรือมื้อเย็นเข้ามาด้วย ซึ่งจะเป็นเวลาพักผ่อนช่วงสั้นๆระหว่างวันโดยผู้พิการจะใช้เวลาในการทานอาหารมื้อกลางวัน หรือมื้อเย็น หรือใช้เวลาในการทำงานบ้านที่ค้างอยู่ เช่น จัดเก็บของ ล้างจาน รีดผ้า ฯลฯ ผู้พิการส่วนใหญ่จะทำงานบ้านที่ต้องใช้เวลามาก เช่น ซัดห้องน้ำ ซักผ้า รีดเสื้อผ้า ฯลฯ ในช่วงวันที่ไม่ได้ทำงาน ถ้ามีการขายในช่วงเย็น ซึ่งเป็นช่วงเวลาหลังเลิกงาน ลูกค้าสามารถมีเวลากับผู้พิการในการเลือกซื้อมากขึ้นและจะเป็นช่วงเวลาที่ดีที่สุด ส่วนใหญ่ผู้พิการจะออกขายในช่วงเย็นตั้งแต่เวลา 16.30 น. ถึง 22.30 น. จะกลับเวลา 19.30 น. ถึง 20.30 น.มากที่สุด แต่จะต้องมีการนัดแนะเวลากัน หรือรอกัน ในกรณีที่กลับบ้านดึก คือช่วงเวลาประมาณ 21.30 น. เป็นต้นไป เนื่องจากกลัวอันตรายจากพวกมิจฉาชีพที่แฝงตัวอยู่ในชุมชน ถ้าผู้พิการกลับไม่ดึกเกินไปนัก เขาก็จะมีเวลาส่วนหนึ่งในการทานอาหารเย็น

กับเพื่อนบ้าน (ที่พิการ) พุดคุยแวะไปเยี่ยมเยียนกัน และกัน หลังจากนั้นก็จะเข้าบ้านเพื่อเตรียมตัวในการอาบน้ำชำระร่างกาย และทำธุระส่วนตัว ก่อน หรือหลังที่จะจัดเตรียมสากสำหรับขายในวันรุ่งขึ้น จากนั้นจะเข้านอน

สำหรับผู้พิการที่มีบุตร และยังไม่สามารถช่วยเหลือตนเองได้ สามี และภรรยาจะต้องผลักดันออกไปทำงาน ส่วนใหญ่จะเป็นภรรยาที่ต้องอยู่ดูแลลูก และหาอาชีพ ซึ่งเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว เช่น การรับจ้างเย็บผ้า (ในกรณีที่มีจักรเย็บผ้าเป็นของตนเอง) หรือปักผ้าขาย บางครอบครัวจะมี มารดาของผู้พิการที่เดินทางมาจากต่างจังหวัด เพื่อมาดูแลหลาน ผู้พิการที่มีบุตรเล็กๆ จะระมัดระวังในการให้อาหาร ซึ่งจากการสัมภาษณ์ พบว่าบุตรเกิดอาการท้องเสีย ผู้พิการที่มีบุตรจึงมักประกอบอาหารทานเองที่บ้าน

สำหรับผู้พิการที่ทำงานบริษัท จะมีชีวิตประจำวันไม่แตกต่างจากบุคคลปกติทั่วไป ในเรื่องเวลาทำงาน แต่อาจมีความแตกต่างในเรื่องของการเดินทาง คือจะใช้มอเตอร์ไซค์3ล้อ

4.3.1.2.2 ศึกษาการอยู่อาศัยผู้พิการทั้ง 7 ตำแหน่ง

การศึกษาสภาพ ลักษณะ และ การใช้พื้นที่ของตัวอาคาร ทางด้านกายภาพ จะพิจารณาโดยแยกศึกษารายละเอียดตามตำแหน่งที่ตั้งของที่อยู่อาศัยทั้ง 7 ที่ละตำแหน่ง ในหัวข้อที่ศึกษาลักษณะทางกายภาพ จำนวนประชากร และประเภทผู้อยู่อาศัย ซึ่งศึกษาถึงลักษณะทางเศรษฐกิจ เช่น ลักษณะการประกอบอาชีพของผู้พิการ อาชีพหลัก อาชีพเสริม ลักษณะทางสังคม ครอบครัว รายได้ต่อครัวเรือน รายจ่ายทั่วไป รายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย เงินออม หนี้สิน ตลอดจนลักษณะการครอบครองที่อยู่อาศัย ซึ่งพบ ทั้งแบบเช่า ชื้อ และอยู่โดยไม่เสียค่าเช่า ทั้งนี้เพื่อง่ายในการพิจารณาในภาพรวม เกี่ยวกับลักษณะการอยู่อาศัยของผู้พิการ ซึ่งมีหัวข้อที่ทำการศึกษา ลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน ได้แก่

1. ผังอาคาร
2. รูปทรงอาคาร
3. ผังห้องพัก
4. วัสดุอุปกรณ์ประกอบอาคาร
5. การระบายอากาศ
6. แสงสว่าง
7. อื่นๆ

ซึ่งที่อยู่อาศัยผู้พิการทั้ง 7ตำแหน่งที่ได้ทำการศึกษามีรายละเอียดทางกายภาพ ดังนี้

ลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1

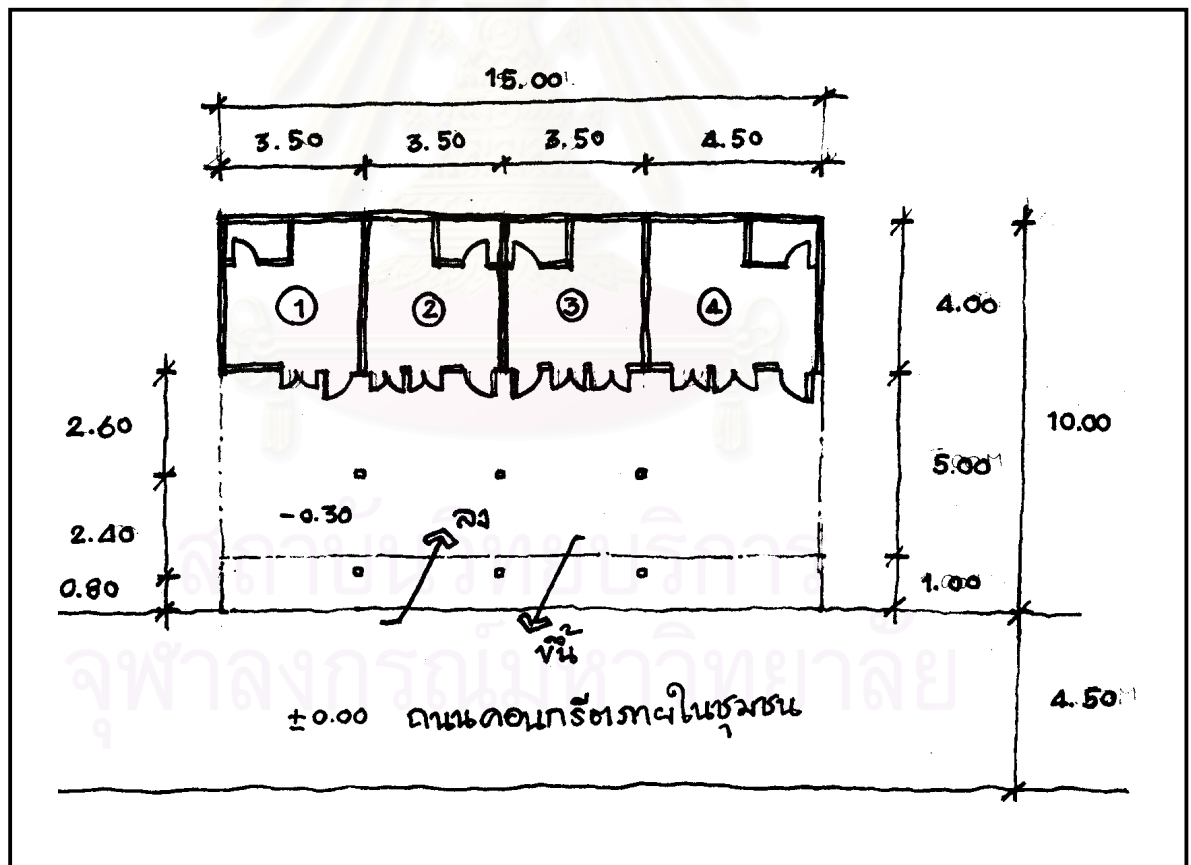

ภาพที่ 35 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 1

อาคารพักอาศัยของผู้พิการที่อยู่ในตำแหน่งที่ 1 นี้ เป็นอาคารพักอาศัยซึ่งเจ้าของจัดให้ ผู้พิการที่มารับจ้างขายสลากกินแบ่งของรัฐบาล โดยมีจำนวนผู้พิการอาศัยอยู่ จำนวน 8 คน ไม่พิการ 2 คน ผู้พิการเกือบทั้งหมดจะอยู่ชั้นล่างชั้นบนมีคนเดียวอยู่เพียงคนเดียว ซึ่งมีลักษณะทางกายภาพทั่วไปของอาคารมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผังอาคาร

ผังอาคารในที่อยู่อาศัยผู้พิการ ตำแหน่งที่ 1 นี้ เป็นอาคารคอนกรีตกึ่งไม้ กล่าวคือ ชั้นล่างเป็นคอนกรีตทั้งหมด ชั้นบนเป็นไม้ทั้งหมดเป็นอาคารแถว 2 ชั้น ชั้นล่าง 4 ห้อง ชั้นบน 4 ห้อง รวม 8 ห้อง เป็นอาคารที่มีความยาวรวม 15.00 เมตร อาคารมีความลึก 4 เมตร ด้านหน้าห้องเป็นพื้นคอนกรีตกว้าง 15 เมตร ลึก 5.80 เมตร รวมทางลาดซึ่งติดกับถนนทางเข้าชุมชน

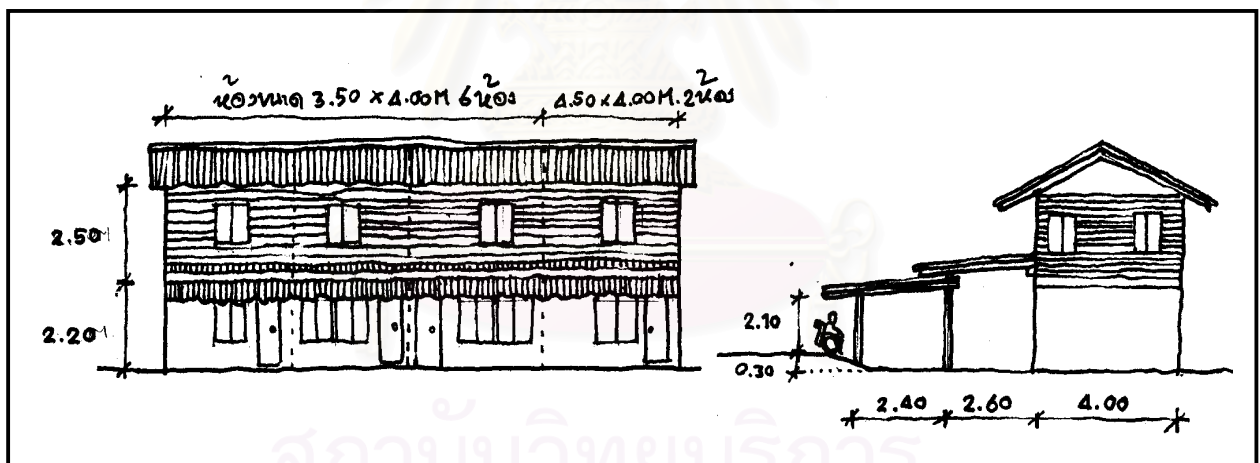
ภาพที่ 36 แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1

1.2 รูปทรงอาคาร

เป็นลักษณะอาคารคอนกรีตกึ่งไม้สองชั้น สถาปัตยกรรมชั้นล่างเป็นคอนกรีต ชั้นบนเป็นผนังไม้ซ้อนเกล็ด ระดับพื้นคอนกรีตหน้าห้องพักอยู่ต่ำกว่าระดับถนนประมาณ 0.30 เมตร ทางลาดมีความชัน ประมาณ 1:3 ซึ่งถือว่าชันมาก และอยู่ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานซึ่งไม่ควรเกิน 1:12 (นวน้อย นุญวงษ์และนนทนี เนียมทรัพย์, 2545) ระดับของห้องพักสูงกว่าพื้นล่าง 3 ซม. ทำให้ผู้พิการไม่มีความสะดวกในการเลื่อนเก้าอี้ล้อเลื่อนเพื่อเข้าสู่ตัวบ้าน ซึ่งโดยมาตรฐานแล้วกรณีนี้จำเป็นต้องมีขอบกั้นบางๆ ระดับสูงไม่ถึง 0.6 ซม. ยังเป็นระดับที่ล้อหน้าเก้าอี้ล้อเลื่อนเข็นเข้ามาได้ จึงไม่จำเป็นต้องมีทางลาดหากสูงตั้งแต่ 0.6 เซนติเมตร แต่ไม่เกิน 1.3 เซนติเมตร จำเป็นต้องทำทางลาดที่มีความชันไม่เกิน 1:2 หากกรณีมีความสูงมากกว่า 1.3 เซนติเมตร ทางลาดควรมีความชันอย่างน้อย 1:8 ขึ้นไป

พื้นห้อง ชั้นล่างเป็นคอนกรีต ส่วนชั้นบนเป็นไม้ และห้องพักชั้นล่างมีความสูง 2.20 เมตร ลักษณะหลังคาอาคาร เป็นหลังคาสังกะสี เทลาดไปด้านหลัง ส่วนด้านหน้าเป็นที่จอดรถ พื้นเป็นคอนกรีต มีโครงหลังคาไม้ กับหลังคาสังกะสี ซ้อนกัน 2 ชั้น มีลักษณะเก่าทรุดโทรม และมีดทับ

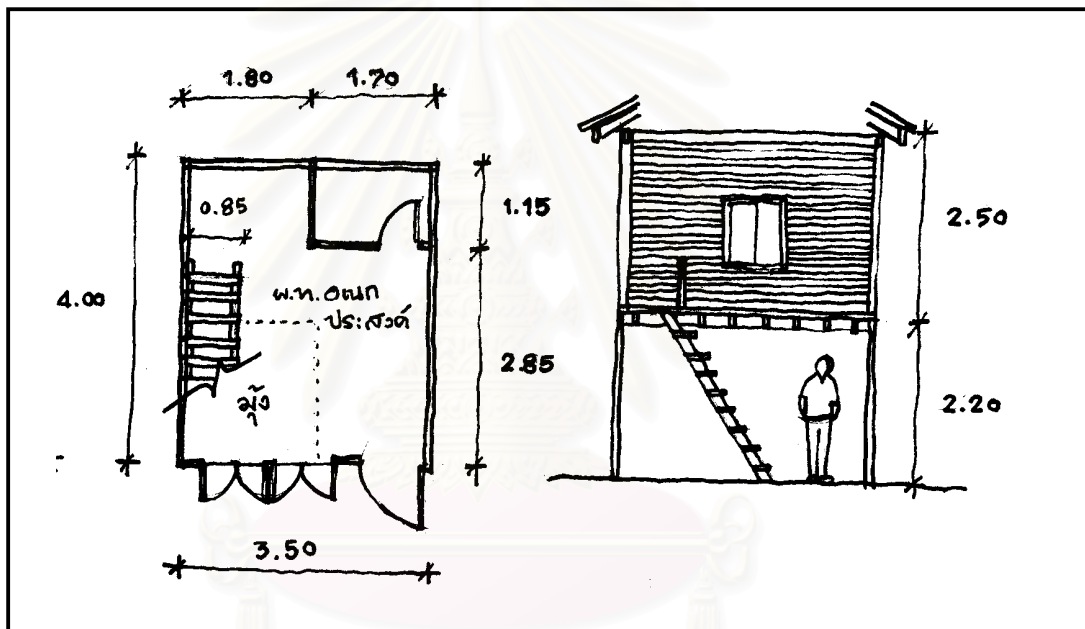

ภาพที่ 37 แสดงรูปทรงอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1

1.3 ผังห้องพัก

ห้องพักมี 2 ขนาด ดังรูป คือ ขนาดแรกมีขนาด กว้าง 3.50 เมตร ลึก 4.00 เมตร คิดเป็นพื้นที่แต่ละห้องเท่ากับ 14 ตารางเมตร จำนวน 6 ห้อง (ชั้นล่าง 3 ห้องและชั้นบน 3 ห้อง) ซึ่งมีพื้นที่โดยเฉลี่ยเท่ากับ 4 ตารางเมตร ต่อ 1 คน และ ขนาดที่สอง มีขนาดกว้าง 4.50 เมตร ลึก 4.00 เมตร คิดเป็นพื้นที่แต่ละห้องเท่ากับ 18 ตารางเมตร 2 ห้อง (รวมชั้นล่างและชั้นบน) ห้องนี้มีเฉพาะชั้น

ล่างมีขนาดกว้าง 1.15 เมตร ยาว 1.70 เมตร พื้นที่ประมาณ 1.95 ตารางเมตร ซึ่งห้องชั้นล่างจะมีบันไดขึ้นชั้นบนเป็นบันไดไม้มีขนาดความกว้าง 0.85 เมตร และลูกนอนไม้ ขนาด 20 ซม. ซึ่งบันไดสำหรับผู้พิการควรมีความกว้างไม่ต่ำกว่า 127.4 ซม. หรือ 1 เมตร 28 ซม. และลูกนอนบันไดควรมีความกว้างของลูกนอน เท่ากับ 27 เซนติเมตร (นวน้อย บัญวงษ์ และนนทนี เนียมทรัพย์, 2545) ห้องชั้นบนจะเป็นที่อยู่อาศัยของผู้พิการที่พอจะช่วยเหลือตัวเองได้ โดยเฉพาะเรื่องการเคลื่อนที่ เนื่องจากมีกำลังแขนที่ช่วยในการพยุงตัวเองได้ ซึ่งในตำแหน่งนี้มีผู้พิการที่อยู่อาศัยในชั้นบนเป็นผู้พิการ ขา 2 ข้าง ใช้การไม่ได้ 1 ข้าง และพอจะใช้การได้ 1 ข้าง นอกจากนี้บันไดสำหรับคนพิการควรมีลูกตั้ง ไม่เกิน 16 ซม. และมีราวบันไดกั้นตักทั้งสองข้าง ในขณะที่ในส่วนนี้ไม่มีราวบันไดทำให้ผู้พิการมีความเสี่ยงอันตรายในการขึ้นลงบันไดแต่ละครั้ง

ภาพที่ 38 แสดงผังและรูปตัดห้องพักที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1

1.4 วัสดุอุปกรณ์ประกอบอาคาร ได้แก่

ประตู : ประตูทางเข้าห้องมีความกว้าง 0.89 เมตร สูง 2.00 เมตร ส่วนประตูห้องน้ำมีความกว้าง 0.80 เมตร สูง 1.90 เมตร ซึ่งความกว้างของประตูทางเข้าบ้านมีขนาดไม่ควรต่ำกว่า 90 ซม. สำหรับประตูห้องน้ำมีความแคบผู้พิการเองไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไปใช้ในห้องน้ำได้ อุปกรณ์มือจับประตูห้อง เป็นลูกบิด แบบปิด ล็อกด้านใน ส่วนห้องน้ำเป็นแบบหุ้จับทั้งหมด ภายในไม่มีราวจับ ซึ่งอันตรายผู้พิการอาจลื่นล้มได้

หน้าต่าง ช่องแสง : ลักษณะหน้าต่าง ช่องแสงที่ใช้งานของห้องอยู่บริเวณด้านหน้าห้อง เพียงตำแหน่งเดียว เป็นแบบบานเปิดคู่กว้าง 1.20 เมตร 2ชุด ส่วนด้านหลังห้องไม่มีช่องแสง หรือช่องระบายอากาศทำให้ภายในห้องอับทึบ โดยเฉพาะห้องน้ำไม่สามารถระบายอากาศได้ตึ้นัก

วัสดุผิวพื้น : วัสดุผิวพื้นด้านหน้าห้องและพื้นห้องน้ำเป็นคอนกรีต ภายในห้องพักเป็นคอนกรีตปูกระเบื้อง ซึ่งอาจทำให้ผู้พิการลื่นล้มง่าย

สุขภัณฑ์ : โถส้วมเป็นแบบนั่งยอง มีการกั้นเป็นถังเก็บน้ำไม่มีฝักบัวอาบน้ำ การอาบน้ำใช้สายยางเปิดน้ำใส่ถังพลาสติก ใช้วิธีคลานเข้าห้องน้ำ การขับถ่ายใช้มือยันพื้นหรือพื้นเหยียบของโถส้วมซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ ควรใช้สุขภัณฑ์แบบแขวนลอย เพื่อให้เกิดที่ว่างใต้โถส้วมสามารถเข็นเก้าอี้ล้อเลื่อนสอดเข้าไปเพื่อผู้พิการจะสามารถเคลื่อนย้ายตัวเองได้ถนัด แต่อย่างไรก็ตามในตำแหน่งนี้ผู้พิการไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไปได้ เนื่องจากประตูห้องน้ำมีความกว้างเพียง 80 ซม. วาล์วปิด-เปิดน้ำเป็นแบบหมุน ซึ่งควรเป็นชนิดก้านโยกเพื่อความสะดวกในการปิดเปิด เนื่องจากผู้พิการบางคนไม่สามารถใช้มือในการจับหมุนได้

ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 1

ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งนี้ เป็นกลุ่มผู้พิการที่มีอาชีพรับจ้างขายสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยมีรายได้วันละ 175บาท ถ้าไม่ได้ออกขายวันใด ก็จะไม่รายได้ในวันนั้น โดยนายจ้างรับผู้พิการมาจากต่างจังหวัด และมีผู้พิการที่ถูกจำหน่ายออกมาจากสถานสงเคราะห์ ที่สมัครใจมารับจ้างขายด้วย จากการสัมภาษณ์ ได้ข้อมูลว่าผู้พิการมีความพอใจในอาชีพที่ได้รับ และไม่มีเรื่องเดือดร้อนใดๆในการอยู่อาศัย ผู้พิการที่อาศัยอยู่ไม่ต้องเสียค่าเช่าในการอยู่อาศัย จะเสียเฉพาะค่าน้ำ ค่าไฟ การวิจัยพบว่ารายจ่ายส่วนใหญ่เป็นค่าอาหาร และ ผู้พิการส่วนใหญ่ไม่มีเงินออม แต่ก็ไม่มีหนี้สินใดๆที่ส่งผลต่อการดำเนินชีวิต

ลักษณะทางสังคมของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 1

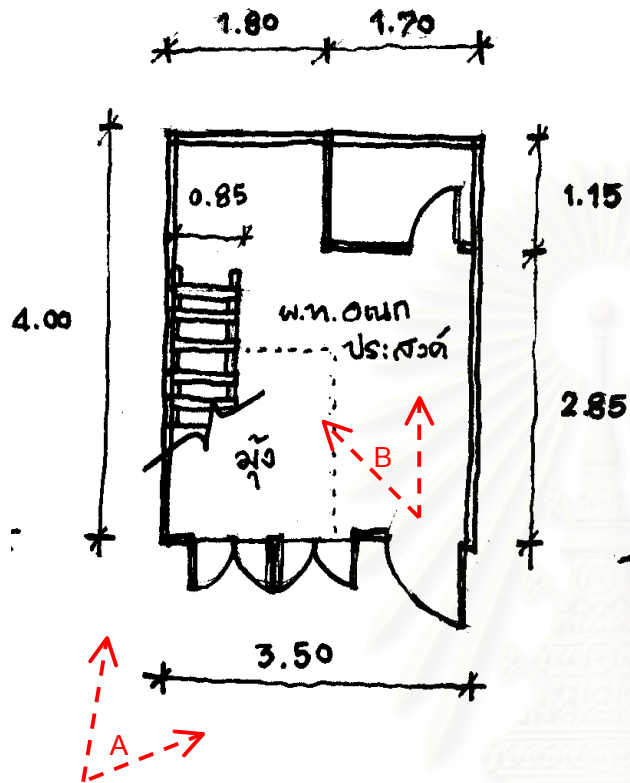
ความสัมพันธ์ของผู้พิการในกลุ่มนี้อยู่ในระดับที่ดี แต่มีความสัมพันธ์กันเฉพาะกลุ่มของตนเอง และกับสมาชิกในชุมชนที่รู้จักชอบพอกัน ผู้พิการในตำแหน่งนี้ส่วนใหญ่ไม่มีครอบครัว และการอยู่อาศัยจะเป็นลักษณะแบบกลุ่มเพื่อน คือ ส่วนใหญ่จะเป็นผู้ชายอาศัยอยู่รวมกันในบ้าน 3 ถึง 4 คน จากการเก็บข้อมูล โดยการสัมภาษณ์ และสังเกตพบว่า ผู้พิการมีวิถีชีวิตแบบไม่มีความหวังใดๆ ในอนาคต ใช้ชีวิตแบบอยู่ไปวันๆ ไม่กระตือรือร้น การอยู่อาศัยในกลุ่มนี้ผู้พิการมีทัศนคติต่อตนเองในลักษณะที่ยอมรับสภาพความเป็นอยู่ โดยมีความคิดว่า นายจ้างมีบุญคุณต่อตนเอง ในการหาอาชีพให้ทำ ส่งผลไปถึงการทนอยู่ในลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ไม่เหมาะสม

วิเคราะห์ลักษณะ และพฤติกรรมการใช้พื้นที่แบบอยู่ฟรี

ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่1 นี้เป็นกลุ่มผู้พิการที่อยู่ในฐานะลูกจ้าง ซึ่งใช้ชีวิตอยู่โดยไม่มีควมหวังใดๆ ซึ่งผู้พิการคิดเพียงว่ามีที่อยู่อาศัยให้ และมีเงินใช้จ่ายแน่นอนในแต่ละวันที่ออกไปขายสลากฯ ผู้พิการจึงไม่มีความกังวลใดๆในเรื่องการได้มีที่อยู่อาศัยและมีรายได้ ในขณะที่เดียวกันก็ไม่เห็นว่าลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยเป็นปัญหาในการดำรงชีวิต จึงทำให้ผู้พิการอยู่ในที่อาศัยจนเกิดความเคยชิน และ อาจเป็นเพราะผู้พิการยังไม่เคยได้รับอันตรายจากการใช้พื้นที่ หรืออันตรายจากปัจจัยในการอยู่อาศัยอื่นๆ จึงไม่เห็นว่าเป็นปัญหา

มีการใช้พื้นที่ภายในห้องเช่าเป็นแบบอเนกประสงค์ไม่มีเฟอร์นิเจอร์ตกแต่ง ภายในห้องพบการวางสิ่งของระเกะระกะอยู่กับพื้น มีการแบ่งพื้นที่วางของของแต่ละคนและการใช้พื้นที่ซ้ำกัน ในช่วงเวลาที่ต่างกันคือใช้ในการทานอาหาร พักผ่อน และการนอน โดยผู้พิการจะใช้วิธีกางมุ้งนอน และเก็บเมื่อไม่ใช้ และจากลักษณะความคับแคบของพื้นที่ ทำให้ผู้พิการไม่มีความจำเป็นต้องนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้งานภายในหน่วยพักอาศัย สำหรับผู้พิการที่ไม่มีปัญหากับการเดินมากมัก จะอาศัยอยู่ชั้นบนของบ้าน โดยใช้วิธีปีนขึ้นบันไดไปชั้นสองของบ้านซึ่งมีขนาดของลูกนอนที่แคบเกินไป และไม่มีลูกตั้ง ประกอบกับไม่มีราวบันได ซึ่งเป็นอันตรายต่อผู้พิการอย่างมาก โดยเฉพาะเวลาที่ผู้พิการลงบันได และการจัดพื้นที่และการใช้พื้นที่ชั้นสองใช้สำหรับนอนเพียงอย่างเดียว

จากการศึกษาลักษณะของพื้นที่ของที่อยู่อาศัยในตำแหน่งที่1 นี้ พบว่าไม่ได้รับการดูแลเท่าที่ควร ลักษณะของอาคาร รวมถึงลักษณะพื้นที่ภายในเก่าทรุดโทรม จากการสังเกตพบว่าผู้พิการไม่เอาใจใส่ต่อรูปแบบการอยู่อาศัย และการใช้ชีวิตในแต่ละวัน นอกจากนี้ลักษณะการใช้ห้องน้ำพบว่าผู้พิการมีปัญหาด้านสุขลักษณะ เนื่องจากผู้พิการเกือบทั้งหมดเป็นผู้พิการจากโรคโปลิโอซึ่งพิการขาไม่สามารถเดินได้ การเข้าห้องน้ำจึงใช้วิธีคลานไปกับพื้นและนั่งบนโถส้วมบริเวณขาเหยียบซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ ประกอบกับห้องน้ำมีความอับชื้นมากไม่สามารถระบายอากาศได้เท่าที่ควรและมีมดที่บ นอกจากนี้ลักษณะของหน้าต่างประตู ที่เก่าทรุดโทรมและไม่ได้ติดมุ้งลวดเป็นเหตุให้มีแมลงและยุง เข้ามาในบริเวณที่พักอาศัย ซึ่งเป็นผลทำให้ผู้พิการได้รับความรำคาญ และอาจเกิดโรคซึ่งมาจากยุงและแมลงได้ ประกอบกับพื้นที่บริเวณด้านหลัง และบริเวณใกล้เคียงมีหนองน้ำ และท่อน้ำทิ้ง ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงและแมลงต่างๆ ได้เป็นอย่างดี

จากภาพ มุมมอง A จะเห็นสภาพพื้นที่บริเวณด้านหน้าของที่อยู่อาศัย ซึ่งมีลักษณะทรุดโทรมและ อับชื้น ทำให้มีปัญหาเรื่องยุง ภายในที่พักอาศัยประกอบด้วยผู้พิการ มีความจำเป็นต้องเปิดประตูไว้ เพื่อระบายอากาศภายในห้องเนื่องจากไม่มีช่องเปิด บริเวณด้านข้างหรือด้านหลังบ้าน

จากภาพ มุมมอง B เป็นภาพพื้นที่ภายในห้อง ซึ่งเป็นพื้นที่อเนกประสงค์ จะเห็นลักษณะของพื้นที่ภายในห้อง ซึ่งมีลักษณะไม่เป็นระเบียบ มีการวางสิ่งของทุกอย่างไว้ที่พื้น ซึ่งบางส่วนของพื้นที่บริเวณนี้ จะเป็นที่ใช้นอน และใช้รับแขก

จะเห็นลักษณะของห้องน้ำซึ่งสภาพอับชื้น มี ธรณีประตูทำให้แก้อื้อลื้อเลื้อนไม่สามารถเข้าไปได้

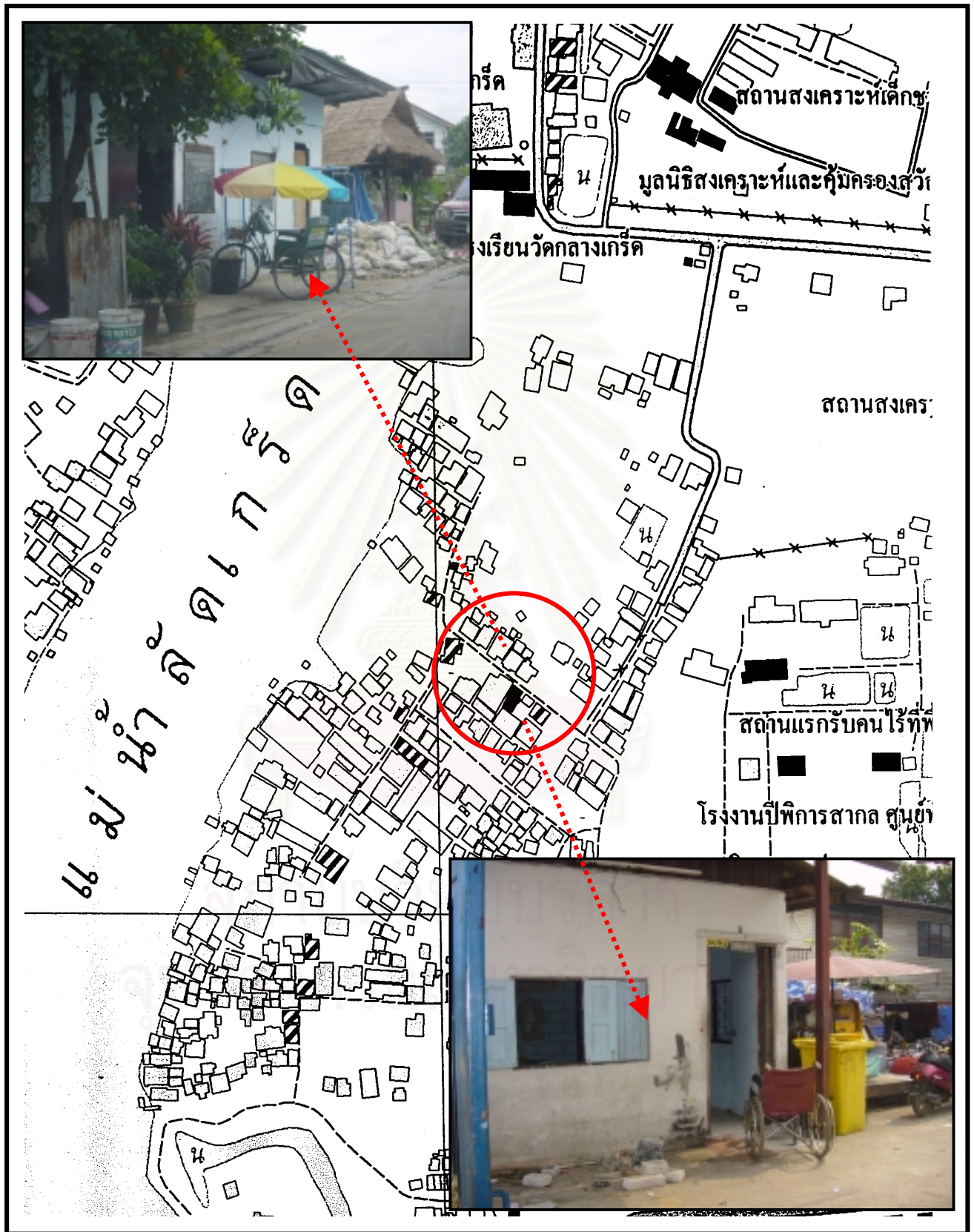
มุมมอง A แสดงภาพบริเวณด้านหน้า

มุมมอง B แสดงภาพการใช้พื้นที่ภายใน

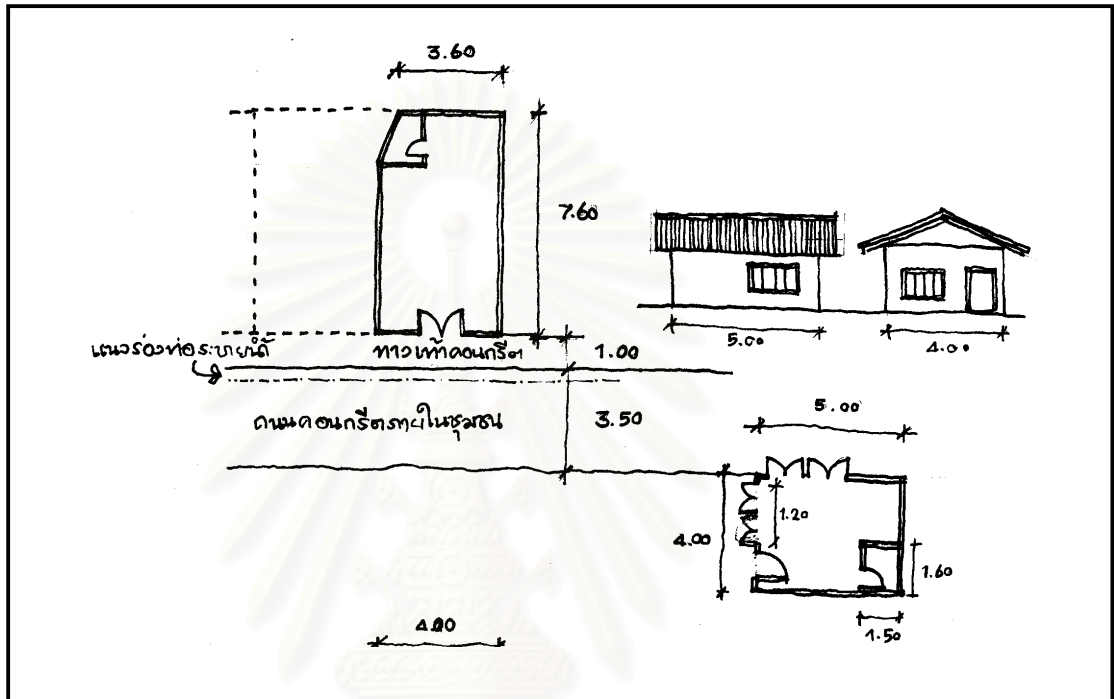

ลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2

ภาพที่ 40 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 2

อาคารพักอาศัยของผู้พิการตำแหน่งที่ 2 เป็นการอยู่อาศัยแบบกระจายกระจาย ในบริเวณใกล้เคียงกันในชุมชน ในตำแหน่งนี้มีผู้พิการอาศัยอยู่ 2 บริเวณ ดังรูป ซึ่งเป็นแบบ บ้านเดี่ยวและบ้านแถวชั้นเดียว ในส่วนของบ้านเดี่ยวมีจำนวนสมาชิก 3 คน เป็นผู้พิการ 2 สามี ภรรยา และบุตรชาย 1 คน ส่วนบริเวณที่เป็นบ้านแถวมีสมาชิก 2 คน เป็นผู้พิการ 2 สามี ภรรยาเช่นกัน

ภาพที่ 41 แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2

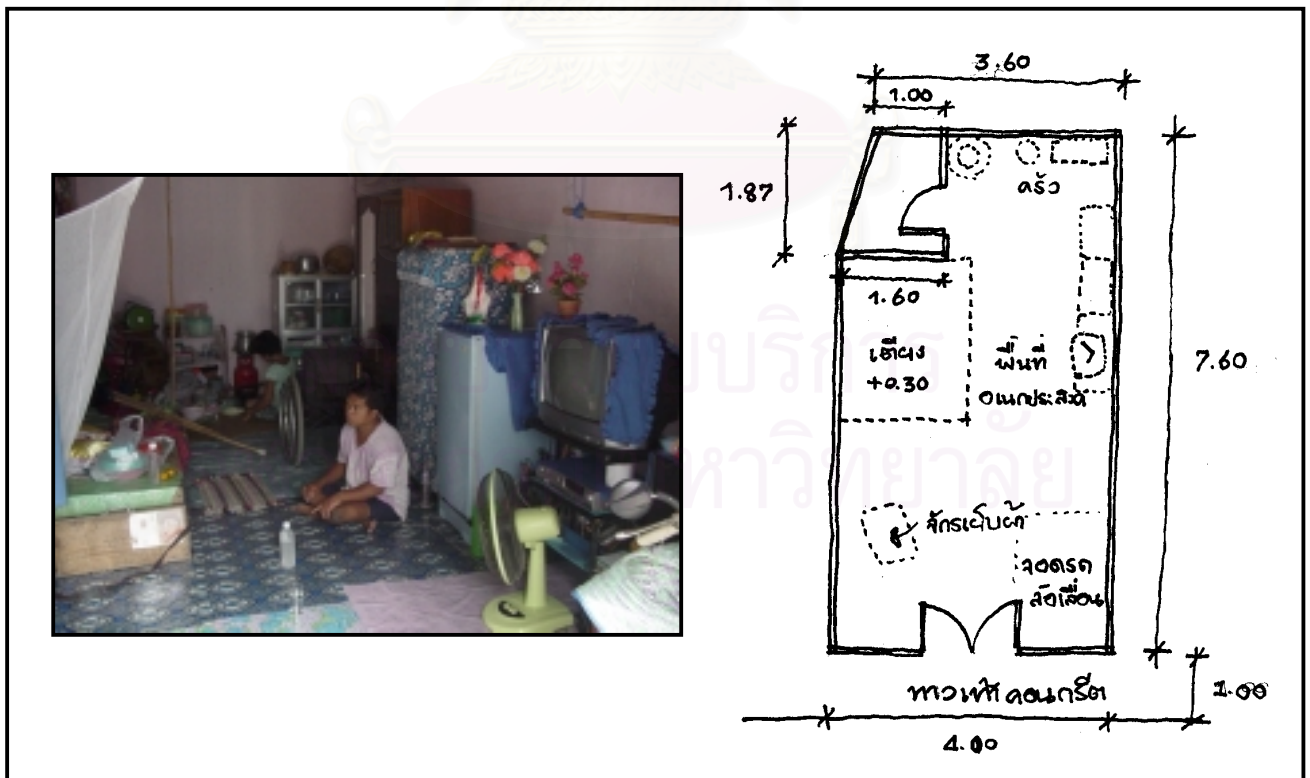
2.1 รูปทรงอาคาร รูปทรงอาคารในที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2 แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ บ้านเดี่ยว เป็นลักษณะบ้านคอนกรีตชั้นเดียว หลังคามุงด้วยกระเบื้องลอนเดียว รูปทรงมีลักษณะเรียบง่าย กว้าง 4.00 เมตร ลึก 5.00 เมตร และบ้านแถว ซึ่งเป็นบ้านแถวคอนกรีตชั้นเดียว ภายในพื้นที่ที่ห้องน้ำด้วยคอนกรีตบล็อก มีหน้ากว้าง 4.00 เมตร ความลึก 7.60 เมตร เป็นห้องแถวติดต่อกัน 3 ห้อง แต่มีผู้พิการอาศัยอยู่เพียงห้องเดียว สำหรับรูปทรงอาคารในที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2 แบ่งเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ บ้านเดี่ยว เป็นลักษณะบ้านคอนกรีตชั้นเดียว หลังคามุงด้วยกระเบื้องลอนเดียว รูปทรงมีลักษณะเรียบง่ายและค่อนข้างทึบโทรม

ในส่วนของบ้านแถวเป็นบ้านคอนกรีตชั้นเดียว เป็นลักษณะการต่อเติมภายหลังเป็นห้องแถวติดต่อกัน 3 ห้อง มีลักษณะโดยรวมทึบโทรมภายในพื้นที่ที่ห้องน้ำด้วยคอนกรีตบล็อก

2.2 ผังห้องพัก

ส่วนของบ้านเดี่ยวมีความกว้าง 4.00 เมตร ลึก 5.00 เมตร มีพื้นที่รวมห้องน้ำ 20 ตารางเมตร พื้นที่ใช้งานในห้อง 17.60 ตารางเมตร ซึ่งคิดเป็นพื้นที่ 9 ตารางเมตรต่อคนโดยประมาณ มีระดับพื้นห้องสูงกว่าพื้นคอนกรีตด้านหน้าห้อง 10 เซนติเมตร และไม่มีทางลาดหน้าประตูห้องทำให้ผู้พิการไม่สามารถเคลื่อนเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าบ้านได้ ผู้พิการจึงใช้วิธีเคลื่อนย้ายตัวลง และใช้วิธีคลาน เวลาอยู่ในห้อง ขนาดของห้องน้ำ กว้าง 1.60 เมตร ยาว 1.50 เมตร มีพื้นที่ 2.40 ตารางเมตร ซึ่งเป็นขนาดที่มีลักษณะของความกว้างยาว และตำแหน่งของโถส้วมที่ไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไปได้ ผู้พิการจึงจอดเก้าอี้ล้อเลื่อนไว้ด้านนอก

สำหรับบ้านแถวที่ผู้พิการอาศัยอยู่ มีความกว้าง 4.00 เมตร ลึก 7.60 เมตร มีพื้นที่รวมห้องน้ำ 30.40 เมตร พื้นที่ใช้งานในห้อง คือ 28 ตารางเมตรขนาดห้องน้ำ กว้างประมาณ 1.30 เมตร ยาว 1.87 เมตร และมีพื้นที่ห้องน้ำประมาณ 2.40 ตารางเมตร โดยระดับพื้นห้องน้ำต่ำกว่าพื้นห้องประมาณ 5 เซนติเมตร ซึ่งเมื่อผู้พิการคลานเข้าห้องน้ำอาจเกิดลื่นล้มได้ง่ายเนื่องจากระดับ และวัสดุปูพื้น ซึ่งเป็นกระเบื้องผิวเรียบลักษณะรูปร่างของห้องเป็นรูปสี่เหลี่ยมคางหมู ไม่เหมาะสมต่อการใช้งานเนื่องจากความคับแคบ การใช้พื้นที่เป็นแบบบ่อนกประสงค์ คือ เป็นที่นอน บริเวณทำอาหาร และพักผ่อน โดยมีการจัดเป็นส่วน ซึ่งจะกล่าวในหัวข้อการใช้พื้นที่ต่อไป

ภาพที่ 42 แสดงผังห้องพักที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2

2.3 วัสดุอุปกรณ์ประกอบอาคาร ได้แก่

ประตู : เป็นประตูไม้บานเดี่ยว ยกเว้นประตูทางเข้าบ้านในส่วนที่เป็นบ้านแถวเป็นประตูไม้บานเปิดคู่ บานละ 0.70 เมตร รวม 1.40 เมตร ซึ่งการใช้งานจริงๆ จะเปิดเพียงด้านเดียว ซึ่งมีความกว้างพอที่ผู้พิการสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาภายในบ้านได้ สำหรับความสูงของประตูทางเข้าบ้านอยู่ที่ 1.90 - 2.00 เมตร ส่วนด้านหน้าประตูมีทางลาดทำให้ผู้พิการสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาในบ้านได้ ทำให้ผู้พิการมีความสะดวกในการเข้าออกจากบ้าน ลักษณะของห้องน้ำมีความทรุดโทรม และมีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ ตลอดจนอุปกรณ์ประตูซึ่งมีลักษณะเป็นลูกบิดซึ่งมีลักษณะ และความสูงไม่เหมาะสม ตลอดจนอยู่ในสภาพที่ไม่สามารถใช้งานได้

หน้าต่าง ช่องแสง : ส่วนของบ้านเดี่ยวเป็นหน้าต่างไม้บานเปิดคู่กว้างรวม ชุดละ 0.60 ม. ส่วนบริเวณบ้านแถว เป็นหน้าต่างบานเปิดคู่ ภายในบ้านทั้งสองระบายอากาศได้ไม่ดี

วัสดุผิวพื้น : บ้านเดี่ยวเป็นพื้นคอนกรีตปูกระเบื้อง บริเวณหน้าบ้านเป็นพื้นคอนกรีตระดับภายในบ้านสูงกว่าพื้นคอนกรีตหน้าบ้านประมาณ 10 เซนติเมตร ส่วนของบ้านแถวเป็นพื้นคอนกรีตขัดมัน ปูพื้นด้วยเสื่อน้ำมัน พื้นห้องน้ำเป็นคอนกรีต ทางเท้าหน้าบ้านเป็นพื้นคอนกรีต

สุขภัณฑ์ : วาล์วเปิดน้ำเป็นแบบหมุน ซึ่งในตำแหน่งนี้ไม่มีผู้พิการมือจึงไม่เป็นปัญหา นัก การอาบน้ำใช้สายยางถ่ายน้ำใส่ภาชนะแล้วตักอาบ ซึ่งจะเปลืองค่าน้ำกว่าการใช้ฝักบัวอาบน้ำ โถส้วมเป็นแบบนั่งยอง เวลาผู้พิการใช้งานจะต้องคลานเข้าห้องน้ำ และนั่งราบไปกับพื้นหรือใช้แขนยันบริเวณที่เหยียบ ซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะในการใช้งาน หรือ ใช้วิธีปัสสาวะใส่ขวด เนื่องจากผู้พิการไม่สะดวกในการเคลื่อนที่เข้าห้องน้ำบ่อยๆ

ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 2

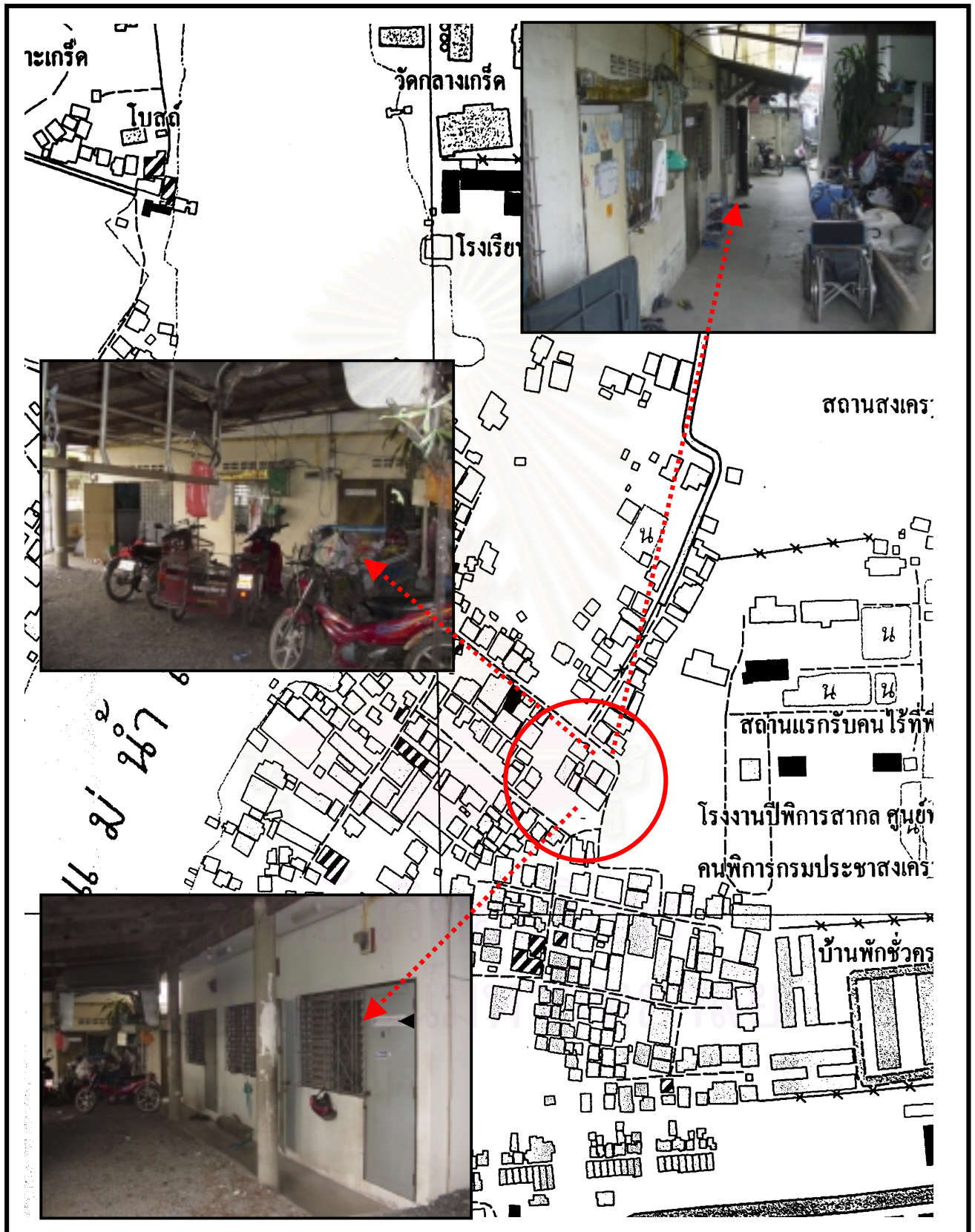
ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งนี้ ประกอบอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาลทั้งสองครัวเรือน โดยผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งนี้มีรายได้เฉลี่ย 6,000 ถึง 7,000 บาทต่อครัวเรือน มีรายจ่ายค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,200 บาท ซึ่งคิดเป็น 18.46% ของรายได้ครัวเรือน ผู้พิการในตำแหน่งนี้มีรายได้เสริมจากการรับจ้างเย็บผ้า ซึ่งรับงานมาจากสมาชิกในชุมชน แต่ก็ยังเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน ผู้พิการในกลุ่มนี้ ใช้รถยนต์เป็นยานพาหนะในการเดินทางออกไปขายสลากฯ ทั้งสองครัวเรือน

ลักษณะทางสังคมของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 2

ผู้พิการที่อาศัยอยู่ตำแหน่งนี้มีความสัมพันธ์กับผู้พิการในกลุ่มอื่นๆ และสมาชิกในละแวกบ้านข้างเคียง ค่อนข้างดี ลักษณะครอบครัวเป็นครอบครัวใหม่ ซึ่งเพิ่งย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชน

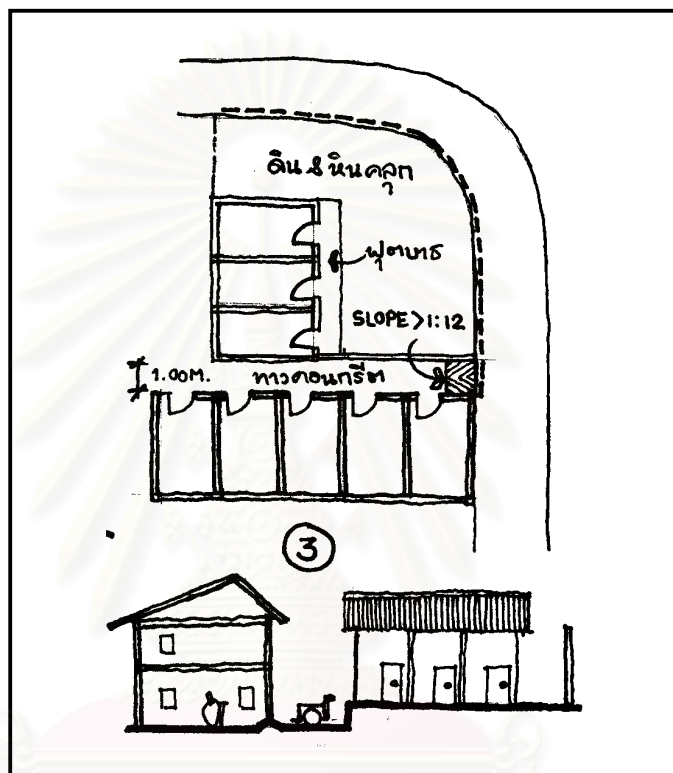
ลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3

ภาพที่ 43 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 3

อาคารพักอาศัยของผู้พิการที่อยู่ในตำแหน่งที่ 3 เป็นกลุ่มอาคาร 2กลุ่ม กำหนดให้เป็น อาคาร A และอาคาร B ดังรูป เป็นกลุ่มอาคารที่มีทั้งผู้พิการ และปกติอยู่รวมกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ จะเป็นญาติ และบุตรของผู้พิการอาศัยอยู่รวมกัน อาคารทั้ง 2 กลุ่มเป็นอาคาร 2 ชั้น แบบห้อง ชั้นเดียว (บันไดขึ้นชั้นบน อยู่ภายนอก) และห้องละ 2ชั้น มีบันไดอยู่ภายในซึ่งกลุ่มอาคารตำแหน่ง ที่ 3นี้ จะมีรั้วรอบบริเวณอาคารมีทางเข้า 2 ทาง มีพื้นที่ด้านหน้าอาคารสำหรับจอดรถมอเตอร์ไซด์

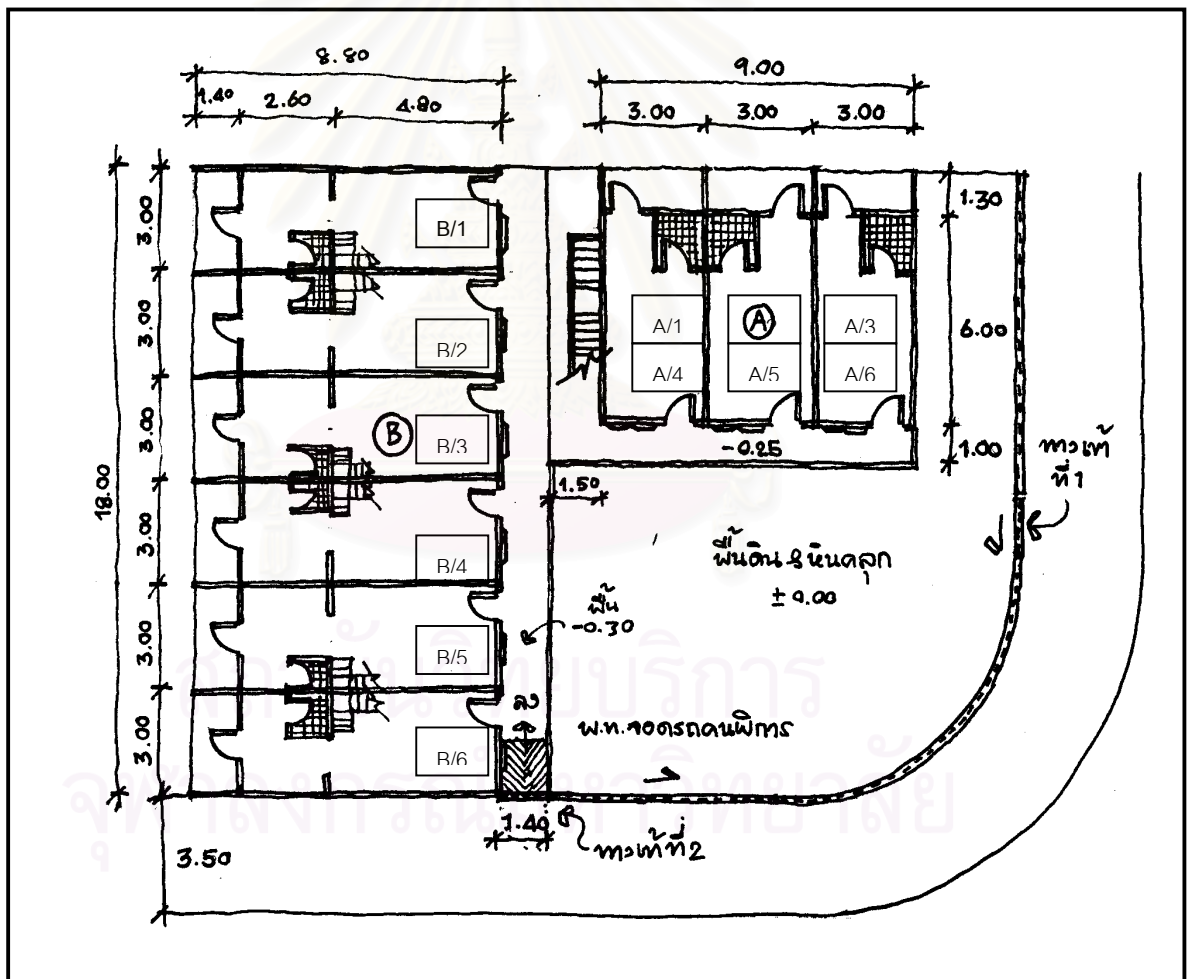
ภาพที่ 44 แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3

3.1 ผังอาคาร

ผังอาคารในที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งนี้ เป็นอาคารแถวคองกริต 2 ชั้น จำนวน 1 อาคาร และอาคารแถว 2 ชั้นคองกริตกึ่งไม้ 1 อาคาร กล่าวคือ อาคาร A เป็นอาคารแถวคองกริต 2 ชั้น แบบห้องละ 2 ชั้นมีบันไดภายในแต่ละห้อง จำนวน 6 ห้อง อาคารมีหน้ากว้างรวม 18.00 เมตร ลึก 8.80 เมตร อาคารกลุ่ม B เป็นอาคารเก่าซึ่งทำการปลูกสร้างภายหลังอาคาร A เป็นผลให้ทั้ง 2 อาคารอยู่ต่างระดับกันประมาณ 0.30 เมตร ทำให้การใช้พื้นที่ด้านหน้าห้องกับบริเวณจอดรถคนพิการไม่สะดวกในการเคลื่อนที่นัก ผู้พิการในตำแหน่งนี้มีทั้งผู้พิการระดับที่ 3 และ 4 (ดูระดับ ความพิการในบทที่ 2) อาคาร A มีหน้ากว้างรวม 9 เมตร ลึก 7.30 เมตรระดับพื้นทางเดินหน้าห้อง

ต่ำกว่าระดับพื้นห้อง และที่จอดรถภายนอก 25 ซ.ม. ทางขึ้นชั้นบนเป็นบันไดคอนกรีตกว้าง 90 เซนติเมตร (ผู้พิการที่พิการแขนอาศัยอยู่) มีลักษณะบันไดที่มีระยะไม่เหมาะสม

ส่วนอาคาร B เป็นอาคารแถว 2 ชั้นคอนกรีตกึ่งไม้ แบบห้องเดี่ยวสองชั้น มีบันไดภายในอาคาร มีจำนวนทั้งหมด 6 ห้อง อาคารมีหน้ากว้างรวม 18.00 เมตร ลึก 8.80 เมตร โดยทางเข้าตำแหน่งที่ 2 ซึ่งเป็นทางเข้าสำหรับอาคาร B มีความลาดชันมากกว่า 1:12 และมีระดับต่ำกว่าถนน ประมาณ 30 เซนติเมตร เมื่อเวลาฝนตกจะทำให้พื้นบริเวณนี้เฉอะแฉะ ในขณะที่ทางเข้าตำแหน่งที่ 1 ซึ่งเป็นทางเข้าสำหรับอาคาร A อยู่ระดับเดียวกับถนน และนอกจากนี้ยังพบว่าในตำแหน่งที่ 3 พบกับปัญหาอาชญากรรม บ่อยครั้งเนื่องจากอยู่ใกล้กับบริเวณที่สมาชิกในชุมชนให้ข้อมูลว่าเป็นบริเวณที่สงสัยว่ามีการส่งมอบยาเสพติดบ่อยครั้ง

ภาพที่ 45 แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3

3.2 รูปทรงอาคาร

เป็นอาคารแถวคอนกรีต 2 ชั้น จำนวน 1 อาคาร และอาคารแถว 2 ชั้นคอนกรีตกึ่งไม้ 1 อาคารกล่าวคือ อาคาร A เป็นอาคารแถวคอนกรีต 2 ชั้น มีบันไดขึ้นชั้นบนอยู่ภายนอก พบว่ามีการติดตั้งดับเพลิงในบริเวณนี้ซึ่งทำให้ลดความเสี่ยงเรื่องไฟไหม้ ส่วนอาคาร B เป็นอาคารแถว 2 ชั้นคอนกรีตกึ่งไม้ ความสูงตัวอาคารไม่รวมหลังคาสูงประมาณ 6.50 เมตร และมีผนังห้องชั้นบนเป็นไม้ซ้อนเกล็ด ลักษณะหลังคาของตัวอาคาร เป็นหลังคาจั่วมุงด้วยสังกะสีซึ่งอาคาร B จะมีสภาพโดยรวมทรุดโทรมกว่า เนื่องจากมีการใช้งานมานานและชั้นบนยังมีลักษณะเป็นอาคารไม้ ซึ่งผ่านการซ่อมแซมมาหลายครั้ง

3.3 ผนังห้องพัก

อาคาร A มีห้องพักขนาด หน้ากว้าง 3 เมตร ลึก 7.30 เมตรรวมระเบียง และห้องน้ำส่วนพื้นที่ใช้งานรวมห้องน้ำ ไม่รวมระเบียงแต่ละห้องเท่ากับ 18 ตารางเมตร โดยมีพื้นที่ห้องน้ำ 2.40 ตารางเมตร พื้นที่ใช้งานเป็นแบบอเนกประสงค์แต่มีการแบ่งสัดส่วนชัดเจนระหว่างส่วนที่ใช้นอนและส่วนที่ใช้ทำครัว อาคาร B มีห้องพักขนาด กว้าง 3 เมตร ลึก 8.80 เมตร รวมระเบียงและห้องน้ำ พื้นที่ใช้งานรวมห้องน้ำ ไม่รวมระเบียงแต่ละห้องคือ 44.40 ตารางเมตร (รวมสองชั้น) มีพื้นที่ห้องน้ำ 2.20 ตารางเมตร อาคารนี้จะมีบันไดขึ้นชั้นบนอยู่ภายในแต่ละห้องเนื่องจากเป็นลักษณะบ้านแถวสองชั้น โดยผู้พักจะอาศัยอยู่ชั้นล่างเท่านั้น และญาติพี่น้องหรือสมาชิกคนอื่นๆ ในบ้านที่ไม่ได้พักจะอยู่ชั้นบน อาคาร B นี้ จะมีการทำครัวแยกออกไปบริเวณหลังบ้าน อย่างชัดเจน จึงไม่มีปัญหาเรื่องการใช้พื้นที่ แต่จะมีปัญหาเรื่องการระบายอากาศภายในบ้านซึ่งจะต้องเปิดประตู หน้าบ้าน และหลังบ้านพร้อมกัน เพื่อช่วยในการระบายอากาศ ในขณะที่ด้านหลังของอาคาร B เป็นที่รกร้างและมีแอ่งน้ำท่วมขัง จึงเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงและแมลงต่างๆ ประกอบกับบ้านไม่มีการติดมุ้งลวดภายในทำให้เกิดปัญหาทางสุขอนามัย

3.4 วัสดุอุปกรณ์ประกอบอาคาร ได้แก่

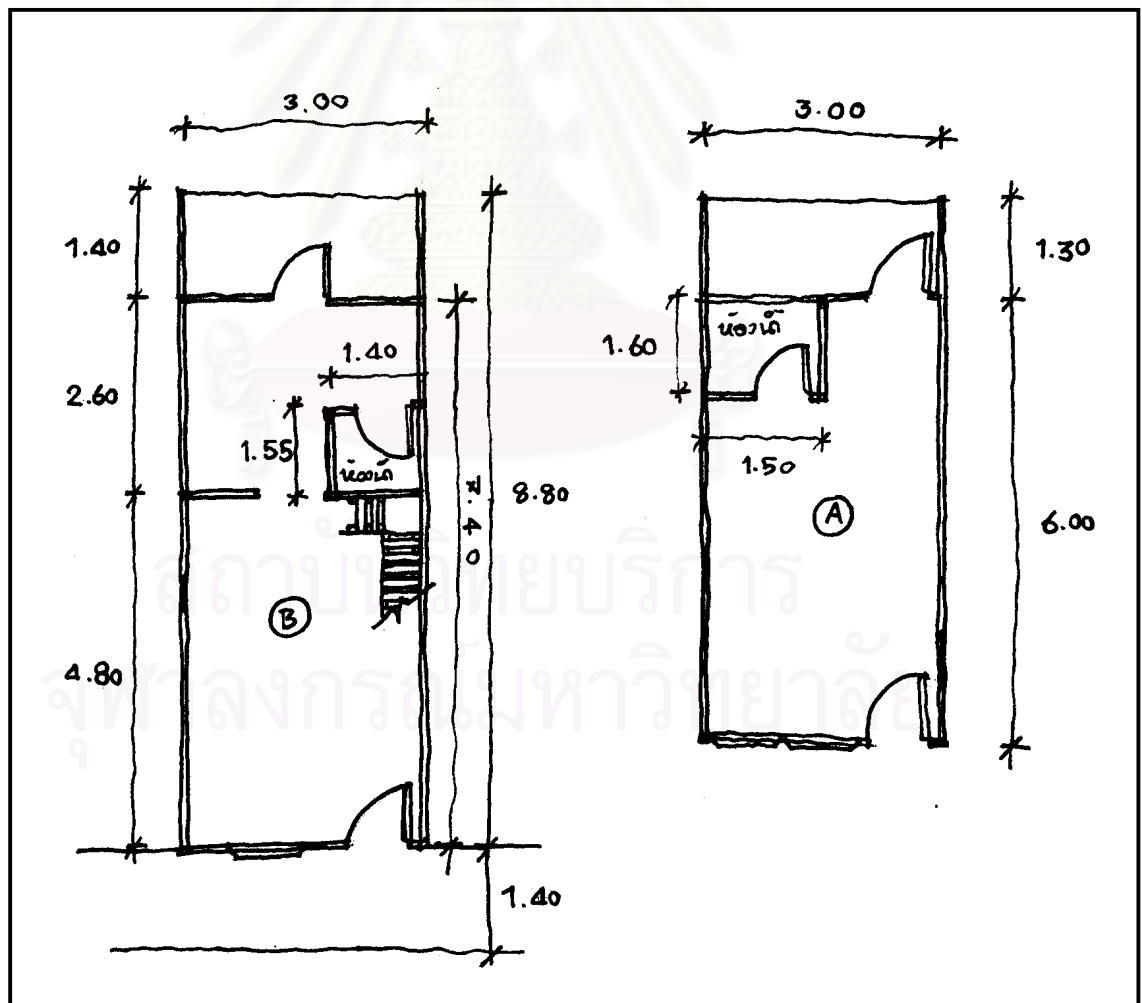
ประตู : เป็นประตูไม้บานเดี่ยวทั้ง 2 อาคาร ทั้งประตูทางเข้า และประตูห้องน้ำมีลักษณะค้ำแคบไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไปใช้งานได้ ประกอบกับมีระดับของพื้นบ้านที่สูง ถึงระดับที่ไม่สามารถเข็นเก้าอี้ล้อเลื่อนขึ้นบ้านได้อย่างปกติ โดยตัวผู้พักเอง

หน้าต่าง ช่องแสง : อาคาร A มีช่องบานเกล็ดด้านหน้าห้องละ 2 บาน ส่วนด้านหลังไม่มีจึงมีปัญหาเรื่องแสงสว่าง และการระบายอากาศซึ่งไม่ดีนัก สำหรับอาคาร B มีช่องบานเกล็ดห้อง

1บาน ทางด้านหน้า ช่องระบายอากาศในห้องน้ำเป็นคอนกรีตบล็อก การระบายอากาศใช้วิธีเปิด ประตูดังกล่าวไปแล้ว ดังนั้นทั้งสองอาคารจึงมีปัญหาเรื่องการระบายอากาศ

วัสดุผิวพื้น : เป็นพื้นคอนกรีตปูกระเบื้องทั้ง 2 อาคาร บริเวณหน้าห้องพักอาคาร A เป็นทางคอนกรีตกว้าง 1.00 เมตรไม่มีธรณีประตู ระดับภายในบ้านสูงกว่าพื้นทางเข้าหน้าบ้าน 2 ซม. ซึ่งไม่ควรเกิน 1.6 เซนติเมตร (นวน้อย บัญวงษ์ และนันทินี เนียมทรัพย์, 2545) ส่วนพื้นห้องน้ำปูด้วยกระเบื้องผิวเรียบ ส่วนอาคาร B พื้นห้องน้ำปูกระเบื้องผิวเรียบจึงมีปัญหาการลื่นล้มของผู้พิการ ทางเท้าบริเวณหน้าบ้านเป็นพื้นคอนกรีตขัดมัน

สุขภัณฑ์ : โถส้วมเป็นแบบนั่งยอง ฝักบัวอาบน้ำ สำหรับผู้พิการการอาบน้ำใช้สายยาง ถ่ายน้ำใส่ภาชนะแล้วตักอาบ การถ่ายใช้การคลานเข้าห้องน้ำและนั่งอาบกับพื้นซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ

ภาพที่ 46 แสดงผังห้องพักที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3

ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พักอาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 3

ผู้พักอาศัยส่วนใหญ่ประกอบอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล และมีผู้พักอาศัยเพียง 2 คนที่ทำงานบริษัท โดยเป็นพนักงานรับโทรศัพท์มีรายได้เดือนละ 6,800 บาท ส่วนภรรยาอยู่บ้านเลี้ยงลูก และพนักงานให้บริการความรู้ทางคอมพิวเตอร์ มีรายได้เดือนละ 9,000 บาท ซึ่งทั้งสองรายนี้อาศัยอยู่ในอาคาร A ซึ่งจ่ายค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,200 บาท ส่วนผู้พักอาศัยที่เหลือประกอบอาชีพขายสลากฯ ซึ่งกระจายอยู่ทั้งสองอาคาร ผู้พักอาศัยในอาคาร B จะต้องจ่ายค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,400 บาท เนื่องจากมีสองชั้น และผู้พักอาศัยอยู่อาคาร B ส่วนใหญ่จะมีญาติ พี่น้องมาอาศัยอยู่ด้วย และบางคนอยู่ในฐานะที่รับผิดชอบรายจ่ายทั้งหมด เช่น จ่ายค่าเช่าบ้าน ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าเล่าเรียน หรือถ้าญาติมีรายได้ก็จะมีภาระแบ่งกันจ่ายค่าใช้จ่ายในบ้าน โดยเฉลี่ยจ่ายตามจำนวนคนที่มีรายได้ ซึ่งจะต้องรับผิดชอบจ่ายแทนผู้ที่ไม่มีรายได้ที่ตนรับผิดชอบ ผู้พักอาศัยในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีรายจ่ายในการซื้อผ่อนสินค้า โดยเฉพาะรถยนต์ไฮบริด ซึ่งต้องนำมาดัดแปลงเป็น 3 ล้อ และดัดแปลงเกียร์ให้สามารถให้มือโยกเกียร์แทนเท้า โดยจ่ายค่าดัดแปลง เป็นราคา 10,000 บาท นอกจากนี้ยังพบการผ่อนจ่ายสินค้า เช่น โทรทัศน์ วิทยุ เป็นต้น

ผู้พักอาศัยในตำแหน่งนี้มีรายได้ ต่อครัวเรือน เฉลี่ยแบ่งออกเป็น 6,000 ถึง 7,000 บาท และ 7,000 8,000 บาท ต่อครัวเรือน ซึ่งมีรายจ่ายค่าเช่าต่อรายได้ คิดเป็น 18% ถึง 19%ตามลำดับ

ลักษณะทางสังคมของผู้พักอาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 3

การอยู่อาศัยโดยส่วนใหญ่ ของผู้พักอาศัยที่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด (โดยเฉพาะในอาคาร B) จะอาศัยรวมอยู่กับบุคคลปกติ นอกนั้นจะอยู่แบบลักษณะครอบครัว คือ คู่สามี ภรรยา และบุตร หรืออยู่กัน สามี ภรรยา เพียงสองคนตามลำพัง ผู้พักอาศัยในอาคาร B จะมีความสัมพันธ์กันในกลุ่มมากกว่าผู้พักอาศัยที่อยู่ในอาคาร A เนื่องจากผู้พักอาศัยต้องออกไปประกอบอาชีพของตน และในตำแหน่งนี้พบว่ามีปัญหาการโจรกรรม บ่อยครั้ง แม้ว่าจะมีการกั้นรั้วในกลุ่มอาคารแล้วก็ตาม ผู้พักอาศัยจึงต้องระมัดระวังในการเก็บเครื่องใช้ต่างๆ โดยเฉพาะรถจักรยานยนต์ ซึ่งเคยมีการโจรกรรมอะไหล่รถมอเตอร์ไซด์ดัดแปลง ซึ่งมักเป็นการซื้อแบบผ่อนจ่าย

ในตำแหน่งนี้ผู้พักอาศัยที่มีบุตรส่วนใหญ่ จะมีญาติย้ายมาอยู่ด้วยเพื่อ ดูแลตลอดระยะเวลาที่มารดา และบุตรยังไม่แข็งแรง และในระหว่างนั้นก็ทำงานทำางานที่ตนเองพอใจ จนสุดท้ายก็มาอยู่ในครอบครัวเดียวกับผู้พักอาศัยแต่ก็มีบางส่วนที่ส่งบุตรกลับไปให้ทางญาติ หรือบิดา มารดา ของผู้พักอาศัยดูแล

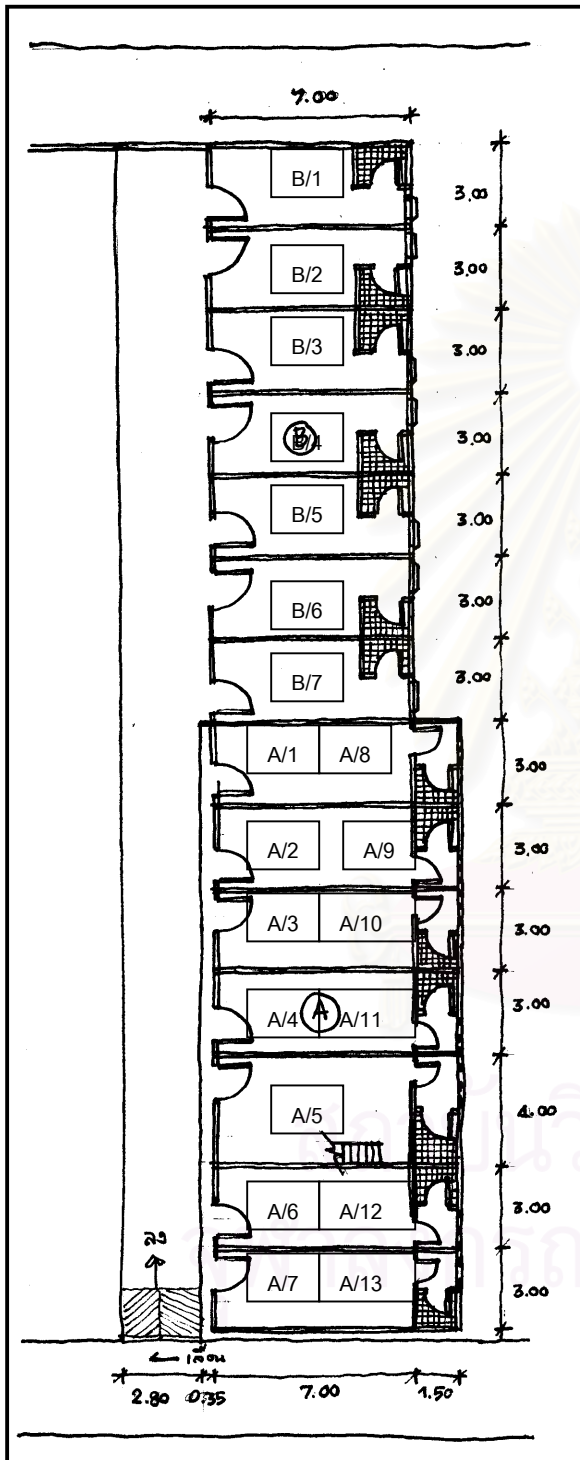

ลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 4

ภาพที่ 47 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 4

อาคารพักอาศัยของผู้พิการในตำแหน่งที่ 4 มีทั้งผู้พิการ และปกติอยู่รวมกัน ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อน และบุตรของผู้พิการอาศัยอยู่รวมกัน ผู้พิการส่วนใหญ่ พิการเป็นโปลิโอมีความพิการอยู่ในระดับ 3 และ 4

ภาพที่ 48 แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 4

4.1 ผังอาคาร

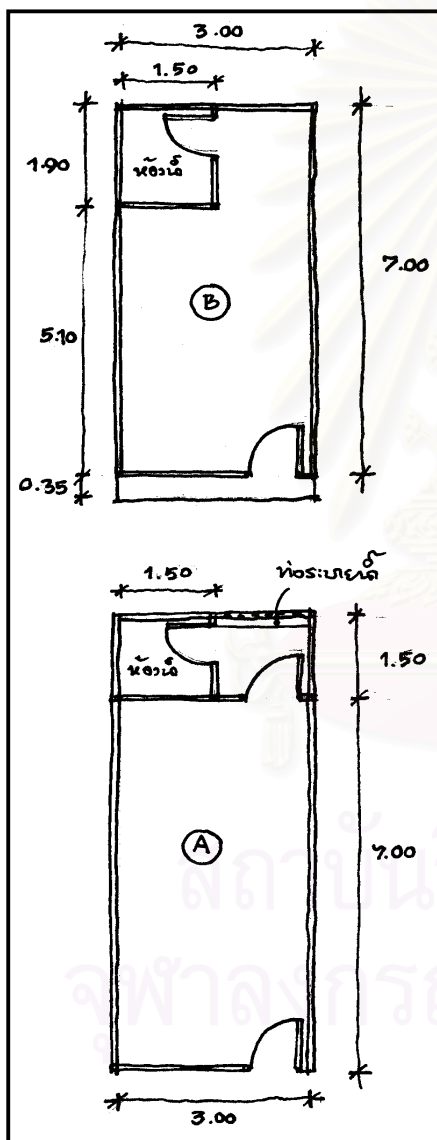
ผังอาคารในที่อยู่อาศัยผู้พิการ นี้ เป็น

อาคารแถวคอนกรีต 2 ชั้น (อาคาร A) จำนวน 1 อาคาร และ อาคารแถวคอนกรีตชั้นเดียว (อาคาร B) 1 อาคาร ซึ่งปลูกสร้างติดกัน รวมความยาวตัวอาคารได้ 43 เมตร คือ อาคาร A มีหน้ากว้างรวม 22.00 เมตร ลึก 8.50 เมตร มี 13 ห้อง เนื่องจากมี 1 ห้องที่มีหน้ากว้าง 4.00 เมตร มีบันไดภายในเพื่อขึ้นชั้นบนของตัวเองที่เหลือเป็นห้องเดี่ยว 12 ห้อง (ชั้นล่าง 6 ห้อง ชั้นบน 6 ห้อง) มีบันไดภายนอกอาคาร ส่วนด้านหน้าอาคารมีทางเข้าหน้าห้องกว้าง 0.55 เมตร และอยู่สูงกว่าระดับพื้นทางเดินด้านหน้า 0.50 เมตรซึ่งมีทางลาดที่ชันกว่า 1:12

อาคาร B ซึ่งมีชั้นเดียว มีจำนวนทั้งหมด 7 ห้องมีหน้ากว้างรวม 21.00 เมตร ลึก 7.00 เมตร ทั้ง 2 อาคารปลูกสร้างติดกันอยู่ในพื้นที่เดียวกัน ทางเข้าหลักด้านหน้า มีรั้วเหล็กเลื่อนปิด ทำให้มีความปลอดภัยในระดับหนึ่ง เนื่องจากในตำแหน่งนี้ มีทางเข้า 2 ทาง มีประตูรั้วกันซึ่งทั้งสองทาง เพื่อแสดงขอบเขตการครอบครองของเจ้าของที่ และ ตำแหน่งนี้ ยังมีปัญหาการอาชญากรรมเนื่องจากไม่สามารถป้องกันได้ตลอดเวลา

4.2 รูปทรงอาคาร

อาคาร A เป็นอาคารแถวคอนกรีต 2 ชั้น 1 อาคาร และ อาคาร B เป็นอาคารแถวคอนกรีต ชั้นเดียว 1อาคาร สร้างติดต่อกัน กล่าวคือ อาคาร A มีความสูงตัวอาคารไม่รวมหลังคาประมาณ 6.00 เมตร ลักษณะหลังคาเป็นกระเบื้องลอนคู่ ส่วนอาคาร Bมีความสูงของตัวอาคารไม่รวมหลังคา สูงประมาณ 2.30 เมตร ผนังห้องชั้นบนเป็นไม้ซ้อนเกล็ด ลักษณะหลังคาของตัวอาคาร เป็นหลังคากระเบื้องลอนคู่ ซึ่งอาคาร B มีสภาพโดยรวมทรุดโทรมกว่าอาคารสองชั้นเนื่องจากใช้งานมาก่อน และมักมีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ

4.3 ผังห้องพัก

ในส่วนที่เป็นอาคาร A หมายถึง ตามลักษณะอาคารเป็นสองชั้น แต่มีการใช้งานแยกกัน กล่าวคือชั้นบน จะมีบันไดขึ้นด้านนอกอาคารต่างหาก ในขณะที่ชั้นล่าง ก็มีการใช้งานต่างหากไม่เกี่ยวข้องกัน ซึ่งแต่ละหน่วยทั้งชั้นบน และล่าง มีพื้นที่ห้องพักขนาด กว้าง 3 เมตร ลึก 8.50 เมตร (รวมระเบียง และห้องน้ำ) ซึ่งคิดเป็นพื้นที่ใช้งานไม่รวมห้องน้ำ และระเบียงแต่ละห้องเท่ากับ 21.00 ตารางเมตร ห้องน้ำกว้าง 1.50 เมตร ยาว 1.50 เมตร มีพื้นที่ 2.25 ตารางเมตร พบว่าพื้นที่ระเบียงบริเวณหลังบ้านด้านหน้าห้องน้ำมีความคับแคบเนื่องจากในบริเวณใกล้เคียงกัน ต้องใช้เป็นพื้นที่ทำครัวเนื่องจากการระบายอากาศ และควั่นดีกว่าการทำครัวภายในบ้าน สำหรับผู้พักที่อาศัยอยู่ชั้นล่างจะเป็นผู้พักทั้งสองข้าง ยังพบว่าในส่วนสองชั้นที่เป็นชั้นล่างนี้มีระดับของทางเท้าด้านหน้าห้อง สูงกว่าระดับพื้น 50 เซนติเมตร ซึ่งมีความลำบากในการทรงตัวเพื่อเปิดประตู ผู้พักส่วนใหญ่ที่อาศัยอยู่ชั้นล่างจะต้องเคลื่อนย้ายตัวเองขึ้นไปบนทางเท้าด้านหน้าก่อน เพราะไม่สามารถเอื้อมมือเปิดประตูจากเก้าอี้ล้อเลื่อนได้โดยตรง นอกจากนี้ยังพบปัญหาการระบายน้ำ โดยเฉพาะเวลาช่วงฤดูฝน และปัญหาการระบายอากาศภายในห้อง

ภาพที่ 49 แสดงผังห้องพักผู้พักตำแหน่งที่ 4

อาคาร B มีห้องขนาด กว้าง3เมตร ลึก 7.00เมตร(รวมห้องน้ำ) มีห้องน้ำกว้าง 1.50 เมตร ยาว 1.90 เมตร มีพื้นที่ 2.20 ตารางเมตร ระดับพื้นห้องต่างจากระดับถนนอยู่ 10 ซม. และระดับพื้นห้องน้ำต่างจากระดับพื้นห้องอยู่ 0.45 เมตร และเนื่องจากพื้นที่บริเวณนี้อยู่ในระดับต่ำ ทำให้น้ำดันท่อเข้ามาในห้องเจ้าของห้องจึงป้องกันโดยการยกพื้นห้องให้สูง แต่พื้นที่ลักษณะนี้ทำให้เสี่ยงต่ออันตรายเมื่อผู้พิการเข้าห้องน้ำเนื่องจากระดับต่างกันมาก

การใช้งานภายในห้องไม่มีปัญหาเรื่องความคับแคบ แต่มีปัญหาเรื่องการระบายน้ำ การระบายอากาศ ตำแหน่งนี้มีผู้พิการที่พิการ จากบังคับประสาทกล้ามเนื้อ (ซี.พี.) 1คน ซึ่งจะต้องมีเพื่อนผู้พิการด้วยกันคอยดูแล

ภาพที่ 50 แสดงลักษณะภายในห้อง

4.4 วัสดุอุปกรณ์ประกอบอาคาร ได้แก่

ประตู : เป็นประตูไม้บานเดี่ยวทั้ง 2อาคาร ทั้งประตูทางเข้า และประตูห้องน้ำ อุปกรณ์จับเป็นแบบลูกบิด และหูจับ ระดับความสูง 1.15 เมตร ซึ่งไม่เหมาะสมในการใช้งานเนื่องจากผู้พิการที่อยู่ชั้นล่าง ส่วนใหญ่จะนั่งบนเก้าอี้ล้อเลื่อนก่อนที่จะเปิดปิดประตู และเคลื่อนตัวเองลงคลานที่พื้นห้อง ซึ่งจะต้องเอื้อมมือไปเปิดไม่สะดวกนัก เช่นเดียวกับลักษณะการปิดเปิดที่เป็นลูกบิดทำให้ผู้พิการมือไม่สามารถใช้งานได้ทันที

หน้าต่าง ช่องแสง : ทั้งสองอาคาร มีช่องบานเกล็ดด้านหน้าห้องละ 2บาน ส่วนด้านหลังอาคารชั้นเดียวมี 1บาน สำหรับอาคารสองชั้น ไม่มีหน้าต่างด้านหลัง ต้องเปิดประตูหลังบ้านจะมีเหล็กดัดติดเหนือบริเวณระเบียงหน้าห้องน้ำ การระบายอากาศใช้วิธีเปิดประตูซึ่งมักพบปัญหาจากยุง เนื่องจากไม่มีมุ้งลวดป้องกัน

วัสดุผิวพื้น : เป็นพื้นคอนกรีตปูกระเบื้องทั้ง 2 อาคาร บริเวณหน้าห้องพักทั้งสองอาคาร เป็นทางคอนกรีต ในขณะที่อาคาร A มีระดับพื้นหน้าห้องต่างจากพื้นถนนอยู่ 60 ซม. หน้าห้องไม่มีธรณีประตู ส่วนพื้นห้องน้ำปูด้วยกระเบื้องทั้งสองอาคารเป็นกระเบื้องผิวเรียบง่ายต่อการลื่นล้ม

สุขภัณฑ์ โถส้วม : โถส้วมเป็นแบบนั่งยอง ผู้พิการการอาบน้ำโดยใช้สายยางถ่ายน้ำใส่ภาชนะแล้วตักอาบ การถ่ายใช้การคลานเข้าห้องน้ำ ใช้แขนทรงตัวบริเวณเท้าเหยียบของโถส้วมหรือนั่งราบไปกับพื้นซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ วาล์วเปิดเปิด เป็นแบบหมุน บริเวณระเบียงหลังบ้าน เป็นแบบก้านโยกสะดวกต่อการใช้งาน

ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 4

ผู้พิการทั้งหมดประกอบอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยมีรายได้ต่อครัวเรือน เฉลี่ยเดือนละ 6,000 ถึง 7,000 และ 7,000 ถึง 8,000 โดยต้องจ่ายค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,200 บาท ซึ่งคิดเป็น 18.46% และ 16% ของรายได้ครัวเรือน โดยมีรายจ่ายอื่นๆ ได้แก่ ค่าน้ำ ค่าไฟ ค่าโทรศัพท์ ค่าผ่อนรถมอเตอร์ไซด์ ค่าเดินทาง และอื่นๆ ซึ่งลักษณะดังกล่าวถ้าผู้พิการ ไม่มีการหารายได้เสริมหรือ มีเงินทุนเพื่อซื้อสลากฯ มาขายทั้งสามมีภรรยาแล้ว ผู้พิการจะไม่มีเงินออมเลย ซึ่งพบว่าบางครอบครัวในตำแหน่งนี้ (ประมาณ 28%) มีเงินออมต่อเดือนต่ำกว่า 500 บาท

ลักษณะทางสังคมของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 4

ผู้พิการมีความสัมพันธ์กันในกลุ่มค่อนข้างดี ในตำแหน่งนี้พบว่ามีลักษณะการอยู่อาศัย 3 แบบ คือ ผู้พิการอยู่แบบสามี ภรรยา อาจมีบุตร หรือไม่มี อยู่แบบกลุ่มเพื่อน (ไม่มีครอบครัวและเป็นผู้ชายทั้งหมด) และ ผู้พิการอยู่เพียงลำพัง ซึ่งลักษณะการอยู่อาศัยที่แตกต่างกันจะส่งผลต่อพฤติกรรมการใช้พื้นที่

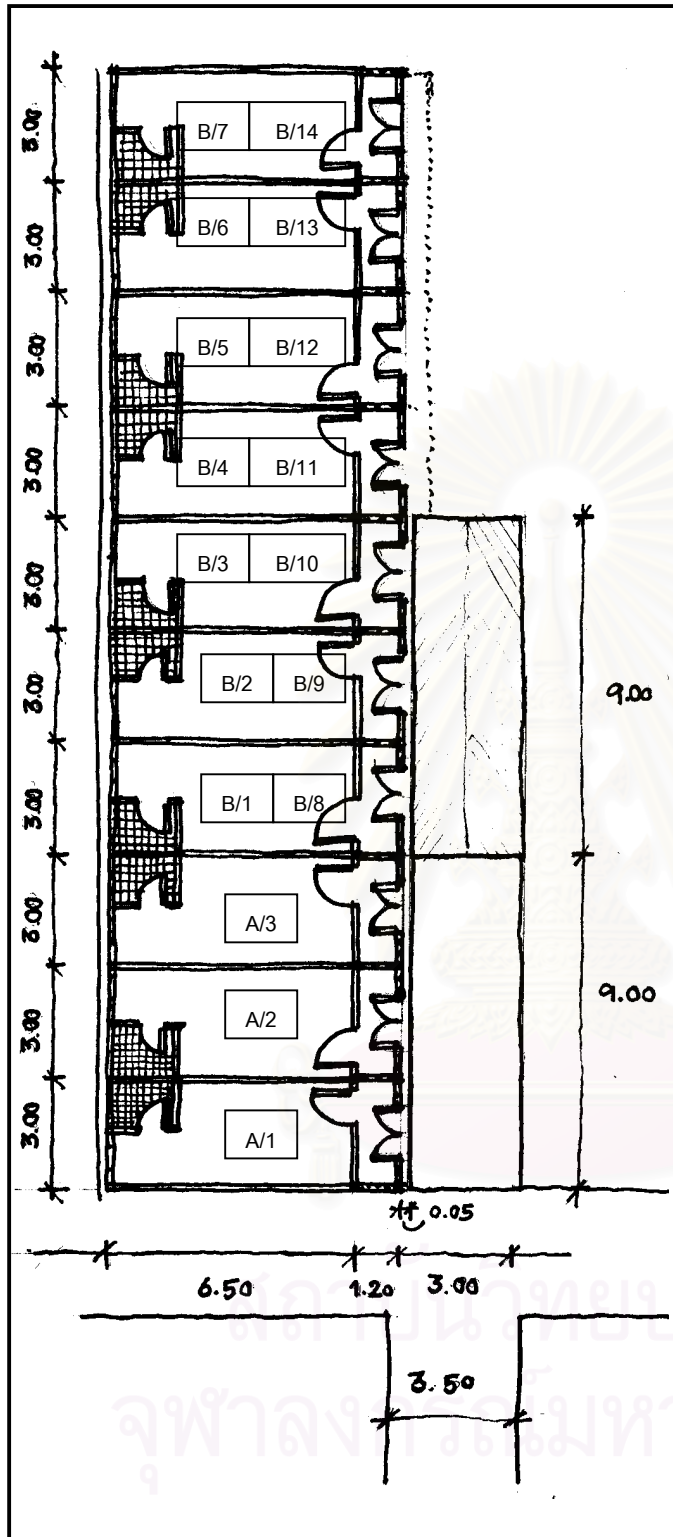
ในตำแหน่งนี้ลักษณะทางกายภาพส่งผลต่อสวัสดิภาพในการอยู่อาศัยของผู้พิการ โดยเฉพาะการเข้าถึงที่อยู่อาศัย ผู้พิการในตำแหน่งนี้มีผู้พิการที่เคยลงสมัครรับเลือกตั้งเป็นผู้นำชุมชน แต่ไม่ได้รับเลือกเนื่องจากไม่มีคะแนนเสียงสนับสนุนเพียงพอ

ลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5

ภาพที่ 51 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 5

ภาพที่ 52 แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5

5.1 ผังอาคาร

ผังอาคารในที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งนี้ เป็นอาคารแถวคอนกรีตชั้นเดียว และสองชั้นปลูกติดกัน คือ 3 หลังแรกเป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว อีก 7 หลัง เป็นอาคารแถวคอนกรีต 2 ชั้นรวม 14 ห้อง ซึ่งรวมห้องพักทั้งหมด 17 ห้อง โดยทั้งหมดมีหน้ากว้างเท่ากัน คือ 3 เมตรลึก 7.70 เมตร รวมความยาวตัวอาคาร 30 เมตร พื้นที่ของอาคาร มีระดับต่ำ ด้านหน้าอาคารมีส่วนของทางลาดยาว 18 เมตร เป็นพื้นที่ทางตรง 9.00 เมตร ที่เหลือเป็นทางลาดยาว 9.00 เมตร มีค่าความชันประมาณ 1:10 เมตร (ไม่ควรต่ำกว่า 1:12) ความกว้างประมาณ 3 เมตร ติดกับถนนหลักของชุมชน ซึ่งทางลาดนี้จะทำให้เกิด ช่องว่างบริเวณไหล่ทางกับพื้นที่หน้าห้อง ผู้พิการจึงไม่สะดวกในการเลื่อนเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าสู่ตัวบ้าน ส่วนพื้นที่ด้านหน้าอาคาร บริเวณลงจากทางลาด เป็นที่โล่ง ซึ่งปัจจุบันเป็นที่จอดรถผู้พิการและใช้ทิ้งขยะ

5.2 รูปทรงอาคาร

เป็นอาคารแถวคอนกรีตชั้นเดียว และ สองชั้น ปลุกติดกัน สภาพตัวอาคารไม่ทรุดโทรมมากนักแต่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่าทางหลัก ประมาณ 0.90 เมตร ด้านหน้าทางเข้าห้องของทุกห้องจะติดเหล็กดัด และมีประตูเข้าบ้านอีกชั้นหนึ่ง ลักษณะอาคารชั้นล่างมีความสูง ประมาณ 2.35 เมตร ชั้นบน 2.50 เมตร ไม่รวมหลังคา มีระเบียงทางเข้าอยู่ด้านหลัง อาคารชั้นบน เป็นลักษณะ SINGLE CORRIDOR ซึ่งจะทำหน้าที่เป็นหลังคาของหน้าห้องชั้นล่าง ลักษณะหลังคาเป็นกระเบื้องลอนคู่ ซึ่งชั้นบนจะมีปัญหาเรื่องฝนสาด

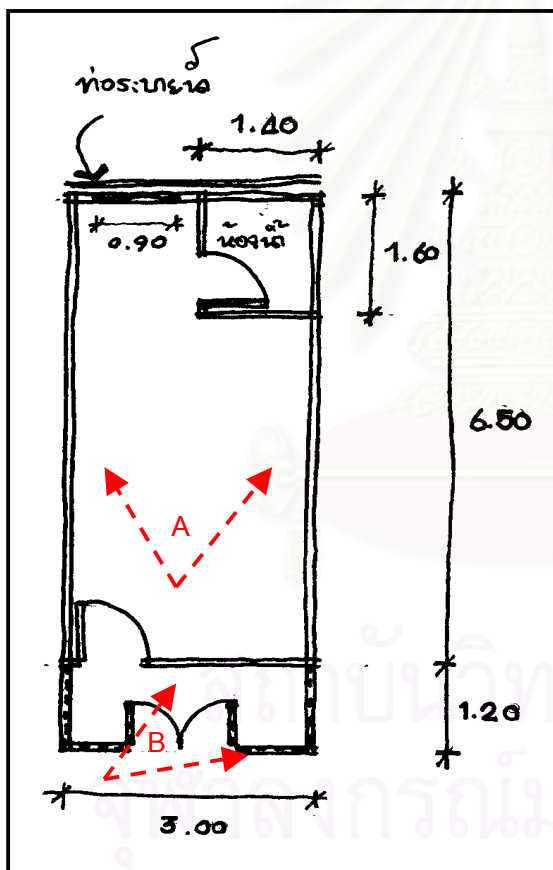
ภาพที่ 53 แสดงรูปทรงอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5

5.3 ผังห้องพัก ที่อยู่อาศัยในตำแหน่งนี้มีขนาดเท่ากัน คือ กว้าง 3.00 เมตร ลึก 7.70 เมตร รวมระเบียง และห้องน้ำ รวมพื้นที่ใช้สอย 23.10 ตารางเมตร แต่พื้นที่ใช้สอยอาคารชั้นล่างจะมีมากกว่า เนื่องจากทางทำหน้าห้องแต่ละห้องของชั้นล่างจะถูกแบ่งออกเป็นห้องใครห้องมันแล้วติดเหล็กดัด และใช้เป็นพื้นที่ทำครัว ซึ่งพื้นที่ในส่วนนี้ของชั้นบนจะเป็นระเบียงใช้ตากผ้า ดังนั้นชั้นล่างจะมีพื้นที่ใช้งานในตัวห้องรวมห้องน้ำเท่ากับ 19.50 ตารางเมตร ห้องน้ำกว้าง 1.40 เมตร ลึก 1.60 เมตร มีพื้นที่ 2.24 ตารางเมตรเท่ากันทุกห้อง พบว่าผู้พิการจะใช้พื้นที่ด้านหน้าห้องเป็นครัว และที่จอดรถ เนื่องจากภายในมีปัญหาเรื่องการระบายอากาศเนื่องจากไม่มีระเบียงหลังบ้าน ประกอบกับบริเวณด้านหน้าบ้านเป็นส่วนที่ผู้พิการใช้เก็บของ ซึ่งมีความเสี่ยงการเกิดอัคคีภัย นอกจากนี้ยังพบว่ามีปัญหา น้ำดันท่อ ช่วงฤดูฝน เนื่องจากพื้นที่มีระดับต่ำ การใช้พื้นที่ในห้องเป็นแบบเนกประสงค์ เพียงเป็นแบบพับเก็บได้ ห้องน้ำชั้นล่างส่วนใหญ่จะมีธรณีประตูสูง 10 ซม. ยกเว้นบางห้องสูงถึง 20 เซนติเมตร ซึ่งผู้พิการจะต้องระวังในใช้งานแต่ละครั้ง เนื่องจากมีความเสี่ยงในการลื่นล้มเป็นอย่างมาก ประกอบกับพื้นผิวกระเบื้องเป็นแบบเรียบ ลื่นล้มได้ง่าย ส่วนห้อง

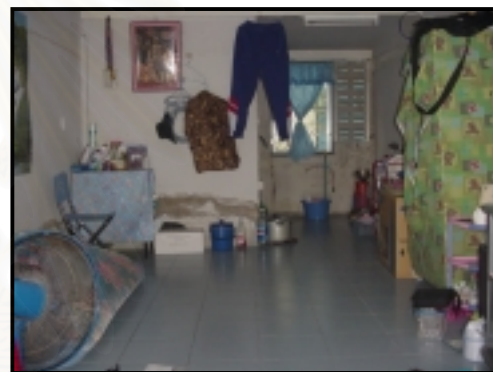

ชั้นบนกว้าง 3.00 เมตร ลึก 6.50 เมตร รวมห้องน้ำ รวมมีพื้นที่ใช้สอยชั้นบนแต่ละห้องเท่ากับ 19.50 ตารางเมตร ซึ่งน้อยกว่าชั้นล่าง

ระดับพื้นห้องน้ำข้างล่างต่ำกว่าระดับพื้นห้อง 10 เซนติเมตร และไม่มีทางลาด ทำให้ผู้พิการไม่นำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาภายในห้อง การเคลื่อนที่ภายในห้องจึงใช้วิธีการคลานเช่นเดียวกัน ระดับพื้นทางเท้าชั้นล่างอยู่สูงกว่าระดับดินด้านหน้าอาคาร ประมาณ 7 เซนติเมตร ในส่วนอาคารชั้นเดียว 3ห้องแรก อยู่ต่ำกว่าระดับทางลาดคอนกรีตด้านหน้า ประมาณ 0.90 เมตร และลดหลั่นลงมาตามทางลาด ซึ่งมีระดับความชันอยู่ที่ 1:9 ซึ่งชันเกินไป ส่วนในบริเวณด้านหน้าห้องซึ่งยังไม่พ้นทางลาด จะมีร่องกว้างประมาณ 7 เซนติเมตร ซึ่งเกิดจากการทำทางลาด ซึ่งเว้นไว้เพื่อไม่ให้ติดกับตัวอาคาร และสามารถขยับเปิดปิดประตูได้

ภาพที่ 54 แสดงผังห้องพักผู้พิการตำแหน่งที่ 5

ภาพที่ 55 มุมมอง A

ภาพที่ 56 มุมมอง B

5.4 วัสดุอุปกรณ์ประกอบอาคาร ได้แก่

ประตู : สำหรับชั้นล่าง เป็นประตูสองชั้น ชั้นแรกเป็นประตู เหล็กตัด ชั้นในเป็นประตูไม้บานเดี่ยวไม่มีมุ้งลวดทั้งประตูทางเข้า และประตูห้องน้ำ

หน้าต่าง ช่องแสง : มีช่องบานเกล็ดด้านหน้าห้องละ 2บาน ด้านหลังมีคอนกรีตบล็อกระบายอากาศ ติดมุ้งลวด กว้าง 0.90 เมตร ยาว 1.00 เมตร ในห้องน้ำมีช่องระบายอากาศ เป็นคอนกรีตบล็อกระบายอากาศ อยู่ด้านในของห้อง ซึ่งจะมีปัญหาการระบายอากาศภายในห้อง

วัสดุผิวพื้น : เป็นพื้นคอนกรีตปูกระเบื้องทั้งสองชั้น บริเวณหน้าห้องพักชั้นล่างเป็นพื้นคอนกรีตขัดมันกว้าง 1.20 เมตร

สุขภัณฑ์ โถส้วม : เป็นแบบนั่งยอง ใช้วิธีนั่งราบ หรือแช่นยันกับขาเหยียบ ซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ ไม่สุขภัณฑ์อื่นๆ ใช้ถังรองน้ำซึ่งทำด้วยหินขัด สำหรับอาบน้ำ และการชำระ ซึ่งมีขนาดเล็ก หรือใหญ่ตามลักษณะการใช้งาน ซึ่งพบว่าผู้พิการไม่มีความสะดวกในการใช้งานห้องน้ำ

ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 5

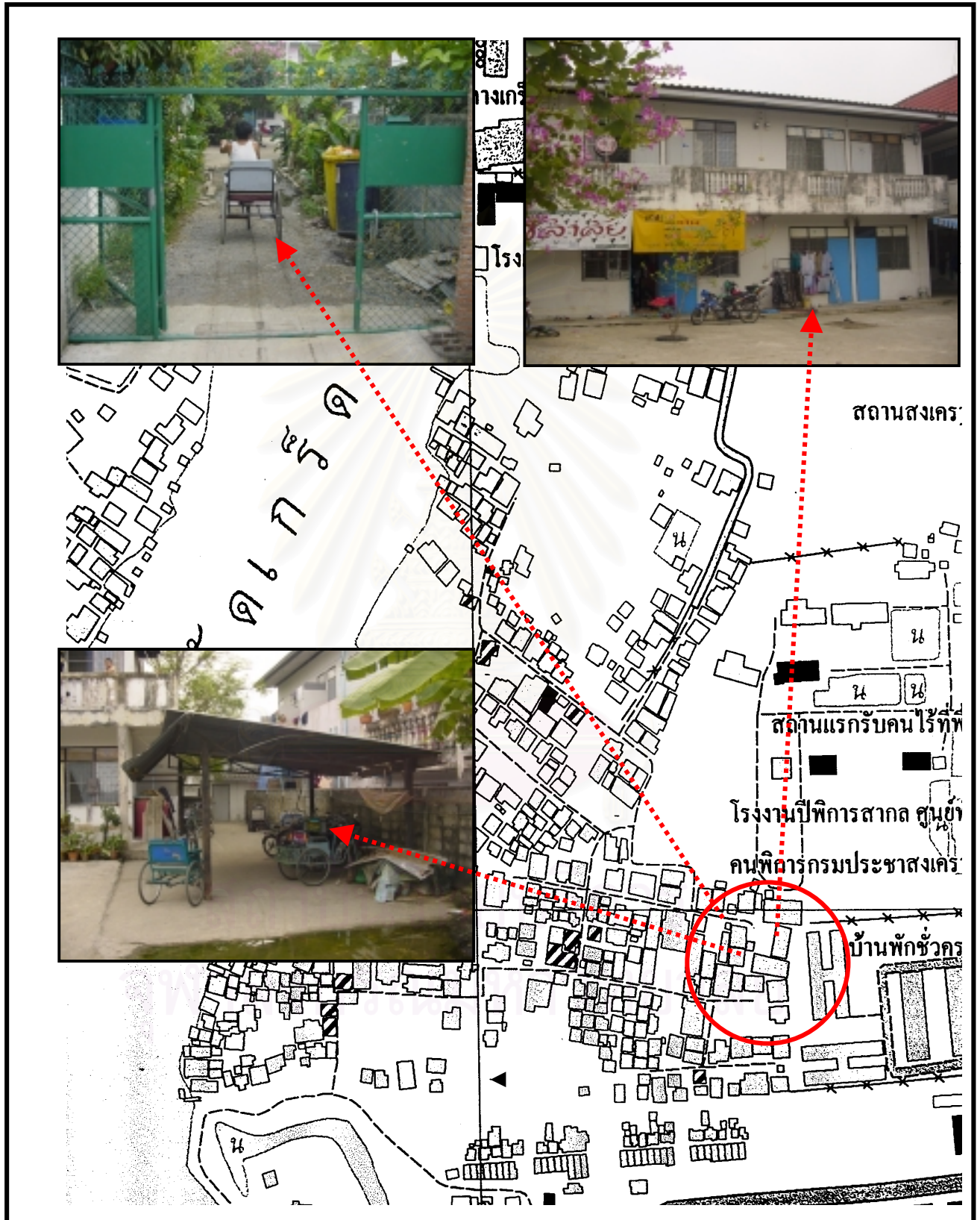
ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งนี้ประกอบอาชีพขายสลากฯ ทั้งหมด และไม่มีประกอบอาชีพเสริมแต่อย่างใด ผู้พิการมีรายจ่าย ค่าเช่าบ้าน 1,200 บาท ทุกหน่วยพักอาศัย ผู้พิการมีระดับรายได้ สองกลุ่มคือ กลุ่มแรกมีรายได้ 6,000 ถึง 7,000 บาท และ กลุ่มที่สองมีรายได้ 7,000 ถึง 8,000 บาท โดยมีอัตราการรายได้ต่อค่าเช่าบ้านคิดเป็น ในกลุ่มแรกคิดเป็น 18.46% และกลุ่มที่สองคิดเป็น 16% ของรายได้ ตามลำดับ

ลักษณะทางสังคมของผู้พิการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 5

ลักษณะการอยู่อาศัยในตำแหน่งนี้ เป็นแบบครอบครัว สามี ภรรยา แบบอาศัยรวมกับบุคคลปกติ และอาศัยอยู่เพียงลำพังคนเดียว ซึ่งบางครั้งครอบครัวอาจไม่มีบุตร ซึ่งก็เป็นสาเหตุหนึ่งที่ไม่เพิ่มรายจ่ายในครอบครัว แต่ก็สวนทางกับความต้องการของผู้พิการ ซึ่งส่วนใหญ่ต้องการมีบุตรแต่รอโอกาสที่เหมาะสม ความสัมพันธ์ของผู้พิการในกลุ่มนี้อยู่ในระดับที่ดี มีการช่วยเหลือกันเป็นอย่างดี และมีความสัมพันธ์กับผู้พิการ ส่วนอื่นในชุมชน ส่วนใหญ่การเข้ามาเช่าบ้านนั้น ผู้พิการอาจรู้จักกันมาก่อนแล้ว แต่ไม่สามารถเลือกได้ว่าจะได้ที่อยู่อาศัยในตำแหน่งใด และมีลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่เหมาะสมกับสภาพความพิการหรือไม่ ซึ่งตำแหน่งนี้มีปัญหาทางกายภาพค่อนข้างมาก และไม่ได้มีการปรับปรุงแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด

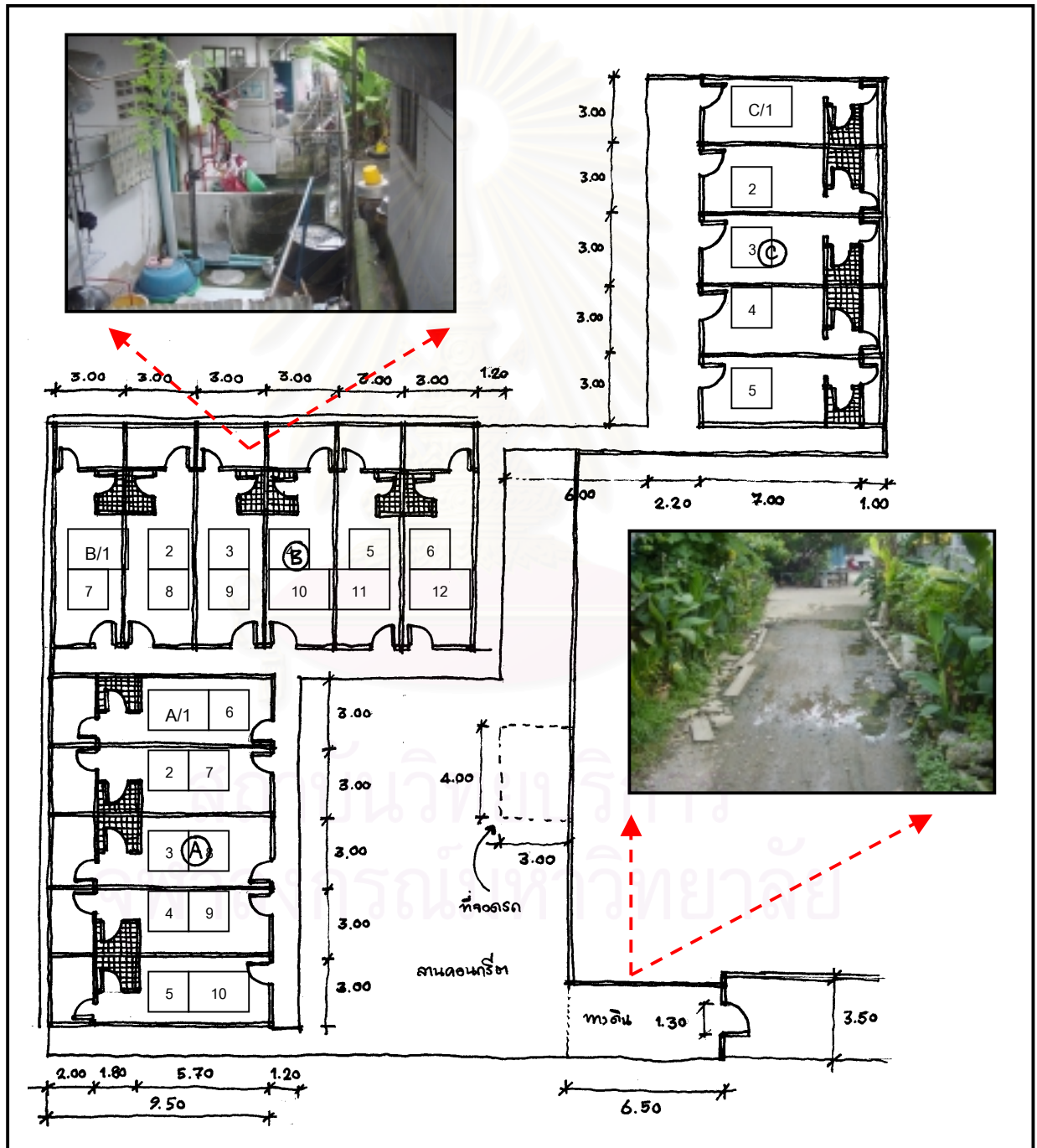

ลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6

ภาพที่ 57 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 6

อาคารพักอาศัยของผู้พิการที่อยู่ในตำแหน่งที่ 6 เป็นกลุ่มอาคาร 3 กลุ่ม กำหนดให้เป็น อาคาร A และอาคาร B และ C เป็นกลุ่มอาคารที่มีทั้งผู้พิการ และปกติอยู่รวมกัน เช่นเดียวกับ ตำแหน่งอื่นๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็นญาติ บิดา มารดา และบุตร ของผู้พิการอาศัยอยู่รวมกัน อาคาร A และ B เป็นอาคาร 2 ชั้นมีบันไดอยู่ภายนอก ซึ่งกลุ่มอาคารนี้จะมีรั้วรอบบริเวณอาคารมี ทางเข้าทางเดียว มีพื้นที่ด้านหน้าอาคารเป็นลานคอนกรีตสำหรับจอดรถมอเตอร์ไซด์คนพิการ

ภาพที่ 58 แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6

6.1 ผังอาคาร ผังอาคารในที่อยู่อาศัยผู้พิการ ตำแหน่งที่ 6 นี้ เป็นอาคารแถวคอนกรีต 2 ชั้น จำนวน 3 อาคาร มีการปลูกสร้างเป็นลักษณะกลุ่มอาคาร โดยมีพื้นที่ (COURT) อยู่ตรงกลางเป็นลักษณะลานคอนกรีตหยาบ กล่าวคือ อาคาร A และ B จะปลูกสร้างอยู่บริเวณ COURT ส่วนอาคาร C ปลูกสร้างอยู่ลึกเข้าไป ดังรูปทั้ง 3 อาคารมีทางเข้าทางเดียวกัน ซึ่งมีรายละเอียดดังกล่าวไปแล้ว ที่อยู่อาศัยในตำแหน่งที่ 6 นี้เป็นที่อยู่อาศัยของผู้พิการที่มีจำนวนหน่วยของที่อยู่อาศัยมากที่สุด และมีจำนวนผู้พิการอยู่มากที่สุด เมื่อดูโดยรวมแล้ว จากลักษณะผังการจัดพื้นที่ในตำแหน่งนี้ มีความเป็นระเบียบเรียบร้อย และสามารถควบคุมการเข้าออกได้เนื่องจากมีทางเข้าทางเดียว และมีความเป็นส่วนตัว คนที่เข้ามาในบริเวณนี้ จึงเป็นบุคคลที่รู้จักคุ้นกัน แต่อย่างไรก็ตาม ในบริเวณนี้ในตำแหน่ง อาคาร C ซึ่งอยู่ลึกเข้าไปก็เคยมีเหตุการณ์ชิง กระเป๋าเงิน ทำให้ผู้พิการที่เป็นสามีต้องออกไปขายสลากฯ คนเดียวเนื่องจากกลัวภรรยาจะไม่ปลอดภัย เพราะการขายสลากในแต่ละวัน ผู้พิการไม่สามารถกลับได้พร้อมกันได้ทุกคนในเวลาเดียวกัน ทุกวัน

6.2 รูปทรงอาคาร เป็นอาคารแถวคอนกรีต 2 ชั้น จำนวน 3 อาคาร เป็นอาคารคอนกรีตทั่วไปที่ปลูกสร้างเพื่อบุคคลปกติใช้ในการพักอาศัย มีบันไดขึ้นจากภายนอก มีความสูงของอาคารประมาณ 6.00 เมตร ไม่รวมหลังคา ชั้นบนมีระเบียงทางเดินทางด้านหน้าอาคาร หลังคาเป็นกระเบื้องลอนคู่ อาคาร C จะมีสภาพโดยรวมทรุดโทรมกว่าอาคาร A และ B

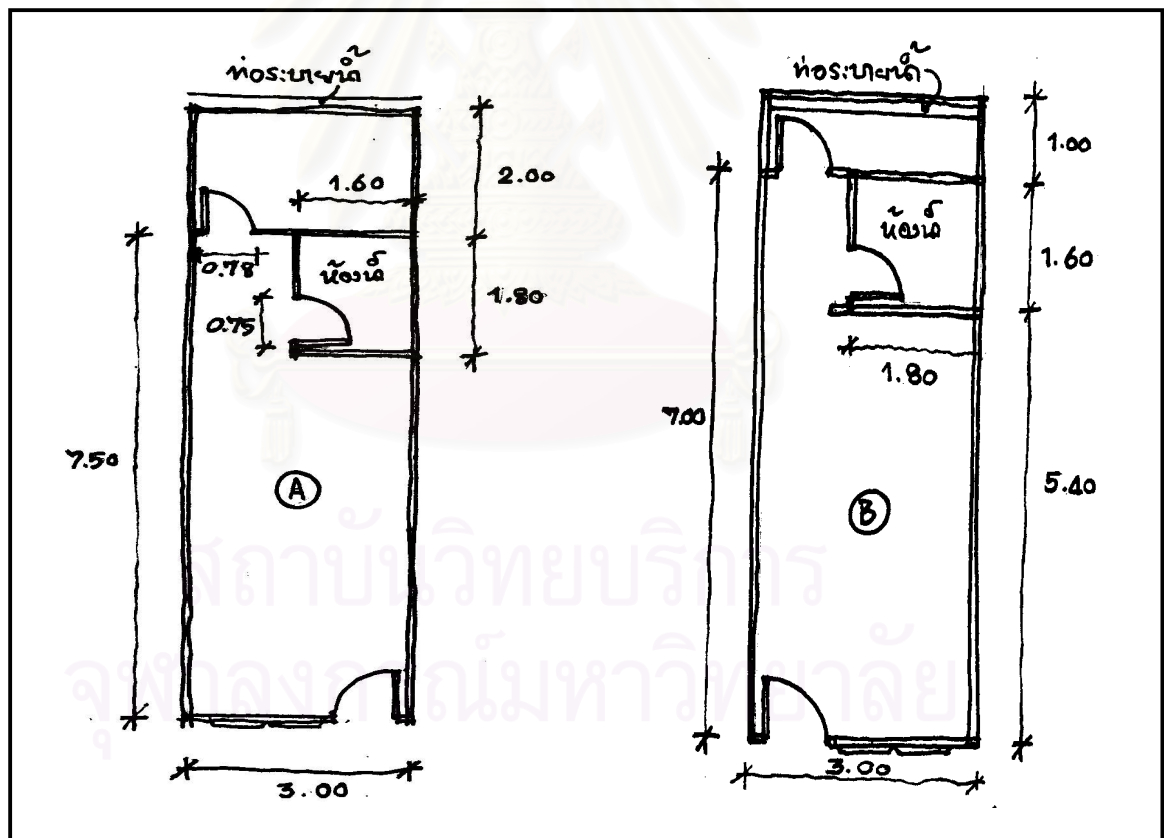
ภาพที่ 59 แสดงรูปทรงอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6 อาคาร A และ B

6.3 ผังห้องพัก อาคาร A และอาคาร B มีห้องพักขนาดเท่ากัน คือ กว้าง 3 เมตร ลึก 9.50 เมตร รวมห้องน้ำ และที่ซักล้าง มีที่ระบายน้ำอยู่ด้านหลัง มีพื้นที่ใช้งานแต่ละห้องเท่ากับ 28.50 ตารางเมตร ขนาดห้องน้ำกว้าง 1.60 เมตร ยาว 1.80 เมตร คิดเป็นพื้นที่ 2.88 ตารางเมตร

มีพื้นที่ซักล้าง 6 ตารางเมตร ผู้พิการไม่ยินยอมนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาในบ้านเนื่องจากต้องทำความสะอาดพื้นบ่อย และไม่มีสะดวกเท่าการใช้วีลิตลาน ประกอบกับไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าห้องน้ำได้อยู่แล้ว แม้ว่าการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนในการเคลื่อนที่ในการเข้าห้องน้ำก็มีความสะดวกและถูกสุขลักษณะมากกว่า

สวนอาคาร C มีห้องพักขนาด กว้าง 3 เมตร ลึก 8.00 เมตรรวมห้องน้ำและที่ซักล้าง มีท่อระบายน้ำอยู่หลังบ้านภายในติดกับซักล้าง มีเป็นพื้นที่ใช้งานแต่ละห้องเท่ากับ 24.00 ตารางเมตร ห้องน้ำมีขนาด กว้าง 1.60 เมตร ยาว 1.80 เมตร คิดเป็นพื้นที่ห้องน้ำ 2.88 ตารางเมตร มีพื้นที่ซักล้าง 3 ตารางเมตร จะใช้ในการตากผ้า และทำครัว ซึ่งการมีประตู และระเบียงด้านหลังบ้าน จะช่วยเรื่องการระบายอากาศได้มาก แต่อย่างไรก็ตามทั้ง 3 อาคาร ก็มีปัญหาเรื่องแสงสว่างซึ่งไม่เพียงพอ และยังพบว่าไม่มีการติดตั้งถังดับเพลิง ทั้งๆที่มีผู้พิการอาศัยอยู่ในตำแหน่งนี้เป็นจำนวนมาก ประกอบกับทางเข้าที่อยู่อาศัยที่มีดและมีน้ำท่วมขัง

ภาพที่ 60 แสดงผังห้องพักที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6

6.4 วัสดุอุปกรณ์ประกอบอาคาร ได้แก่

ประตู : เป็นประตูไม้บานเดี่ยวทุกอาคาร ทั้งประตูทางเข้า และประตูห้องน้ำ ซึ่งไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไปใช้งานได้ และมีมือจับเป็นลูกบิด ซึ่งไม่สะดวกในการใช้งาน

หน้าต่าง ช่องแสง : ทุกอาคารมีช่องบานเกล็ดด้านหน้าห้องละ 2 บาน ช่องระบายอากาศในห้องน้ำเป็นคอนกรีตบล็อก ระบายออกสู่บริเวณซักล้าง การระบายอากาศใช้วิธีเปิดประตูเพื่อให้ลมผ่าน แต่อย่างไรก็ตามโดยปกติจากการสังเกตพบว่า ผู้พิการมักจะปิดประตูห้องเมื่อต้องอยู่บ้านคนเดียว และเปิดพัดลมเพื่อให้อากาศหมุนเวียน

วัสดุผิวพื้น : เป็นพื้นคอนกรีตปูกระเบื้องทั้ง 3 อาคาร บริเวณหน้าห้องพักอาคาร A และ B เป็นทางคอนกรีตกว้าง 1.20 เมตร ไม่มีธรณีประตูระดับภายในบ้าน สูงกว่าพื้นทางเท้าหน้าบ้าน ประมาณ 3 เซนติเมตร มีทางลาดเพียงทางเดียว และมีความชันที่ไม่เหมาะสม ส่วนพื้นห้องน้ำในทุกอาคารปูด้วยกระเบื้องผิวเรียบ ผู้พิการอาจลื่นล้มได้ ส่วนอาคาร C ทางเท้าบริเวณหน้าบ้านเป็นพื้นคอนกรีตขัดมัน กว้างประมาณ 2.20 เมตร จะมีปัญหาพื้นลื่นเฉอะแฉะเวลาฝนตก

สุขภัณฑ์ โถส้วมเป็นแบบนั่งยอง สำหรับผู้พิการการอาบน้ำใช้สายยางถ่ายน้ำใส่ภาชนะแล้วตักอาบ การถ่ายใช้การคลานเข้าห้องน้ำ และใช้ช้อนน้ำในการปัสสาวะเนื่องจากไม่สะดวกในการ คลานเข้าห้องน้ำบ่อยๆ

ภาพที่ 61 แสดงพื้นที่ด้านหน้าและด้านในที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6 อาคาร C

ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พักอาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 6

ผู้พักอาศัยทั้งหมดจะประกอบอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยใช้ยานพาหนะในการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ เป็นรถมอเตอร์ไซด์ 84% และรถโยก 16% ผู้พักอาศัยต้องจ่ายค่าเช่าบ้านในอัตรา 1,200 บาทต่อเดือนทุกหน่วยพักอาศัย โดยผู้พักอาศัยมีรายได้ต่อครัวเรือน กลุ่มแรกมีรายได้ 5,000 ถึง 6,000 บาท กลุ่มที่สองมีรายได้ 6,000 ถึง 7,000 บาท และกลุ่มสุดท้ายมีรายได้ 7,000 ถึง 8,000 บาท ซึ่งเมื่อคิดรายได้ ต่อค่าเช่าบ้านแล้ว ในกลุ่มแรกคิดเป็น 21.8% กลุ่มที่สองคิดเป็น 18.46% และกลุ่มสุดท้าย 16% ตามลำดับ นอกจากนี้ยังมีผู้พักอาศัยที่ทำงานเป็นพนักงานบริษัท โดยทำงานเป็น นักเขียนโปรแกรมคอมพิวเตอร์ มีเงินเดือน 9,000 บาท โดยมีภรรยาอยู่บ้านเลี้ยงลูก

ผู้พักอาศัยในกลุ่มนี้มีรายจ่ายในการซื้อสินค้าผ่่าน เช่น เครื่องอำนวยความสะดวกต่างๆ รถมอเตอร์ไซด์ เป็นต้น นอกจากนี้ยังมีอุปกรณ์ที่นำมาใช้ประกอบอาชีพได้แก่ จักรเย็บผ้า (พบเพียง 1 ครอบครัว) ซึ่งผู้พักอาศัยมาจากเงินกองทุนหมู่บ้าน โดยผ่อนจ่ายเดือนละ 3,000 บาท ในขณะที่มีรายได้ในการขายสลากเฉลี่ยเพียงเดือนละ 7,500 บาทซึ่งเดิมผู้พักอาศัยคาดว่าจะสามารถรับงานมาทำได้ แต่รายได้จากงานเย็บผ้ากลับไม่เพียงพอในการจ่ายดอกเบี้ย ทำให้ผู้พักอาศัยมีหนี้สิน

ลักษณะทางสังคมของผู้พักอาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 6

กลุ่มผู้พักอาศัยในตำแหน่งนี้ มีลักษณะทางสังคมที่ค่อนข้างหลากหลาย คือ ทั้งที่เคยรู้จักกันและไม่เคยรู้จักกัน เนื่องจากมาจากหลายภูมิภาค และผู้พักอาศัยบางครอบครัวไม่เคยยุ่งเกี่ยวกับผู้พักอาศัยอื่นถ้าไม่มีความจำเป็น แต่ก็มีความรู้สึกคุ้นเคยที่มีเพื่อน (ผู้พักอาศัย) อาศัยอยู่ด้วยกัน เนื่องจากบางครั้งจะได้มีการช่วยเหลือกันตามโอกาส (สัมภาษณ์: ผู้พักอาศัยตำแหน่งที่ 6 อาคาร C) แต่โดยรวมผู้พักอาศัยในตำแหน่งนี้มีความสัมพันธ์กันอยู่ในระดับที่ดี สังเกตจากการที่มีความสัมพันธ์ กับผู้พักอาศัยอื่นๆ อาจเพราะเป็นตำแหน่งนี้มีผู้พักอาศัยอยู่มากที่สุดและหลากหลายที่สุดผู้พักอาศัยส่วนใหญ่อาศัยอยู่เป็นครอบครัว สามี ภรรยา และบางครอบครัวมีญาติ อาศัยอยู่ด้วย

ตำแหน่งที่อยู่อาศัยนี้ ประกอบไปด้วย 3 อาคาร ซึ่งอาคาร C อยู่ลึกเข้าไปและเคยมีเหตุการณ์ฉกชิง กระเป๋าเงินจากผู้พักอาศัย ที่เพิ่งขายสลากฯ กลับมา ซึ่งผู้พักอาศัยในชุมชนทราบดี และคอยระวังจะมีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น แต่หลังจากที่มีเหตุการณ์นี้เกิดขึ้น ก็ทำให้ผู้พักอาศัยระวังตัวมากขึ้นมีการนัดกัน บริเวณทางเข้าชุมชนก่อน และเดินทางเข้ามาพร้อมกันเป็นกลุ่ม

ลักษณะ และพฤติกรรมการใช้พื้นที่แบบเช่า

ตำแหน่งที่อยู่อาศัยที่ผู้พิกการเช่าอยู่ในชุมชน ได้แก่ ที่อยู่อาศัยตำแหน่งที่ 2,3,4,5 และ 6 ซึ่งเป็นลักษณะที่อยู่อาศัยโดยส่วนใหญ่ของผู้พิกการในชุมชน จากการสำรวจพบว่าผู้พิกการจะไม่ต่อเติม หรือกระทำการใดๆ กับที่อยู่อาศัย เพื่อให้มีลักษณะความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย เนื่องจากไม่ใช่ที่อยู่อาศัยของตนเอง การอยู่อาศัยที่เกิดขึ้นจึงเป็นแบบลักษณะทนอยู่จนชิน ซึ่งการอยู่อาศัยแบบนี้เป็นการบั่นทอนสุขภาพ และสวัสดิภาพในการอยู่อาศัยของตน

จากการสำรวจพบว่า ลักษณะของห้องเช่า สภาพพื้นที่ ภายนอก และภายในส่วนใหญ่ตลอดจนอุปกรณ์อาคาร และเฟอร์นิเจอร์เครื่องใช้ ไม่มีความแตกต่างจากบุคคลปกติทั่วไป ยกเว้นอุปกรณ์พิเศษที่ผู้พิกการใช้ อย่างเช่น รถโยก หรือ มอเตอร์ไซด์ดัดแปลง ซึ่งถ้าไม่มียานพาหนะของผู้พิกการแล้วจะไม่ทราบเลยว่าเป็นที่อยู่อาศัยของผู้พิกการ แต่การจัดพื้นที่ภายในอาคาร และการตกแต่งอุปกรณ์ต่างๆภายในบ้านอาจบ่งบอกได้บ้างอย่างเช่น หิ้งพระ ซึ่งผู้พิกการจะติดตั้งเอง ซึ่งจะมีระดับต่ำกว่าระยะความสูงโดยปกติทั่วไป

การใช้พื้นที่โดยส่วนใหญ่จะเป็นการใช้พื้นที่แบบอเนกประสงค์ กล่าวคือมีการใช้พื้นที่ตามช่วงเวลา แต่ก็พบว่า มีการจัดสัดส่วนการใช้พื้นที่ไว้อย่างชัดเจนในการใช้พื้นที่แต่ละวัน ซ้ำๆกันทุกวัน ได้แก่การใช้พื้นที่รับแขก พักผ่อน ทานอาหาร จะเป็นพื้นที่เดียวกัน และมีบางส่วนซ้ำซ้อนเล็กน้อยกับพื้นที่ที่ใช้ในการนอน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะที่นอนชั่วคราวที่สามารถพับเก็บได้ หรือเป็นลักษณะที่นอนที่วางกับพื้น ยกเว้นตำแหน่งที่ 2 ในส่วนของบ้านแถว ซึ่งเป็นเตียงไม้เพียงหลังเดียว ส่วนพื้นที่ที่มีการใช้งานนอกเหนือจากพื้นที่ภายในบ้านได้แก่ การตากผ้า ซึ่งผู้พิกการจะใช้บริเวณด้านหน้าบ้าน ในกรณีที่ไม่มียะเบียง

การใช้พื้นที่ในการอยู่อาศัยของผู้พิกการ ถ้าเป็นไปได้การนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ในบ้าน และสามารถเข้าถึงได้ทุกส่วนของพื้นที่ตลอดจนสามารถใช้ห้องน้ำได้อย่างถูกสุขลักษณะ เป็นสิ่งที่ควรจะต้องเกิดขึ้น แต่จากลักษณะการใช้พื้นที่สังเกตได้ว่า ผู้พิกการไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาในบ้านได้ และถึงนำเข้ามาก็ไม่สามารถใช้งานได้โดยตลอด เนื่องจาก เหตุผล 3 ประการได้แก่

1. มีลักษณะทางกายภาพในการเข้าถึงที่ยากลำบาก เช่นมีธรณีประตูและไม่มีทางลาด ระดับพื้นห้องอยู่สูงกว่าระดับพื้นปกติมาก
2. ผู้พิกการไม่มีความสะดวกในการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนภายในบ้าน เนื่องจากความคับแคบภายในบ้าน และไม่มีความจำเป็นในการเคลื่อนที่มากนัก ยกเว้นการเข้าห้องน้ำ ซึ่งมีความจำเป็นในการเคลื่อนย้ายตัวผู้พิกการสู่โถส้วมแบบแขวน (ซึ่งที่อยู่อาศัยทุกตำแหน่งไม่มี)

3. ผู้พิการไม่สามารถทำความสะอาดพื้นห้องได้บ่อยนัก เนื่องจากส่วนใหญ่ไม่มีเก้าอี้ล้อเลื่อนใช้สำหรับภายในบ้านอย่างเดียว ซึ่งหมายถึง ผู้พิการต้องมีเก้าอี้ล้อเลื่อนอย่างน้อย 2 ตัว ต่อผู้พิการ 1 คน (ใช้ภายนอกและภายใน) และ 3 ตัว ต่อผู้พิการ 2 คน (ใช้ภายใน 2 ตัว และภายนอกอย่างน้อย 1 ตัวแบบสลับกันใช้ภายนอก) ซึ่งผู้พิการไม่มีเก้าอี้ล้อเลื่อนสำรอง

การใช้เครื่องเรือนภายในห้อง และอุปกรณ์อำนวยความสะดวกอื่นๆ ของผู้พิการ เป็นเหมือนบุคคลปกติโดยทั่วไป ซึ่งไม่พบสิ่งอำนวยความสะดวกที่พิเศษอื่นๆ นอกจาก เครื่องอำนวยความสะดวกที่ทั่วๆ ไป อย่างเช่น โทรทัศน์ เครื่องเล่นเทป ตู้เย็น เครื่องซักผ้า เป็นต้น ส่วนเฟอร์นิเจอร์ที่ผู้วิจัย คาดหวังว่าจะพบ และตั้งสมมติฐานไว้ว่าน่าจะมีปัญหาในการใช้งาน อย่างเช่นชั้นวางของ ตู้หนังสือ ก็จะไม่พบในหน่วยพักอาศัยที่ผู้พิการอาศัยอยู่ร่วมกับญาติ หรือบุคคลปกติที่ไม่พิการ ก็ไม่พบว่ามีปัญหาในการใช้งานแต่อย่างใด ในขณะที่ในหน่วยพักอาศัยที่มีแต่ผู้พิการอาศัยอยู่รวมกัน จะพบเพียงตู้เสื้อผ้าพลาสติก ที่ไม่เอื้อต่อความสะดวกในการใช้งานนัก เนื่องจากผู้พิการที่อยู่เป็นคู่กว่าร้อยละ 34 ที่พิการเป็นโพลิโอที่ขาทั้งสองข้างทั้งคู่ ไม่สามารถเอื้อม หรือยืดตัวขึ้นในการแขวน หรือหยิบได้สะดวก

แม้ว่าอีกร้อยละ 66 ที่ผู้พิการ ทั้งสามมี และภรรยา มีลักษณะความพิการที่เอื้อประโยชน์ต่อกัน ตัวอย่างเช่น สามีพิการขาทั้งสองข้าง หรือตั้งแต่เอวลงไป อาศัยอยู่ร่วมกับภรรยาที่พิการขาเพียงข้างเดียว อีกข้างสามารถใช้งานได้บ้าง หรือต้องใช้เครื่องช่วยพยุง เป็นต้น แต่ผู้พิการเกือบทั้งหมด ยกเว้นผู้พิการที่ซื้อบ้าน (บางหน่วยพักอาศัย) ก็ยังคงใช้วีวีคลานอยู่ในบ้านในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยที่ไม่ได้ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน ดังนั้นจึงพบว่า ชาวของเครื่องใช้โดยส่วนใหญ่ จะวางอยู่กับพื้นเพื่อสะดวกในการใช้งาน เช่น หม้อหุงข้าว ที่วางจานชาม เป็นต้น ซึ่งบางอย่างก็ผิดสุขลักษณะ

ในทางตรงกันข้าม องค์ประกอบพื้นฐานของตัวอาคารที่พบ อย่างเช่น ตำแหน่งปลั๊กไฟ สวิตช์ไฟ มือจับประตู หรือ ระดับหน้าต่างที่สูงจนผู้พิการต้อง ใช้ความพยายาม และปรับเปลี่ยนท่าทางมากกว่าปกติ ซึ่งอาจเป็นการสร้างความเสี่ยงต่อการเกิดอันตราย (นวลน้อย บุญวงษ์, 2545) แต่อย่างไรก็ตามผู้พิการที่มีบุคคลปกติอาศัยรวมอยู่ด้วยก็จะลดความเสี่ยงลง ส่วนในกรณีที่ผู้พิการที่ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนในหน่วยพักอาศัยของตน ซึ่งมีความจำเป็นต้องอยู่ในที่นั่นตลอดเวลา ก็เป็นผลให้ร่างกายของอยู่ต่ำกว่าระดับบุคคลทั่วไป เช่นเดียวกับผู้พิการที่ใช้วีวีคลานกับพื้น

การศึกษาพบว่า การใช้พื้นที่แบบอเนกประสงค์ และไม่มีพื้นที่หน่วยย่อยภายใน ทำให้เกิดปัญหาความเป็นส่วนตัว ของผู้พิการในการใช้งานพื้นที่ภายในหน่วยพักอาศัย จะพบในกรณีที่ผู้พิการคู่สามมี ภรรยา อาศัยอยู่กับญาติ หรือบุคคลปกติ ซึ่งผู้พิการจะไม่มีความสะดวกในการ

ประกอบกิจกรรมต่างๆ เช่น การปัสสาวะของผู้พิการ ซึ่งพบว่าผู้พิการที่เป็นผู้ชายส่วนใหญ่ใช้วิธีการปัสสาวะใส่ขวดพลาสติก หรือภาชนะรองรับไว้ เนื่องจากไม่มีความสะดวกในการเคลื่อนตัวเข้าห้องน้ำ โดยวิธีการคลานได้วันละหลายครั้ง เนื่องจากทำให้เกิดอาการเมื่อยล้ากล้ามเนื้อ และเท้าขา ซึ่งการเข้าห้องน้ำแต่ละครั้งผู้พิการมักอาบน้ำไปเลยเพราะเมื่อคลานเข้าห้องน้ำเสื้อผ้าก็จะเปียก ประกอบกับลักษณะการออกแบบห้องน้ำที่ไม่มีส่วนเปียกส่วนแห้งอย่างชัดเจน

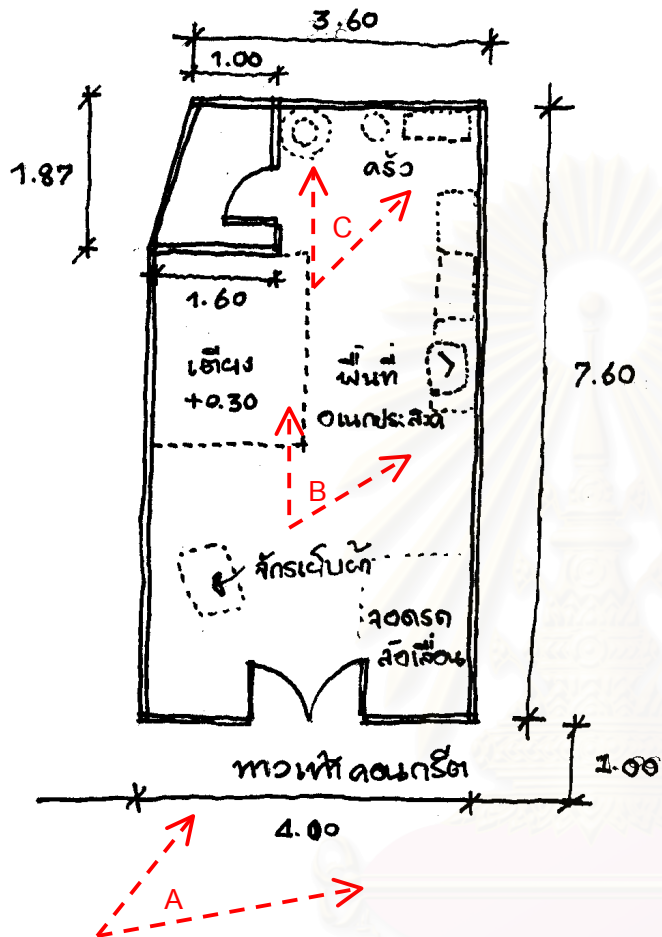
จากการศึกษา ลักษณะการใช้พื้นที่แบบเช่า ของผู้พิการในชุมชน ทั้ง 6 ตำแหน่ง พบว่า ลักษณะทางกายภาพของพื้นที่ ส่งผลให้เกิดพฤติกรรมในการใช้พื้นที่ที่แตกต่างกัน ตามองค์ประกอบพื้นฐาน ของตัวอาคารแต่ละตำแหน่ง ตั้งแต่จำนวนพื้นที่ใช้สอย ความกว้าง ความยาวของตัวอาคาร ลักษณะ และตำแหน่งของช่องเปิด ความกว้าง หรือขนาดของประตู หน้าต่างฯ ระดับของอุปกรณ์อาคาร เช่น ตำแหน่ง สวิตช์ ไฟ เป็นต้น โดยการศึกษา ผู้วิจัยได้สังเกตและ ใช้วิธีบันทึกตำแหน่งและลักษณะการ วางเครื่องใช้ภายในบ้าน ตลอดจนการใช้พื้นที่ ที่ทับซ้อนกัน สังเกตพฤติกรรมการใช้พื้นที่ และการสัมภาษณ์ และทำการบันทึกข้อมูลพบว่ามี 4 แบบดังนี้

ภาพที่ 62 แสดงลักษณะบางส่วนของอาคารเช่าที่เป็นอุปสรรคต่อการนำเก้าอี้ล้อเลื่อนมาใช้ในบ้าน

ลักษณะการใช้พื้นที่ภายในอาคารเช่า แบบที่ 1

มุมมอง A บริเวณหน้าบ้าน

มุมมอง B สภาพภายใน

มุมมอง C บริเวณครัว

ภาพที่ 63 แสดงลักษณะการใช้พื้นที่ภายใน และภายนอกอาคารเช่า แบบที่ 1

ในภาพที่ 109 เป็นที่อยู่อาศัยของผู้พิการตำแหน่งที่ 2 ซึ่งมีการใช้พื้นที่ภายในที่มีการจัดวางตำแหน่ง การใช้งานที่มีขอบเขตชัดเจน จากมุมมอง A จะเห็นการใช้พื้นที่บริเวณทางเข้าด้านหน้าบ้าน ในการจอดรถโยก ซึ่งผู้พิการใช้เป็นยานพาหนะในการขายสลากฯ เนื่องจากผู้พิการสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาในบ้านได้ ประกอบกับมีทางลาดบริเวณประตูทางเข้าทำให้ผู้พิการสามารถเข้า ออกภายในบ้าน และเคลื่อนตัวขึ้นรถโยกได้สะดวก แต่จะมีปัญหาเรื่องฝุ่นและดินที่ติดมากับล้อรถ โดยเฉพาะบริเวณพื้นที่ด้านหน้าของบ้าน ซึ่งต้องคอยทำความสะอาด

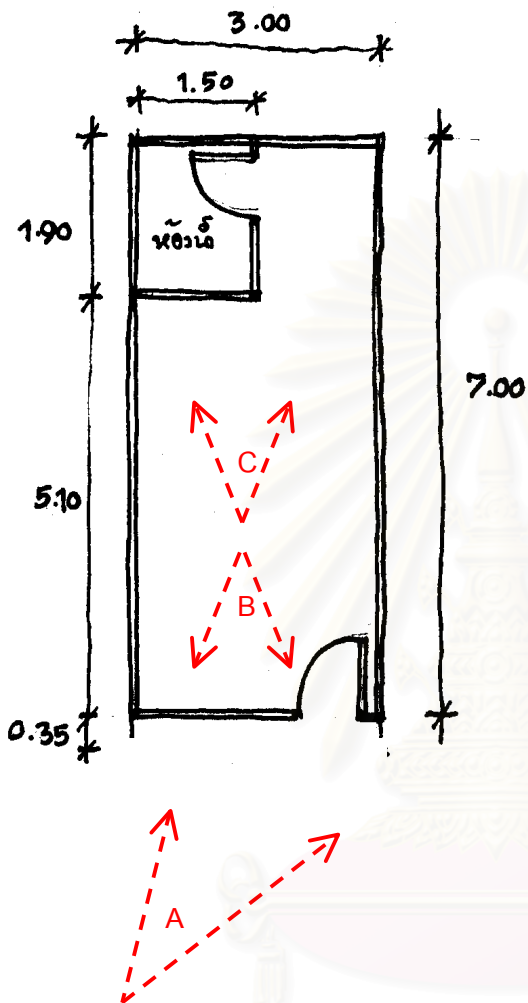
จากมุมมอง B จะเห็นลักษณะการจัดวางเครื่องใช้ ซึ่งจะพบการจัดวางลักษณะนี้ เกือบทุกหน่วยพักอาศัย แต่จะแตกต่างกันในรายละเอียด จากมุมมองนี้ ประกอบกับผังห้อง จะเห็นลักษณะของเตียงที่มีการจัดวางไว้อย่างถาวร และมีระดับที่ผู้พิการสามารถเหยียดตัวขึ้นได้ ซึ่งถ้าทำการเปรียบเทียบระหว่าง ลักษณะของเตียงนอนจากหน่วยพักอาศัยทั้งหมดที่ทำการสำรวจแล้ว มาผนวกกับการศึกษาในภาคทฤษฎี ทำให้ทราบว่า สำหรับหน่วยพักอาศัยนี้ ก็ยังใกล้เคียงกับลักษณะของเตียงที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการมากกว่าตำแหน่งอื่น แต่ก็ยังมีการใช้งานได้ตามแนวทางการออกแบบเพื่อคนพิการได้สมบูรณ์ เนื่องจากผู้พิการไม่มีการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนภายในบ้าน ประกอบกับลักษณะของเตียง ไม่มีความเหมาะสมกับการใช้งานร่วมกับเก้าอี้ล้อเลื่อน ซึ่งต้องมีพื้นที่เว้นว่างใต้เตียงอยู่ในระดับ 25 เซนติเมตร เพื่อให้ที่วางเท้าของเก้าอี้ล้อเลื่อนสามารถสอดเข้าไปได้ขณะหมุนตัว และช่วยให้เก้าอี้ล้อเลื่อนสามารถเข้าไปชิดเตียงได้มากขึ้น ทำให้ง่ายต่อการเคลื่อนย้ายตัวผู้พิการ ในการขึ้นหรือลงจากเตียง

จากมุมมอง C การใช้พื้นที่บริเวณด้านหน้าห้องน้ำเป็นครัว จะพบได้ในหลายหน่วยพักอาศัย ว่ามีการจัดพื้นที่ครัวไว้ภายในบ้านและอยู่บริเวณด้านหน้าห้องน้ำ เพื่อสะดวกในการใช้น้ำ และทำความสะอาดต่างๆ ประกอบกับผู้พิการจะใช้เครื่องกรองน้ำ ซึ่งจะต้องติดตั้งอยู่บริเวณใกล้กับห้องน้ำ นอกจากนี้การใช้พื้นที่ภายใน ที่แตกต่างกันออกไปขึ้นอยู่กับปัจจัยทางสังคมด้วย

ในหน่วยพักอาศัยนี้ มีปัญหาในเรื่องอุปกรณ์อาคาร เช่น ลูกบิดซึ่งใช้การไม่ได้ และไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน ควรมีการเปลี่ยนให้เป็นแบบก้านจับจะเหมาะสมกว่า เนื่องจากผู้พิการมือสามารถใช้งานได้ด้วย นอกจากนี้อุปกรณ์ประกอบไฟส่องสว่างภายในบ้าน ไม่อยู่ในลักษณะที่เหมาะสม และสามารถทำให้เกิดอันตรายได้ เนื่องจากมีการใช้ผ้าเย็บเป็นม่านปิดแทนประตู ซึ่งใช้การไม่ได้ อาจทำให้เกิดความร้อน หรือไฟฟ้าลัดวงจร เกิดอัคคีภัยได้ ตลอดจนห้องน้ำที่มีลักษณะคับแคบเกินไป และไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไปได้ ทำให้ยากลำบากในการใช้งาน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ลักษณะการใช้พื้นที่ภายในอาคารเช่า แบบที่ 2

จากมุมมอง A จะเห็นพื้นที่ด้านหน้าที่อยู่อาศัย ซึ่งมีการจอดเก้าอี้ล้อเลื่อน ไว้ด้านล่างทางเดิน

จากมุมมอง B เป็นพื้นที่บริเวณส่วนหน้าของห้อง ซึ่งจะสังเกตเห็นระดับของพื้นที่ภายในกับภายนอก ซึ่งแตกต่างกันมากทำให้ผู้พิการไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ได้

จากมุมมอง C เป็นลักษณะการจัดพื้นที่ภายในห้อง แบบอนเนกประสงค์

มุมมอง C ลักษณะพื้นที่ภายในห้อง

มุมมอง A บริเวณทางเดินด้านหน้าห้องเช่า

มุมมอง B บริเวณพื้นที่ส่วนหน้าของห้อง

จากภาพแสดงลักษณะการใช้พื้นที่ ภายในและภายนอกอาคารเช่า แบบที่ 2 จะสังเกตเห็นการใช้พื้นที่บริเวณทางเดิน ในการจอดรถโยกและมอเตอร์ไซค์ผู้พิการ ซึ่งผู้พิการจะเคลื่อนตัวจากรถโยก หรือมอเตอร์ไซค์ ลงเก้าอี้ล้อเลื่อน เพื่อไขกุญแจบ้าน ก่อนจะเคลื่อนตัวลงที่พื้นบ้าน เนื่องจากไม่สามารถเข็นเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าบ้านได้

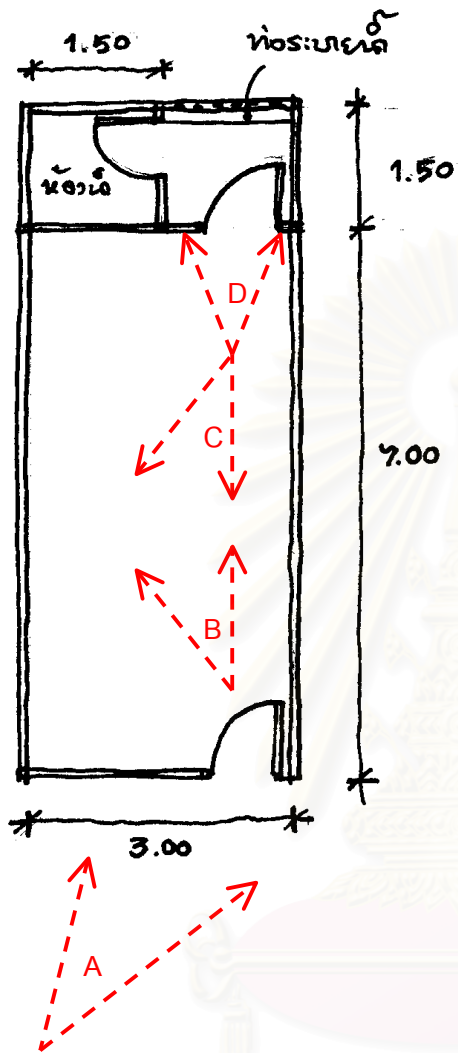
การจัดพื้นที่ภายในบ้าน มีลักษณะคล้ายคลึงกับแบบที่ 1 แต่ในแบบที่ 2 นี้ มีความแตกต่างที่การใช้พื้นที่ที่มีความยืดหยุ่นกว่า แบบแรก เนื่องจากเป็นเตียงลักษณะพับเก็บได้ ซึ่งผู้พิการจะใช้พื้นที่บริเวณนี้ในการรับแขก ทานอาหาร พักผ่อน ยังพบว่าลักษณะของช่องเปิดยังมีผลกับลักษณะของการใช้พื้นที่เพื่อทำครัว กล่าวคือ ลักษณะของพื้นที่ใช้สอยของอาคารที่เหมือนกัน (พื้นที่ภายในห้อง และห้องน้ำ) แต่มีลักษณะของช่องเปิดที่กว้างกว่า ไม่ว่าจะป็นหน้าต่างหรือประตู จะมีผลที่ผู้พิการจะเลือกวางตำแหน่งที่ใช้ทำครัว ซึ่งอาจเป็นในบ้าน หรือนอกบ้าน ขึ้นอยู่กับการระบายอากาศภายในบ้าน ส่วนการประกอบอาหารจะเป็นแบบง่ายที่ไม่ก่อให้เกิดกลิ่นหรือควันมากนัก

นอกจากนี้ยังพบ ว่าลักษณะของครอบครัวของผู้พิการมีผลต่อการใช้พื้นที่ภายใน กล่าวคือ หน่วยพักอาศัยที่มีลักษณะของความเป็นครอบครัว คือ ประกอบไปด้วยสามี และภรรยา หรือลูก จะมีการใช้พื้นที่เพื่อการประกอบอาหาร ที่ชัดเจน และมีความถี่ในการใช้งานมากกว่า หน่วยพักอาศัยของผู้พิการที่ไม่ได้อยู่เป็นครอบครัว ซึ่งเช่าห้องอยู่รวมกันและยังไม่มีภรรยา การใช้พื้นที่ครัวจะไม่ชัดเจนนัก อาจมีการใช้งานบ้างไม่ใช้บ้าง ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นการหุงข้าวเพื่อทานกับ อาหารที่ซื้อมาเท่านั้น ซึ่งลักษณะนี้พบเช่นเดียวกันในหน่วยพักอาศัย แบบอยู่ฟรีของผู้พิการในตำแหน่งที่ 1

จากมุมมอง B มีการปรับระดับพื้นเพื่อป้องกันน้ำท่วมภายหลังที่มีการใช้งานไปแล้วในระยะเวลาหนึ่ง เป็นผลให้ ระดับวงกบกลางของหน้าต่าง อยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานทั่วไป คือประมาณ 90 ซม. แต่ผู้พิการก็มีความสะดวกในการใช้งาน เนื่องจากมีระดับของแกนหมุนบานเกล็ด ไม่สูงเกินไป เพราะผู้พิการใช้วีลแชร์ เมื่ออยู่ภายในบ้านอยู่แล้ว

ลักษณะความพิการที่เกี่ยวเนื่องกันของผู้พิการนั้น แม้จะไม่ได้เป็นลักษณะครอบครัว แต่เป็นการอยู่รวมกันแบบเพื่อน ที่มีลักษณะความพิการที่เกี่ยวเนื่องกันนั้น จะสามารถช่วยลดความยากลำบากในการใช้พื้นที่ภายในอาคาร ที่มีลักษณะทางกายภาพไม่เหมาะสมได้เป็นอย่างดี อย่างไรก็ตามความเหมาะสมในลักษณะดังกล่าวที่จะเกิดขึ้นนั้นเป็นปัจจัยที่ผู้พิการไม่สามารถควบคุมได้

ลักษณะการใช้พื้นที่ภายในอาคารเช่า แบบที่ 3

มุมมอง D พื้นที่ครัวบริเวณหน้าห้องน้ำ

มุมมอง C พื้นที่ส่วนหน้าห้องเช่า

มุมมอง A บริเวณพื้นที่ด้านหน้าห้องเช่า

มุมมอง B บริเวณพื้นที่ด้านในห้องเช่า

การใช้พื้นที่ในหน่วยพักอาศัยของผู้พิการในแบบที่3 นี้ เมื่อพิจารณาด้านหน้าห้องเช่า จะเห็นว่ามียุทธศาสตร์ของทางเท้ากว้างขนาด 35 ซม. มีระดับความสูงที่แตกต่างจากพื้นด้านล่าง 45 ซม. ทำให้ผู้พิการต้องจอดเก้าอี้ล้อเลื่อนไว้ด้านล่าง ซึ่งระดับที่ต่างกันนี้มาจากการก่อสร้างอาคารให้สูงกว่าระดับน้ำที่เคยท่วม

จากการสังเกตการใช้พื้นที่ภายนอก ผู้พิการจะใช้พื้นที่บริเวณหน้าห้องด้านล่างในการตากผ้า เนื่องจากพื้นที่ระเบียงด้านหลังหน้าห้องน้ำ จะใช้เป็นพื้นที่ครัว เพราะมีควันจากการประกอบอาหาร และคับแคบ

การใช้พื้นที่ภายในห้อง เป็นการใช้อพื้นที่แบบอเนกประสงค์ คือ ใช้รับแขก ทานอาหาร พักผ่อน และนอน ซึ่งจะใช้ที่นอนที่สามารถพับเก็บได้ การวางเครื่องใช้ภายในบ้าน วางชิดกับบริเวณผนัง แต่ลักษณะการวางตู้เสื้อผ้า มี 2 ลักษณะ คือ วางพียงกับผนังห้องด้านห้องน้ำ หรือวางเรียงต่อจาก อุปกรณ์อื่น ๆ ไม่พบการใช้เฟอร์นิเจอร์ในการกั้นพื้นที่ภายในห้อง เนื่องจากห้องมีลักษณะคับแคบ คือมีความกว้างเพียง 3.00 เมตร

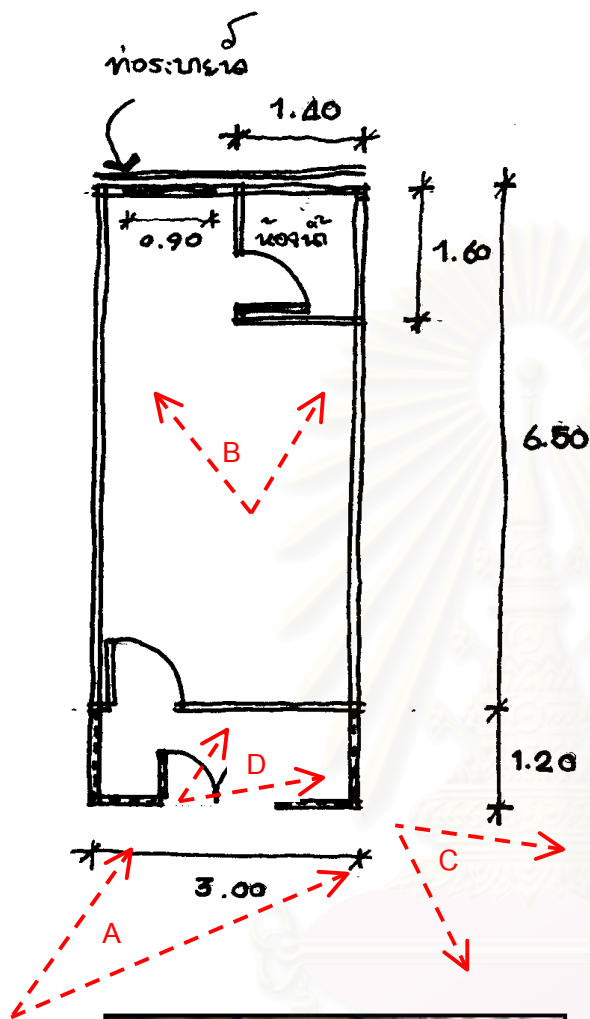
จากมุมมอง D จะเห็นพื้นที่บริเวณครัวหน้าห้องน้ำ พื้นที่ที่ใช้ในการวางอุปกรณ์ และเครื่องปรุง เพื่อทำครัว เนื่องจากมีความสะดวกในการใช้น้ำ ประกอบกับมีช่องเปิดทางด้านบน ซึ่งช่วยในการระบายอากาศ อย่างไรก็ตาม พื้นที่บริเวณดังกล่าวก็มีความคับแคบ และไม่ถูกสุขลักษณะ เนื่องจากมีท่อน้ำ อยู่บริเวณด้านในทำให้มีปัญหาเรื่องแมลงสาบซึ่งเป็นพาหะนำโรค และการระบายน้ำที่ไม่ดี โดยเฉพาะเวลาที่ชั้นบนมีการใช้น้ำพร้อมกัน หรือช่วงฝนตก น้ำจากภายนอกจะดันเข้ามาภายใน ทำให้มีปัญหาเรื่องความสกปรก และการระบายน้ำภายในห้องน้ำ

ลักษณะผิวพื้นที่เป็นพื้นกระเบื้อง ทำให้ผู้พิการมีความเสี่ยงในการเคลื่อนที่เพราะความลื่น โดยเฉพาะบริเวณด้านหน้าห้องน้ำ หรือบริเวณครัว จะต้องทำความสะอาดอยู่เสมอ และมีเหตุการณ์ที่ผู้พิการ ลื่นล้มในห้องน้ำบ่อยครั้ง เนื่องจากไม่มีราวจับ บริเวณผนังห้องน้ำ

จากมุมมอง C จะเห็นลักษณะภายในห้อง ซึ่งมีแสงสว่างไม่เพียงพอ นอกจากเปิดไฟแล้ว ผู้พิการจะต้องเปิดประตูหน้าบ้าน และหลังบ้าน เพื่อให้ได้รับแสง และระบายอากาศภายในห้อง แต่อย่างไรก็ตามผู้พิการ ยังคงต้องคอยปิดประตูเนื่องจากมีปัญหาเรื่องยุง และแมลง โดยเฉพาะในเวลาเย็น และหัวค่ำ

ลักษณะการใช้พื้นที่ภายในอาคารเช่า แบบที่ 4

มุมมอง D พื้นที่ครัวบริเวณหน้าบ้าน

มุมมอง C พื้นที่ด้านตรงข้ามห้องเช่า

มุมมอง A บริเวณพื้นที่ด้านหน้าห้องเช่า

มุมมอง B บริเวณพื้นที่ด้านในห้องเช่า

จากลักษณะการใช้พื้นที่ในหน่วยพักอาศัยของผู้พิการ ในแบบที่ 4 นี้ เมื่อพิจารณาจากลักษณะด้านหน้าห้องเช่า จะเห็นว่าที่จอดรถคนพิการมีลักษณะพื้นที่เฉอะแฉะและมีน้ำท่วมขัง นอกจากนี้ระดับพื้นในบ้านต่ำกว่าระดับถนน 20 ซม. จึงทำให้ผู้พิการต้องจอดเก้าอี้ล้อเลื่อนไว้ด้านล่าง

จากการสังเกตการใช้พื้นที่ภายนอก ผู้พิการจะใช้พื้นที่บริเวณหน้าห้องด้านล่างในการตากผ้า และทางทำหน้าบ้านใช้เป็นพื้นที่ครัว เพื่อระบายควันจากการประกอบอาหาร โดยพื้นที่ครัวมีความคับแคบ ไม่สามารถใช้งานได้สะดวก และไม่ถูกสุขลักษณะ

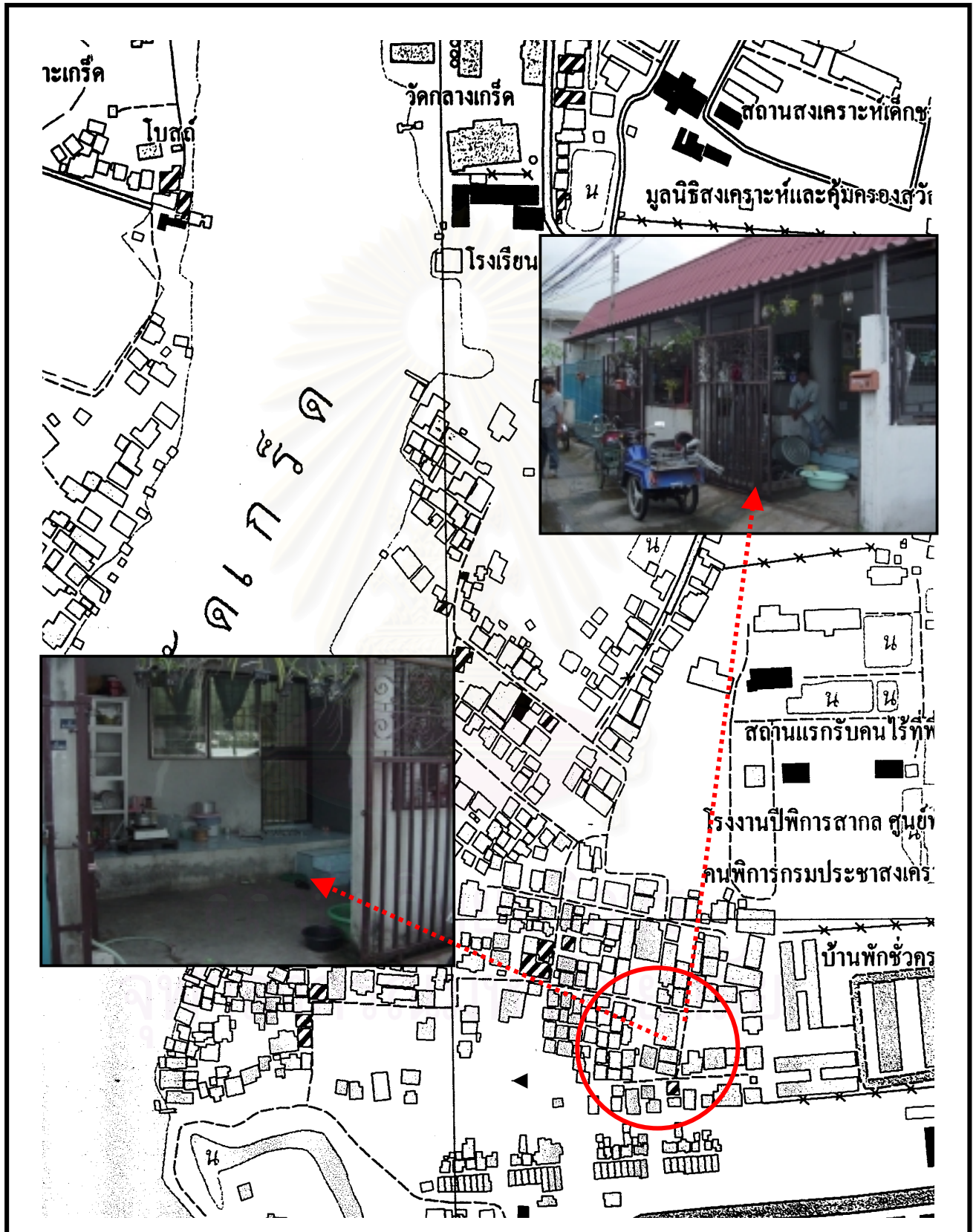
การใช้พื้นที่ภายในห้องบริเวณด้านหน้า เป็นการใช้พื้นที่แบบอเนกประสงค์ คือ ใช้รับแขกทานอาหาร พักผ่อน และนอน ซึ่งจะใช้ที่นอนที่สามารถพับเก็บได้ เช่นกัน ส่วนการวางเครื่องใช้ภายในบ้าน วางชิดกับบริเวณผนัง แต่ลักษณะการวางตู้เสื้อผ้า มี 2 ลักษณะ คือ วางพียงกับผนังห้องด้านห้องน้ำ หรือวางเรียงต่อจาก อุปกรณ์อื่น ๆ ไม่พบว่ามีการใช้เฟอร์นิเจอร์ในการกั้นพื้นที่ภายในห้อง เนื่องจากห้องมีลักษณะคับแคบ คือมีความกว้างเพียง 3.00 เมตร

จากมุมมอง D จะเห็นพื้นที่บริเวณครัว และพื้นที่ ที่ใช้ในการวางอุปกรณ์ และเครื่องปรุงเพื่อทำครัว ซึ่งอยู่ด้านหน้าบ้านบริเวณพื้น มีการติดเหล็กดัดด้านหน้าบ้านป้องกันขโมย ซึ่งช่วยในการระบายอากาศ แต่อย่างไรก็ตาม พื้นที่บริเวณดังกล่าว ก็มีความคับแคบ และไม่ถูกสุขลักษณะ ทำให้มีปัญหาเรื่องหนู และแมลงสาบ

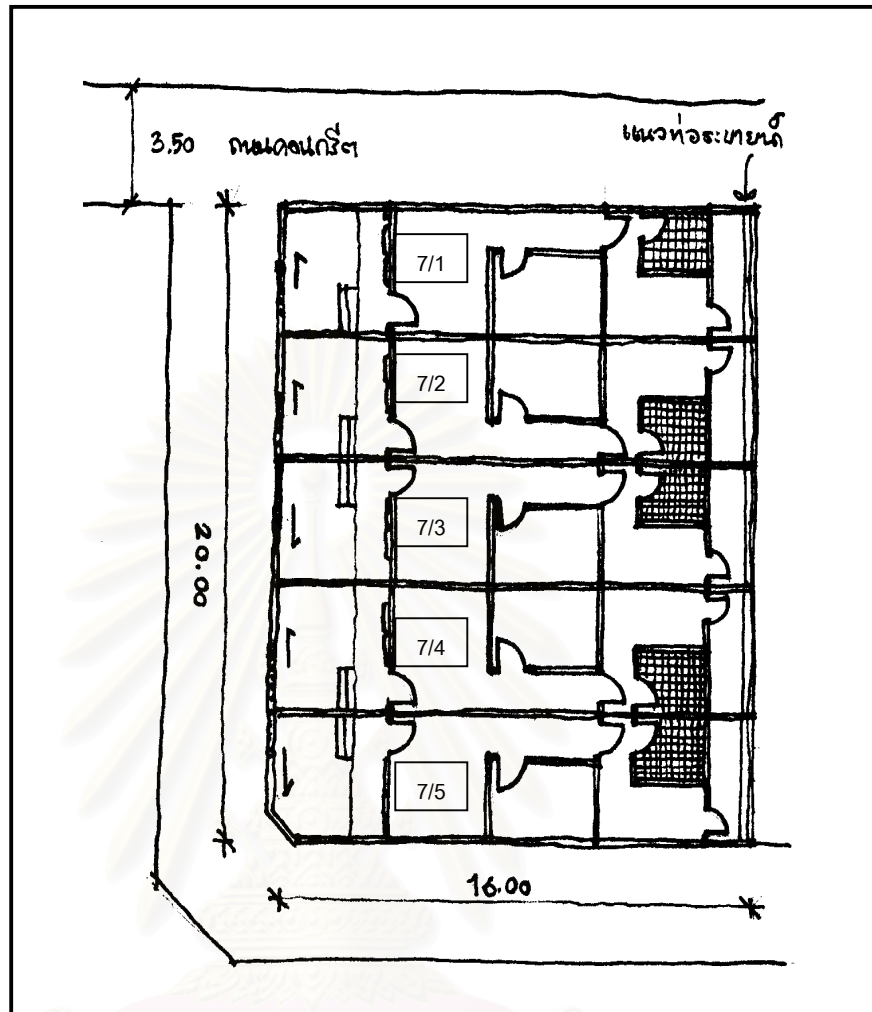
ลักษณะของผิวพื้นที่เป็นพื้นกระเบื้อง ทั้งพื้นห้อง และห้องน้ำ ซึ่งเป็นวัสดุที่ลื่นจากก่อให้เกิดอันตรายจากผู้พิการได้ จากมุมมอง B ผู้พิการจะต้องเปิดประตูหน้าบ้าน และใช้พัดลมช่วยเพื่อระบายอากาศภายในห้องและให้ได้รับแสง แต่อย่างไรก็ตามผู้พิการ ยังคงต้องคอยปิดประตูเนื่องจากมีปัญหาเรื่องยุง และแมลง โดยเฉพาะในเวลาเย็น และหัวค่ำ

นอกจากนี้ลักษณะที่คับแคบ และไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ประกอบกับไม่มีถังดับเพลิงทำให้บริเวณนี้มีความเสี่ยงในการเกิดอันตรายเมื่อมีเหตุไฟไหม้ เนื่องจาก ลักษณะห้องแบบนี้ไม่มีประตูหลังบ้าน และมีครัวอยู่หน้าบ้าน อีกทั้งมีการติดเหล็กดัด ทำให้ไม่สามารถออกจากบ้านได้ถ้ากรณีไฟไหม้บริเวณครัว หรือหน้าบ้าน ซึ่งเป็นอันตราย

ลักษณะทางกายภาพ ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 7

ภาพที่ 67 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการ ในชุมชน ตำแหน่งที่ 7

ภาพที่ 68 แสดงผังอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 7

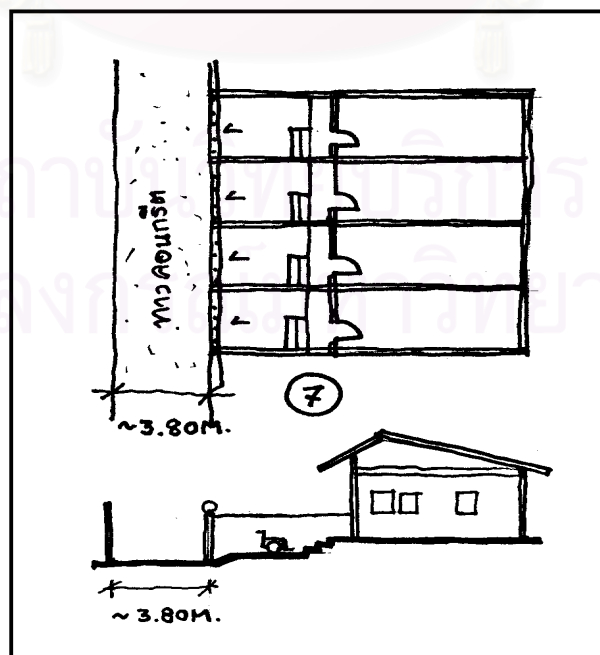
7.1 ผังอาคาร

อาคารพักอาศัยของผู้พิการที่อยู่ในตำแหน่งที่ 7 เป็นที่อยู่อาศัยเพียงแห่งเดียวในชุมชนที่ผู้พิการซื้ออยู่อาศัย ลักษณะอาคารเป็นประเภท อาคารแถวคอนกรีตชั้นเดียว (ทาวน์เฮ้าส์) จำนวน 5 ห้อง ซึ่งที่อยู่อาศัยในตำแหน่งนี้เป็นที่อยู่อาศัยของผู้พิการที่อยู่ไกลจากทางเข้าชุมชนมากที่สุด ผู้พิการส่วนใหญ่จะเป็นผู้พิการที่อยู่ในชุมชนนี้มานานเกิน 10 ปีขึ้นไป เป็นกลุ่มอาคารที่มีทั้งผู้พิการและปกติอยู่ร่วมกัน (แต่ทุกหน่วยมีผู้พิการอาศัยอยู่ด้วย) ซึ่งโดยส่วนใหญ่จะเป็น มารดา และบุตรของผู้พิการอาศัยอยู่ร่วมกัน

7.2 รูปทรงอาคาร

เป็นอาคารประเภท ทาวน์เฮาส์ชั้นเดียว ขนาด 16 ตารางวา จำนวน 5 ห้อง สถาปัตยกรรมโดยรวมไม่ทรุดโทรมมากนัก มีการต่อเติมอาคารด้านหน้า และด้านหลังบ้างแต่ไม่ทุกหลัง อาคารเป็นอาคารคอนกรีตทั่วไป ที่ปลูกสร้างเพื่อบุคคลปกติใช้ในการพักอาศัย เป็นอาคารที่ยกระดับพื้นห้องสูงกว่าระดับพื้นหน้าบ้านประมาณ 0.50 เมตร ซึ่งทำให้ต้องมีบันได 3 ขั้น และมีความกว้างเพียง 90 เซนติเมตร ในขณะที่ระยะเหมาะสมอย่างน้อยควรอยู่ที่ 1.28 เมตร ดังนั้นทำให้ผู้พิการไม่มีความสะดวกในการขึ้นลง และอาจเกิดอันตรายเวลาขึ้นลงได้ โดยเฉพาะเวลาลงอาจพลัดปลั่งเสียหลักเกิดอันตรายร้ายแรงได้ เนื่องจากผู้พิการจะต้องอาศัยการทรงตัวที่ดี (นวนน้อยบุญวงษ์ และ นันทินี เนียมทรัพย์) ส่วนความสูงของตัวอาคารไม่รวมหลังคาประมาณ 3.50 เมตร ลักษณะหลังคาเป็นกระเบื้องลอนคู่ รูปทรงของอาคารตามลักษณะการต่อเติมมี 3 ลักษณะ คือไม่ต่อเติมเลย พื้นทางด้านหน้า และด้านหลังบ้านจะไม่มีหลังคาคลุม แบบต่อเติมหลังคาพื้นที่ด้านหน้าบ้านซึ่งลึกประมาณ 2.35 เมตร จากรั้วบ้านถึงชายคาประตูหน้าห้อง เพื่อใช้คลุมพื้นที่เวลาจอดรถ แบบต่อเติมพื้นที่ด้านหลังบ้านลึก 1.50 เมตรซึ่งส่วนใหญ่จะต่อเติมเป็นครัว และสำหรับหลังที่ไม่ได้ต่อเติมจะใช้บริเวณนี้เป็นที่ตากผ้า และซักล้าง ซึ่งอาจเกิดการขโมยข้าวของเครื่องใช้ได้ ประกอบกับมีท่อระบายน้ำอยู่ทางด้านหลังทำให้มีปัญหาเรื่องยุง แต่สำหรับบ้านในตำแหน่งนี้จะมีมุ้งลวด และเหล็กดัดทุกหลัง เนื่องจากเป็นบ้านของตนเองจึงสามารถต่อเติม ส่วนต่างๆของบ้านเพื่อความสะดวกในการใช้งานได้ ในขณะที่บ้านเช่า หรืออยู่ฟรีผู้พิการจะไม่สามารถ หรือไม่พยายามที่จะทำอะไรเพื่อความสะดวกสบายขึ้นในการอยู่อาศัยเลย

ภาพที่ 69 แสดงรูปตัดอาคารที่อยู่อาศัยผู้พิการ ตำแหน่งที่ 7

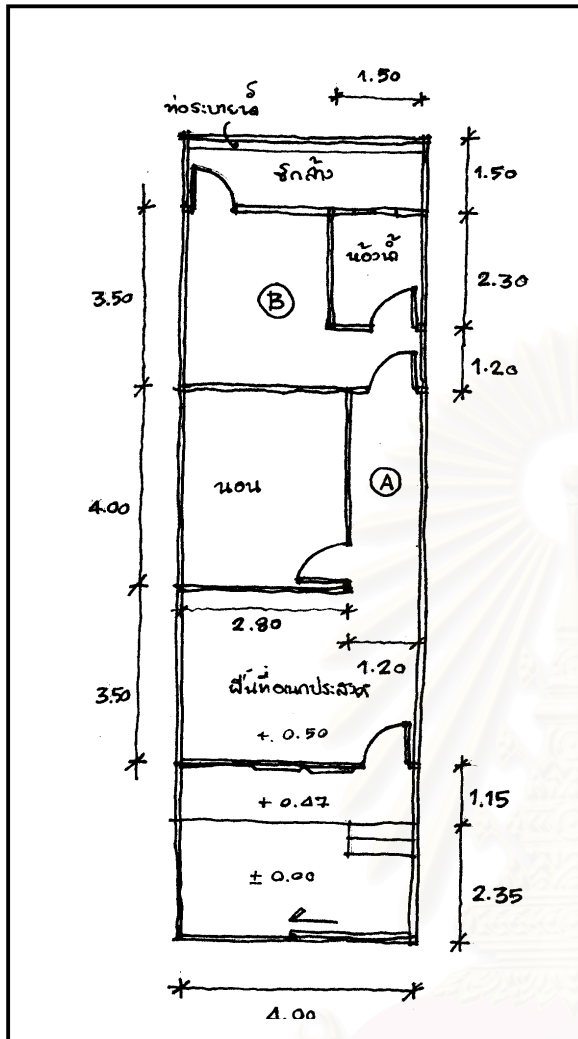

7.3 ผังห้องพัก

มีหน้ากว้าง 4.00 เมตร ลึก 16.00 เมตร รวมระเบียง ห้องน้ำ และพื้นที่ในขอบเขตบ้านทั้งหมด ลักษณะเป็นบ้านทาวนเฮ้าส์ชั้นเดียวมีพื้นที่หน้าบ้านกว้าง 4.00 เมตร ลึก 2.35 เมตร ใช้เป็นพื้นที่จอดรถ บางส่วนยกระดับเท่ากับทางเท้าด้านหน้าห้อง สำหรับวางกระถางต้นไม้ หรือเป็นบริเวณสำหรับทำครัว และจอดรถ ซึ่งพื้นที่บริเวณนี้บางบ้านจะมีการต่อเติมหลังคาเพื่อสามารถใช้พื้นที่บริเวณนี้ได้มากขึ้น พื้นที่ด้านในห้องรวมห้องน้ำ และซักล้าง กว้าง 4.00 เมตร ลึก 12.50 ตารางเมตร ซึ่งคิดเป็นพื้นที่ใช้งานรวมแต่ละห้องเท่ากับ 50 ตารางเมตร ห้องน้ำกว้าง 1.50 เมตร ยาว 2.30 เมตร มีพื้นที่ห้องน้ำ 3.45 ตารางเมตร

พื้นที่ใช้งานภายใน สามารถแบ่งออกเป็นสองส่วนที่สำคัญ ดังรูป กล่าวคือ ส่วน A ซึ่งมีพื้นที่ประมาณ 30 ตารางเมตร ประกอบไปด้วยพื้นที่ใช้งานนอกประสงค์มีพื้นที่ 14 ตารางเมตร ซึ่งจะมีส่วนที่ผู้พิการใช้รับแขก หรือเป็นส่วนนอนหรือพักผ่อนของบ้าน นอกจากนี้ ยังมีห้องนอนขนาดกว้าง 2.80 เมตร ลึก 4.00 เมตร คิดเป็นพื้นที่ 11.20 ตารางเมตร จำนวน 1 ห้อง และทางเดินกว้าง 1.20 เมตร ซึ่งแคบเกินไปหากจะกลับเก้าอี้ล้อเลื่อน เนื่องจากบริเวณด้านหน้าห้องน้ำถึงกำแพงมีระยะเพียง 1.20 เมตร ในขณะที่ระยะมาตรฐานควรเป็น 1.35 เมตร ส่วน B มีพื้นที่ประมาณ 20 ตารางเมตร ประกอบไปด้วยบริเวณทำครัวมีพื้นที่ 8.75 ตารางเมตร ห้องน้ำ กว้าง 1.50 เมตร ยาว 2.30 เมตรมีพื้นที่ 3.45 ตารางเมตร และบริเวณซักล้างมีพื้นที่ 6 ตารางเมตร ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการต่อเติมเป็นพื้นที่ครัว ในขณะที่บางหลังจะใช้พื้นที่ด้านหน้าบ้านในการประกอบอาหาร เนื่องจากมีปัญหาเรื่องการระบายควัน

พบว่าลักษณะภายในของบ้านมีความสะดวกสบายในการอยู่อาศัย เนื่องจากผู้พิการสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาในบ้านได้ ยกเว้นเวลาเข้าห้องน้ำ ซึ่งลักษณะโถส้วมยังเป็นแบบนั่งยอง ซึ่งยังไม่ถูกสุขลักษณะในการอยู่อาศัยนัก แต่อย่างไรก็ตามผู้พิการที่ซื้อบ้านอยู่โดยส่วนใหญ่จะเป็นผู้พิการที่มีรายได้ดี หรืออาจเป็นผู้พิการที่ทางบ้านค่อนข้างมีฐานะดีกว่าผู้พิการคนอื่นๆที่เช่าบ้านอยู่ และ นอกจากนั้นจะมีญาติ หรือบุคคลปกติอาศัยรวมอยู่ด้วย ซึ่งจะสามารถดูแลผู้พิการได้เป็นอย่างดี

ภาพที่ 70 แสดงผังห้องพักผู้พิการตำแหน่งที่ 7

7.4 วัสดุอุปกรณ์ประกอบอาคาร ได้แก่

ประตู : ประกอบด้วย ประตูรั้วหน้าบ้าน และประตูในบ้าน กล่าวคือประตูรั้วหน้าบ้านจะมีลักษณะ เป็นประตูเลื่อนเหล็กเลื่อนทางเดียวกว้างประมาณ 2.00 เมตร ซึ่งไม่มีความสะดวกในการใช้งานมีลักษณะเหมือนกัน คือ เป็นประตูไม้อัดยาง ขนาดกว้าง 0.80 เมตร สูง 2.00 เมตร ขนาดแคบเกินไปในการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนผ่าน ความกว้างมาตรฐานไม่ควรต่ำกว่า 90 เซนติเมตร เป็นอย่างน้อย (นวนน้อยบุญวงษ์, 2545) อุปกรณ์เปิดเปิดเป็นแบบลูกบิดทั้งหมด ซึ่งควรเปลี่ยนเป็นแบบก้านโยกเพื่อการใช้งานที่สะดวกกว่า เนื่องจากผู้พิการมืออีกสามารถใช้งานได้

หน้าต่าง ช่องแสง : ในตำแหน่งนี้มีช่องบานเกล็ดด้านหน้าห้องละ 2 บาน ส่วนด้านหลังบ้านไม่มี การระบายอากาศ ส่วนห้องน้ำมีกลาสบล็อก ไม่มีช่องระบายอากาศ ทำให้บ้านที่ไม่ได้ทำการต่อเติมครัว ต้องติดพัดลมระบายอากาศ และพยายามแก้ปัญหาการระบายควัน โดยการก่อผนังด้านบนกันระหว่างครัวกับหน้าบ้าน เพื่อกันควันพุ่งมาจากหลังบ้าน จึงทำให้อากาศภายในบ้านไม่หมุนเวียน โดยเฉพาะในห้องน้ำซึ่งจะมีความอับชื้น

วัสดุผิวพื้น : ภายนอกเป็นพื้นคอนกรีตขัดหยาบ บริเวณบันไดทางขึ้น และทางเข้าปุกระเบียง ซึ่งผู้พิการอาจลื่นล้มได้ง่าย ส่วนภายใน ทั้งห้องน้ำ ห้องนอน และบริเวณพื้นที่เอเนกประสงค์ เป็นพื้นปุกระเบียงทั้งหมด ซึ่งผู้พิการอาจลื่นล้มได้ง่าย บริเวณชก้างเป็นพื้นคอนกรีตขัดหยาบ ซึ่งช่วยในเรื่องการลื่นล้มได้ดีกว่า แต่อาจจะไม่มีความนุ่มนวลในการเดิน

สุขภัณฑ์ โถส้วม : โถส้วมเป็นแบบนั่งยอง ซึ่งไม่มีความสะดวกและผิดสุขลักษณะ เพราะห้องอาบน้ำที่มีโถส้วมในตัวตามมาตรฐานควรมีระยะความกว้างยาวของห้องน้ำเท่ากับ 200 ซม.×200 ซม. และมีที่นั่งอาบน้ำในขณะที่ห้องน้ำในตำแหน่งนี้มีขนาดเท่ากับ 150 ซม. ×230 ซม.

ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พักอาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 7

เนื่องจากตำแหน่งนี้ เป็นตำแหน่งที่ผู้พักการมีสถานภาพเป็นเจ้าของห้อง เนื่องจากซื้อที่อยู่อาศัย ซึ่งเดิมเจ้าของไม่ได้เจาะจงที่จะขายให้กับผู้พักการ แต่มีผู้พักการ 5 ครอบครัวซื้อไว้ทั้งหมด ในราคาหลังละ 450,000 บาท และผู้พักการต้องจ่ายค่าผ่อนบ้านเช่าบ้านในอัตรา 3,500 บาทต่อเดือน ทุกหน่วยพักอาศัย ผู้พักการเกือบทั้งหมดจะประกอบอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาลมีการใช้จ่ายนพาหนะในการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพเป็นรถมอเตอร์ไซด์ทั้งหมด ผู้พักการส่วนใหญ่ในตำแหน่งนี้จะมีฐานะทางการเงินที่ดีกว่าผู้พักการอื่น เนื่องจากมีผู้ช่วยเหลือทางการเงิน เช่น บิดา มารดา หรือ ญาติ หรือประกอบอาชีพขายสลากมานานจนมีฐานะที่ดีกว่าผู้พักการอื่น ซึ่งทั้งหมดจะมีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 10,000 บาทขึ้นไป ซึ่งผู้วิจัย คาดว่ามีรายจ่ายค่าผ่อนบ้าน คิดเป็น 20% ถึง 25% ของรายได้ เนื่องจากผู้พักการให้ข้อมูลไม่ชัดเจนเกี่ยวกับรายได้

ลักษณะทางสังคมของผู้พักการที่อาศัยอยู่ในตำแหน่งที่ 7

กลุ่มผู้พักการในตำแหน่งนี้ มีลักษณะการอยู่อาศัยเป็นครอบครัว มีบุตร หลาน ผู้พักการ และมีบุคคลพักอาศัยอยู่ด้วย มีเพียง 1 หลังที่มีคู่สามี ภรรยา เพียงสองคน ซึ่งผู้พักการที่อาศัยในตำแหน่งนี้ทั้งหมดได้อาศัยในชุมชนนี้มานาน มากกว่า 7 ปี ซึ่งผู้พักการจะรู้จักกันหมดทุกครอบครัว

ลักษณะ และพฤติกรรมการใช้พื้นที่แบบซื้อ

ผู้พักการส่วนใหญ่อยู่อาศัยร่วมกับญาติ หรือบุตร ญาติ จากการศึกษาพบว่า สิ่งที่ผู้พักการคาดหวังไว้ คือ การที่จะใช้แก้อื้อลื้อเลียนภายในบ้าน แต่จากสภาพพื้นที่สามารถวิเคราะห์ได้ว่าการใช้แก้อื้อลื้อเลียนภายในบ้านในตำแหน่งนี้ ก็ไม่มีความสะดวกต่อผู้พักการมากนัก ดังนั้นผู้พักการส่วนใหญ่จึงยังคงใช้วิธีคลานไปกับพื้น ซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ และยังอาจเกิดอันตรายจากการเคลื่อนไหวร่างกายในการใช้อุปกรณ์ ต่างๆภายในบ้าน และยังสามารถส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้พักการในการใช้ชีวิต อาจทำให้ผู้พักการหงุดหงิดง่าย

จากการศึกษามีการแบ่งสัดส่วนการใช้พื้นที่ออกเป็นส่วนๆ 5 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 พื้นที่บริเวณหน้าบ้าน ซึ่งส่วนใหญ่ผู้พิการจะใช้สำหรับจอดรถอโตริไซค์ และเก้าอี้ล้อเลื่อน วางกระถางต้นไม้ และเก็บของ ในขณะที่บางบ้านใช้พื้นที่ทางเดินด้านหน้าห้อง เป็นพื้นที่ทำครัว ซึ่งพบ 2 หลัง จากทั้งหมด 5 หลัง

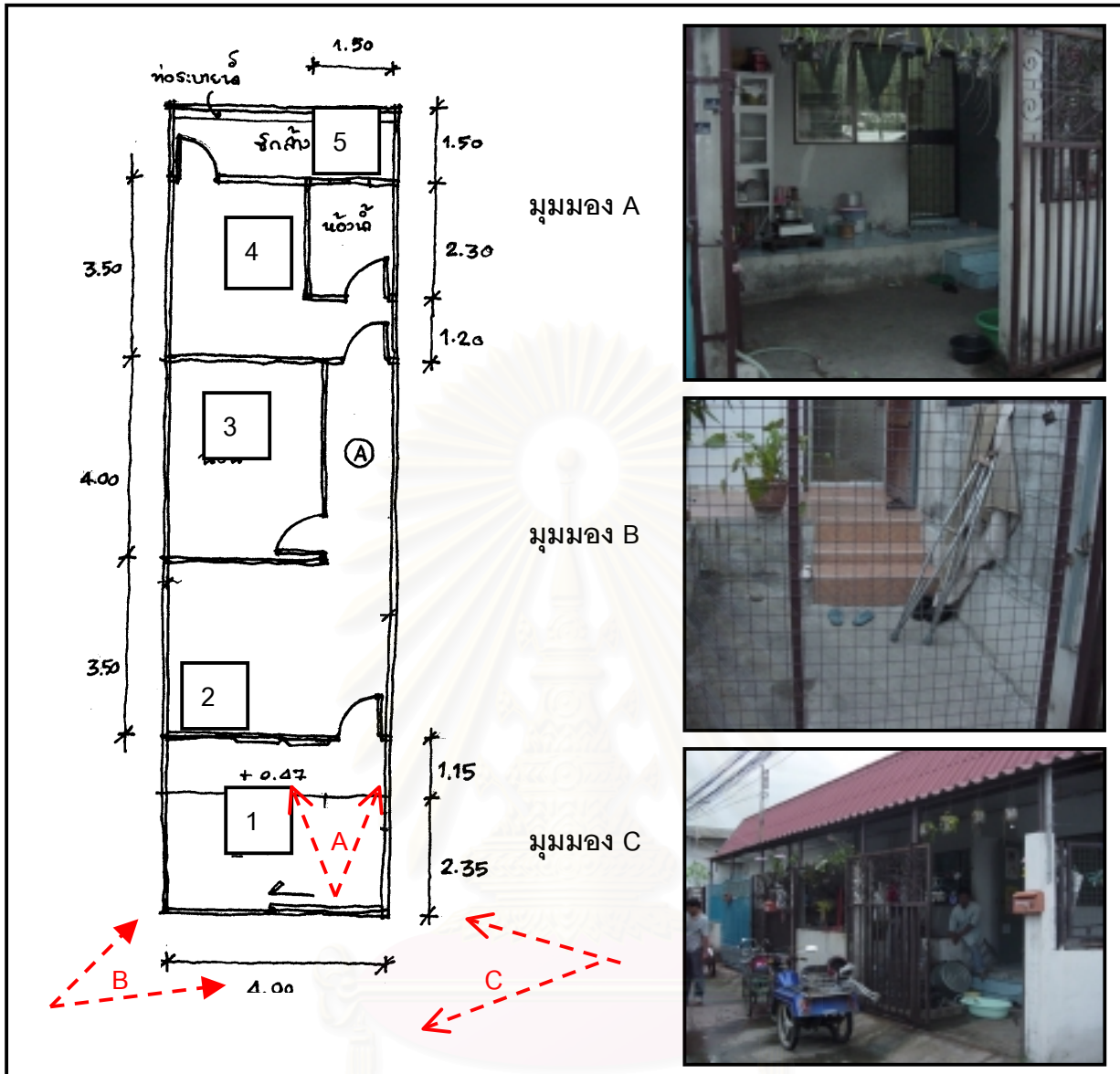
ส่วนที่ 2 พื้นที่ด้านในบ้าน ซึ่งทุกบ้านจะใช้เป็นพื้นที่รับแขก พักผ่อนดูโทรทัศน์ และทานอาหาร และยังใช้เป็นที่นอน (บางหลังที่มีญาติอาศัยอยู่ด้วย) ซึ่งพื้นที่ในส่วนนี้จะมีการใช้งานมากที่สุดในวัน

ส่วนที่ 3 พื้นที่ใช้สำหรับนอน ซึ่งเป็นห้องนอนของผู้พิการ หรือญาติ จากการศึกษาพบว่ามีการใช้ที่นอนแบบพับกับพื้น และมีระดับต่ำ ซึ่งไม่มีความเหมาะสม เนื่องจากในตำแหน่งนี้ผู้พิการสามารถใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนภายในบ้านได้ (ไม่ต้องเลื่อนเก้าอี้ผ่านระยะวิกฤติ) ซึ่งสามารถเลื่อนเก้าอี้เข้าห้องนอนได้ และสามารถย้ายตัวลงสู่เตียง ดังนั้นเตียงจึงควรมีความสูง 48 ซม. ซึ่งสูงกว่าปกติเล็กน้อยเพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายตัวขึ้น และลง จากเก้าอี้ล้อเลื่อน และควรมีกระดานหัวเตียงที่สามารถให้ผู้พิการยึดจับได้ (นวนล้อย นูญวงษ์, นัททิน เนียมทรัพย์, 2545)

ส่วนที่ 4 พื้นที่บริเวณหลังบ้าน ซึ่งจะใช้เป็นบริเวณทำครัวและห้องน้ำ เป็นส่วนใหญ่ ในกรณีที่มีการต่อเติมกำแพงระเบียงด้านหลัง พื้นที่บริเวณนี้จะใช้เป็นพื้นที่ทานอาหาร และห้องน้ำ ซึ่งลักษณะของการทำครัวพบว่ามีการทำที่พื้นบ้านโดยใช้กระดานรอง ซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะนัก และไม่มีการใช้โต๊ะในการประกอบอาหารเนื่องจากผู้พิการไม่ได้ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนในบ้าน

ส่วนที่ 5 พื้นที่บริเวณระเบียงหลังบ้าน โดยปกติ ผู้พิการจะใช้ในการตากผ้าและซักล้าง ผู้พิการจะนำผ้า มาตากบริเวณหน้าบ้าน ในลักษณะเดียวกับผู้พิการที่ใช้บริเวณหน้าบ้านเป็นครัว จะใช้พื้นที่หลังบ้านในการตากผ้า ซึ่งมักจะไม่มีมีการต่อเติมบริเวณระเบียงด้านหลังยกเว้นในกรณีที่มีการต่อเติมเป็นกำแพง และหลังคาคลุม จะใช้บริเวณนี้เป็นพื้นที่ครัว

จากการศึกษาพบว่าบ้านที่มีการต่อเติม (โดยเฉพาะหลังบ้าน) จะเป็นบ้านที่มีทั้งผู้พิการ และบุคคลปกติอยู่รวมกันเท่านั้น เนื่องจากสามารถใช้พื้นที่ได้เต็มที่ ซึ่งส่วนใหญ่จะถูกใช้งานโดยบุคคลปกติที่อยู่ภายในบ้าน ในขณะที่ผู้พิการเองไม่สามารถเคลื่อนที่ โดยวิธีการคลานในระยะทางไกลๆ ไปกลับ ภายในบ้านได้บ่อยครั้งนักในแต่ละวัน เนื่องจากลักษณะความพิการ และสุขภาพของผู้พิการที่ไม่เอื้ออำนวย และ ผู้พิการเองไม่ได้ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนภายในบ้าน

ภาพที่ 71 แสดงลักษณะและพฤติกรรมการใช้พื้นที่แบบซั้ว

4.3.1.3 สรุปลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยที่มีผลต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ

การศึกษาการอยู่อาศัย และองค์ประกอบพื้นฐานของอาคาร ได้แก่ ตำแหน่งที่ตั้งของที่อยู่อาศัยภายในชุมชน ช่องทางสัญจร และรายละเอียดของอาคาร เช่น ผังอาคาร และวัสดุอุปกรณ์อาคาร พบว่ามีรายละเอียดของปัญหา ที่ผู้วิจัยได้ศึกษา ในบทที่ 4 และวิเคราะห์ ประเด็นปัญหา ในบทที่ 5 แล้วนั้น มีเนื้อหา ตลอดจนข้อเสนอแนะ โดยสรุป ดังนี้

ตำแหน่งที่อยู่ อาศัย ผู้พิการ ต่อปัญหาองค์ ประกอบ พื้นฐานอาคาร	ลักษณะขององค์ประกอบพื้นฐานอาคารที่เป็นอุปสรรค ต่อการอยู่อาศัย ของผู้พิการในชุมชนทั้ง 7 ตำแหน่ง					
	ไม่สามารถ ใช้เก้าอี้ล้อ เลื่อนใน บ้านได้	ปัญหาช่อง ทางสัญจร ทางเข้าและ ประตู	ความเสื่อม โทรมของ อาคาร	ปัญหาการ ระบายน้ำ และท่อ ระบายน้ำ	ปัญหาแสง สว่างภายใน อาคาร	ปัญหา ความอับชื้น การระบาย อากาศ
ตำแหน่งที่ 1	●		●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 2		●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 3	●	●			●	●
ตำแหน่งที่ 4	●	●		●	●	●
ตำแหน่งที่ 5	●	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 6	●	●			●	
ตำแหน่งที่ 7		●				

ตารางที่ 4 แสดงองค์ประกอบพื้นฐานอาคารที่เป็นอุปสรรคต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

นอกจากองค์ประกอบพื้นฐานอาคาร ที่เป็นอุปสรรคต่อการใช้งานอาคาร และไม่เหมาะสมในการอยู่อาศัยของผู้พิการแล้ว ยังพบว่าการใช้งานพื้นที่ในที่อยู่อาศัยของผู้พิการยังเป็นอุปสรรค และไม่มี ความเหมาะสม ต่อการดำเนินชีวิต เช่นกัน ซึ่งมีเนื้อหาโดยสรุปดังนี้

1. การใช้พื้นที่ห้องน้ำ

ตำแหน่งที่อยู่อาศัย ผู้พิการ ต่อปัญหาพื้นที่ใช้งานพื้นฐานอาคารของผู้พิการ	ห้องน้ำภายในที่พักอาศัย					
	ขนาดของห้องน้ำเล็กเกินไป	ชนิดของโถส้วมไม่ถูกสุขลักษณะ	ไม่มีราวจับในห้องน้ำ	ต่างระดับกับพื้นห้องมาก หรือมีธรณีประตู	ปัญหาการใช้อุปกรณ์ประกอบในห้องน้ำ	วัสดุผิวพื้นเรียบ และลื่นเมื่อเปียกน้ำ
ตำแหน่งที่ 1	●	●	●		●	●
ตำแหน่งที่ 2	●	●	●		●	●
ตำแหน่งที่ 3	●	●	●		●	●
ตำแหน่งที่ 4	●	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 5	●	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 6	●	●	●		●	●
ตำแหน่งที่ 7	●	●	●			●

ตารางที่ 5 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการต่อ ปัญหาการใช้พื้นที่ห้องน้ำ

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ที่อยู่อาศัยทุกๆตำแหน่งมีปัญหาเรื่องการใช้งานภายในห้องน้ำที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะชนิดของโถส้วม ซึ่งเป็นแบบนั่งยอง (ควรจะเป็นแบบเขวน) และการที่ไม่สามารถสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้งานได้ นอกจากนี้ ลักษณะของความคับแคบของห้องน้ำ ความต่างระดับของพื้นห้องกับห้องน้ำ ธรณีประตู ความกว้างของประตู และห้องน้ำไม่มีการแบ่งส่วนเปียกส่วนแห้ง ซึ่งทั้งหมดที่ได้กล่าวมา ก็ยังคงเป็นปัญหาในการใช้งาน แม้ผู้พิการจะสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ในบ้านได้ก็ตาม

2. การใช้พื้นที่เพื่อการนอน

ตำแหน่งที่อยู่อาศัย ผู้พิการ ต่อปัญหาพื้นที่ใช้งานพื้นฐาน อาคารของผู้พิการ	ส่วนพื้นที่ใช้เพื่อการนอน				
	ไม่สามารถใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน	ลักษณะเตียงนอนไม่เหมาะสม	ปัญหาการใช้งาน ตู้ / โต๊ะ	ไม่มีระบบสื่อสาร สัญญาณ	วัสดุผิวพื้นง่ายต่อการลื่นล้มเพราะ
ตำแหน่งที่ 1	●	●	(ไม่ใช้)	●	●
ตำแหน่งที่ 2			●	●	●
ตำแหน่งที่ 3	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 4	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 5	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 6	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 7		●	●	●	●

ตารางที่ 6 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการต่อ ปัญหาการใช้พื้นที่ห้องนอน

จากตารางข้างต้นจะเห็นได้ว่า ที่อยู่อาศัยทุกตำแหน่งมีปัญหาเรื่องการใช้งานภายในห้องนอนที่ไม่เหมาะสม โดยเฉพาะลักษณะของเตียงนอน วัสดุผิวพื้นที่ลื่น และการใช้งานตู้เสื้อผ้า โต๊ะ ทั้งนี้เนื่องจากมีปัญหาเรื่องระดับความสูง ระยะเอื้อม ซึ่งทำให้ผู้พิการมีพฤติกรรมในการจัดวางสิ่งของต่างๆ ไว้ที่พื้น หรือโดยเฉพาะใน ตำแหน่งที่ผู้พิการอยู่อาศัย โดยไม่เสียค่าเช่า นั้น มีการวางของอย่างระเกะระกะ ที่พื้น ทำให้พื้นที่ใช้งานภายในห้อง ซึ่งเป็นการใช้พื้นที่แบบอเนกประสงค์อยู่แล้ว มีพื้นที่ว่างในการใช้งานน้อยลง นอกจากนี้ ความต่างระดับของพื้นห้องกับพื้นหน้าห้อง ธรณีประตู ความกว้างของประตู เป็นเหตุให้ไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้งานได้ ตลอดจน ทุกหน่วยพักอาศัยของผู้พิการไม่มีการติดระบบสื่อสารสัญญาณ ที่สามารถแสดงผลได้ ทั้งแสง และเสียงร่วมกัน สำหรับคนพิการทุกประเภท เพื่อป้องกันอันตรายในกรณีฉุกเฉิน

3. การใช้พื้นที่ส่วนทำครัว

ตำแหน่งที่อยู่อาศัย ผู้พิการ ต่อปัญหาพื้นที่ใช้งานพื้นฐาน อาคารของผู้พิการ	พื้นที่ส่วนทำครัว				
	การประกอบอาหารบนพื้นซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ	การล้าง-ล้าง ถ้วยชามบนพื้น ซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ	ปัญหาการใช้งาน ตู้เก็บอาหาร	ความเสี่ยงจากการเอื้อมยกอาหารลงจากเตาแก๊ส	วัสดุผิวพื้นง่ายต่อการลื่นล้ม
ตำแหน่งที่ 1	(ชื้อทาน)	●	(ไม่ใช่)		●
ตำแหน่งที่ 2	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 3	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 4	●	●		●	●
ตำแหน่งที่ 5	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 6	●	●	●	●	●
ตำแหน่งที่ 7					●

ตารางที่ 7 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการต่อ ปัญหาการใช้งานพื้นที่ส่วนทำครัว

จะเห็นว่าพื้นที่บริเวณที่ใช้ทำครัว ในแต่ละตำแหน่ง มีปัญหาที่คล้ายคลึงกัน คือ ความไม่ถูกสุขลักษณะ ในการประกอบอาหาร ตลอดจนการล้าง-ล้าง ถ้วยชาม ซึ่งเป็นการประกอบอาหารบนพื้น และวางสิ่งของต่างอยู่ในระดับต่ำ และไม่มีฝาปิด มิดชิด เนื่องจากผู้พิการมีระยะเอื้อมที่จำกัดในการทำกิจกรรมต่างๆ โดยเฉพาะในแนวสูง ดังนั้น การใช้งานตู้เก็บอาหารตลอดจนอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้การเอื้อม เพื่อหยิบ หรือจับจึงไม่มีความสะดวก อีกทั้งในบางกรณีอาจเกิดอันตรายได้ เช่น การเอื้อมยก อาหารที่อุ่นร้อน ลงจากเตาแก๊ส นอกจากนี้บริเวณที่เป็นพื้นที่ครัวที่ในการประกอบอาหาร มีพื้นผิวที่ลื่นเมื่อเปียกน้ำ ผู้พิการอาจพลัดล้มได้รับอันตราย

พฤติกรรมการใช้พื้นที่ภายในที่พักอาศัย สถานภาพในการอยู่อาศัย ลักษณะของความเป็นครอบครัว และลักษณะองค์ประกอบพื้นฐานอาคาร ได้แก่ จำนวนพื้นที่ ช่องเปิด การระบายอากาศ เป็นต้น เป็นผลทำให้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกันในการใช้พื้นที่ สามารถกล่าวได้โดยสรุป ดังต่อไปนี้

สถานภาพการอยู่อาศัย ต่อลักษณะสมาชิกในครอบครัว	สามี- ภรรยา (บุตร)	กลุ่มเพื่อน	ญาติ (อยู่ด้วยถาวร)	อยู่คนเดียว
อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า	-	A	-	-
อยู่โดยเสียค่าเช่า	B	C	D	E
ซื้ออยู่	F	-	G	-

ตารางที่ 8 แสดงตำแหน่งที่อยู่อาศัยผู้พิการต่อปัญหาการใช้พื้นที่ห้องนอน

จากตารางข้างต้นเป็น สถานภาพการอยู่อาศัยต่อลักษณะสมาชิกในครัวเรือน ที่พบในชุมชน บางตลาดพัฒนา1 มีความหมายดังนี้

A หมายถึง ลักษณะการใช้พื้นที่ของผู้พิการ ที่อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า (ที่อยู่อาศัยผู้พิการ ตำแหน่งที่1) ซึ่งมีการอยู่ร่วมกัน ในลักษณะกลุ่มเพื่อน ไม่มีภรรยา การใช้พื้นที่ภายในเป็นแบบ อเนกประสงค์ ทั้งรับแขก นอน และทานอาหาร ไม่มีการใช้เฟอร์นิเจอร์ มีการวางของใช้บริเวณพื้น ไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่มีพื้นที่ทำครัวเนื่องจากไม่มีการประกอบอาหาร มีเพียงแต่บริเวณบริเวณใช้หุงข้าว การใช้พื้นที่เป็นแบบชั่วคราวไม่มีการจัดวางเครื่องใช้ใดๆที่เป็นการถาวร ไม่มีเครื่องใช้ไฟฟ้า เช่น ทีวี หรือตู้เย็นนอกจากไฟส่องสว่าง

B หมายถึง การอยู่อาศัยแบบเช่า โดยมีสมาชิกในครัวเรือนเป็น สามี ภรรยา หรือ อาจมีบุตร มักมีการประกอบอาหารภายในบ้านโดยผู้เป็นภรรยา มีการจัดวางข้าวของเครื่องใช้ที่เป็นระเบียบมีสัดส่วนในการใช้พื้นที่ชัดเจน คือ บริเวณที่เป็นพื้นที่อเนกประสงค์ จะใช้ 4 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ นอน ทานอาหาร และพักผ่อน รับแขก โดยพื้นที่ ที่มีการใช้ซ้อนทับกัน คือบริเวณกินอาหาร รับแขก และพักผ่อน ส่วนพื้นที่ครัว อาจอยู่หน้าบ้าน ในบ้าน หรือ หลังบ้าน ขึ้นอยู่กับ การระบายอากาศในแต่ละตำแหน่ง โดยมีปัจจัยควบคุม คือ จำนวน ตำแหน่งของช่องเปิด และ ระบาย ซึ่งพบว่าผู้พิการมักไม่นิยมการประกอบอาหารภายในบ้าน สืบเนื่องจาก ถ้ำหน่วยพักอาศัย ใด มีระเบียง ไม่ว่าจะ เป็นหน้าบ้าน หรือ หลังบ้าน (มีหลังคาปกคลุม) บริเวณนั้น หรือใกล้เคียงจะ ถูกใช้เป็นพื้นที่สำหรับการประกอบอาหาร

C หมายถึง มีลักษณะเช่นเดียวกับ B แต่มีความแตกต่าง เรื่องพื้นที่ประกอบอาหาร ซึ่งหน่วยพักอาศัยส่วนใหญ่ อาจไม่มี เนื่องจากเป็นการอยู่ร่วมกัน ระหว่างกลุ่มผู้พิการที่มีเฉพาะผู้ ชาย และยังไม่มีการครบครันจึงไม่มีการประกอบอาหาร และการใช้พื้นที่ ที่มีลักษณะที่ต้องแบ่งปัน ความเป็นส่วนตัว ซึ่งกันและกัน

D หมายถึง มีลักษณะเดียวกับ B แต่มีการใช้พื้นที่ และการจัดวางข้าวของเครื่องใช้ ที่ซับซ้อนกว่า และต้องแบ่งปันพื้นที่ความเป็นส่วนตัว เนื่องจากมีบุคคลปกติอาศัยรวมอยู่ด้วย ดังนั้นลักษณะภายในจึงไม่สามารถหาข้อสังเกตได้ว่า ในหน่วยพักอาศัยมีผู้พิการอาศัยรวมอยู่ด้วย

E หมายถึง มีลักษณะเดียวกับ C แต่แตกต่างกันในเรื่องความเป็นส่วนตัวในการ ใช้พื้นที่ ซึ่งการอยู่อาศัยลักษณะนี้เป็นกรณีที่พบ เมื่อมีการจากไปด้วยสาเหตุต่างๆของสมาชิก

F หมายถึง ลักษณะเดียวกับ B แต่ลักษณะของพื้นที่ มีความชัดเจนในการใช้งาน มากกว่า คือ มีห้องนอนที่เป็นสัดส่วน และมีลักษณะของตำแหน่งครัว 2 บริเวณ ที่พบ คือ บริเวณ หน้าบ้านตรงพื้นที่ทางเท้า และในบ้านบริเวณด้านหลัง แต่ก็มักจะพบว่า มีปัญหาเรื่องการระบาย อากาศ ทำให้บางหน่วยพักอาศัย มีการย้ายครัวไปไว้ด้านหน้าบ้าน

G หมายถึง เช่นเดียวกับ D แต่มีความเป็นส่วนตัวในการใช้พื้นที่มากกว่า

จากการศึกษา ในประเด็นความพยายามที่ผู้พิการ ปรับปรุงและแก้ไข สภาพแวดล้อมให้ สะดวก และ เหมาะสม พบว่าสถานภาพในที่อยู่อาศัย โดยเฉพาะ ส่วนที่อยู่โดยไม่เสียค่าเช่า และ

เช่าอยู่ เป็นเหตุให้ผู้พิการไม่มีสิทธิ์ในที่อยู่อาศัยถาวร จึงไม่มีความคิดในการปรับปรุงอุปกรณ์ในการช่วยอำนวยความสะดวกในการอยู่อาศัย ในขณะที่ผู้พิการ ที่ซื้อที่อยู่อาศัยเอง ประสบปัญหาในเรื่องความรู้ ในการติดตั้งอุปกรณ์ต่างๆ ประกอบกับอยู่อาศัยในลักษณะเดิมๆ จนชิน แต่ผู้พิการเองก็มีความสนใจในการติดตั้งอุปกรณ์ในการช่วยเหลือ เช่น ราวจับในห้องน้ำ โถส้วมแบบแขนที่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไปใช้ได้ การทำราวจับบริเวณทางเดิน หรือบันไดหน้าบ้านเพิ่มเติม เป็นต้น แต่ผู้วิจัยพบว่า ผู้พิการมีความกระตือรือร้น ในการดัดแปลงอุปกรณ์ ช่วยเหลือในการประกอบอาชีพ มากกว่า เช่น การดัดแปลงรถมอเตอร์ไซค์ เป็น 3 ล้อ หรือ ดัดตั้งดัดแปลงคันโยกเกียร์ให้ผู้พิการสามารถเปลี่ยนเกียร์ได้ขณะขี่รถ หรือติดตั้งอุปกรณ์เพิ่มเติมที่จักรเย็บผ้า เพื่อให้สามารถใช้เท่าในการเหยียบจักรได้เต็มกำลัง เป็นต้น

4.3.2 สรุปภาพรวมลักษณะทางเศรษฐกิจของกลุ่มผู้พิการในชุมชน

การศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจของกลุ่มผู้พิการ จะทำการศึกษาในรายละเอียดที่มีความเกี่ยวข้องกับ ลักษณะอาชีพ และลักษณะรายได้ ซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

4.3.2.1 ลักษณะอาชีพ จากการเก็บข้อมูล กลุ่มประชากรที่ทำการศึกษา พบว่า กว่าร้อยละ 95 ของกลุ่มผู้พิการทั้งหมด ประกอบธุรกิจส่วนตัว คือ มีอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล และ อีกร้อยละ 3 เป็นพนักงาน หรือลูกจ้างประจำ ซึ่งมี 2 ลักษณะ คือ เป็นพนักงานในบริษัท และรับจ้างขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ให้กับนายจ้าง และอีกร้อยละ 2 รับจ้างเย็บผ้าให้กับ โรงงานปีคนพิการสากล ซึ่งเมื่อศึกษาในภาพรวมทั้งหมดพบว่า อาชีพที่เป็นอาชีพหลักของผู้พิการในชุมชน คือ อาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล และมีอาชีพรับจ้างเป็นรายได้เสริมของครอบครัว

การประกอบอาชีพของผู้พิการ มีทั้งในรูปแบบเป็นธุรกิจส่วนตัว ซึ่งผู้พิการจะต้องรับสลากกินแบ่งจากผู้ได้ โฉวตา จากภาครัฐในการจัดสรรให้กับผู้ขายรายย่อย ซึ่งลักษณะการแบ่ง โฉวตา จะขึ้นอยู่กับผู้มีอำนาจในการจัดการที่ภาครัฐแต่งตั้งขึ้น ซึ่งการจัดแบ่ง โฉวตาสลากกินแบ่งฯ ที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน ไม่เป็นที่พอใจกับผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้ เนื่องจากกว่า ร้อยละ 98 ให้ความเห็นว่าได้รับ โฉวตาในการจัดสรรส่วนแบ่งในการขาย น้อยเกินไป และผู้พิการทั้งหมด ไม่เห็นด้วยกับการที่ภาครัฐจะออกสลากกินแบ่งรัฐบาล แบบออนไลน์ ซึ่งจะเป็นผลให้ตนมีรายได้น้อยลงจนไม่สามารถยึดอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล เป็นอาชีพหลักของครอบครัวได้ ส่วนผู้พิการที่รับจ้างขาย นายจ้างจะเป็นผู้จัดหา สลากกินแบ่งฯ มาให้ผู้พิการ (สัมภาษณ์ : ผู้พิการในชุมชน)

สถานที่ขายสลากกินแบ่งฯ จะเป็นแหล่งชุมชน ตลาด ห้างสรรพสินค้า สถานที่ราชการ ซึ่งผู้พิการจะต้องเดินทาง โดยใช้รถโยก ซึ่งเป็นลักษณะรถจักรยาน 3 ล้อ โดยมีที่โยกอยู่ทางด้านหน้า เบาะนั่ง และ ใช้รถจักรยานยนต์ดัดแปลง 3 ล้อเพื่อการเดินทาง ซึ่งแหล่งที่ผู้พิการเดินทางไปขาย ได้แก่ ห้างสรรพสินค้าจัสโก้ ปากเกร็ด โรงภาพยนตร์ เมเจอร์ฮอลล์วีดีโอ ห้างสรรพสินค้า จัสโก้ รัตนาธิเบศร์ ศูนย์ราชการเทศบาลนคร ปากเกร็ด เป็นต้น โดยช่วงเวลาในการขายจะแบ่งเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงกลางวัน คือ ระหว่างเวลา 10.30 น. ถึง 13.30 น. และช่วงเย็น คือ ระหว่างเวลา 16.30 น. ถึง 22.30 น. ซึ่งการประกาศผลรางวัลสลากกินแบ่งฯ จะออกทุกๆ วันที่ 1 และ วันที่ 16 ของทุกเดือน ดังนั้นการขายใน 1 เดือน จะแบ่งเป็น 2 ช่วง คือ ช่วงก่อนวันที่ 1 ของเดือนถัดไป และ ช่วงก่อนวันที่ 16 ของเดือนนั้นๆ โดยเฉพาะ 4 วันสุดท้ายก่อนประกาศผลรางวัล จะขายทั้ง 2 ช่วง

ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน ส่วนใหญ่จะได้รับการฝึกอาชีพตามความสนใจและความถนัด และเคยเข้าทำงานในแหล่งงานที่ภาครัฐสนับสนุนให้ แต่ในปัจจุบันกว่า 95% เปลี่ยนอาชีพมาขายสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยทั้งหมดให้เหตุผลในการเปลี่ยนอาชีพ คือ ไม่พอใจในรายได้ ทำให้การประกอบอาชีพของผู้พิการในชุมชน มีลักษณะคล้ายกัน คือ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล และหารายได้เสริมจากการ รับจ้าง เช่น รับจ้างเย็บผ้า โดยรับผ้ามาจาก โรงงานปีคนพิการสากล นอกจากนี้ ผู้พิการที่มีความชอบและความสามารถเฉพาะตัว มีการพัฒนาตนเองให้เป็นนักกีฬาด้วย ซึ่งเงินที่ได้จากการแข่งขันก็จะเป็นรายได้เสริมของครอบครัว นอกจากนี้ ข้อมูลจากการศึกษาผู้พิการพบว่า ร้อยละ 53 ของกลุ่มประชากร มีความพึงพอใจกับการประกอบอาชีพในปัจจุบัน คือ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาล และอีกร้อยละ 47 ไม่พึงพอใจ (เนื่องจากผู้วิจัยได้ใช้คำถามปลายปิด) โดยให้เหตุผลว่า ถ้ามีอาชีพอื่นที่เหมาะสม และมีรายได้มั่นคงก็พร้อมที่จะเปลี่ยนไปทำอาชีพนั้นๆ เนื่องจากการประกอบอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ในปัจจุบันมีความมั่นคงน้อยลง เนื่องจาก ปัญหาการแบ่งโควตาสลากฯ และมีผู้ประกอบการนี้มากยิ่งขึ้นทั้งคนพิการ และคนไม่พิการ ตลอดจนโครงการ สลากกินแบ่งรัฐบาลแบบออนไลน์ ซึ่งอาจถูกนำมาใช้จะทำให้ผู้พิการที่ประกอบอาชีพนี้มีรายได้ลดน้อยลง

จากการศึกษาพบว่าอาชีพที่ผู้พิการในชุมชนทำอยู่นั้น โดยเฉพาะอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาลมีความแตกต่างกันอยู่ในเรื่องของเงินทุน กล่าวคือ ผู้พิการที่พอจะมีรายได้ หรือมีเงินทุนจากแหล่งต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นกู้มา หรือหามาได้ จะสามารถใช้โควตาในส่วนที่ตนได้รับนั้นรับสลากฯ มาขาย ซึ่งผู้พิการที่ไม่มีเงินทุนจะใช้วิธีขายโควตาให้กับนายทุน คือ ใช้เงินของนายทุนในการซื้อสลากแต่ละครั้ง โดยผู้พิการจะได้เป็นเงินก้อนมา แต่ราคาสลากฯ ที่นายทุนจ่ายให้กับผู้พิการแต่ละใบนั้นอาจต่ำกว่าราคากลางที่ผู้พิการได้โควตามา ใบละ 2-3 บาท และ จะเป็นราคาตายตัวที่ผู้พิการตกลงกับนายทุนไว้ตลอดระยะสัญญา ซึ่งนายทุนจะได้กำไรจากส่วนต่างของราคา

สลาก ส่วนการขายนั่นก็แล้วแต่นายทุนจะนำสลากไปปล่อยให้กับใคร ซึ่งอาจเป็นคนกลาง หรือ ผู้พิการก็ได้ (สัมภาษณ์: ผู้พิการในชุมชน) ซึ่งลักษณะนี้เป็นผลดีกับผู้พิการที่ไม่มีเงินทุนแต่ก็จะมี ส่วนเสีย คือ ผู้พิการที่ไม่ได้ใช้วิธีนี้อาจจะเสียผลประโยชน์ในเรื่องของโควตา ที่อาจได้น้อยลง เนื่องจากสลากฯ ส่วนใหญ่ที่รับหน้า ได้ไปโดยผู้พิการนั้นอยู่ที่นายทุนในการจัดสรร เมื่อมีปัญหา เรื่องการจัดสรรโควตา จึงมักมีการประท้วงจากผู้พิการว่าไม่ได้รับความเป็นธรรมในการจัดสรร ขณะที่ภาครัฐก็ได้จัดสรรไปแล้ว โดยที่ไม่ได้ตรวจสอบว่าเงินที่ผู้พิการนำมารับสลากนั้นเป็นเงินที่ได้ จากนายทุน หรือไม่

ในปัจจุบันได้มีความพยายามของภาครัฐที่จะตัดนายทุนออกจากระบบ แต่อย่างไรก็ตาม ผู้พิการที่จะมารับ โควตายังคงต้องใช้เงินสดในการมารับสลากเช่นเดียวกับในอดีต ดังนั้นผู้พิการที่ ไม่มีเงินทุนเพียงพอ จึงจำเป็นที่จะต้องหาเงินจากแหล่งเงินทุนต่างๆมาหมุนเวียน ในการขาย สลากฯ แต่ละครึ่งซึ่งอาจกำไรหรือขาดทุน นอกจากนี้ผู้พิการที่ประกอบอาชีพขายสลากฯ โดยส่วน ใหญ่มีความกังวลเกี่ยวกับการที่ภาครัฐ จะออกสลากกินแบ่งแบบออนไลน์ ซึ่งจะทำให้เขามีรายได้ น้อยลงร้อยละ 30 ถึง 50 ในขณะที่ผู้พิการเองพยายามแสดงออกด้วยการ ประท้วงต่อภาครัฐ ซึ่งเหตุการณ์นี้เป็นสาเหตุหนึ่งที่เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ เด็กพิการ ปากเกร็ด (บ้านนนทภูมิ) ไม่ พอใจ (สัมภาษณ์: เจ้าหน้าที่กรมประชาสงเคราะห์ บ้านนนทภูมิ, ผู้พิการในชุมชน) เนื่องจาก มีผู้พิการรุ่นพี่มาชวนผู้พิการในสถานสงเคราะห์ ในการออกไปร่วมประท้วงในขณะที่ผู้พิการที่ยังอยู่ ในความดูแลของสถานสงเคราะห์

ถ้าภาครัฐมีการออกสลากกินแบ่งฯ แบบออนไลน์จริง ก็จะทำให้ผู้พิการมีรายได้ลดน้อยลง อย่างมาก เนื่องจากจะต้องรับความเสี่ยงมากขึ้นในการรับสลากฯ มาขายแต่ละครั้งว่าจะสามารถ ขายได้หมด หรือไม่ เนื่องจากผู้บริโภคจะมีการเลือกซื้อตัวเลขในใจ ซึ่งเป็น “เลขสวย” ส่วนหนึ่งจะ ต้องไปอยู่ในใบสลากฯ ออนไลน์ ซึ่งหมายถึงผู้พิการมีความเสี่ยงที่จะขายขาดทุนมีมากขึ้น

จากข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพบว่า อาชีพที่ผู้พิการเคยฝึกมานั้นไม่ได้นำมาใช้ ดังนั้นหาก ผู้พิการมีความเสี่ยงอย่างมากต่อการสูญเสียอาชีพขายสลากฯ การไปประกอบอาชีพอื่นก็เป็นเรื่อง ยาก เนื่องจากไม่มีความชำนาญ และความสามารถส่วนบุคคลได้ในระยะยาว ในขณะที่ผู้พิการ โดยส่วนใหญ่จึงแสดงออกด้วยการรวมตัวประท้วงสลากกินแบ่งรัฐบาลแบบออนไลน์

ภาพที่ 72 แสดงอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาลของผู้พิการ

1.3.2.2 ลักษณะรายได้ รายจ่าย เงินออม และหนี้สิน

จากลักษณะอาชีพของผู้พิการ ในหัวข้อข้างต้น สามารถแบ่งลักษณะรายได้ ของผู้พิการออกเป็น สองลักษณะ คือ รายได้หลักของครอบครัว และรายได้เสริมของครอบครัว ส่วนรายจ่ายแบ่งออกเป็น รายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และรายจ่ายอื่นๆ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

รายได้หลัก

รายได้หลักของครอบครัวผู้พิการจากกลุ่มประชากรที่ทำการสำรวจ พบว่า ร้อยละ 95 ของประชากรทั้งหมด มีรายได้จากการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งมีลักษณะของรายได้เป็นแบบครั้งคราว กล่าวคือ มีรายได้ในแต่ละครั้งไม่เท่ากัน (มีกำไรเฉลี่ยใบละ 2-4 บาท) ขึ้นอยู่กับจำนวนผู้ซื้อสลากกินแบ่งรัฐบาล ว่ามากน้อยเพียงใด ในการประกาศผลแต่ละครั้ง (งวด) ซึ่งจะมีการประกาศเดือนละ 2 ครั้ง ช่วงต้นเดือน กับกลางเดือน และยังขึ้นอยู่กับช่วงเวลา จำนวนวันที่ทำงาน และจำนวนโควตาสลากกินแบ่งฯ ที่ได้รับโดยข้อมูลจากการศึกษาพบว่า ผู้พิการที่ประกอบอาชีพนี้จะมีรายได้ ไม่หักค่าใช้จ่ายเฉลี่ย ตั้งแต่ 5,000 บาท จนถึง 10,000 บาทขึ้นไป ลักษณะรายได้ที่รับจึงเป็นเวลา สองช่วงก่อนการประกาศผลสลากกินแบ่งแต่ละครั้ง ซึ่งผู้พิการจะต้องพยายามขายให้หมดก่อนวันประกาศผล เนื่องจากสลากกินแบ่งที่เหลือแต่ละงวด ถือเป็นต้นทุนการขายแต่ละครั้ง

ซึ่งข้อมูลที่ได้จากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่าผู้พิการมีรายได้ที่สามารถเลี้ยงตนเอง และครอบครัวได้เป็นอย่างดี โดยสังเกตจากเครื่องอำนวยความสะดวกภายในบ้าน ซึ่งมีทั้ง โทรทัศน์ ตู้เย็น วิทยุเครื่องเล่นวีดีโอเทป จากการศึกษาที่พบว่า ผู้พิการที่ยังอยู่ในวัยหนุ่มสาว มักจะนิยมซื้อเครื่องอำนวยความสะดวกแบบผ่อนจ่าย โดยการกู้เงินนอกระบบบ้าง หรือผ่อนจ่ายกับเจ้าของบ้าง หรือสินค้าที่ใช้ อาจมีการขายต่อให้แกกันในลักษณะสินค้ามือสอง แบบผ่อนจ่าย ในขณะที่ผู้พิการที่รับจ้างขายสลากฯ จะมีรายได้วันละ 175 บาท ซึ่งจะได้รับเฉพาะวันที่ออกขาย โดยจะได้รับสวัสดิการเป็นที่อยู่อาศัยฟรี จ่ายเฉพาะค่าน้ำ ค่าไฟ ซึ่งทำให้ผู้พิการมีรายได้อยู่ระหว่าง 5,000 หรือไม่เกิน 5,250 บาท ต่อเดือน (ไม่รวมค่าอาหาร) ซึ่งสังเกตได้ว่าผู้พิการส่วนใหญ่มีอาชีพเดียวกันแต่มีรายได้แตกต่างกัน ทั้งนี้เนื่องจากยานพาหนะในการเดินทาง หรือกำลังมีบุตรเล็กซึ่งต้องรีบกลับมาดูแล ไม่มีรายได้เสริม ระยะเวลาในการขาย ตลอดจนเงินทุนหมุนเวียน เป็นต้น

ส่วนผู้พิการอีกร้อยละ 3 มีรายได้หลักจากการเป็นลูกจ้างพนักงาน ซึ่งจากผลการศึกษาพบใน สองลักษณะ ลักษณะแรก เป็นลูกจ้างบริษัททั่วไป ซึ่งลักษณะของรายได้จะเป็นเงินเดือนประจำ พบว่ามีรายได้ค่อนข้างสูงกว่าผู้พิการ 95% แรก ลักษณะที่ 2 เป็นลักษณะลูกจ้างชั่วคราว ซึ่งมีรายได้จากการรับจ้างขายสลากกินแบ่งรัฐบาล โดยมีรายได้เป็นลักษณะรายวันซึ่งจะได้ค่าจ้างจากการขายวันละ 175 บาท โดยนายจ้างจะมีที่พักให้ (ที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1) เสียเฉพาะค่าน้ำ ค่าไฟ โดยอยู่รวมกันห้องละ 2 ถึง 3 คน

ร้อยละ 2 มีรายได้หลักจากการรับจ้างเย็บผ้า ซึ่งจะมีจักรเย็บผ้าเอง และรับผ้ามาจากที่ต่างๆ จากนั้นจะเย็บเอง และแบ่งงานให้เพื่อนผู้พิการที่สนใจ รับช่วงต่อ โดยตนจะมีรายได้จากผลต่างของค่าจ้าง และผ้าส่วนที่ตนเย็บ

ช่วงระดับรายได้ของผู้พิการ ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายต่อเดือน	ร้อยละของรายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ต่อ รายได้ (คิดเฉพาะค่าเช่า และค่าผ่อนบ้าน)
5,000 ถึง 6,000 บาท ต่อเดือน	20% ถึง 24%
6,000 ถึง 7,000 บาท ต่อเดือน	17% ถึง 20%
7,000 ถึง 8,000 บาท ต่อเดือน	15% ถึง 17%
8,000 ถึง 9,000 บาท ต่อเดือน	13% ถึง 15%
มากกว่า 10,000 บาท ขึ้นไป ต่อเดือน	20% ถึง 35%

ตารางที่ 9 แสดงร้อยละของรายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ต่อรายได้ของผู้พิการ

ที่มา : ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้พิการในชุมชนบางตลาดพัฒนา1

จากตารางจะพบว่าสัดส่วนมีการผันแปร แบบต่อเนื่อง เนื่องจากค่าเช่าอยู่ในอัตราที่เท่ากัน คือ 1,200 และ 1,400 บาท (ตำแหน่งที่ 3 อาคาร B) ซึ่งอัตราค่าเช่าห้องนี้ถือเป็นรายจ่ายคงที่ระยะยาว เช่นเดียวกับค่าเดินทาง ตลอดจนค่าผ่อนจ่ายสินค้า เช่น รถมอเตอร์ไซด์ หรือ จักรเย็บผ้า ซึ่งถ้ารายได้ของผู้พิการลดลงจะกระทบกระเทือน ต่อรายจ่ายคงที่ที่ต้องจ่ายทุกเดือน และไม่สามารถประหยัดได้ หรือประหยัดจากเดิมได้น้อยมาก เช่นค่าน้ำมันในการเดินทาง ยกเว้นผู้พิการที่ โยกรถ แต่ก็มีความเสี่ยงในการขายมากขึ้น เนื่องจากผู้พิการต้องแย่งลูกค้ากันมากขึ้นกว่าในปัจจุบัน ตลอดจนทำให้ช่องว่างระหว่างผู้พิการที่ตั้งตัวจากการขายสลากฯ กับกำลังตั้งตัวมีมากขึ้น ในขณะที่สถานการณ์ของทั้งสองฝ่ายแย่งเหมือนกัน

จากข้อมูลเบื้องต้น ดังกล่าว เมื่อนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ถึงระดับรายได้ของผู้พิการเมื่อ ถ้าภาครัฐประกาศให้มีการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล แบบออนไลน์ รายได้ของผู้พิการจะลดลง ร้อยละ 30 ถึง 35 ของรายได้เดิม (สัมภาษณ์ผู้พิการ : ตุลาคม, 2545) ซึ่งถ้านำมาเปรียบเทียบกับ ค่าเช่าบ้านที่เป็นรายจ่ายคงที่ จะได้สัดส่วน รายได้ยังไม่หักค่าใช้จ่ายต่อ อัตราค่าเช่าบ้านของผู้พิการในชุมชน จะทำให้อัตราส่วนดังกล่าวเปลี่ยนไป ซึ่งประกอบกับผู้พิการที่มีรายจ่ายอื่นเกี่ยวกับสิ่งอำนวยความสะดวก ที่ซื้อแบบผ่อนจ่าย ก็จะได้รับผลกระทบมากขึ้น เช่นกัน ซึ่งเมื่อมีการประกาศมาตรการดังกล่าวมาใช้ จะทำให้สัดส่วนรายได้ ต่อค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยเปลี่ยนไป ดังนี้

ช่วงระดับรายได้ของผู้พิการ ยังไม่ได้หักค่าใช้จ่ายต่อเดือน	ร้อยละของรายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ต่อ รายได้ (คิดเฉพาะค่าเช่า และค่าผ่อนบ้าน)
3,500 ถึง 4,000 บาท ต่อเดือน	30% ถึง 34%
4,000 ถึง 4,550 บาท ต่อเดือน	26% ถึง 30%
4,550 ถึง 5,200 บาท ต่อเดือน	23% ถึง 26%
5,200 ถึง 5,850 บาท ต่อเดือน	21% ถึง 23%
10,000 บาท ขึ้นไป ต่อเดือน	29% ถึง 35%

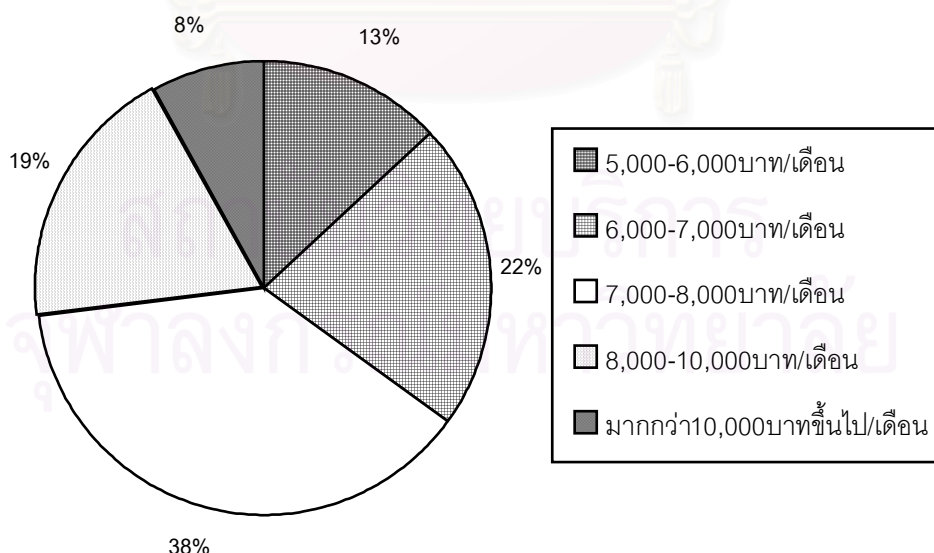
ตารางที่ 10 แสดงสัดส่วนรายได้เมื่อมีการขายสลากฯออนไลน์ ต่อ ค่าเช่าบ้านของผู้พิการ

ที่มา: ข้อมูลการสัมภาษณ์ผู้พิการในชุมชนบางตลาดพัฒนา1

จากตาราง จะพบว่าเมื่อมีการประกาศให้มีการขายสลากฯ ออนไลน์ ผู้พิการในชุมชนที่ประกอบอาชีพขายสลากฯ จะได้รับผลกระทบด้านรายได้ที่ลดลง จะเห็นว่าผู้พิการที่อยู่ในกลุ่มที่มีรายได้น้อยที่สุด จะได้รับผลกระทบ ในขณะที่กลุ่มอื่น ก็ได้รับผลกระทบเช่นกัน เนื่องจากผู้พิการที่มีรายได้อยู่ในระดับที่ดีขึ้นไป จะมีพฤติกรรมการใช้เงิน และมีจำนวนเงินหมุนเวียน อยู่ในระดับที่สูงขึ้นไป เช่นกัน จากภาระต่อเนื่องต่างซึ่งถ้าผู้พิการมีรายได้ลดน้อยลงแล้ว จะเกิดผลกระทบในทุกกลุ่ม โดยเฉพาะในสองกลุ่มแรก จะได้รับผลกระทบสูงสุด ส่วนผู้พิการที่รับจ้างขายมีรายได้เป็นรายวัน จะได้รับผลกระทบในเรื่องค่าจ้างรายวันที่จะได้น้อยลง เป็นผลให้มีเงินออมสำหรับอนาคตน้อยลง เช่นกัน หรืออาจถึงกับไม่มีความมั่นคงในอาชีพ เนื่องจากนายทุนอาจเลิกประกอบอาชีพนี้เป็นผลให้ผู้พิการส่วนนี้อาจถูกเลิกจ้าง และต้องหาอาชีพใหม่ทำ ซึ่งก็มีความเสี่ยงจากปัจจัยต่างๆดังที่ได้กล่าวไปแล้ว

รายได้เสริม

รายได้เสริมของครอบครัวจากผลการสำรวจ ได้มาจากการรับจ้างเย็บผ้าเป็นครั้งคราว เมื่อมีเวลารว่าง ได้ค่าจ้างเย็บชิ้นละ 5-10 บาท โดยรับผ้ามาจาก โรงงานปักคนพิการสากล ซึ่งลักษณะของรายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับจำนวนงาน และเวลาที่มี นอกจากนี้ผู้พิการบางคนยังมีรายได้จากการแข่งขันกีฬา ซึ่งเป็นรายได้ที่ไม่แน่นอน บางคนก็ได้รับเงินช่วยเหลือจากบุพการีหรือพี่น้องบ้างในบางโอกาส จากข้อมูลที่ทำการศึกษาสามารถแสดงสัดส่วน ของระดับรายได้รวม ซึ่งยังไม่หักลบค่าใช้จ่ายต่างๆ ของผู้พิการ ดังนี้

แผนภูมิวงกลมที่ 3 แสดงสัดส่วน ของระดับรายได้รวมยังไม่หักค่าใช้จ่ายของผู้พิการ ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้พิการในชุมชนบางตลาดพัฒนา 1

รายจ่าย

รายจ่ายโดยประมาณคิดเป็น ร้อยละ 55 ถึง 70 ของรายได้ทั้งหมด โดยมีปัจจัยที่ส่งผลต่อรายจ่าย ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับสัดส่วนรายจ่าย พบว่ามีรายจ่ายสามอันดับสูงสุดของกลุ่มผู้พิการที่มีรายได้อยู่ในกลุ่มที่ 4 และ 5 (ตั้งแต่ 8,000 ถึง 10,000 บาทขึ้นไป) คือ รายจ่าย ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ค่าดูแลบุตร ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้พิการที่ซื้อบ้านอยู่ ส่วนผู้พิการที่มีระดับรายได้อยู่ในกลุ่มที่ 1, 2 และ 3 (ตั้งแต่ 5,000 ถึง 8,000 บาท) จะมีรายจ่ายสามอันดับสูงสุด คือ ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และรายจ่ายในการซื้อผ่อนสินค้าต่างๆ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการซื้อผ่อนจ่ายแบบนอกระบบ โดยมีการหาผู้ค้าประกันซึ่งผู้ขายสินค้าไว้ใจ

1. รายจ่ายคงที่ เป็นรายจ่ายที่ผู้พิการต้องจ่ายในอัตราเท่าๆกันทุกเดือนได้แก่

1.1 รายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย

สำหรับรายจ่ายที่ผู้พิการใช้เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย มีสองลักษณะ คือ ใช้สำหรับจ่ายค่าเช่า ซึ่งราคาค่าเช่าในที่อยู่อาศัยแต่ละตำแหน่ง ผู้พิการจะเช่าอยู่ในราคา 1,200 บาท /เดือน เท่ากันหมด ซึ่งถ้ารวมค่าน้ำ ค่าไฟ เฉลี่ยรายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยประมาณ 1,500 บาท/เดือน และสำหรับผู้ซื้อที่อยู่อาศัย จะจ่ายค่าผ่อนบ้านในแต่ละเดือน ซึ่งผู้พิการจะจ่ายโดยตรงกับเจ้าของโครงการ ซึ่งเป็นเจ้าของเดียวกันกับห้องเช่าที่ผู้พิการเช่าอยู่ในที่อยู่อาศัยตำแหน่งที่ 4 และ 5 โดยจะจ่ายผ่อนในอัตราประมาณ 3,500 บาท/เดือน ซึ่งเมื่อรวมค่าน้ำ ค่าไฟ เฉลี่ยรายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัยประมาณ 4,000 บาท/เดือน จากราคาบ้านซึ่งผู้พิการซื้อในราคาหลังละ 450,000 บาท

1.2 ค่าผ่อนสินค้าต่างๆ

รายจ่ายเกี่ยวกับการผ่อนสินค้า ส่วนใหญ่จะเป็นอุปกรณ์อำนวยความสะดวกในการดำเนินชีวิต และสินค้าเพื่อการประกอบอาชีพ เช่น มอเตอร์ไซด์ดัดแปลง 3ล้อ เครื่องกรองน้ำ เครื่องเล่น VCD เป็นต้น โดยเฉพาะรถมอเตอร์ไซด์ เป็นสิ่งจำเป็นสำหรับผู้พิการที่ใช้ในการประกอบอาชีพ ซึ่งจะต้องผ่อนจ่ายโดยเฉลี่ยเดือนละ 1,200 บาท ซึ่งสูงพอกับค่าเช่าบ้าน และมีค่าใช้จ่ายเบื้องต้น ในการดัดแปลงเป็น 3ล้อ ประมาณ 10,000 บาท ในขณะที่ผู้พิการที่มีเพียงรายได้ก็มีความพยายามในการเก็บเงินเพื่อดาวน์รถมอเตอร์ไซด์ ผู้พิการจึงมีลักษณะรายได้ และรายจ่ายหมุนเวียนอยู่ตลอดเวลา ใน 1เดือน ซึ่งการหารายได้เสริมให้กับครอบครัวจึงมีความจำเป็นอย่างยิ่ง

1.3 ค่าผ่อนเงินกู้

เงินกู้ที่ผู้พิการส่วนใหญ่จะกู้มาเพื่อซื้อสลากมาขาย และหรือเพื่อการประกอบอาชีพ โดยการกู้เงินกู้แบบนอกระบบจากเพื่อน หรือญาติ รวมทั้งคนรู้จักที่ไว้ใจกัน ในขณะที่เงินกองทุนภาครัฐฯ ที่ให้การช่วยเหลือผู้พิการส่วนใหญ่จะประสบกับปัญหา ในการหาผู้ค้าประกัน ไม่ได้ ซึ่งเป็นสาเหตุให้ผู้พิการไม่สามารถได้เงินในส่วนนี้มาใช้ในการหมุนเวียนในครอบครัวได้มากนัก ส่วนเงินกองทุนกู้ยืมนั้นผู้พิการต้องมีคุณสมบัติถึงเกณฑ์ ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับพิจารณาตัดสินของคณะกรรมการพิจารณา นอกจากนี้ผู้พิการสามารถกู้ยืมมาซื้อสินค้าได้โดยใช้ตัวสินค้าในการค้าประกันเงินกู้ ซึ่งทำให้ผู้พิการสามารถมีโอกาส ในการประกอบอาชีพได้มากขึ้น แต่อย่างไรก็ตามยังขึ้นอยู่กับลักษณะอาชีพนั้นว่า มีโอกาสในการเติบโต และมั่นคงเพียงใด

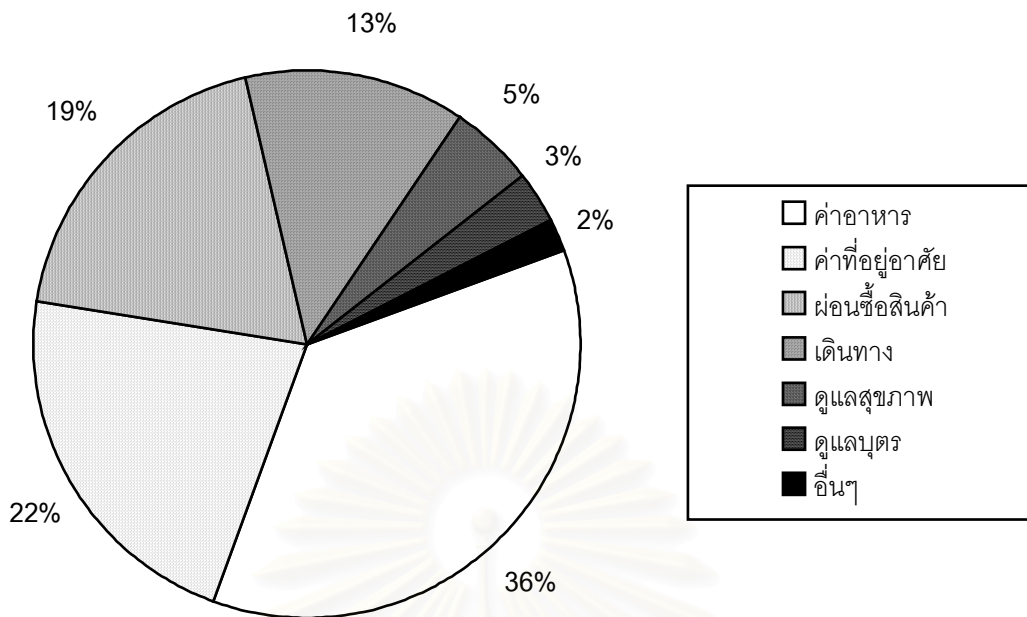
2. รายจ่ายไม่คงที่ ส่วนใหญ่จะขึ้นอยู่กับปัจจัยที่แต่ละครอบครัวมีไม่เหมือนกัน เช่น ค่ารักษาพยาบาล ค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายต่างๆในการดูแลบุตร หลาน ค่าโทรศัพท์ (ดูแผนภูมิวงกลมที่ 4 และ 5) ซึ่งรายจ่ายไม่คงที่นั้นนับว่าเป็นตัวแปรสำคัญที่ส่งผลกระทบต่อเงินออม เช่นกัน

ลักษณะของเงินออม และหนี้สิน

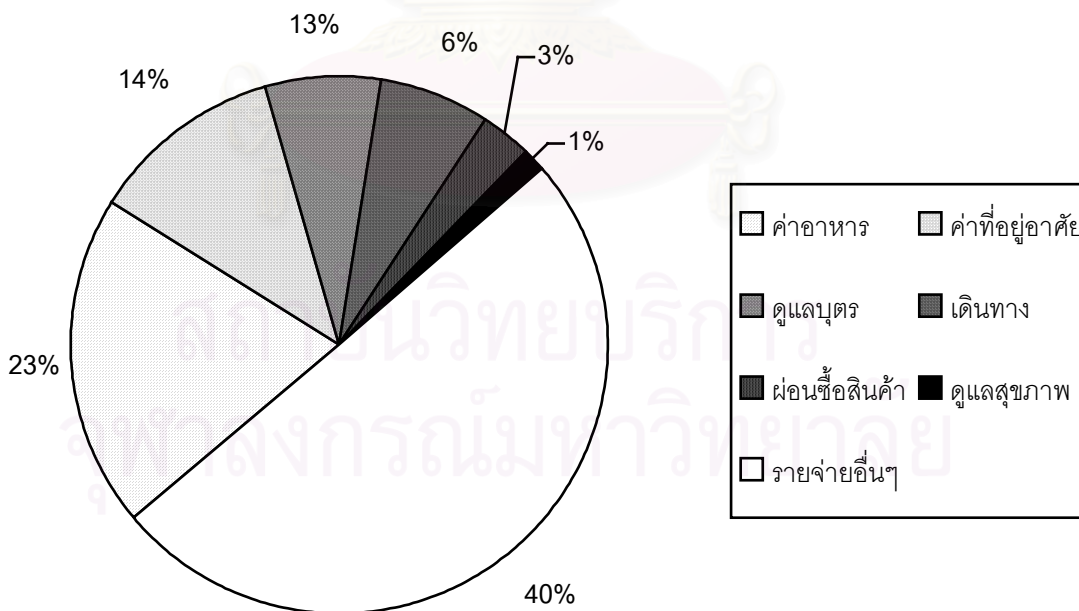
ลักษณะเงินออมของผู้พิการ พบว่าผู้พิการกว่าร้อยละ 37 ไม่มีเงินออม เนื่องจากเป็นลักษณะเงินทุนหมุนเวียน แต่กำไรสะสมจะออกมาในรูปความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายขึ้น มีจำนวนเงินหมุนเวียนมากขึ้น แต่ไม่มีเงินเก็บเพราะรายได้ส่วนใหญ่ จะใช้ไปกับรายจ่ายประจำเดือน ส่วนผู้พิการที่มีเงินออมส่วนมากจะเป็นผู้พิการที่ขายสลากมานาน ไม่ต่ำกว่า 7 ปี ซึ่งก็ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชนนี้มานานไม่ต่ำกว่า 5 ปี ซึ่งเดิมอาจมีอาชีพนี้อยู่แล้วและเริ่มกระจัดกระจายจากที่อื่นมารวมตัวกันประกอบอาชีพ และมาอาศัยอยู่ในบริเวณนี้

ลักษณะของเงินออมของผู้พิการที่ยังมีรายได้ไม่คล่องตัวนักนั้น เงินออมที่มีจะลักษณะเป็นเงินเก็บชั่วคราว ต่างกับผู้พิการที่มีรายได้ 8,000 ถึง 10,000 บาท ขึ้นไป จึงจะมีเงินออม อยู่ในอัตราเฉลี่ย 1,000 บาท ถึง 1,700 บาทขึ้นไป ซึ่งเงินออมในส่วนนี้จะ เป็นส่วนที่ผู้พิการเก็บออมไว้เพื่อ การดูแลบุตร การดูแลสุขภาพ ฯลฯ ในกรณีที่ต้องใช้เงินจำนวนมาก และพบว่ากลุ่มผู้พิการที่ไม่มีเงินออมมีหนี้สิน ซึ่งส่วนใหญ่เกิดจากการ กู้ยืมเงินนอกระบบ เพื่อมาประกอบอาชีพ หรือใช้จ่ายหมุนเวียนในครอบครัว แต่หนี้สินดังกล่าว ผู้พิการมีความสามารถในการจัดการได้ โดยไม่ต้องมีการกู้ยืมเพิ่มเติมจากส่วนอื่นๆ นอกจากนี้ยังมีการกู้ยืมเงินในระบบ ได้แก่ เงินกองทุนหมู่บ้านมาใช้จ่ายเป็นทุนหมุนเวียน ในการประกอบอาชีพ

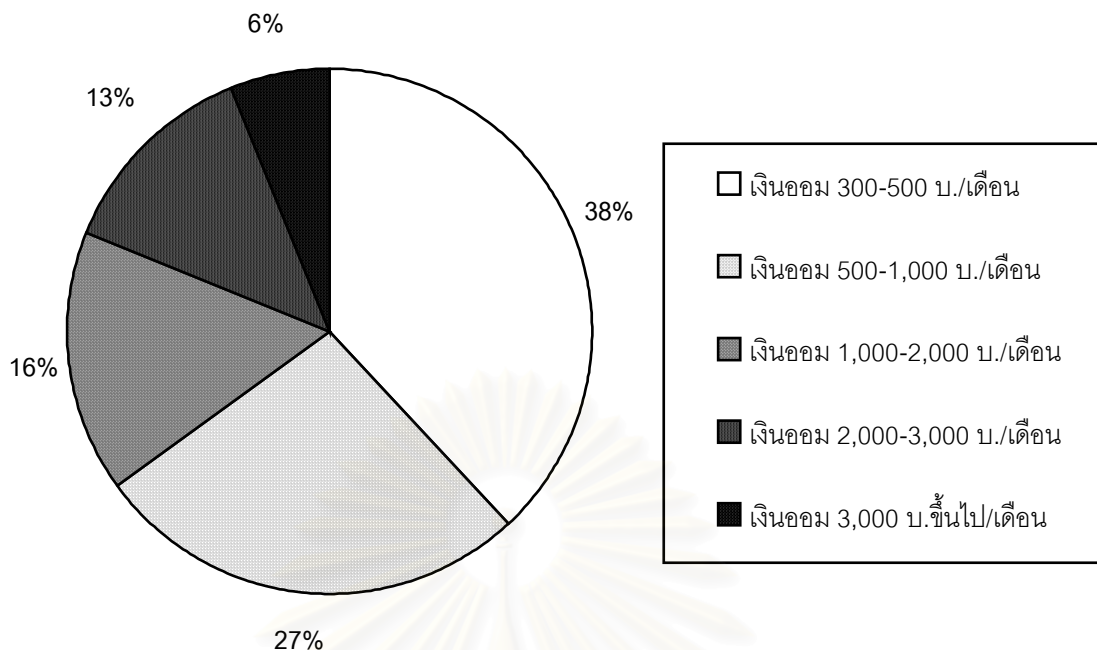

แผนภูมิวงกลมที่ 4 แสดงสัดส่วนรายจ่าย ของผู้ฟักการที่มีรายได้ ระหว่าง 5,000 ถึง 8,000 บาท
ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ฟักการในชุมชนบางตลาดพัฒนา1

แผนภูมิวงกลมที่ 5 แสดงสัดส่วนรายจ่าย ของผู้ฟักการที่มีรายได้ ระหว่าง 8,000 ถึง 10,000 บาท
ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้ฟักการในชุมชนบางตลาดพัฒนา1

แผนภูมิวงกลมที่ 6 แสดงสัดส่วนเงินออม ของผู้พิการ

ที่มา: ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้พิการในชุมชนบางตลาดพัฒนา 1

ลักษณะการเดินทางของผู้พิการ

จากการศึกษาการเดินทางของผู้พิการในชุมชน สามารถแบ่งลักษณะการเดินทางออกเป็น 2 ลักษณะ คือ การเดินทางภายในชุมชน และการเดินทางออกนอกชุมชน ดังนี้

1. ปัญหาการเดินทางภายในชุมชน

การเดินทางภายในชุมชนของผู้พิการส่วนใหญ่ เป็นการเดินทางเพื่อการพบปะ และไปมาหาสู่ผู้พิการในชุมชนด้วยกัน หรือเดินทางเพื่อซื้อสินค้าจากร้านค้าในชุมชน เช่น ของใช้ประจำวัน ต่างๆ ตลอดจนอาหารจากร้านค้าที่ขายในชุมชน การเดินทางของผู้พิการภายในชุมชนจะใช้นานพาทะ 2 แบบด้วยกัน ได้แก่ รถเข็นล้อเลื่อน และรถโยก ถ้าเดินทางในระยะทางไกลๆ ไปมาหาสู่กันจะใช้รถเข็นล้อเลื่อน แต่ถ้าเดินทางไปส่วนต่างๆ ในชุมชนจะใช้รถโยกเพื่อประหยัดน้ำมัน

ซึ่งปัญหาในการเดินทางของผู้พิการจะเป็นเรื่องความไม่สะดวกในการเดินทาง การหลบเลี่ยงเส้นทางเพื่อรถยนต์ เนื่องจากความคับแคบของถนนที่มีทั้งรถยนต์ จักรยานยนต์ จักรยานยนต์ 3 ล้อ รถโยก 3 ล้อ ใช้ร่วมกัน โดยเฉพาะในช่วงเวลาเย็น ทำให้การเดินทางภายในชุมชนไม่

สะดวกนัก นอกจากนี้ลักษณะของระดับผิวถนนที่ขรุขระและระดับถนนมีผลต่อการเดินทาง กล่าวคือ เนื่องด้วยชุมชนนี้เป็นชุมชนเก่าที่มีการปรับระดับถนนเพื่อป้องกันน้ำท่วม ประกอบกับการพัฒนาด้านกายภาพของอาคารและส่วนประกอบต่างๆแบบต่างคนต่างทำ ทำให้เกิดระดับที่ต่างกันขึ้น ซึ่งทำให้ผู้พิการไม่สามารถเดินทางได้อย่างสะดวก

2. ปัญหาการเดินทางภายนอกชุมชน การเดินทางภายนอกชุมชนของผู้พิการ มีความจำเป็นในการเดินทาง วัตถุประสงค์ คือการเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ และการเดินทางเพื่อทำกิจกรรมต่างๆ ที่จำเป็นในการดำเนินชีวิต ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 การเดินทางเพื่อประกอบอาชีพ

การเดินทางเพื่อประกอบอาชีพของผู้พิการ พบว่ามีความแตกต่างกันใน เวลาที่ใช้ในการเดินทาง และลักษณะการเดินทางเนื่องจากยานพาหนะที่ใช้มีความแตกต่างกัน ได้แก่ รถโยกซึ่งมีอยู่ 47% และมอเตอร์ไซด์ดัดแปลง 3ล้อ ซึ่งมีอยู่ 53% กล่าวคือ ผู้พิการที่ใช้รถโยก ส่วนใหญ่จะเป็นผู้พิการที่มีรายได้น้อย และใช้รถโยกในการออกขายสลากกินแบ่ง ซึ่งรถโยกนี้เกือบทั้งหมดที่ผู้พิการใช้จะได้มาจากการบริจาค จากโดยผ่านทาง สถานสงเคราะห์ ซึ่งผู้พิการในส่วนใหญ่จะเสียเวลาในการเดินทางมาก และต้องลำบากในการตระเวนขายในแหล่งชุมชน ประกอบกับลักษณะของผิวเส้นทางในหลายจุดไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทาง โดยเฉพาะในกรณีที่ต้องโยกรถบริเวณไหล่ทางที่มีลักษณะเป็นหลุมเป็นบ่อ จะมีความยากลำบากมาก

นอกจากนี้การขับถ่ายที่ไม่ได้รับความสะดวก ยังเป็นอุปสรรคในการออกไปประกอบอาชีพ โดยปกติผู้พิการจะใช้วิธีปัสสาวะในที่ลับตาคน หรือเข้าตามสถานที่ต่างๆที่สามารถเข้าถึงได้โดยง่าย แต่ก็ไม่พบสุขาที่เอื้ออำนวยในการเข้ามากนัก ส่วนการถ่ายอุจจาระผู้พิการจะพยายามกลับมาใช้ห้องน้ำที่บ้าน หรือเข้าห้องน้ำบริเวณที่มีความสะดวก แต่ก็ไม่ค่อยพบ เช่นกัน ยกเว้นบางกรณีที่ผู้พิการได้ให้ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ว่า เคยมีอาการท้องเสียในระหว่างการโยกรถออกไปขายสลากฯ แต่ตนไม่สามารถใช้บริการห้องน้ำตาม สถานีน้ำมัน หรือห้องน้ำสาธารณะได้

ในชีวิตประจำวันผู้พิการที่ใช้รถโยกจะต้องตื่นตั้งแต่เวลา 5.00 น. ยกเว้นวันใกล้ประกาศผลสลากกินแบ่งฯ จะต้องตื่นตั้งแต่ 4.00 น.ทำธุระส่วนตัวและออกจากบ้าน เวลา 5.00 น. จากนั้นจะออกไปขายทั้งวัน ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 1 ถึง 2 ชั่วโมง ในการเดินทางถึงสถานที่ขาย และเดินทางกลับมา เวลาประมาณ 19.00น. ถึง 20.00 น.

ภาพที่ 73 แสดงการเดินทางโดยยานพาหนะผู้พิการ 2แบบ และตำแหน่งที่ผู้พิการขายสลากฯ

พบว่าผู้พิการที่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ดัดแปลง 3ล้อ ยังคงมีความเสี่ยงในการเดินทาง เช่นเดียวกับผู้พิการที่ใช้รถโยกในทาสัญจรที่ไม่เอื้ออำนวย และความไม่สะดวกในการเข้าห้องน้ำสาธารณะ

สำหรับในชีวิตประจำวันผู้พิการที่ใช้รถมอเตอร์ไซด์จะต้องตื่นตั้งแต่เวลา 7.00 น.ยกเว้นวันใกล้ประกาศผลสลากกินแบ่งฯ จะต้องตื่นตั้งแต่ 6.00 น. ทำธุระส่วนตัวและออกจากบ้าน เวลา 6.00 น. จากนั้นจะออกไปขายทั้งวัน ซึ่งจะใช้เวลาประมาณ 30 นาที ถึง 40 นาที ในการเดินทางถึงสถานที่ขาย และเดินทางกลับมา เวลาประมาณ 19.00น. ถึง 20.30 น. ผู้พิการที่ใช้รถมอเตอร์ไซด์จะมีเวลาในการขายมากกว่า และเดินทางได้รวดเร็วกว่าผู้พิการที่ใช้รถโยก

การเดินทางเพื่อการประกอบอาชีพของผู้พิการที่อยู่ในชุมชน พบว่ามีความแตกต่างกันในเรื่องเวลาที่ใช้ในการเดินทาง ซึ่งส่งผลต่อการใช้เวลาประจำวันของผู้พิการที่ใช้ ยานพาหนะต่างกัน คือ ผู้พิการที่ใช้รถโยกจะเสียเวลาในการเดินทางมาก และมีความเสี่ยงในการได้รับอันตรายจากรถยนต์ในเวลากลางคืน เนื่องจากไม่มีวัตถุประสงค์ที่มองเห็นแสงติดไว้ และไม่สามารถเดินทางได้รวดเร็ว ตลอดจนมีเวลาในการขาย ตลอดจนสถานที่ขายที่ถูกจำกัดด้วยการเดินทาง เป็นผลให้ไม่สามารถ

เดินทางไปขายได้ไกลจากชุมชนมากนัก อย่างไรก็ตามผู้พิการยังคงมีความจำเป็นต้องหาสถานที่ ซึ่งเป็นสถานที่ประจำในการขายให้ได้ เนื่องจากผู้พิการที่เริ่มต้นขายใหม่ ๆ ส่วนใหญ่จะยังคงต้องตระเวนขายไปเรื่อย ๆ โดยที่ไม่เข้ากับผู้พิการอื่นๆ และเป็นสถานที่ที่ใกล้ชุมชน บางคนใช้เวลา 5 ถึง 6 เดือนกว่าจะได้สถานที่ประจำ เพื่อต้องการลูกค้าประจำ และไม่ต้องเดินทางตระเวนไป เนื่องจากเสียแรง และเปลืองน้ำมัน อย่างไรก็ตามการเดินทางออกไปหาสถานที่ขายใหม่ ๆ ของผู้พิการยังคงต้องเกิดขึ้น และมีลักษณะวนเวียน กลับไปกลับมาเนื่องจากปัจจัยต่างๆ

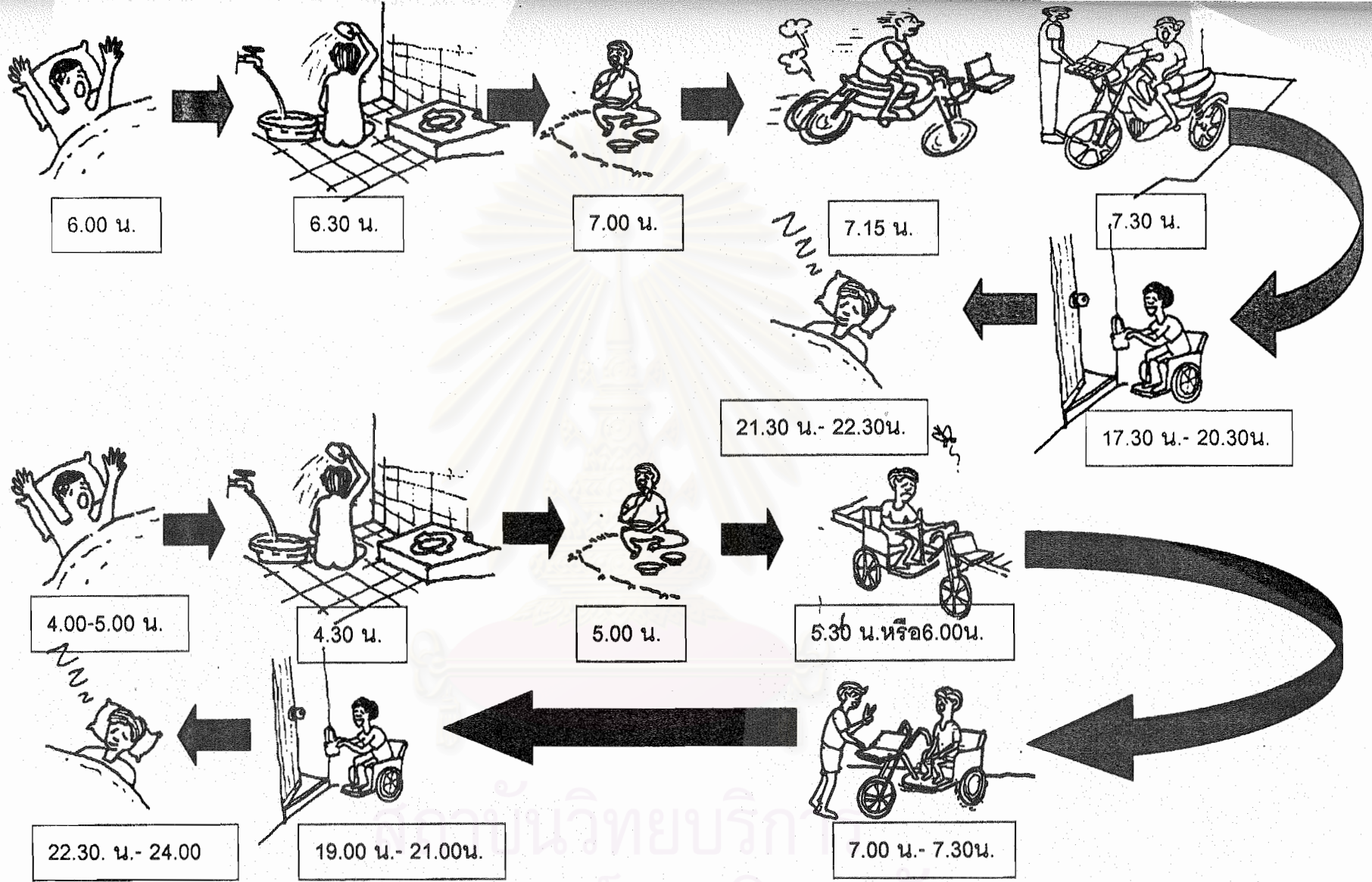
2.2 การเดินทางเพื่อกิจกรรมอื่น

การเดินทางเพื่อกิจกรรมอื่นๆของผู้พิการ ถ้าเป็นการเดินทางไกลๆจะใช้บริการรถแท็กซี่หรือรถตุ๊กๆ โดยใช้วิธีการจ้างมอเตอร์ไซค์รับจ้างในชุมชนไปเรียกรถให้ และขอเบอร์โทรศัพท์ไว้เพื่อการติดต่อในการเดินทางครั้งต่อไป สำหรับการเดินทางเพื่อการติดต่อสื่อสาร และทำธุรกรรมต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต เช่นการเดินทางไปติดต่อหน่วยงานราชการ หรือเอกชน ต่างๆ เช่น สถานสงเคราะห์ฯ ธนาคาร โรงพยาบาล คลินิก ร้านค้า รวมถึงการเดินทางไปเยี่ยมเยียนผู้พิการด้วยกันในสถานที่ต่างๆ ในอำเภอปากเกร็ด

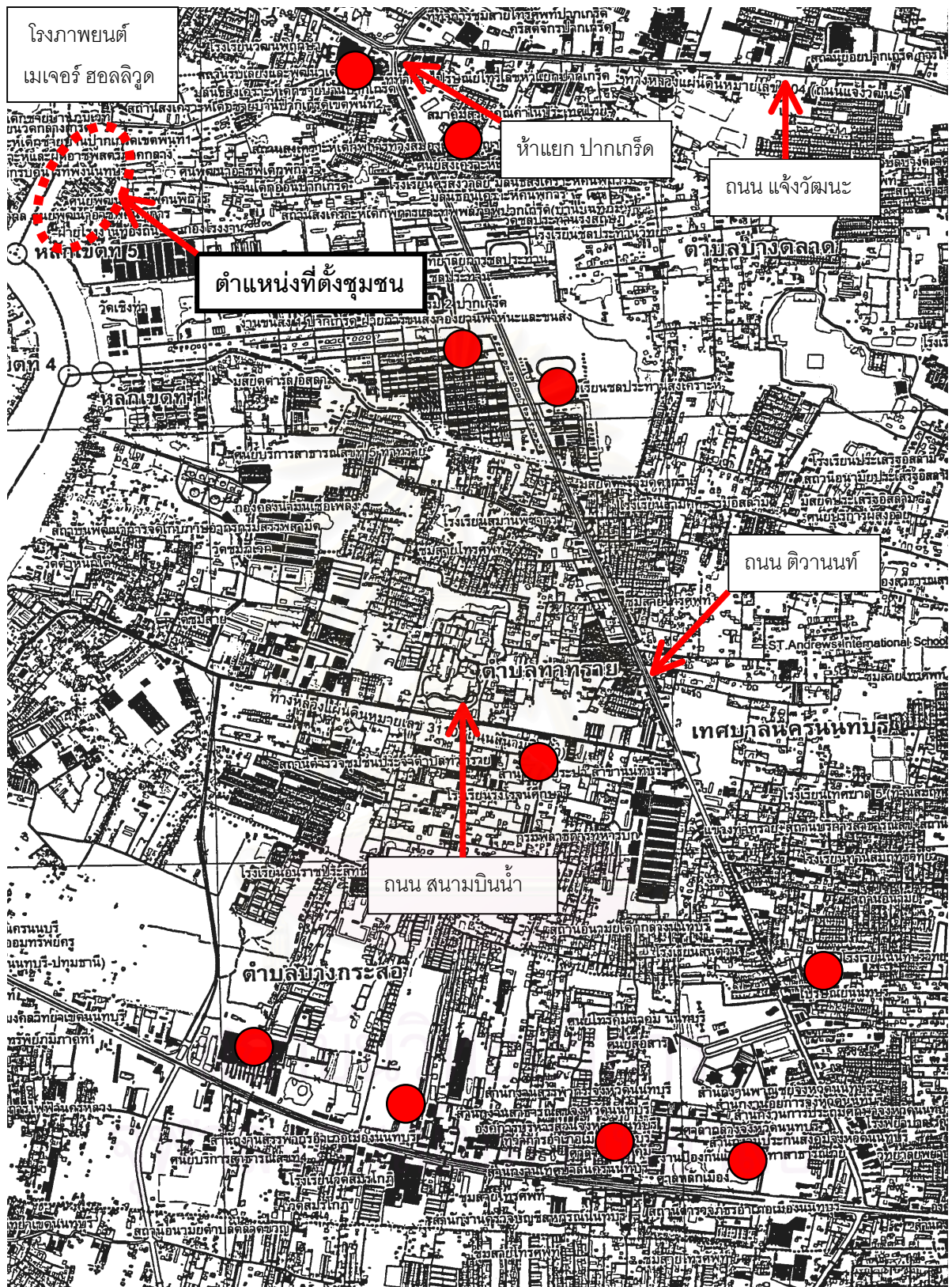

ภาพที่ 74 ภาพยานพาหนะของผู้พิการ

ภาพที่ 75 เปรียบเทียบการใช้เวลาในชีวิตประจำวันของผู้พิการที่ใช้ รถมอเตอร์ไซด์ และรถโยกผู้พิการ

แผนที่ที่ 6 แสดงเส้นทางการเดินทางขายสลากกินแบ่งรัฐบาลของผู้พิการ

4.3.3 ลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้พิการ

การใช้ชีวิตอิสระในสังคมภายนอก ในชุมชนนั้น มีความแตกต่างจากการอยู่อาศัยภายในสถานสงเคราะห์ค่อนข้างมาก ผู้พิการจะต้องปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมภายในชุมชน ทั้งในกลุ่มผู้พิการเอง และสังคมภายนอกกลุ่มผู้พิการ ซึ่งล้วนมีผลต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการทั้งสิ้น

การศึกษาลักษณะทางสังคมของกลุ่มผู้พิการ จะศึกษาถึง บทบาท และหน้าที่ของผู้พิการในชุมชน ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้พิการ และความสัมพันธ์ของผู้พิการกับสังคม ในระดับต่างๆ ตลอดจนศึกษาถึง ทศนคติ และปัจจัยแวดล้อม ต่างๆ ที่มีความเกี่ยวข้อง และมีผลกระทบทั้งด้านบวก และด้านลบ ต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน

4.3.3.1 บทบาท และหน้าที่ของกลุ่มผู้พิการในชุมชน

ผู้พิการที่อยู่ในชุมชน มีทั้งผู้พิการที่มีถิ่นฐานอยู่ใน อำเภอ ปาเกร็ด และผู้พิการที่มาจากต่างจังหวัด ในหลายๆจังหวัด ลักษณะประชากรของ ชุมชนปากด่าน จึงมีสมาชิกที่มีทั้งคนท้องถิ่น และคนต่างจังหวัดอยู่ร่วมกัน พบว่าจากลักษณะที่อยู่อาศัยในชุมชน ที่เป็นลักษณะห้องเช่า มีสมาชิกเกือบทั้งหมดเป็นคนนอกพื้นที่ ซึ่งไม่ถูกนับให้เป็น สมาชิกถาวรของชุมชน ซึ่งจะนับสมาชิกตามครัวเรือนที่มีบ้านเลขที่เท่านั้น จากลักษณะดังกล่าวพอจะเห็นภาพหลายๆ ที่แยกออกระหว่างสมาชิกชุมชนดั้งเดิมที่มีบ้านเป็นของตนเอง กับ สมาชิกที่เช่าที่อยู่อาศัย แต่ยังเชื่อมโยงกันด้วยความสัมพันธ์ในระดับต่าง

จากลักษณะดังกล่าวเป็นผลให้ผู้พิการ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้พิการที่เช่าที่อยู่อาศัย จึงไม่ได้มีบทบาทในการเลือกตั้งผู้นำชุมชน หรือ ไม่มีความสะดวก ในการออกสิทธิ์ออกเสียงในการพัฒนา หรือ การมีส่วนร่วมในเรื่องต่างๆของชุมชน เนื่องจากอยู่ในฐานะผู้อาศัยเพียงอย่างเดียว ในขณะที่ลักษณะการปกครองในปัจจุบันของชุมชนเอง ก็ไม่ได้ให้ความสำคัญเป็นพิเศษกับผู้พิการที่อยู่ในชุมชนนี้ ในด้านการบริหาร จัดการ และการมีส่วนร่วมทางความคิดในการพัฒนาการอยู่อาศัยที่ดีขึ้นของสมาชิกในชุมชนมากนัก

4.3.3.2 ลักษณะความสัมพันธ์ของผู้พิการ

การศึกษาลักษณะความสัมพันธ์ของผู้พิการ จะทำการศึกษาระดับความสัมพันธ์ของผู้พิการ โดยแบ่งเป็น 3ระดับ ได้แก่ ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้พิการด้วยกัน ความสัมพันธ์ระหว่าง

ผู้พิการ หรือกลุ่มผู้พิการกับสมาชิกในชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิการ หรือกลุ่มผู้พิการกับชุมชน หรือสังคมภายนอก ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1. ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้พิการ

ผู้พิการจะใช้เวลาร่วมกันในการพักผ่อน ประมาณเดือนละ 5 ถึง 6 วัน (ช่วงละ 2 ถึง 3 วัน หลังประกาศผลสลากกินแบ่งฯ) ซึ่งกิจกรรมที่ทำคือ ทำความสะอาดบ้าน ซัก รีดเสื้อผ้า และงานบ้าน ส่วนช่วงเวลาที่เหลือ จะใช้เวลาอยู่ร่วมกันในครอบครัว โดยจะหากิจกรรมบันเทิงทำเช่น เหม้ามวย ภาพยนตร์มาดู ร้องเพลงคาราโอเกะ ฟังเพลง ตั้งกลุ่มทานอาหารเป็นต้น ซึ่งพฤติกรรมในเชิงสังคมของกลุ่มผู้พิการด้วยกัน ซึ่งไม่แตกต่างจากบุคคลทั่วไป

ระดับความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิการด้วยกันจะถูกแบ่งออกตามภูมิลำเนา และตำแหน่งในการอยู่อาศัย กล่าวคือ กลุ่มผู้พิการที่มาจากศูนย์นนทบุรุษด้วยกัน จะมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน เช่นเดียวกับผู้พิการที่อยู่อาศัยในตำแหน่งเดียวกัน หรือใกล้เคียงกันจะมีความใกล้ชิดกัน แต่ลักษณะของภูมิลำเนา จะมีผลต่อระดับความสัมพันธ์กันมากกว่าตำแหน่งการอยู่อาศัย ในขณะที่ปัจจุบันที่มีอิทธิพลต่อระดับความสัมพันธ์ภายในตำแหน่งการอยู่อาศัย คือระยะเวลาที่อยู่อาศัยในชุมชน

ร้อยละ 64 ของผู้พิการ ให้ความเห็นว่าความสัมพันธ์ในกลุ่มผู้พิการอยู่ในระดับที่ดี ร้อยละ 33 ให้ความเห็นว่าอยู่ในระดับที่พอใช้ และ ร้อยละ 3 ให้ความเห็นว่าอยู่ในระดับที่ต่ำมาก สำหรับการให้ความร่วมมือ หรือสนใจในกิจกรรมต่างๆของกลุ่มผู้พิการด้วยกัน พบว่าโดยส่วนใหญ่ผู้พิการจะให้ความร่วมมือ และทำกิจกรรมร่วมกันอย่างดี

2. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิการกับสมาชิกในชุมชน

จากการศึกษาพบว่าลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้พิการกับสมาชิกในชุมชนมีความสัมพันธ์กันแบบส่วนบุคคล มากกว่าความสัมพันธ์ในเชิงสังคม กล่าวคือ ผู้พิการส่วนใหญ่จะมีความสนิทสนม และคุ้นเคยกันในกลุ่มเท่านั้น ขณะที่สมาชิกในชุมชนโดยส่วนใหญ่มีความสัมพันธ์กันเป็นกลุ่มๆ แบบละแวกบ้านเช่นกัน เห็นได้จากการจัดงานรื่นเริงตามประเพณีของชุมชน เช่น ปีใหม่จะมีการจัดแบบกลุ่มใครกลุ่มมัน ในกลุ่มผู้พิการก็เช่นเดียวกันมีทั้งที่มีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ ของกลุ่มและไม่เคยร่วมกิจกรรม และพบว่า แม้ว่าผู้พิการบางคนไม่เคยเข้าร่วมกิจกรรมกับกลุ่มสมาชิกปกติคนอื่นๆ ในชุมชนเลย แต่ก็มีความรู้จักคุ้นเคยกันกับเพื่อนสมาชิกแบบส่วนตัว

ความสัมพันธ์ในเชิงสังคมการอยู่อาศัย ผู้พิการจะมีความสัมพันธ์กับสมาชิกอื่นเป็นพิเศษ โดยหลีกเลี่ยงไม่ได้ เช่น เจ้าของห้องเช่า ซึ่งจะมีการพูดคุยกันเมื่อพบเจอกัน เจ้าของร้านค้า ต่างๆ ในชุมชน ตลอดจนเด็กๆ ที่คุ้นเคยกับผู้พิการในชุมชนที่มักชอบมาเล่นกับผู้พิการ โดยจะชอบมานั่งเล่นรถโยกของผู้พิการเวลาเดินทางอยู่ในชุมชน และผู้พิการจะเกิดความสัมพันธ์ในเชิงลบกับบุคคลบางกลุ่มที่ไม่ยอมรับและแสดงอาการรังเกียจ หรือไม่ยอมรับรู้จัก ตลอดจนกลุ่มผู้ค้าหรือติดยาเสพติด ที่สร้างความหวาดระแวง ในการอยู่อาศัยในชุมชนให้กับผู้พิการ นอกจากนี้ยังพบในกลุ่มผู้พิการด้วยกันที่ไม่ชอบพอกัน และยังพบในกลุ่มสมาชิกในชุมชน ที่แยกออกเป็นกลุ่มเป็นพวก

มีปัญหาการแบ่งกลุ่มตามผู้นำชุมชน อดีตผู้นำชุมชน กลุ่มกิจกรรมต่างๆ เช่น กลุ่มอาสาสมัครสาธารณสุข ชุมชน และกลุ่มที่ไม่ยุ่งเกี่ยวกับใคร นอกจากนี้ยังพบปัญหาหาเสพติดที่ผู้พิการบางคนเข้าไปเกี่ยวข้องกับในการขาย และเสพ ซึ่งจากการศึกษาพบว่าจะเป็นผู้พิการที่อยู่ในช่วงวัยรุ่นยังไม่มีครอบครัว และมีความพิการที่พอจะช่วยเหลือตนเองได้ เช่น พิการแขน เพียงอย่างเดียว และเป็นผู้พิการที่เคยอยู่ในสถานสงเคราะห์มาแล้ว แต่ต้องการออกมาใช้ชีวิตอิสระ และคบหากับกลุ่มวัยรุ่น หรือรุ่นพี่ที่พัวพันยาเสพติด เนื่องจากมีเงินใช้ และได้พวกที่ยอมรับให้เข้ากลุ่ม แม้ตนเป็นผู้พิการ อย่างไรก็ตามก็พบในกรณีนี้น้อยมาก (สัมภาษณ์ : ผู้พิการ และ นักสังคมสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์)

3. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิการกับสังคมภายนอกชุมชน

จากข้อมูลการสัมภาษณ์ ทราบว่า ผู้พิการส่วนใหญ่มีความเห็นตรงกันว่า มีทัศนคติที่ดีต่อสังคมภายนอกที่ตนเข้าไปสัมผัสด้วย และมีความเห็นว่า อำเภอ ปากเกร็ด เป็นสถานที่ ที่มีผู้พิการอาศัยอยู่เป็นจำนวนมากและบุคคลทั่วไป ให้ความเข้าใจต่อคนพิการ และความพิการ และไม่เห็นเป็นเรื่องแปลก เนื่องจากเห็นผู้พิการจนชินตาแต่ก็มีผู้พิการบางส่วนที่ยังคงเห็นสังคมไม่ให้การยอมรับตน ซึ่งก็เป็นส่วนน้อย

นอกจากนี้ผู้พิการในชุมชนยังมีความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิการ ที่ยังอาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ ในเชิงสังคม โดยมีการไปมาหาสู่กัน เพราะ ผู้พิการบางคน ยังคงต้องฝึกอาชีพกับสถานสงเคราะห์แม้ว่าจะมาใช้ชีวิตอย่างอิสระอยู่ภายนอกสถานสงเคราะห์ก็ตาม

จากการศึกษาพบว่า ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิการ กับสังคมภายนอกชุมชน สามารถแยกออกเป็นกลุ่มตามนัยสำคัญในการศึกษาได้ ดังนี้

3.1 ผู้พิการในชุมชนกับผู้พิการที่อาศัยภายในสถานสงเคราะห์

ความสัมพันธ์ของผู้พิการในชุมชน กับผู้พิการที่อาศัยภายในสถานสงเคราะห์ ซึ่งส่วนใหญ่เป็นผู้พิการที่อาศัยอยู่ใน สองส่วนด้วยกัน คือ ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์เด็กพิการปากเกร็ด (บ้านนนทภูมิ) และ ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในโรงงานปีคนพิการสากล ดังนั้นความสัมพันธ์จึงเป็น สองลักษณะคือ ผู้พิการในชุมชนกับผู้พิการในโรงงานปีฯ จะมีความสัมพันธ์แบบเพื่อนร่วมงาน ผู้พิการที่อยู่ในโรงงานปีคนพิการสากลจะเป็นคนพิการที่มาฝึกอาชีพ ซึ่งจำหน่ายออกมาจาก สถานสงเคราะห์ในจังหวัด ต่างๆ และในนนทภูมิเอง ดังนั้นผู้พิการส่วนใหญ่จะมีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ขณะที่ผู้พิการที่อยู่ในนนทภูมิ จะมีอายุ น้อยกว่า 18 ลงไป ความสัมพันธ์จึงเป็นแบบ รุ่นพี่รุ่นน้อง ซึ่งลักษณะความสัมพันธ์จะขึ้นอยู่กับภูมิหลังของผู้พิการที่อยู่ในชุมชน และผู้พิการที่อยู่ในความดูแลของสถานสงเคราะห์ว่า แต่ละคนมีภูมิหลังมาอย่างไร

ผู้พิการที่อาศัยและประกอบอาชีพอยู่ในชุมชน มีความสัมพันธ์กับผู้พิการที่อยู่ในโรงงานปีฯ ที่พบจากการศึกษา พบว่าผู้พิการในชุมชนมีการชักชวน ผู้พิการที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ในการรวมตัวชุมนุมเพื่อเรียกร้องสิทธิ ในการรับโควตาสลากกินแบ่งฯ ซึ่งเป็นการสร้างความไม่พอใจให้กับเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์เป็นอย่างมาก ซึ่งสิ่งเหล่านี้ล้วนสร้างสถานการณ์ที่ตึงเครียดระหว่างผู้พิการในชุมชน กับเจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ นอกจากเรื่องยาเสพติดซึ่งมีผู้พิการบางคนเข้าไปมีส่วนร่วมในการขาย และเสพ แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า วิถีชีวิตของผู้พิการที่อาศัยอยู่อย่างอิสระในชุมชนปากด่านนี้ จะเป็นภาพแนวโน้มในอนาคตบางส่วนของผู้พิการถูกจำหน่ายออกจากสถานสงเคราะห์แล้วว่าจะมีวิถีชีวิตเป็นอย่างไร

ซึ่งในปัจจุบันข้อมูลที่ได้จากการศึกษาก็พบว่าผู้พิการส่วนใหญ่ สามารถดูแล ตนเองและครอบครัวได้เป็นอย่างดี แต่ทั้งนี้ก็ยังขึ้นอยู่กับปัจจัยที่ผู้พิการที่ไม่สามารถควบคุมได้ที่จะส่งผลกระทบต่อในด้านลบ ต่อการดำเนินชีวิตอย่างไร ทั้งในภาพกว้างในระดับนโยบายของภาครัฐในการเข้ามาดูแลการอยู่อาศัยทั้ง ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ สังคม และในภาพเฉพาะของแต่ละครอบครัวว่ามีวิถีชีวิต และปัจจัยแวดล้อมที่แตกต่างกันออกไปอย่างไร

3.2 ผู้พิการในชุมชนกับผู้พิการนอกชุมชน

ความสัมพันธ์ระหว่างผู้พิการในชุมชน และผู้พิการนอกชุมชน หมายถึงเป็นผู้พิการที่อาศัยและใช้ชีวิตอิสระภายนอกสถานสงเคราะห์ เช่นกัน แต่ “อยู่ในบริเวณอื่นๆ” ที่ไม่ใช่ ชุมชนปากด่านจากการศึกษาพบว่าผู้พิการที่พบจะอยู่บริเวณ อื่นๆใน ปากเกร็ด ซึ่งเป็นกลุ่มเล็กๆ หรือกระจัด

กระจายแบบไม่ห่างกันนัก ซึ่งความสัมพันธ์ในส่วนนี้เป็นแบบ “เพื่อน” หรือคนที่สนิทสนมกัน พบว่าผู้พิการกลุ่มนี้ เคยอยู่อาศัยอยู่ในชุมชนปากด่าน หรือเคยอยู่ใน บ้านนนทภูมิ มาก่อน ดังนั้น ผู้พิการจึงมีการเดินทางมาเยี่ยมเยียนกัน ในบางโอกาสที่เหมาะสม

3.3 ผู้พิการกับสถานสงเคราะห์

ความสัมพันธ์ของผู้พิการกับสถานสงเคราะห์ มีความสัมพันธ์ในสองกลุ่ม ตามนัยสำคัญ ที่ได้จากการศึกษา คือ ความสัมพันธ์ระหว่าง ผู้พิการในชุมชนกับ สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และผู้พิการในชุมชนกับ สถานสงเคราะห์ บ้านนนทภูมิ ในความสัมพันธ์กลุ่มแรกผู้พิการจะได้รับความช่วยเหลือด้านบริการ สิทธิประโยชน์ รวมทั้งความช่วยเหลือต่างๆ ที่ผู้พิการพึงได้รับ แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ในส่วนกลางไม่เคยทราบว่ามีผู้พิการ จำนวนมากอาศัยอยู่ สำหรับความสัมพันธ์ในกลุ่มที่สอง พบว่าเป็นความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกว่า กล่าวคือ ผู้พิการเคยผ่านการใช้ชีวิต ในสถานสงเคราะห์ หรือในโรงงานปีๆ มาแล้ว จึงมีความรู้จักคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ในสถานสงเคราะห์เป็นอย่างดี ซึ่งก็มีผู้พิการบางคนทำงานช่วยเหลืออยู่ในสถานสงเคราะห์ ความสัมพันธ์ในส่วนที่สองนี้พบว่า ไม่ค่อยดีนักเนื่องจากเหตุผลดังกล่าวมาแล้วข้างต้น

3.4 ผู้พิการกับบุคคลทั่วไป และสังคมภายนอก

ความสัมพันธ์ในระดับนี้เป็นระดับสังคมภายนอก ความสัมพันธ์ในหัวข้อนี้แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ ความสัมพันธ์แบบผู้พิการกับลูกค้า ผู้พิการกับคนรู้จัก ผู้พิการกับบุคคลทั่วไป

ผู้พิการจะต้องหาสถานที่ในการขายสลากฯ ที่เป็นประจำ เนื่องจากจะมีลูกค้าประจำ มาอุดหนุน คนกลุ่มนี้มักจะชอบซื้อสลากฯ กับคนพิการมากกว่า ด้วยเหตุผลต่างๆ กัน และภาพผู้พิการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ใน ปากเกร็ด นั้นเป็นภาพที่คนทั่วไปเห็นจนชินตา

ผู้พิการกับคนรู้จักส่วนใหญ่จะเป็นบุคคล ซึ่งประกอบอาชีพอยู่เช่นเดียวกันในการหาเข้ากินค่า มีความเข้าใจ เข้าใจ ถามไถ่สารทุกข์สุกดิบ บางครั้งมีการแบ่งปันของให้ผู้พิการ เช่นแม่ค้า หรือพ่อค้าขายผลไม้ ในบริเวณที่พบปะผู้พิการบ่อย เป็นต้น แต่ก็พบว่าเป็นความสัมพันธ์ ในส่วนบุคคลที่เห็นใจกันและเจอกันบ่อยๆ มากกว่า การให้ทานบริจาค ซึ่งในส่วนของผู้พิการเองก็ไม่ได้คิดว่าเป็นการสงสาร หรือเวทนาตน ในขณะที่ผู้ให้ให้ด้วยความเห็นใจ

ผู้พิการกับบุคคลทั่วไป จากการศึกษาพบว่า เหตุผลหนึ่งที่ผู้พิการจำนวนมากยังคงอาศัย และใช้ชีวิตอยู่ในอำเภอ ปากเกร็ด เป็นเพราะ คนในอำเภอปากเกร็ด และผู้พิการมีความคุ้นเคยกัน ดีทั้งในระดับกว้างๆ และในระดับสังคมชุมชน กล่าวคือ ในทัศนคติของผู้พิการจะรู้สึกว่าคุณใน อำเภอ ปากเกร็ด เห็นผู้พิการจนชินตา และไม่เห็นเป็นเรื่องแปลก และยังให้การยอมรับมากกว่า ที่ ผู้พิการจะต้องไปอยู่ในสถานที่อื่นๆ ซึ่งผู้พิการจะเป็นบุคคล ที่เมื่อผู้อื่นพบเห็นจะสงสารและเวทนา ในขณะที่ ตัวผู้พิการเองไม่ได้ต้องการความรู้สึกเช่นนั้นจากบุคคลรอบข้าง เนื่องจากเป็นสิ่งที่ ย่ำ ปมด้อยของตนเอง ซึ่งจากการที่ผู้พิการกลุ่มนี้กล้าตัดสินใจออกมาใช้ชีวิตอย่างอิสระภายนอก สถานสงเคราะห์ ด้วยว่าเต็มใจ หรือไม่ก็ตาม ก็เป็นสิ่งที่มีความสำคัญเพียงพอที่จะกล่าวได้ว่า ผู้พิการ เองนั้น ก็มีศักดิ์ศรีของตนเองในการที่จะดูแลตนเองและครอบครัว โดยที่ไม่ต้องให้ใครได้รับความ เดือดร้อนมากเกินไป ยกเว้นในกรณีที่ปัจจัยด้านต่างๆ นั้นกระทบกระเทือนต่อ วิถีชีวิตการอยู่ อาศัยของผู้พิการ ในลักษณะที่อยู่นอกเหนือการควบคุมจริงๆ

4.3.3.3 สวัสดิภาพ ในการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน

สวัสดิภาพในการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม เป็นส่วนที่มีความสัมพันธ์ และมีอิทธิพลต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการโดยตรง ซึ่งสวัสดิภาพ ในการ อยู่อาศัย จะกล่าวถึงความเหมาะสม จนถึงความเสี่ยงต่ออันตรายในการอยู่อาศัย

1. สวัสดิภาพด้านกายภาพ ในการอยู่อาศัยของผู้พิการ

สวัสดิภาพด้านกายภาพในการอยู่อาศัยของผู้พิการนั้น ผู้พิการมีความเสี่ยงกับอันตราย ในการเดินทางออกสู่ภายนอกชุมชน กล่าวคือผู้พิการอาจได้รับอันตรายจากการเดินทางโดยการ ใช้ ยานพาหนะที่ไม่มีสัญญาณเตือนสำหรับรถผู้พิการ ทั้งรถโยกและรถมอเตอร์ไซค์รับจ้าง ประกอบ กับถนนภูมิเวทเมื่อมีการขยายเส้นทางแล้วยานพาหนะต่างๆจะสามารถใช้ความเร็วได้มากขึ้น

ความคับแคบของถนนภายในชุมชน กับเส้นทาง และผังที่ไม่เป็นระเบียบ ส่งผลต่อ ความ ปลอดภัยในการอยู่อาศัยในกรณีที่เกิดอัคคีภัย เพราะในแต่ละตำแหน่งที่อยู่อาศัยของผู้พิการ ยังไม่มีระบบในการป้องกันเพลิงที่ดีและเพียงพอ นอกจากนี้ลักษณะการวางผัง และการต่อเติม อาคาร ที่มีลักษณะเป็นชอกเป็นหลืบซึ่งง่ายต่อการเกิดอาชญากรรม

ลักษณะการเข้าถึงของที่อยู่อาศัยของผู้พิการในตำแหน่งที่ 4 มีความเสี่ยงต่อการเคลื่อน ย้ายตัวเองของผู้พิการจากทางเท้าหน้าห้องลงสู่รถล้อเลื่อน ซึ่งมีระดับของทางเท้าและพื้นถนนต่าง

กันกว่า 0.50 เซนติเมตร ซึ่งผู้พิการจะต้องเหนี่ยวตัวเองขึ้นลงจากรถเข็นล้อเลื่อน ซึ่งมีระดับต่างกันมากและไม่ถนัดนัก อาจเกิดอันตรายได้

ลักษณะการเข้าถึงของที่อยู่อาศัยของผู้พิการในตำแหน่งที่ 7 ซึ่งเป็นตำแหน่งเดียวที่เป็นบ้านที่ผู้พิการซื้อ มีความเสี่ยงต่อการเคลื่อนย้ายตัวเองของผู้พิการ ขึ้นและลงจากบ้าน เช่นกัน เนื่องจากตำแหน่งที่อยู่อาศัยของผู้พิการตำแหน่งที่ 7 มีบันไดทางขึ้น 2 ขั้น (3ระดับ) และมีความกว้างไม่เพียงพอ ดังกล่าวไปแล้ว

การใช้พื้นที่ภายใน เนื่องจากพื้นที่เกือบทั้งหมดที่ผู้พิการอาศัยอยู่เป็นกระเบื้อง ซึ่งอาจเกิดการลื่นหกล้ม หรือเสียหายได้ง่าย เนื่องจากผู้พิการเคลื่อนที่โดยวิธีการคลาน โดยใช้แขนเท้า และพุงตัวเองไป สำหรับบางคนที่พอเดินได้จะใช้ไม้ค้ำยัน ซึ่งมีปลายไม้เป็นยาง หรือพลาสติก ซึ่งถ้าสัมผัสกับกระเบื้องที่เปียกน้ำจะไม่สามารถพุงตัวได้อย่างปลอดภัยได้

ภาพที่ 76 แสดงลักษณะถนนภายในและภายนอกชุมชน

1. สวัสดิภาพด้านเศรษฐกิจ ในการอยู่อาศัยของผู้พิการ

ดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่าผู้พิการส่วนใหญ่ที่ขายสลากกินแบ่งฯ และอาศัยอยู่ในชุมชนกำลังมีความเสี่ยงในด้านอาชีพหลัก เนื่องจากนโยบายของภาครัฐที่อาจเกิดขึ้น จะทำให้ผู้พิการมีรายได้ลดน้อยลง และเป็นปัจจัยที่ผู้พิการไม่สามารถควบคุมได้ อาจถึงขั้นไม่สามารถยึดอาชีพนี้ซึ่งเคยเป็นอาชีพที่สร้างรายได้เป็นอย่างดีให้กับผู้พิการ สำหรับการให้ความสำคัญ และการใส่ใจ

ในการหาเลี้ยงชีพด้วยวิธีอื่น ๆ นั้นดูเหมือนจะเป็นสิ่งที่ผู้พิการยังพิจารณาถึง แต่ก็ยังมองข้ามที่จะปฏิบัติจริง เนื่องจากวิถีชีวิต และการดำรงชีพของผู้พิการส่วนใหญ่ อยู่กับสภาพการณ์ปัจจุบันซึ่งคิดว่าเป็นสิ่งที่ปลอดภัย และเขามีความสามารถเพียงพอ ที่จะประกอบชีวิต และครอบครัวอยู่ได้ถ้าปัจจัยภายนอกไม่ส่งกระทบต่อสภาพการอยู่อาศัยมากกว่านี้

ข้อมูลที่ได้จากการศึกษาพบว่า ร้อยละ 5 มีความพึงพอใจในอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ส่วนร้อยละ 46 ไม่พึงพอใจในอาชีพนี้ โดยให้เหตุผลว่าถ้ามีอาชีพอื่นที่มีรายได้ใกล้เคียง มีความมั่นคง หรือ เลือกลงได้ก็จะทำอาชีพอื่นแทน ในขณะที่มีความพึงพอใจในระดับรายได้ที่ตนได้รับในปัจจุบัน ถึงร้อยละ 83 ของผู้พิการทั้งหมดที่ทำการศึกษา

อย่างไรก็ตามลักษณะทางร่างกายของผู้พิการเองก็เป็นสิ่งที่ส่งผลกระทบต่อลักษณะอาชีพของผู้พิการ ซึ่งมีความสามารถจำกัดในการเลือกที่จะประกอบอาชีพที่หลากหลาย อันเป็นสิ่งที่ลดความเสี่ยงด้านอาชีพของผู้พิการ จากการศึกษาพบว่า การบำบัดรักษาทางการแพทย์ของสภาพความพิการ ส่งผลต่อลักษณะทางการใช้ร่างกายของผู้พิการในการประกอบอาชีพ เช่นกัน จากการสัมภาษณ์ผู้พิการรายหนึ่ง ให้ข้อมูลว่า “ถ้าหมอรักษา และผ่าตัดให้ขาผมใช้การมากกว่านี้ มันอาจจะเดินได้แต่ขาผมจะงอไม่ได้ มันจะแข็ง แล้วผมจะเย็บผ้าไม่ได้ แต่ถ้าเป็นแบบนี้ผมใช้แรงจากเอวช่วยดัน ขาเย็บผ้าได้” และยังพบว่าผู้พิการมีการติดตั้งอุปกรณ์เสริม เพื่อเพิ่มความสะดวกในการช่วยเย็บ โดยการใช้อุปกรณ์เท้าที่ผูกติดกับบริเวณขาเหยียบ โดยเวลาใช้จะใช้ขาสอดเข้าไปและใช้แรงจากเอวดันให้จักรทำงานได้

2. สวัสดิภาพด้านสังคม ในการอยู่อาศัยของผู้พิการ

สวัสดิภาพด้านสังคมในการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน จากการศึกษาพบว่า การอยู่อาศัยของผู้พิการมีความหวาดระแวงเกี่ยวกับมิชฌาชีพที่อาศัยอยู่ในชุมชน เนื่องจากชุมชนปากด่าน (พ.ศ. 2543) มีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติด ซึ่งเป็นกลุ่มบุคคลที่สร้างความเดือดร้อน และความหวาดระแวงในการอยู่อาศัยให้กับบุคคลในชุมชน บุคคลกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มที่นอกจากจะมีปัญหาเกี่ยวกับยาเสพติดแล้วยังเป็นกลุ่มที่มักก่อปัญหาอาชญากรรม จากการศึกษาพบว่า ทรัพย์สินของผู้พิการ อาทิ เช่น อะไหล่รถมอเตอร์ไซค์ กระเป๋าเงิน สลากกินแบ่ง และทรัพย์สินมีค่ามักถูกโจรกรรมไป สาเหตุดังกล่าวอาจเป็นผลให้ผู้พิการบางคน (โดยเฉพาะผู้หญิง) ไม่ได้ทำงานเนื่องจากความหวาดระแวง และบางคนต้องอยู่เฝ้าห้องเช่าเนื่องจากกลัวถูกงัดและโจรกรรมสิ่งของ

การวิจัยพบว่าผู้พิการอยู่ในชุมชนในฐานะผู้เช่าอาศัย ไม่ได้อยู่ในฐานะเจ้าของชุมชนจึงไม่มีสิทธิ์ในการเลือกผู้นำชุมชน แต่นั่นไม่ได้หมายความว่าผู้พิการไม่มีส่วนร่วมกับสังคมในการดำเนินชีวิตในชุมชนแต่สถานะดังกล่าวส่งผลให้ผู้บริหารชุมชนไม่ได้เข้ามาเอาใจใส่ต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการเท่าที่ควร โดยผู้วิจัยได้สังเกตจากข้อมูลที่ได้จากการลงสำรวจชุมชนพบว่าสวัสดิการเกี่ยวกับความปลอดภัยในการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน เช่น การติดตั้งถังดับเพลิง การทำงานของเจ้าหน้าที่ตำรวจ การให้ความสำคัญต่อการอยู่อาศัยด้านกายภาพของผู้พิการ

ความคาดหวังในการดำเนินชีวิตของผู้พิการ จากการศึกษาพบว่า ผู้พิการมีความคาดหวังกับการอยู่อาศัยในอนาคตโดยการมีบุตร ซึ่งพบว่ากว่าร้อยละ 74 ของผู้พิการมีบุตรอย่างน้อย 1 คน และไม่เกิน 2 คน ซึ่งกว่าร้อยละ 98 มีบุตรเพียงคนเดียว การมีบุตร และการเลี้ยงดูบุตรของผู้พิการแต่ละครอบครัวนั้น โดยส่วนใหญ่ผู้พิการผู้เป็นแม่จะต้องใช้เวลาไปกับการดูแลบุตรอย่างน้อย 4 ถึง 6 เดือน และจะต้องหยุดงานอยู่กับบ้านเพื่อดูแลบุตร ทำให้ขาดรายได้ในส่วนของผู้เป็นภรรยาไป หรือสามีต้องเหนื่อยมากขึ้นในการออกขายสลากในแต่ละวัน เนื่องจากจะต้องขายให้ได้มากที่สุดและต้องรีบกลับมาดูแลภรรยา และลูก ในหลายๆครอบครัวของผู้พิการ จำเป็นจะต้องให้มารดา ของผู้พิการ ซึ่งเป็นย่า หรือ ยายของเด็กมาดูแล ซึ่งบางครอบครัวมารดาผู้พิการจะต้องมาอาศัยอยู่ด้วยเพื่อช่วยดูแล อย่างน้อย 6 เดือนขึ้นไป

สำหรับการมีบุตรของผู้พิการ จะมีการเตรียมการล่วงหน้า ในการเก็บเงินหรือเมื่อพร้อมซึ่งการดูแลบุตรของผู้พิการนั้น ก็ไม่ได้มีความแตกต่างจากบุคคลธรรมดาทั่วไป เพียงแต่ตัวผู้พิการเองอาจมีความเสี่ยงในการใช้ชีวิตดังที่ได้กล่าวไปแล้ว สำหรับผู้พิการที่มีบุตรเล็กๆพบว่ามีสุขอนามัยในการรับประทานอาหารที่ไม่ค่อยดีนัก กล่าวคือ โดยปกติแล้วผู้พิการเองก็มีเวลาในการประกอบอาหารทานเองค่อนข้างน้อย ทำให้ผู้พิการต้องซื้ออาหารจากร้านค้าทั่วไปมาดูแลบุตร ซึ่งในบางรายพบว่าเด็กมีอาการท้องเสีย ซึ่งผู้พิการส่วนใหญ่จะพยายามทำอาหารรับประทานเอง

การดูแลบุตรในครอบครัวของผู้พิการ ในช่วงเริ่มต้นพบว่ามี 2 ลักษณะ ใหญ่ คือ ผู้พิการดูแลบุตรด้วยตัวเอง ลักษณะที่สอง คือมีมารดามาช่วยดูแล ซึ่งผู้พิการที่มีผู้มาช่วยดูแลบุตรจะรับภาระน้อยลง ส่วนผู้พิการดูแลบุตรด้วยตนเอง ซึ่งเป็นการที่ผู้พิการจะให้ภรรยาอยู่ดูแลบุตร และสามีออกไปทำงาน พบลักษณะการเลี้ยงดู 3 แบบด้วยกัน

แบบที่ 1 เด็กจะอยู่ในความดูแลของผู้พิการตั้งแต่เด็ก และคาดว่าจะอยู่กับผู้พิการจนโต ซึ่งพบลักษณะนี้ไม่มากนัก

แบบที่ 2 เด็กจะอยู่กับผู้พิการในช่วงปีแรก และ จะส่งกลับไปอยู่ถิ่นฐานเดิมของผู้พิการ ซึ่งเด็กจะไปอาศัยอยู่ในความดูแลของผู้เป็น ย่า ยาย หรือ ญาติสนิทของผู้พิการ ซึ่งเป็นการดูแลบุตรของผู้พิการโดยส่วนใหญ่ หลังจากนั้นประมาณ 2 ถึง 5 ปี จึงส่งกลับมาอยู่กับผู้พิการ ผู้เป็นพ่อเป็นแม่ ซึ่งในบางรายพบว่าเด็กจะไม่ยอมรับพ่อแม่ซึ่งเป็นผู้พิการ และไม่คุ้นเคย กับพ่อแม่ และต้องส่งกลับไปอยู่กับญาติเหมือนเดิม

แบบที่ 3 เด็กจะอาศัยอยู่กับผู้พิการในช่วงปีแรก และหลังจากนั้น จะไปอาศัยอยู่กับญาติของผู้พิการ และจะมาเยี่ยมเยียน พ่อแม่ในบางครั้ง แต่พบน้อยมาก

4.3.3.4 การเข้าถึงบริการสาธารณะของผู้พิการในชุมชน

การเข้าถึงบริการสาธารณะของผู้พิการในชุมชนพบว่า ผู้พิการมีการให้ความช่วยเหลือกันตามสภาพความพิการที่สามารถจะช่วยเหลือกันได้ ซึ่งส่วนมากผู้พิการที่เป็นผู้ช่วยเหลือหรือได้รับการไหว้วาน จะเป็นผู้พิการที่พอจะสามารถใช้ขาได้อย่างเป็นปกติ และเป็นบุคคลซึ่งผู้พิการด้วยกันไว้วางใจ เช่น การติดต่อธนาคาร การฝากหรือถอนเงิน เป็นต้น เนื่องจากการเดินทางเพื่อไปติดต่อหน่วยงานสาธารณะนั้น มีลักษณะทางกายภาพของอาคารไม่เอื้ออำนวย

ผู้พิการจะไปโรงพยาบาลในกรณีที่เป็นที่จำเป็นเท่านั้น ส่วนใหญ่จะใช้บริการคลินิกแพทย์เอกชน ในบริเวณตลาดที่ติดกับทำน่านนทบุรี ในกรณีที่เป็นไข้ธรรมดาจะซื้อยาทานเอง ส่วนการใช้บริการการรักษาของภาครัฐตามนโยบาย เสียค่าใช้จ่าย 30 บาท ผู้พิการส่วนใหญ่มีภูมิลำเนาอยู่ต่างจังหวัด ซึ่งไม่มีความสะดวกในการเดินทางกลับไปรักษาได้ จากการสำรวจไม่พบว่าผู้พิการที่เข้ารับ หรือได้รับการทำกายภาพบำบัดทางการแพทย์ หรือการตรวจร่างกายประจำปี ซึ่งมีความจำเป็นมาก ที่จะช่วยให้ผู้พิการมีความเสี่ยงจากโรคต่างๆน้อยลง และ ช่วยให้กล้ามเนื้อทุกส่วนได้รับบริการเคลื่อนไหว และไม่เป็นการใช้งานในอวัยวะส่วนใดส่วนหนึ่งของร่างกายมากเกินไป

การันทนาการของผู้พิการในชุมชน ส่วนใหญ่จะเป็นการ ร่วมวงทานอาหาร ร้องเพลง ซึ่งจะอยู่ในที่พักอาศัยของผู้พิการคนใดคนหนึ่ง หรือ เป็นกลุ่มๆตามความสนิทสนมของผู้พิการ เช่นวันปีใหม่ ทั้งนี้เนื่องจากผู้พิการไม่สามารถเดินทางไปได้ไกลเนื่องจากลักษณะของยานพาหนะ สภาพความพิการ และลักษณะทางกายภาพของอาคารสาธารณะ เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ สวนสาธารณะ เป็นต้น

บทที่ 5

บทสรุปการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน) และข้อเสนอแนะในการแก้ปัญหา

จากการวิจัยเรื่อง การอยู่อาศัยของผู้พิการ และคุณภาพ ทัศนศึกษา ชุมชนบางตลาดพัฒนา1(ชุมชนปากด่าน) ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในรายละเอียด การอยู่อาศัยของผู้พิการ ทั้งในด้าน กายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม ดังที่ได้นำเสนอในบทต่างๆ สรุปปัญหาและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

จากการวิจัยพบว่า มีผู้พิการอาศัยในชุมชนบางตลาดพัฒนา1 จำนวน 73 คน มีสมาชิกเป็นผู้พิการ 129 คน และไม่พิการ 26คน อาศัยอยู่ด้วยกันรวมกันเป็น155คน ซึ่งส่วนใหญ่ เป็น ญาติ พี่น้อง หรือ มารดาของผู้พิการ พบว่าผู้พิการอาศัยอยู่ในชุมชน แบ่งเป็น 7ตำแหน่ง และมีผู้พิการ 3 กลุ่ม คือ ผู้พิการที่ถูกจำหน่ายออกจาก สถานสงเคราะห์เด็กพิการ ปากเกร็ด จำนวน 18% ผู้พิการที่มาจากศูนย์ฟื้นฟูอาชีพ กรมประชาสงเคราะห์ 68%และ ผู้พิการที่ไม่เคยผ่านการสงเคราะห์ 14% อยู่คละกันในแต่ละตำแหน่ง ซึ่งพบว่า มีลักษณะการอยู่อาศัยไม่มีความเหมาะสม ต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการที่ย้ายเข้ามาอยู่ในชุมชน กล่าวคือ

5.1 ปัญหาและข้อเสนอแนะทางกายภาพต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ

5.1.1 เส้นทางสัญจรภายในชุมชนเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินชีวิตของผู้พิการ

ซึ่งเมื่อพิจารณาจากความคับแคบของเส้นทางสัญจรในชุมชนแล้ว ถือว่าเป็นปัญหาร่วมกันระหว่างผู้พิการ และสมาชิกในชุมชนเองด้วย ซึ่งเมื่อเกิดเพลิงไหม้ โดยเฉพาะส่วนที่ระดับเพลิงเข้าไม่ถึงมีโอกาสที่จะได้รับความเสียหาย ซึ่งพบว่าพื้นที่กว่า 90% ของชุมชนที่ระดับเพลิงที่มีประสิทธิภาพสูง ซึ่งมีขนาดใหญ่ ไม่สามารถเข้าถึงได้ และพบว่ามีเพียงตำแหน่งที่ตั้งของที่อยู่อาศัยผู้พิการเท่านั้นที่ระดับเพลิงสามารถเข้าถึงได้

ลักษณะของทางสัญจร มีความคับแคบ และมีระยะที่ไม่เพียงพอต่อการใช้งานร่วมกันของยานพาหนะหลายประเภททั้งรถยนต์ รถมอเตอร์ไซค์ รถมอเตอร์ไซค์ดัดแปลงผู้พิการ รถยกผู้พิการ และเก้าอี้เก้าอี้ล้อเลื่อนผู้พิการ เป็นผลให้ผู้พิการมีโอกาสได้รับอันตรายในการเดินทาง และยังมีจำนวนทางลาดสำหรับการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนไม่เพียงพอและมีระดับความชันที่ไม่เหมาะสมต่อการใช้งานของผู้พิการ ตลอดจนพื้นผิวทางสัญจรเป็นอุปสรรคต่อการเดินทางโดยใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนของผู้พิการ

ข้อเสนอแนะ

สมาชิกในชุมชน และผู้นำชุมชน ควรตระหนักถึงสภาพปัญหาหารือกันในการอยู่อาศัยในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมาะสม จากการศึกษาพบว่าสภาพแวดล้อมในหลายๆจุดของชุมชนสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ และมีทางออกในการแก้ปัญหาที่อยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้ เพียงแต่ไม่มีการกล่าวถึง หรือตระหนักถึงสิ่งเหล่านี้ เช่น การจัดที่ทิ้งขยะที่เหมาะสมและชัดเจน การปรับปรุงพื้นที่รกร้าง หรือบริเวณพื้นที่ มีน้ำท่วมขัง ให้อยู่ในสภาพที่สามารถใช้การได้ และเป็นประโยชน์ เช่น ทำเป็นลานอเนกประสงค์ หรือ สนามเด็กเล่น ให้สมาชิกชุมชนได้มีปฏิสัมพันธ์กัน ซึ่งผู้พิจารณาเองรวมทั้งสมาชิกในชุมชนจะได้ประโยชน์ร่วมกัน

นอกจากนี้ควรมีการติดตั้งถังดับเพลิงเพิ่มเติมในตำแหน่งที่มีความเสี่ยง เช่น ร้านค้าที่ขายแก๊ส ร้านขายอาหาร ซึ่งมีการประกอบอาหารโดยใช้ไฟ และควรมีการติดตั้งในตำแหน่งที่เป็นที่อยู่อาศัยผู้พิการด้วย เนื่องจากพบการติดตั้งถังดับเพลิงในตำแหน่งที่ 3 เพียงตำแหน่งเดียว ซึ่งผู้พิจารณาเองควรเรียกร้องสิทธิของตน ในการขอรับสวัสดิการจากชุมชน และผู้บริหารชุมชนเอง ก็ควรให้ความสนใจและเอาใจใส่ในลูกบ้านของตน ที่มีความเสี่ยงเปรียบสมาชิกอื่นในเรื่องความปลอดภัยในการอยู่อาศัยให้มากขึ้น

5.1.2 ลักษณะทางกายภาพของอาคารเป็นอุปสรรคต่อการอยู่อาศัย

การวิจัยพบว่าลักษณะทางกายภาพของอาคารเป็นอุปสรรคต่อการอยู่อาศัย สรุปได้ดังนี้

5.1.2.1 ลักษณะทางกายภาพเป็นอุปสรรคต่อการเข้าสู่ที่อยู่อาศัย

ได้แก่ ทางลาดก่อนเข้าถึงตัวอาคารมีความชันมากเกินไป ระดับของพื้นอาคารสูงกว่าระดับระดับพื้นก่อนเข้าสู่อาคาร ทำให้ผู้พิการมีโอกาสพลัดตกพื้นในเวลาเคลื่อนย้ายตัวเองจากพื้นอาคารลงสู่เก้าอี้ล้อเลื่อน ซึ่งจอดอยู่ที่พื้นด้านหน้าอาคาร นอกจากนี้ยังพบว่าในบางหน่วยพักอาศัยมีธรณีประตู ซึ่งอาจทำให้ผู้พิการไม่สะดวกในการเคลื่อนย้ายตัวเองเข้าออกจากบ้าน และทำให้ไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าบ้านได้ หรือเข้าได้ลำบาก

ข้อเสนอแนะ ปัญหาการเข้าถึงอาคารสามารถแก้ไขได้ โดยการเพิ่มความยาวของทางลาดทำให้ความชันของอาคารลดลง ซึ่งทำได้หลายจุด (จะกล่าวในแต่ละตำแหน่งต่อไป) ในบางตำแหน่ง เช่นตำแหน่งที่ 7 ไม่สามารถแก้ไขความชันทางลาดได้ เนื่องจากตัวอาคารอยู่สูงกว่าพื้นถนนค่อยข้างมาก และมีพื้นที่จำกัดในการปรับความชัน เนื่องจากด้านหน้าติดถนนภายในชุมชน แต่สามารถติดตั้งราวจับเพื่อช่วยในการเคลื่อนย้ายตัวเองจากเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าสู่ที่พักอาศัย

5.1.2.2 ผู้พิการไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ในบ้านได้

เนื่องจากมีธรณีประตู และประตูเดินสำคัญคือ พื้นที่พักอาศัยมีขนาดคับแคบ ประกอบกับในบางหน่วยพักอาศัยไม่มีการใช้เฟอร์นิเจอร์ เช่นตู้ หรือชั้นเก็บของ จึงทำให้สิ่งของต่างๆวางอยู่กับพื้นส่งผลให้พื้นที่ในการสัญจรภายในหน่วยพักอาศัยน้อยลง ประกอบกับพื้นที่ใช้สอยภายใน เป็นแบบบ่อนกประสงค์ ซึ่งมีการใช้งานพื้นที่ซ้อนทับกัน ในแต่ละช่วงเวลาจึงไม่เหมาะที่จะนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ในบ้าน

เนื่องจากผู้พิการไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนมาใช้ในบ้านได้ การใช้งานพื้นที่ต่างๆ จึงใช้วิธีการคลานไปกับพื้น โดยใช้มือยันพื้นยกตัวเองเคลื่อนไปข้างหน้า ซึ่งโดยปกติผู้พิการจะไม่พยายามเคลื่อนที่บ่อยๆ ถ้าไม่จำเป็น แต่ในการใช้งานในพื้นที่ต่างๆ โดยเฉพาะการเข้าห้องน้ำบ่อยครั้ง ก็เป็นอุปสรรคในการใช้พื้นที่เช่นกัน เนื่องจากสภาพความพิการไม่เอื้ออำนวย

ข้อเสนอแนะ ปัญหานี้ไม่สามารถแก้ไขขนาดพื้นที่ได้ โดยเฉพาะในหน่วยพักอาศัยแบบเช่า แต่ผู้พิการสามารถแก้ไขปัญหาการเคลื่อนที่ภายใน โดยการดัดแปลงอุปกรณ์ช่วยในการเคลื่อนที่ โดยทำเป็นกระดานติดล้อเลื่อนช่วยเพิ่มความสะดวกในการเคลื่อนที่ภายในบ้าน

ดัดแปลงตู้เก็บของ ชั้นเก็บของ ตู้เสื้อผ้า หรือตู้กับข้าวให้มีความสูงของชั้นอยู่ในระยะเอื้อมที่สามารถใช้งานได้อย่างสะดวก เพื่อทำให้มีพื้นที่เพิ่มมากขึ้น เป็นระเบียบเรียบร้อย และถูกสุขลักษณะในการอยู่อาศัยมากขึ้น

5.1.2.3 พื้นที่ใช้สอยในอาคารคับแคบ

ขนาดของห้องพักมีความคับแคบเกินไป เนื่องจากผู้พิการต้องการใช้พื้นที่ภายในมากกว่าบุคคลปกติแต่ขนาดของพื้นที่ใช้งาน ไม่ว่าจะเป็นทางสัญจรภายใน ระยะต่างๆ เห็นได้ชัดเจนโดยเฉพาะหน่วยพักอาศัยในตำแหน่งที่ 7 ซึ่งผู้พิการสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ในบ้านได้แต่ไม่สามารถเข้าถึงได้ทุกพื้นที่ เนื่องจากมีระยะในการสัญจรไม่เพียงพอต่อการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน นอกจากนี้ยังพบว่าขนาดของห้องน้ำมีพื้นที่คับแคบ มีระดับที่แตกต่างจากพื้นที่ห้องที่ผู้พิการมีโอกาสพลัดลั้งเกิดอันตรายได้ ไม่มีการติดตั้งราวจับและมีสุขภัณฑ์ ไม่เหมาะสมต่อการใช้งาน

ข้อเสนอแนะ ปัญหาความคับแคบของหน่วยพักอาศัยเป็นสิ่งที่ไม่สามารถแก้ไขได้ โดยเฉพาะขนาดอาคาร เนื่องจากเป็นลักษณะห้องแถว และทาว์นเฮาส์ แต่ลักษณะภายใน เช่นห้องน้ำอาจแก้ไขได้ถ้าเจ้าของอาคารอนุญาต แต่ต้องมีการเจรจาที่ดี ให้เห็นถึงประโยชน์ร่วมกัน แต่ก็ยังขึ้นอยู่กับระดับความเห็นใจของเจ้าของอาคารด้วย

นอกจากนี้ควรมีการติดตั้งราวจับในห้องน้ำ จากวิจัยพบว่าห้องน้ำในทุกหน่วยพักอาศัยไม่มีการติดตั้งราวจับในห้องน้ำ เนื่องจากผู้พิการโดยเฉพาะผู้พิการที่เข้าอยู่ไม่มีสิทธิ์ในการแก้ไข ตลอดจนไม่คิดที่จะแก้ไขใดๆ ในขณะที่เดียวกันผู้พิการที่มีกรรมสิทธิ์ในบ้านที่ตนซื้อไว้ ก็ไม่มีความรู้ในการติดตั้งอุปกรณ์ช่วยเหลือภายในบ้าน เช่น ตำแหน่ง ระยะเวลาติดตั้งต่างๆ ซึ่งควรมีผู้ช่วยเหลือในส่วนนี้ โดยจะกล่าวในรายละเอียดต่อไป

5.1.2.4 ปัญหาวัสดุอุปกรณ์อาคาร

พบว่า การติดตั้งวัสดุอุปกรณ์อาคารอยู่ในระยะที่ไม่สอดคล้องกับสภาพความพิการในการใช้งาน ซึ่งจะต้องมีการแก้ไขเป็นรายๆ ไปในแต่ละหน่วยพักอาศัย โดยเฉพาะบ้านที่ผู้พิการซื้อซึ่งแก้ไขได้เป็นพิเศษตามความต้องการ แต่บ้านที่ผู้พิการเช่าคงต้องแก้ไขในระยะที่ผู้พิการทั่วไปใช้งานได้ด้วย นอกจากนี้ยังพบว่าชนิดของวัสดุภัณฑ์ไม่มีความเหมาะสมต่อการใช้งาน โดยเฉพาะโถส้วมไม่สามารถใช้งานได้อย่างถูกสุขลักษณะ หรือบางครั้งไม่ได้ใช้ เนื่องจากผู้พิการบางคนไม่มีกำลังแขนที่จะพุงน้ำหนักตัว จึงต้องนั่งราบกับพื้นซึ่งไม่ถูกสุขลักษณะ

ข้อเสนอแนะ การติดตั้งราวจับสามารถแก้ไขได้ โดยอยู่บนพื้นฐานความเป็นไปได้ ซึ่งจะต้องมีการติดตั้งในหน่วยพักอาศัย เช่น ห้องน้ำ ทางขึ้นบ้าน ซึ่งจะกล่าวต่อไปในแต่ละตำแหน่ง และควรมีการติดตั้งราวจับบริเวณทางลาดภายนอกอาคารด้วย

5.1.2.5 ปัญหาแสงสว่าง และการระบายอากาศ

การวิจัยพบว่า ในหลายหน่วยพักอาศัยมีปัญหาเรื่องแสงสว่างภายในอาคาร เนื่องจากอาคารบ้านเรือนมีการปลูกติดกันอย่างหนาแน่น ทำให้ได้รับแสงสว่างไม่เพียงพอ ซึ่งปัญหานี้จะตามมาด้วยปัญหาการระบายอากาศภายใน ซึ่งพบในทุกหน่วยพักอาศัย แม้แต่ในบ้านที่ผู้พิการซื้อก็ตาม ซึ่งพบว่ามีกรรย้ายครีวออกมาไว้หน้าบ้าน เนื่องจากการระบายอากาศที่ไม่ดี

ข้อเสนอแนะ ผู้พิการสามารถติดตั้งมุ้งลวดเพื่อให้สามารถระบายอากาศภายในบ้านได้ โดยไม่มียุ่ง และแมลงสาบเข้ามารบกวนภายในบ้าน

5.1.2.6 ปัญหาระบบสาธารณูปโภคภายในอาคาร

การวิจัยพบว่าที่อยู่อาศัยของผู้พิการในแต่ละตำแหน่ง มีปัญหาเรื่องระบบสาธารณูปโภค ได้แก่ การระบายน้ำเสีย โดยเฉพาะในช่วงฤดูฝนน้ำจากภายนอกจะดันท่อเข้ามาภายในบ้าน ทำให้

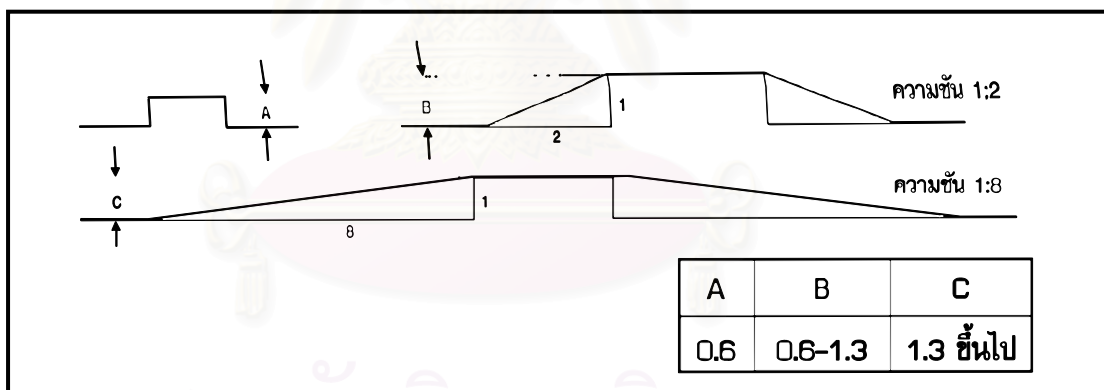
ต้องทำธรณีประตุ หรือระดับพื้นบ้านกับระดับห้องน้ำให้ต่างกันมาก นอกจากนี้ยังมีปัญหา ไฟฟ้าแสงสว่าง ซึ่งไม่เพียงพอ และการติดตั้งสัญญาณเตือนภัย

ข้อเสนอแนะ ควรมีการป้องกันน้ำท่วมภายในชุมชนอย่างเป็นระบบ เนื่องจากเป็นปัญหาร่วมกันทั้งผู้พิการ และสมาชิกในชุมชน และควรมีการติดตั้งไฟฟ้าแสงสว่างเพิ่มขึ้น ทั้งในอาคาร และภายนอกอาคารบริเวณทางเข้าที่อยู่อาศัยในตำแหน่งต่างๆ เนื่องจากปัจจุบันมีแสงสว่างไม่เพียงพอ โดยเฉพาะเวลากลางคืนที่ผู้พิการกลับจากขายสลากฯ ซึ่งค่อนข้างมืดมาก

สรุปปัญหาร่วมกันของแต่ละตำแหน่ง ได้แก่

1. ทางลาด

ในหลายจุดของแต่ละตำแหน่ง มีระยะที่เพียงพอในการแก้ไข ความชันของทางลาดที่ไม่เท่ากันสามารถปรับปรุงได้ในระยะที่เหลือพื้นที่เพียงพอที่จะทำให้ผู้พิการสามารถใช้งานได้สะดวกที่สุด ซึ่งจากการศึกษาทฤษฎีมีระยะของทางลาดที่เหมาะสม เป็นดังนี้

ภาพที่ 77 แสดง ระยะความชันที่เหมาะสมในการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนสำหรับผู้พิการ (ที่มา: นवलน้อยบุญวงษ์ และนนทนี เนียมทรัพย์, 2545)

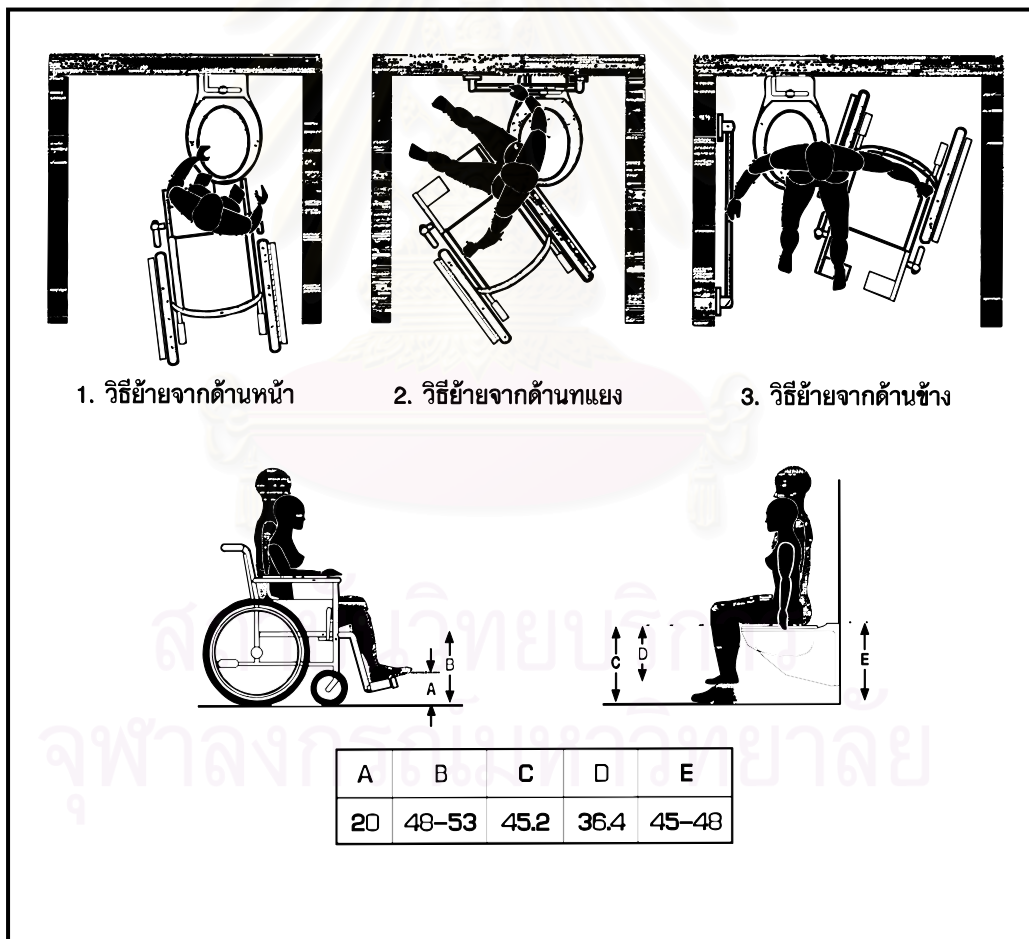
2. ห้องน้ำ

โถส้วม ซึ่งเป็นแบบนั่งยองทำให้เวลาใช้งานไม่สะดวกต่อผู้พิการ และไม่ถูกสุขลักษณะ ตลอดจนมีโอกาสในการเกิดอันตรายได้ จึงควรเปลี่ยนเป็นโถส้วมแบบเขาน

ราวจับ พบว่าไม่มีการติดตั้งราวจับในห้องน้ำ ทั้งในห้องและภายนอกด้านหน้าห้องน้ำ ซึ่งควรมีการติดตั้งเพื่อป้องกัน โอกาสในการลื่นล้มเป็นอันตรายได้

พื้นห้องและพื้นอาคาร ควรใช้วัสดุที่ไม่เรียบ และลื่นล้มได้ง่ายเมื่อเปียกน้ำ

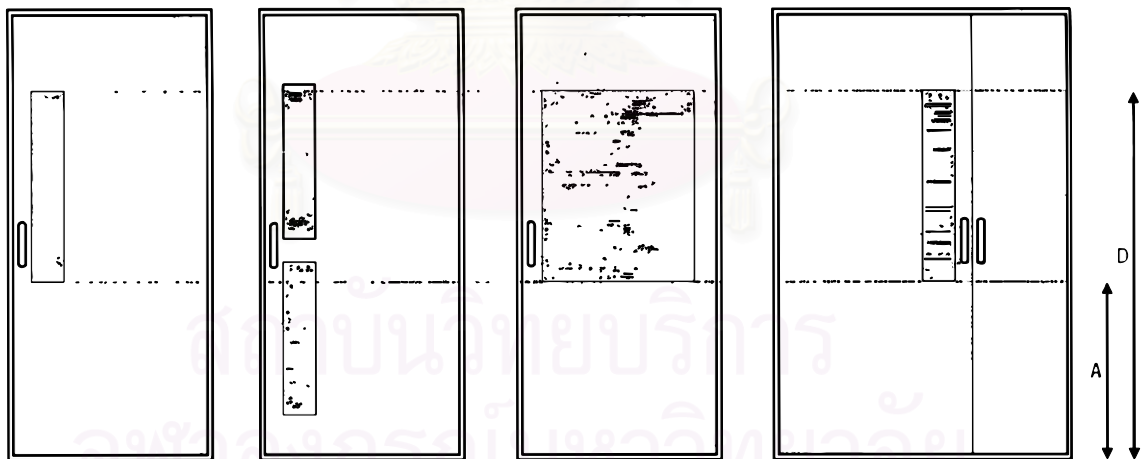
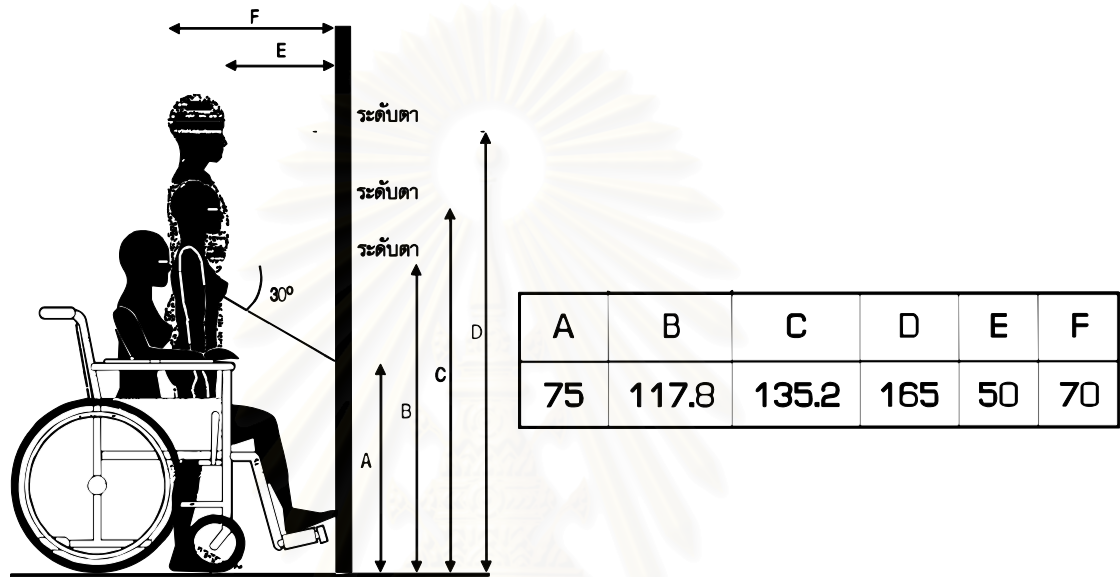
ซึ่งจากการศึกษาทฤษฎี มีลักษณะของห้องน้ำ และระยะต่างๆ ตลอดจนการใช้งานที่เหมาะสมสำหรับผู้พิการ เป็นดังนี้

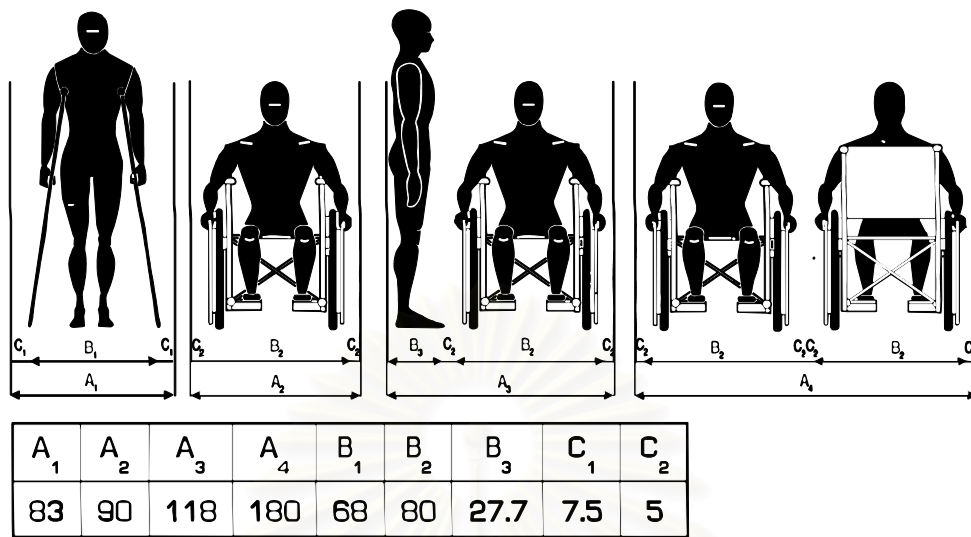
ภาพที่ 78 แสดง การเคลื่อนย้ายตัวสู่โถส้วม และระยะการใช้งานโถส้วมแบบเขาน (ที่มา: นวลน้อยบุญวงษ์ และนันทนี เนียมทรัพย์, 2545)

3. ระยะต่างๆในอาคาร

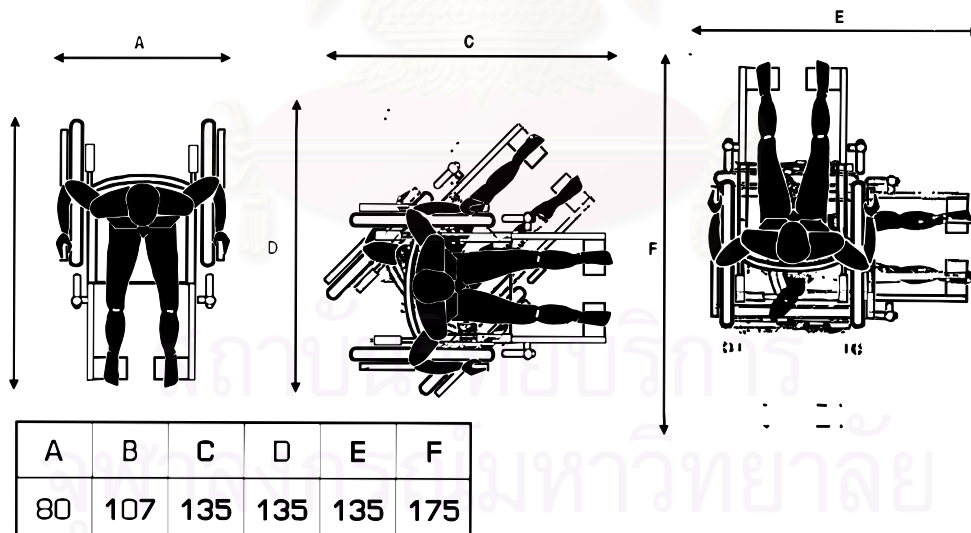
พบว่าระยะของอุปกรณ์ ตลอดจนลักษณะ และชนิดของวัสดุอุปกรณ์อาคารไม่สอดคล้องกับสภาพความพิการ และไม่ อยู่ในระยะที่เหมาะสมต่อการใช้งาน นอกจากนี้ยังมีระยะของทางสัญจรที่ไม่เพียงพอในการใช้งาน ซึ่งมีระยะต่างๆที่เหมาะสมดังนี้

ภาพที่ 79 แสดงขนาดช่องกระจกบานบานประตู
(ที่มา: นวลน้อยบุญวงษ์ และนัทนี เนียมทรัพย์, 2545)

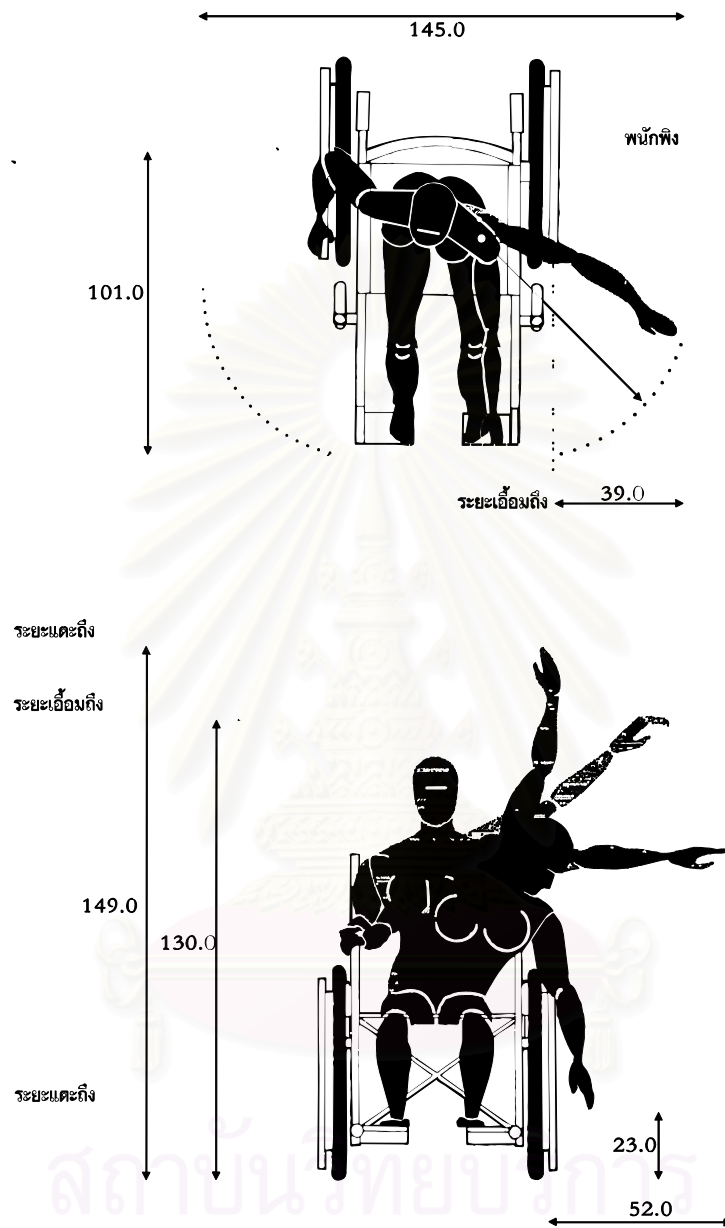

ภาพที่ 80 แสดงขนาดช่องทางสัญจร
(ที่มา: นวลดน้อยบุญวงษ์ และนัททนี เนียมทรัพย์, 2545)

ภาพที่ 81 แสดงขนาดช่องทางและพื้นที่สำหรับหมุนเก้าอี้ล้อเลื่อน
(ที่มา: นวลดน้อยบุญวงษ์ และนัททนี เนียมทรัพย์, 2545)

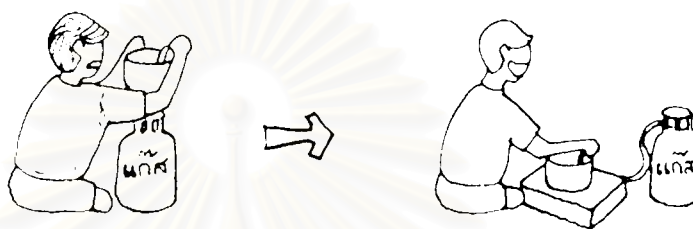

สถาบันวิจัยประชากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 82 แสดงระยะเอื้อมจากที่นั่งในเก้าอี้ล้อเลื่อน
(ที่มา: นवलน้อยบุญวงษ์ และนัททนี เนียมทรัพย์, 2545)

5. ระยะเวลาเอื้อมและการใช้เตาแก๊ส

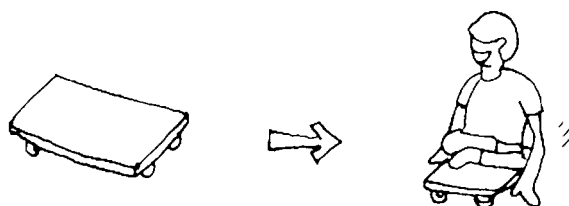
พบว่าผู้พิการนิยมนำเตาแก๊ส ซึ่งผู้พิการส่วนใหญ่เป็นแม่บ้านและประกอบอาหารเอง มีปัญหาเรื่องระยะเวลาเอื้อม โดยเฉพาะในเวลาที่อุ่นอาหาร หรือต้มน้ำ ที่ต้องยกลงจากเตาอาจทำให้เกิดอันตราย อันเกิดจากรยะเอื้อมของผู้พิการได้ ควรเปลี่ยนเป็นการใช้เตาไฟฟ้า หรือเพิ่มหรือดัดแปลงอุปกรณ์เตาไฟให้อยู่ในระยะที่เหมาะสม

ภาพที่ 83 แสดงการแก้ปัญหาระยะเวลาเอื้อมจากการใช้เตาแก๊ส

6. การใช้กระดานเลื่อนแทนวิธีการคลาน

ทราบแล้วว่าผู้พิการประสบปัญหาไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนมาใช้ในบ้านได้ ซึ่งทำให้ระยะเวลาใช้งานพื้นที่ส่วนต่างๆภายในบ้าน ตลอดจนเครื่องเรือนเครื่องใช้ต่างๆ ต้องอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าระยะปกติมาก ประกอบกับในแต่ละวัน ผู้พิการต้องเคลื่อนที่ไปมาในส่วนต่างๆ ของบ้าน เช่น ครัว ห้องน้ำ ระเบียงหลังบ้าน เป็นต้น ซึ่งทำให้กล้ามเนื้อเกิดการเมื่อยล้าและเกร็ง เป็นเวลานาน ซึ่งผู้พิการอาจเคยชิน แต่ก็ยังเป็นลักษณะที่ไม่เหมาะสมนัก จึงควรมีการใช้อุปกรณ์ช่วยในการเคลื่อนที่ภายในบ้าน โดยเสนอแนะเป็นกระดานล้อเลื่อน

ภาพที่ 84 แสดงการแก้ปัญหาการเคลื่อนที่ภายในบ้านโดยใช้กระดานล้อเลื่อน

ข้อจำกัดในการประยุกต์ทฤษฎี

จากการศึกษาทฤษฎีเกี่ยวกับระยะต่างในการใช้งานของผู้พิการ ได้ทราบระยะที่เหมาะสมต่อการใช้งานในสัดส่วนที่สัมพันธ์กับเก้าอี้ล้อเลื่อน แต่จากการวิจัยพบว่าผู้พิการไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้งานในบ้าน หรือนำเข้ามาใช้งาน แต่ทำได้แค่เพียงช่วยในการเคลื่อนที่ในระยะที่จำกัด ซึ่งผู้พิการใช้วิธีคลานไปในส่วนต่างๆของบ้าน ซึ่งระยะต่างๆในทฤษฎีที่นำมาเปรียบเทียบจะบอกถึงระยะ และ ระดับต่างที่มีความเหมาะสม และ สอดคล้องกับการใช้งานที่มีความสัมพันธ์กับเก้าอี้ล้อเลื่อน ตลอดจน สภาพภายนอกอาคาร เช่น ความชัน ในแต่ละตำแหน่งมีระยะที่เพียงพอในการปรับปรุงที่ไม่เท่ากัน จึงเป็นผลให้การนำเสนอ จึงอ้างอิงระยะ ระดับ ชนิด และ ลักษณะ ทางกายภาพต่างๆ ที่สอดคล้องกับการอยู่อาศัยของผู้พิการในลักษณะที่สามารถปรับปรุงหรือแก้ไขได้เท่าที่ปัจจัยต่างๆจะเอื้ออำนวย

5.1.3 รายละเอียดข้อเสนอแนะด้านกายภาพต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ

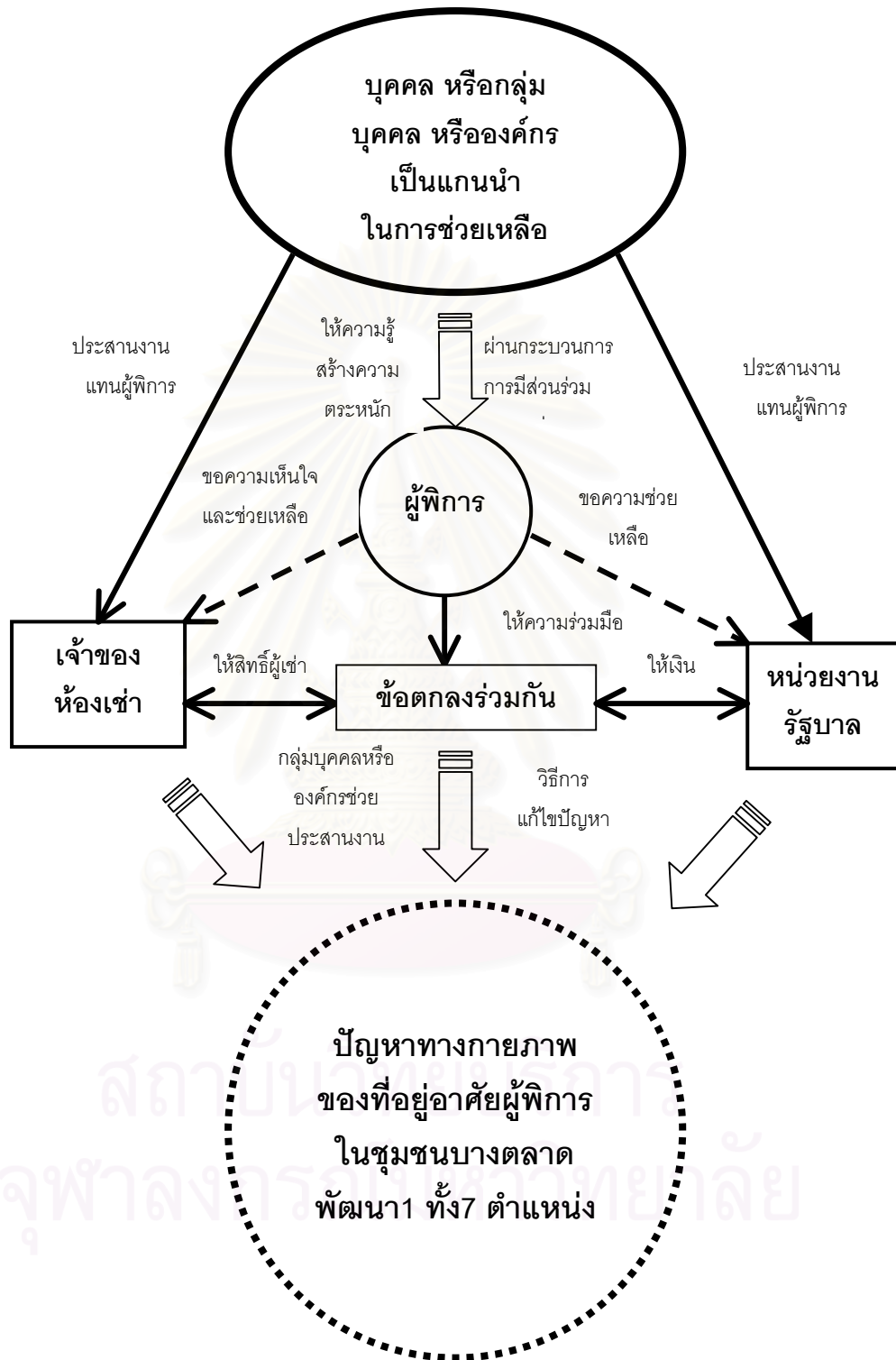
จากการศึกษาลักษณะทางกายภาพในการอยู่อาศัยของผู้พิการ พบว่ามีความไม่เหมาะสมหลายประการ ตั้งแต่ลักษณะการเดินทาง เส้นทางสัญจร องค์ประกอบทางกายภาพของอาคารสถานที่ ตลอดจนลักษณะทางสัญจร ที่ผู้พิการเดินทางสู่ภายนอกชุมชน โดยเฉพาะในบริเวณใกล้เคียง หรือบริเวณที่ผู้พิการมักเดินทางเข้าถึงโดยปกติ อย่างเช่น สถานที่สาธารณะต่างๆ ธนาคาร คลินิก โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า และอาคารราชการ เป็นต้น

นอกจากนี้การศึกษาถึงลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน ก็พบความไม่เหมาะสมหลายประการเช่นกัน ตั้งแต่ตำแหน่งที่ตั้งของที่อยู่อาศัยผู้พิการ ลักษณะขององค์ประกอบพื้นฐานอาคาร วัสดุอุปกรณ์อาคาร เป็นต้น ซึ่งมีรายละเอียดข้อเสนอแนะ ดังนี้

5.1.3.1 ลักษณะทางกายภาพที่สามารถปรับปรุงได้ในระยะสั้น

ซึ่งจากการศึกษาลักษณะทางกายภาพของอาคาร ในบทที่ 4 พบความไม่เหมาะสมหลายประการที่ซ้ำๆกัน ในแต่ละตำแหน่ง ได้แก่ ห้องน้ำ ทางลาด รววจับ อุปกรณ์อาคาร เป็นต้น ซึ่งปัญหาทางกายภาพของอาคาร เป็นปัญหาที่ผู้ที่เกี่ยวข้องจะมีส่วนร่วมสามารถแก้ไขได้ในระยะสั้น ได้ทันที โดยมีผู้ที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วม และรายละเอียดในการแก้ไขปัญหาทางกายภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะได้กล่าวถึงจุดสำคัญเพิ่มเติมเฉพาะในส่วนที่มีความแตกต่างกันในทั้ง 7 ตำแหน่ง ดังนี้

ข้อเสนอแนะต่อผู้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหาทางภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการในระยะสั้น

แผนผังที่ 5 แสดงการแก้ปัญหาทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการโดยผู้มีส่วนร่วมในระยะสั้น

แนวทางการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1

การอยู่อาศัยของผู้พิการในตำแหน่งนี้ เป็นการอยู่อาศัยแบบอยู่ฟรี ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้พิการเองก็ไม่ได้ให้ความสำคัญกับปัญหาในการอยู่อาศัย และไม่เห็นว่าลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย ที่ตุนอาศัยอยู่นั้นมีปัญหา แต่อย่างไรก็ตามการจะปรับปรุงและแก้ไขอาคารนั้น ก็เป็นสิทธิ์ตลอดจนเป็นความเข้าใจของเจ้าของอาคารว่า มีความเข้าใจและเห็นใจในปัญหาการใช้อาคารของผู้พิการ หรือไม่อย่างไร แต่อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบความไม่เหมาะสมทางกายภาพ ที่พบในที่อยู่อาศัยตำแหน่งที่1 ดังนี้

สภาพแวดล้อม บริเวณใกล้เคียงกับด้านหน้า บริเวณด้านข้าง ของที่อยู่อาศัย มีการกองเศษวัสดุ และสิ่งของต่างๆ และมีลักษณะอัฒจันทร์ และสกปรก เป็นที่อยู่อาศัยของหนูและแมลงสาบ ซึ่งสามารถแก้ไขได้ โดยการทำความสะอาดและขนกองสิ่งของวัสดุที่ไม่ใช้แล้วไปทิ้ง

ทางลาด ลักษณะของทางลาดตลอดแนวบริเวณที่ติดกับถนน ถึงแม้จะไม่มี ความกว้างของทางลาด แต่มีความลาดชันที่ไม่อยู่ระยะที่เหมาะสม จากการศึกษาสภาพพื้นที่บริเวณดังกล่าว สามารถที่จะปรับสภาพความลาดชันของทางลาดให้มีความชันลดลงได้ คือให้ใกล้เคียงกับระยะมาตรฐานที่กำหนดคือ 1: 12 เป็นอย่างน้อย เนื่องจากมีความกว้างของลานคอนกรีตจากถนนถึงด้านหน้าห้องพักเป็นระยะ 6 เมตร ซึ่งเป็นระยะที่เพียงพอให้ปรับปรุง

บันได เนื่องจากมีผู้พิการอาศัยอยู่ชั้นบนของบ้าน ซึ่งเป็นผู้พิการที่มีระดับความพิการ ระดับที่3 (สูญเสียความสามารถ ในการเคลื่อนไหว มือ แขน ลำตัว หรือสูญเสียแขน หรือขา น้อยกว่า 2 ข้าง) โดยการขึ้นหรือลงผู้พิการจะใช้วิธีปีน ซึ่งอันตรายมากถ้าเกิดการพลั้งพลาด การแก้ไขสามารถทำได้โดยการ เปลี่ยนแบบบันไดแบบพับผ้า ซึ่งจะทำความชันน้อยลง และมีองค์ประกอบของบันไดที่เหมาะสมกับผู้พิการมากขึ้น

แสงสว่าง เนื่องจากระดับของสวิตช์ไฟ อยู่ในระดับที่ผู้พิการไม่สามารถเปิดได้สะดวกนัก เป็นเหตุให้ผู้พิการมักไม่เปิดไฟ หรือเปิดน้อยดวงบริเวณด้านหน้าห้องพัก ซึ่งก็ไม่ใช่ผลดีกับผู้พิการนัก เนื่องจากจะมีปัญหาเรื่องยุ่งแล้ว ความสว่างที่เหมาะสม ในการที่จะมองเห็นสิ่งต่างๆ ได้อย่างชัดเจน ก็เป็นสิ่งที่ผู้พิการเองก็ควรจะให้มีความสำคัญ

การระบายอากาศ จากการศึกษพบว่าที่อยู่อาศัยในตำแหน่งนี้มีปัญหาเรื่อง การระบายอากาศอย่างมาก เนื่องจากไม่มีช่องเปิดภายในเพียงพอที่จะสามารถทำให้ลมพัด

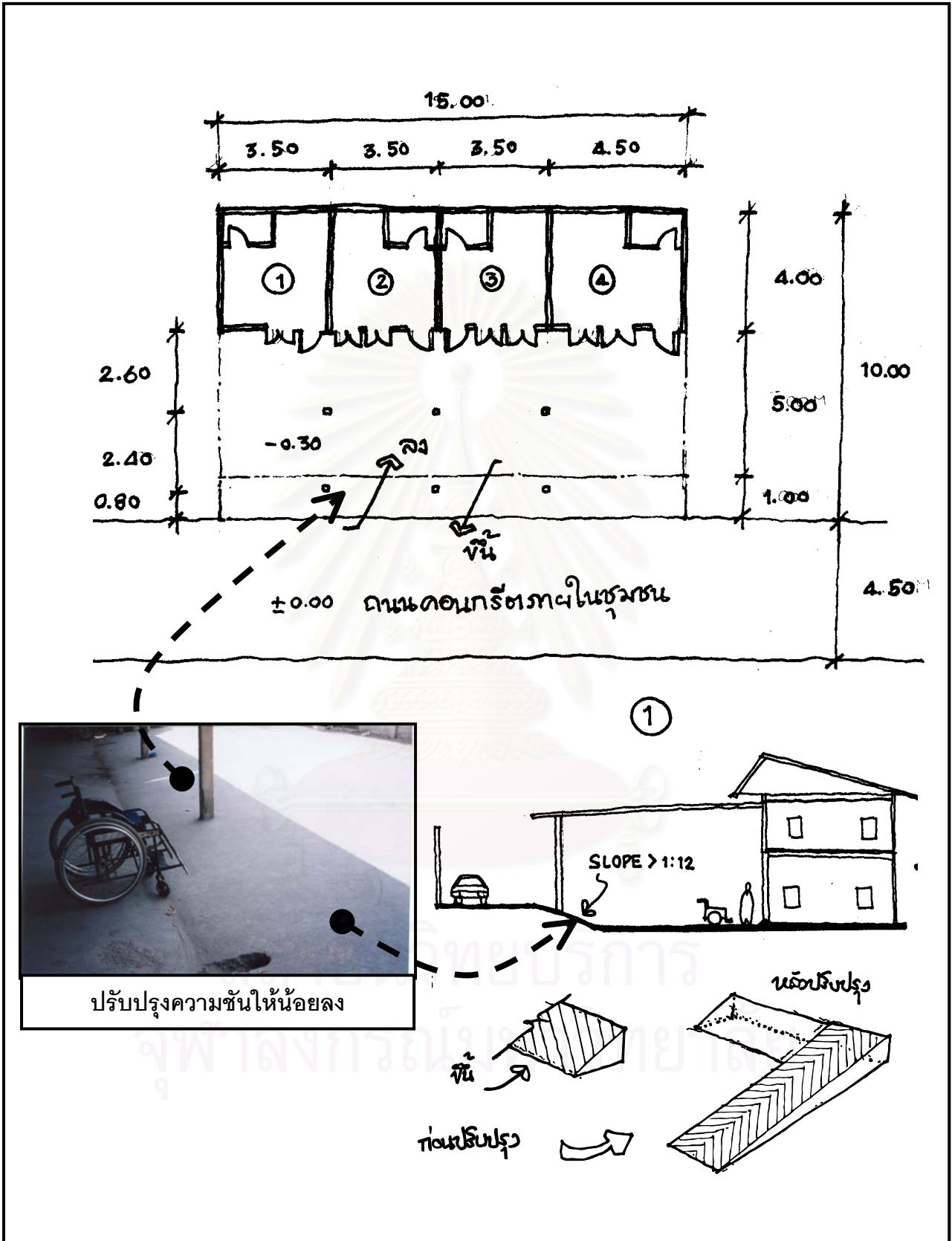

ระบายอากาศภายในที่อยู่อาศัยได้ การแก้ปัญหาอาจใช้วิธีการเปิดหน้าต่างห้องชั้นบนไว้ เพื่อให้ลมพัดระบายออกทางช่องบันไดสู่ประตูด้านหน้า และควรมีการติดตั้งมุ้งลวดเพื่อป้องกันยุง

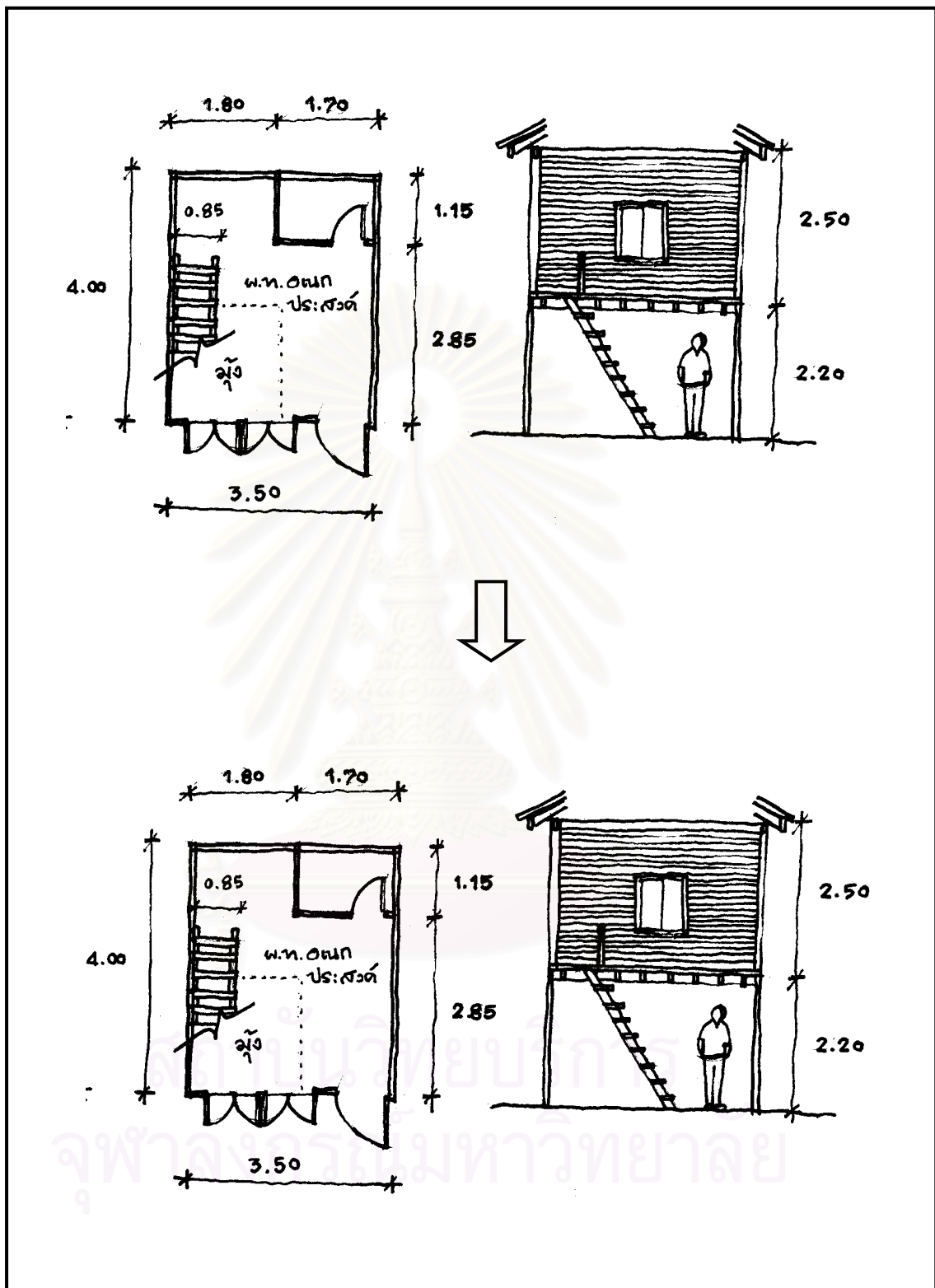
ห้องน้ำ ควรมีราวจับ อ่างล้างมือ และโถส้วมแบบแขวน ให้สำหรับผู้พิการ และสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ได้ แต่อย่างไรก็ตามขนาดของห้องน้ำก็มีความคับแคบเกินไป และจะต้องใช้งบประมาณในการขยายห้องน้ำ และติดตั้งสุขภัณฑ์ใหม่ ซึ่งเป็นเรื่องที่ยุ่งยาก แต่สามารถทำได้ โดยเจ้าของควรเอาใจใส่ในสวัสดิภาพของลูกจ้าง

อุปกรณ์อาคาร ควรติดตั้งระดับของ สวิตช์ไฟอยู่ในระดับ 1.20 เมตร ซึ่งเป็นระดับที่บุคคลทั่วไปและผู้พิการที่นั่งเก้าอี้ล้อเลื่อน สามารถใช้งานได้ร่วมกัน เช่นเดียวกับระดับของ ก๊อกน้ำ ซึ่งควรอยู่ในระดับที่ผู้พิการ และบุคคลทั่วไป สามารถเปิดได้สะดวก แต่ในสภาพความเป็นจริงเนื่องจากผู้พิการไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ในบ้านได้ ทำให้ระดับต่างๆของอุปกรณ์ ต้องอยู่ต่ำกว่าระดับมาตรฐานที่ บุคคลทั่วไปจะใช้ได้อย่างสะดวก ดังนั้นการแก้ไขปัญหาคือ การทำให้ผู้พิการสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ในบ้านได้ การแก้ปัญหาอื่นๆตามมาจึงเกิด ประโยชน์ และสามารถใช้งานได้จริง

สรุป แม้ว่าผู้พิการจะไม่ต้องเสียเงินในการอยู่อาศัย และเสียเฉพาะค่าน้ำค่าไฟ ตลอดจนผู้พิการเอง และเจ้าของห้องก็ไม่เห็นว่าการอยู่อาศัยในปัจจุบันส่งผลต่อสวัสดิภาพการอยู่อาศัยแต่อย่างใด แต่จากการศึกษาสามารถสรุปได้ว่า ที่อยู่อาศัยผู้พิการในตำแหน่งที่1 ซึ่งผู้พิการอาศัยอยู่โดย ไม่ต้องเสียค่าเช่า ไม่มีความเหมาะสมในการอยู่อาศัย แต่ถ้าจะพิจารณาถึงการแก้ไขปัญหาแล้ว สามารถทำได้ ถ้าเจ้าของห้อง และผู้พิการเองตระหนักถึงความสำคัญดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การปรับปรุงและแก้ไขนั้นต้องใช้งบประมาณในการจัดการ ซึ่งเมื่อมองถึงความเหมาะสมแล้ว ถ้าการใช้งบประมาณดังกล่าวเป็นสิ่งที่เจ้าของห้องยอมรับได้ก็เป็นสิ่งที่ดี แต่ในมุมมองของผู้วิจัย มองว่าในตำแหน่งนี้ไม่มีความเหมาะสมในการอยู่อาศัย นอกจากเจ้าของห้องจะทำการพัฒนา ยกกระดานพื้นให้สูงขึ้น และทำเป็นห้องเช่าที่บุคคลปกติและผู้พิการสามารถอยู่อาศัยได้ โดยที่ไม่มีการให้ผู้พิการอยู่ฟรี แบบไม่มีการปรับปรุงและพัฒนาอย่างที่ผ่านมา อีกต่อไป

ภาพที่ 85 แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1

ภาพที่ 86 แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 1

แนวทางการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2

การอยู่อาศัยของผู้พิการในตำแหน่งที่ 2 เป็นการอยู่อาศัยแบบเช่า ซึ่งมีเพียง 2 หน่วยพักอาศัยอยู่เอียงกัน ซึ่งผู้พิการเลือกที่จะเช่าบริเวณนี้เนื่องจากลักษณะขององค์ประกอบอาคาร และตำแหน่งที่ตั้งอาคารสะดวกในการเข้า และออกจากชุมชน จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาของที่อยู่อาศัยในตำแหน่งที่ 2 พบว่ามีข้อเสนอแนะดังนี้

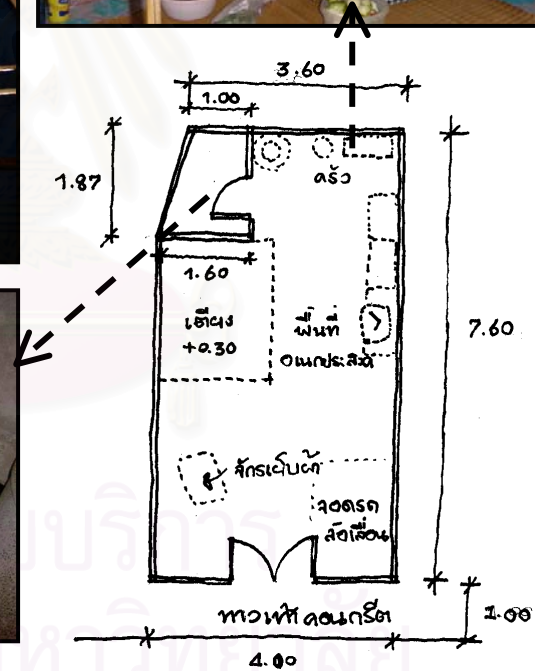
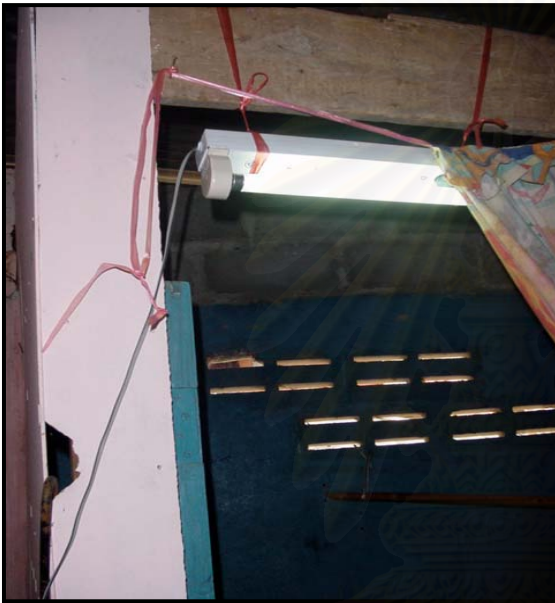
ห้องน้ำ ควรนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไปใช้งานได้ และไม่ควรมีธรณีประตู ตลอดจนลักษณะของสุขภัณฑ์ควรเป็นชนิดที่เหมาะสมกับผู้พิการ โดยเฉพาะโถส้วมควรเป็นแบบแขวน เพื่อผู้พิการสามารถเข็นเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไป และเคลื่อนย้ายตัวลงสูโถส้วมได้สะดวก และถูกสุขลักษณะกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนี้ตำแหน่งของการติดตั้งอุปกรณ์ในห้องน้ำเช่น วาล์วเปิดน้ำ ควรอยู่ในระดับที่ผู้พิการ และบุคคลปกติใช้งานได้ คือที่ ประมาณ 90 ซม. แต่อย่างไรก็ตามจะต้องมีการขยายห้องน้ำให้มีขนาดที่กว้างขึ้น และควรมีการแยกส่วนเปียกและส่วนแห้ง ถ้าผู้พิการไม่สามารถขยายห้องน้ำที่อยู่ได้ อย่างน้อยควรมีราวจับในห้องน้ำเพื่อป้องกันการลื่นหกล้มในห้องน้ำ เนื่องจากมีผู้พิการที่ไม่ได้ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนด้วย ดังนั้นการทรงตัวจะอยู่ที่เท้าและอุปกรณ์ช่วยเดิน ซึ่งถ้าไม่ระมัดระวังและไม่มีการจับอาจเกิดอันตรายได้

อุปกรณ์อาคาร ปัญหาที่พบคือการติดตั้งไฟฟ้าใช้งานภายในบ้านบางจุดอยู่ในลักษณะที่ไม่ได้มาตรฐานการติดตั้ง กล่าวคือ มีการใช้เชือกผูกโยงเพื่อให้หลอดไฟลอยตัวอยู่ ซึ่งอาจเกิดอันตรายได้ และจากการสัมภาษณ์ทราบว่าผู้พิการจะต้องทำการติดตั้งเอง ส่วนมือจับประตูห้องน้ำ ซึ่งอยู่ในลักษณะที่ไม่สามารถใช้งานได้ และถ้าใช้งานได้ก็ไม่อยู่ในลักษณะที่เหมาะสมเนื่องจากเป็นลูกบิด ซึ่งไม่สะดวกต่อการใช้งานของผู้พิการที่มีมือพิการ หรือแขนด้วนควรเปลี่ยนเป็นแบบก้าน

ภาพที่ 87 อุปกรณ์มือจับประตูที่ควรแก้ไขให้เหมาะสม

จากภาพควรมีการปรับปรุงอย่างเร่งด่วน โดยเฉพาะการติดตั้งหลอดไฟให้ถูกต้องตามมาตรฐานเนื่องจากอาจเกิดไฟไหม้ได้ ควรมีการปรับปรุงสภาพอาคารให้ถูกต้องตามมาตรฐานการอยู่อาศัย โดยเฉพาะผนังบ้านบางส่วนซึ่งยังเป็นไม้อัด และ ควรเปิดช่องแสงเพิ่มเพื่อช่วยในการระบายอากาศภายในบ้าน และเพื่อให้ได้รับแสงสว่างภายในบ้านมากขึ้น นอกจากนี้ห้องน้ำควรมีการติดตั้งราวจับ และเปลี่ยนจากเตาแก๊สเป็นเตาไฟฟ้าเนื่องจากผู้พิการมีปัญหาเรื่องระยะเอื้อม

ภาพที่ 88 แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 2

แนวทางการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3

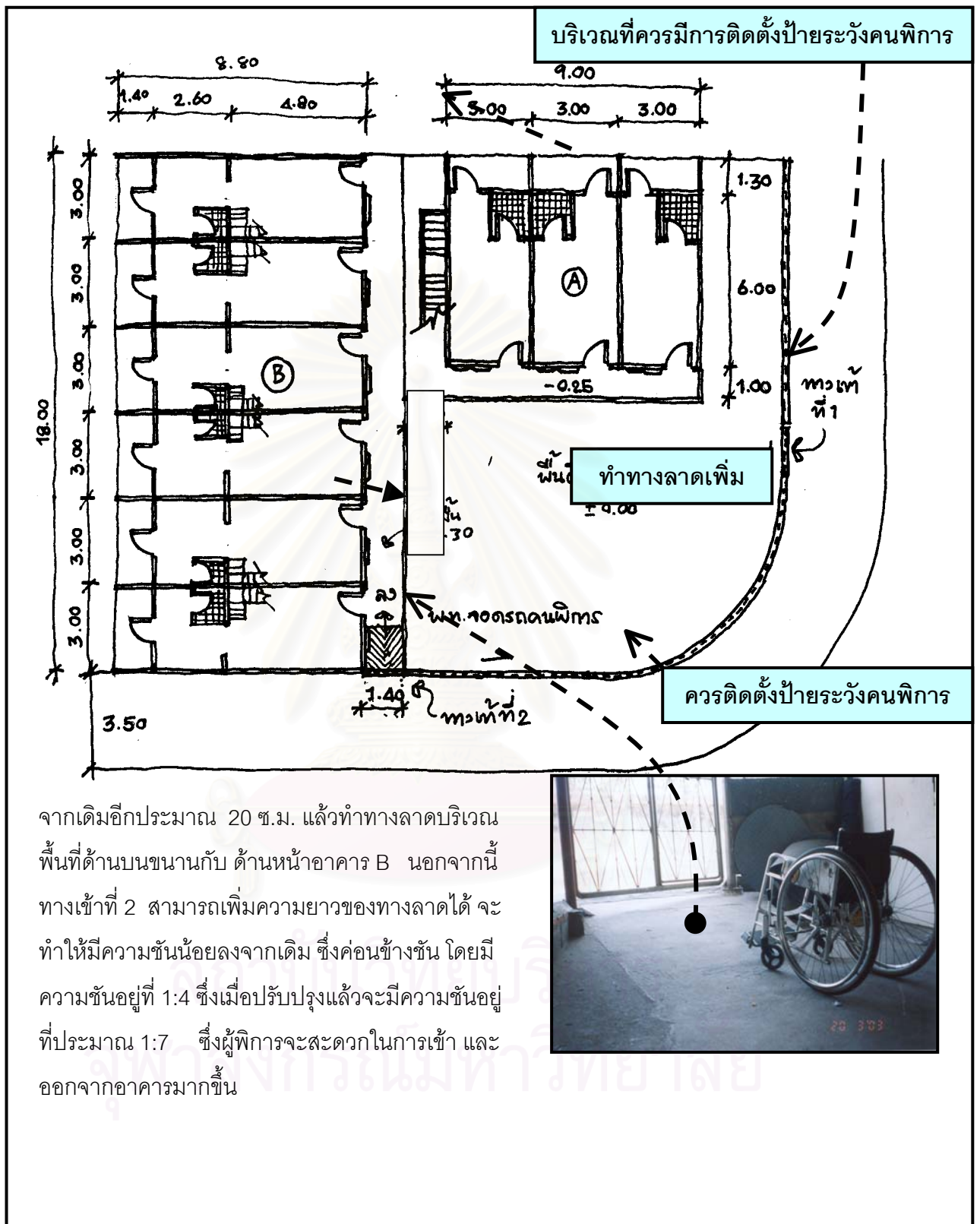
การอยู่อาศัยของผู้พิการในตำแหน่งที่ 3 เป็นการอยู่อาศัยแบบเช่า ซึ่งมีลักษณะในการอยู่อาศัยเป็นกลุ่ม ในกลุ่มอาคาร 2 หลัง ซึ่งสร้างไม่พร้อมกัน แต่อยู่ในรั้วเดียวกัน ทำให้เกิดระดับของอาคาร ที่ไม่เท่ากัน กล่าวคืออาคารใหม่อยู่ในระดับที่สูงกว่าอาคารเก่า ประมาณ 30 ซม. แต่อยู่คนละแนว และโครงสร้างอาคารไม่ได้ติดกัน จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาของที่อยู่อาศัยในตำแหน่งที่ 3 ของผู้พิการ พบว่ามีข้อเสนอแนะดังนี้

ทางลาด ควรมีการปรับความชันของทางลาดบริเวณทางเข้าที่ 2 อาคาร B ให้มีความชันลดลง ซึ่งสามารถทำได้ ตลอดจนทำทางลาดเพิ่มในบริเวณที่จอดรถผู้พิการ (ซึ่งมีระดับสูงกว่า) ลงสู่ทางเข้าด้านหน้าห้องในทั้งสองอาคาร ซึ่งสามารถทำได้เนื่องจากมีพื้นที่เพียงพอ ประกอบกับจากการสัมภาษณ์ และสังเกต ลักษณะของเจ้าของห้องเช่า จากการสัมภาษณ์ และเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าเจ้าของห้องเช่ามีความเต็มใจ และพึงพอใจในการที่มีผู้พิการมาเช่าอาศัยอยู่ด้วย อาจเนื่องมาจากผู้พิการไม่เคยมีปัญหาเรื่องค่างค่าเช่าเลย และผู้พิการยังมีบุคคลปกติอาศัยรวมอยู่ด้วยจึงมีการช่วยเหลือกัน โดยที่ผู้พิการเองก็ไม่ได้เป็นภาระกับเจ้าของห้องมากนัก ซึ่งอาจมีความเป็นไปได้ ถ้าผู้พิการต้องการที่จะทำทางลาดบริเวณดังกล่าวนี้ โดยที่ไม่ต้องใช้งบลงทุนสูงนัก เนื่องจากผู้พิการก็เป็นลูกค้าที่เจ้าของห้องเช่าพึงพอใจอยู่แล้ว

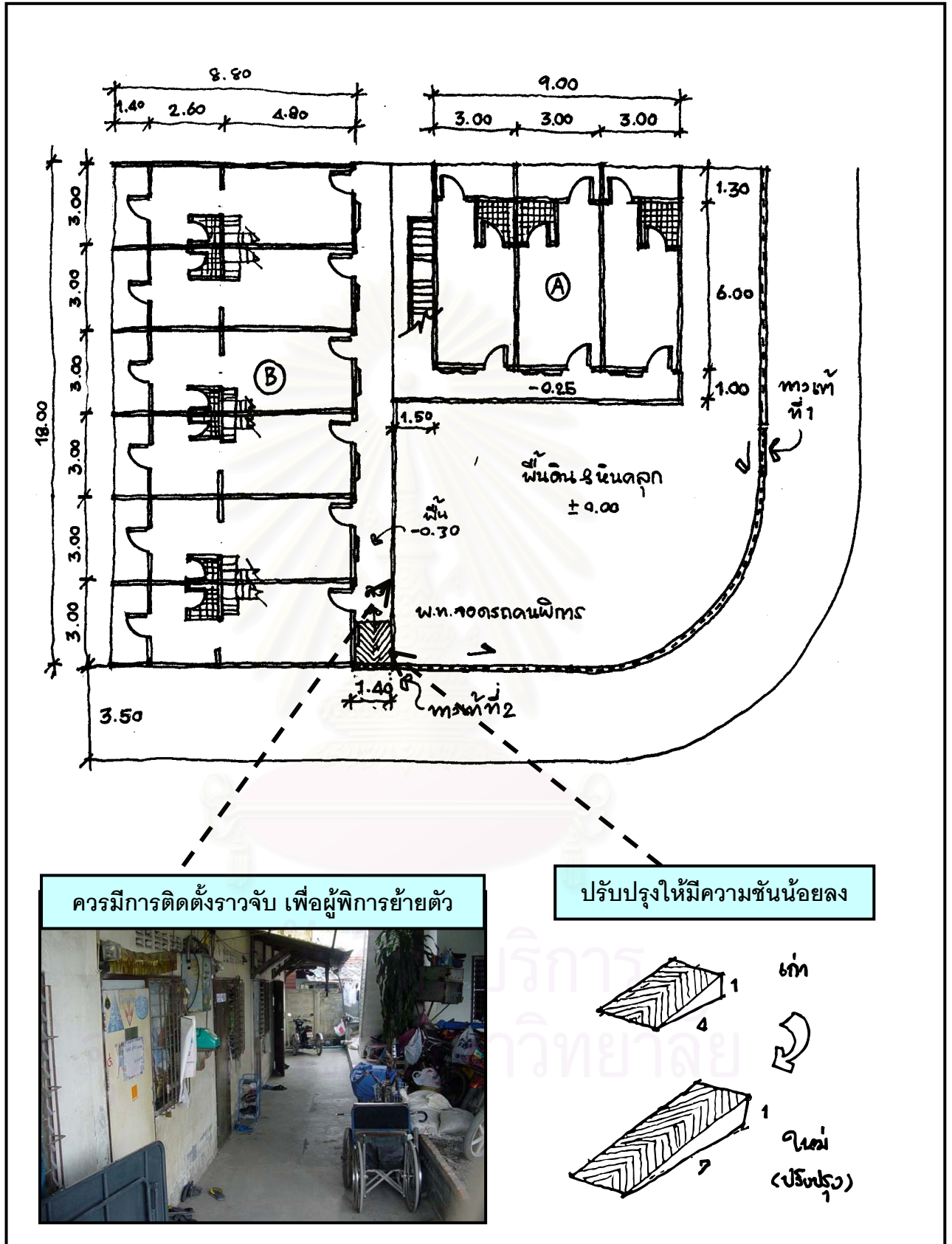
ป้ายระวังผู้พิการ เนื่องจากบริเวณที่อยู่อาศัยในตำแหน่งนี้อยู่บริเวณทางโค้ง และอยู่ในช่วงต้นๆ ของทางเข้าชุมชน ประกอบกับประตูรั้วของกลุ่มอาคารนี้ทั้งสองประตู จะเปิดออกสู่ถนนภายนอกทันที ถึงแม้ว่าถนนจะไม่กว้างนักแต่ก็อาจเกิดอันตรายจากรถมอเตอร์ไซด์ หรือรถยนต์ซึ่งมองเห็นไม่ถนัดในกรณีที่ผู้พิการเข็นเก้าอี้ล้อเลื่อน ออกมาจากพื้นที่ภายใน จึงควรมีการติดตั้งป้ายระวังผู้พิการในบริเวณทางโค้ง เพื่อเป็นการลดความเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายได้

สายไฟ จากการศึกษาพบว่ามีสายไฟฟ้า ในอาคาร B อยู่ในลักษณะที่เก่ามาก เนื่องจากใช้งานมาเป็นเวลานานและไม่เคยเปลี่ยน จึงควรมีการเปลี่ยนสายไฟ เพื่อลดความเสี่ยงในการเกิดไฟฟ้าลัดวงจร และเกิดอัคคีภัย ซึ่งจะเป็นอันตรายต่อผู้พิการ และสมาชิกชุมชน

อุปกรณ์อาคาร ควรมีการติดตั้งมุ้งลวดเพื่อให้อากาศสามารถถ่ายเทได้สะดวก เนื่องจากในตำแหน่งนี้มีปัญหาเรื่องยุงมาก และจากการศึกษาพฤติกรรมผู้พิการมักเปิดประตูทิ้งไว้ ทั้งหลังบ้าน และหน้าบ้านเพื่อให้อากาศถ่ายเท ถ้ามีการติดตั้งมุ้งลวดจะลดปัญหาเรื่องยุงได้มาก

ภาพที่ 89 แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3

ภาพที่ 90 แสดงข้อเสนอนณะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 3

แนวทางการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 4

การอยู่อาศัยของผู้พิการในตำแหน่งที่ 4 เป็นการอยู่อาศัยแบบเช่า ซึ่งมีลักษณะในที่อยู่อาศัยเป็นอาคารชั้นเดียว และสองชั้นสร้างต่อกัน โดยทั้งสองอาคารสร้างอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าถนนของชุมชนประมาณ 60 ซม. มีแนวทางในการปรับปรุงดังนี้

ทางลาด ระดับของพื้นอาคารกับพื้นทางเท้าที่แตกต่างกันประมาณ 60 ซม. ทำให้ทางเข้าหลักของที่อยู่อาศัยในตำแหน่งนี้มีทางลาด ซึ่งในปัจจุบันมีความชันมากเกินไปทำให้ผู้พิการต้องใช้แรงเข็นเก้าอี้ล้อเลื่อนมากขึ้นกว่าปกติ และสามารถแก้ไขได้โดยมีระยะที่สามารถเพิ่มความยาวของทางลาดได้เพียงพอ และสามารถแก้ไขให้มีความชันที่น้อยลงได้ ได้ โดยเพิ่มความยาวของทางลาดให้มากขึ้นจากเดิมซึ่งยาวเพียง 1.20 เมตร เป็น 5.50 เมตร ซึ่งจะเปลี่ยนความชันเดิม คือ 1:4 ให้กลายเป็น 1:12 (ซึ่งใกล้เคียงมาตรฐานคือ 1:12 เป็นอย่างต่ำ)

ราวจับ ในส่วนของอาคาร A ซึ่งเป็นอาคาร 2 ชั้น มีระดับของทางเท้าด้านหน้าห้องสูงกว่าพื้นด้านล่างถึง 55 ซม. ทำให้ผู้พิการมีความเสี่ยงในการพลัดตกจากพื้นหน้าห้องในกรณี que ผู้พิการต้องการลงมานั่งที่เก้าอี้ล้อเลื่อนที่จอดอยู่ด้านล่าง ซึ่งไม่สามารถนำขึ้นมาใช้งานได้เนื่องจากไม่มีทางลาด ซึ่งปัญหานี้สามารถแก้ไขได้สองแนวทาง คือการขยายทางเท้าหน้าห้องทำทางลาดเป็นแนวยาวไปตามทางเท้าหน้าห้อง จะสามารถทำทางลาดที่มีขนาดความชันที่ 1:12 ถึง 1:20 ได้ แต่เก้าอี้ล้อเลื่อนจะไม่สามารถเลื่อนสวนกันได้ แต่สามารถใช้งานได้ โดยการขอให้ผู้พิการคนใดคนหนึ่งลง หรือขึ้นไปก่อน แนวทางที่สอง คือติดตั้งราวจับบริเวณทางเท้าหน้าห้องเชื่อมต่อกับพื้นด้านล่าง บริเวณที่จอดเก้าอี้ล้อเลื่อน เพื่อสะดวกในการเคลื่อนย้ายตัวของผู้พิการและลดความเสี่ยงที่อาจเกิดอันตรายได้ และ จะเป็นไปได้มากกว่า เนื่องจาก ไม่ยุ่งยากในการติดตั้ง และใช้งบประมาณไม่มาก ซึ่งเจ้าของห้องสามารถลงทุนได้ โดยไม่เป็นภาระมากเกินไป เนื่องจากในบริเวณนี้ก็มีเฉพาะผู้พิการเป็นส่วนใหญ่ หรือเกือบทั้งหมดที่มาเช่าอาศัยอยู่และวนเวียนกันไป ดังนั้นความเป็นไปได้ในการลงทุนเพื่อสวัสดิภาพในการอยู่อาศัยของผู้พิการ จึงเป็นไปได้ไม่ยากนัก ประกอบกับเจ้าของห้องเองมีความเข้าใจผู้พิการในระดับหนึ่งอยู่แล้ว

ราวจับมีความสำคัญมากสำหรับห้องน้ำ โดยเฉพาะห้องน้ำในสวนอาคารชั้นเดียว เนื่องจาก มีระดับพื้นห้องกับห้องน้ำต่างกันถึง 45 ซม. ดังนั้นจึงควรติดตั้งราวจับบริเวณด้านหน้าห้องน้ำ และกำแพงด้านในห้องน้ำ เพื่อช่วยในการทรงตัวของผู้พิการ เพื่อป้องกันการลื่นล้ม

แสงสว่าง เนื่องจากพื้นที่ทั้งอาคารชั้นเดียว และสองชั้นในตำแหน่งนี้ โดยเฉพาะอาคารสองชั้นมีด้านหน้าติดกับร้านขายของชำ ซึ่งเป็นเจ้าของห้อง และด้านหลังติดกับบ้านสองชั้น

ซึ่งเป็นบ้านของสมาชิกในชุมชน ทำให้ภายในบ้านมีแสงสว่างไม่เพียงพอ สามารถแก้ไขได้โดยการ ติดหลอดไฟเพิ่ม หรือเปิดประตูด้านหลังบ้าน เพื่อให้ได้รับแสงและอากาศถ่ายเท โดยอาจมีการติด มุ้งลวดเพิ่มเพื่อป้องกันยุง และแมลงจากการเปิดประตูทิ้งไว้

ท่อน้ำ การแก้ไขท่อน้ำ ในส่วนที่เป็นอาคารสองชั้น ซึ่งมีท่อน้ำอยู่ด้านในบริเวณ ระเบียงหลังบ้าน สามารถแก้ไขได้โดยการติดกระเบื้องลวด เพื่อป้องกันหนู และแมลงสาบ

บริเวณนี้ควรมีการติดตั้งราวจับ เนื่องจากผู้พิการต้องย้ายตัวเองขึ้นรถ

ปิดฝาท่อเพื่อป้องกันหนู แมลงสาบ

ปรับปรุงความชันของทางลาด

ก่อนปรับปรุง
ความชัน 1:4

หลังปรับปรุง
ความชัน 1:12

ภาพที่ 91 แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 4

แนวทางการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5

การอยู่อาศัยของผู้พิการในตำแหน่งที่ 5 เป็นการอยู่อาศัยแบบเช่า ซึ่งมีลักษณะในการอยู่อาศัยเป็นอาคารชั้นเดียว และสองชั้นสร้างต่อกัน โดยทั้งสองอาคารสร้างอยู่ในระดับที่ต่ำกว่าถนนของชุมชนประมาณ 90 ซม. มีแนวทางในการปรับปรุงต่อไปนี้

ทางลาด ลักษณะของทางลาดบริเวณทางเข้าที่อยู่อาศัยตำแหน่งที่ 5 มีความชันอยู่ที่ 1:10 ซึ่งเป็นการปรับปรุงหลังจากที่ผู้วิจัยได้เข้าไปทำการสำรวจ ซึ่งมีระดับความชันที่เกือบเหมาะสม คือ 1:12 ในส่วนนี้ ถือว่าผู้พิการสามารถใช้ได้ในระดับหนึ่งแต่ก็ยังไม่ดีนัก สาเหตุที่ไม่สามารถยี่ระยะทางลาดออกไปอีกได้เนื่องจากจะทำให้เกิดช่องว่างด้านข้างทางลาด ซึ่งเป็นอุปสรรคในการเข็นเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าบ้าน นอกจากนี้ลักษณะของทางลาดที่มีอยู่แล้วควรมีการติดตั้งราวจับ เพื่ออำนวยความสะดวกให้ผู้พิการที่ไม่ได้ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน แต่ไม่สามารถเดินได้ถนัดนัก

สภาพพื้นที่ ควรมีการปรับสภาพพื้นที่บริเวณด้านหน้าอาคารเช่าใหม่ให้เรียบ เนื่องจากสภาพในปัจจุบันมีลักษณะขรุขระ ยากต่อการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อน เมื่อออกจากบ้านตลอดจน ควรมีการปรับปรุงพื้นที่บริเวณลานด้านหน้าที่อยู่อาศัยในตำแหน่งนี้ให้เรียบร้อย เนื่องจากปัจจุบันเป็นที่รกร้างและมีกองเศษวัสดุวางอยู่อย่างไม่เป็นระเบียบ เมื่อมีการปรับพื้นที่บริเวณนี้ให้เรียบร้อยจะสามารถใช้เป็นที่จอดรถคนพิการได้อย่างดี

พื้นที่บริเวณหน้าบ้าน เนื่องจากที่อยู่อาศัยในตำแหน่งนี้ มีการใช้พื้นที่บริเวณหน้าบ้านเพื่อเป็นครัว ทำให้บริเวณทางเข้ามีลักษณะคับแคบ และไม่เป็นระเบียบเรียบร้อย ประกอบกับบางห้องมีการใช้เป็นที่เก็บของ หรือวัสดุต่างๆ ซึ่งเมื่อเกิดเหตุการณ์เพลิงไหม้อาจทำให้เกิดเพลิงไหม้ได้ ประกอบกับบริเวณดังกล่าวมีการติดตั้งเหล็กดัดบริเวณทางออก เพื่อกันขโมย และมีลักษณะเป็นสายยูคัลองกุกุแจ ซึ่งไม่เหมาะสมนักเนื่องจากผู้พิการอาจได้รับอันตรายเมื่อเกิดเพลิงไหม้ ผู้พิการควรจัดเก็บวัสดุหรือสิ่งของที่ไมใช้แล้วที่อาจเป็นเชื้อเพลิงถ้าเกิดเพลิงไหม้ออก และจับเก็บข้าวของเครื่องใช้บริเวณนี้ให้เรียบร้อย จะทำให้มีพื้นที่บริเวณนี้ไม่คับแคบ

ราวจับ ห้องน้ำมีระดับที่ต่ำกว่าพื้นห้องประมาณ 10 ซม. ไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้าไปใช้งานได้ เนื่องจากมีธรณีประตูที่มีความสูง 20 ซม. ซึ่งผู้พิการก้มได้ เพื่อเป็นการป้องกันน้ำท่วม ในช่วงที่มีฝนตกและมีน้ำจากท่อภายนอกดันเข้ามาในห้องน้ำ และไหลเข้ามาในห้องจากเหตุการณ์ดังกล่าว จึงควรมีการติดตั้งราวจับบริเวณด้านหน้า และด้านในของห้องน้ำ เพื่อป้องกันผู้พิการลื่นล้มในห้องน้ำ ซึ่งเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยครั้ง

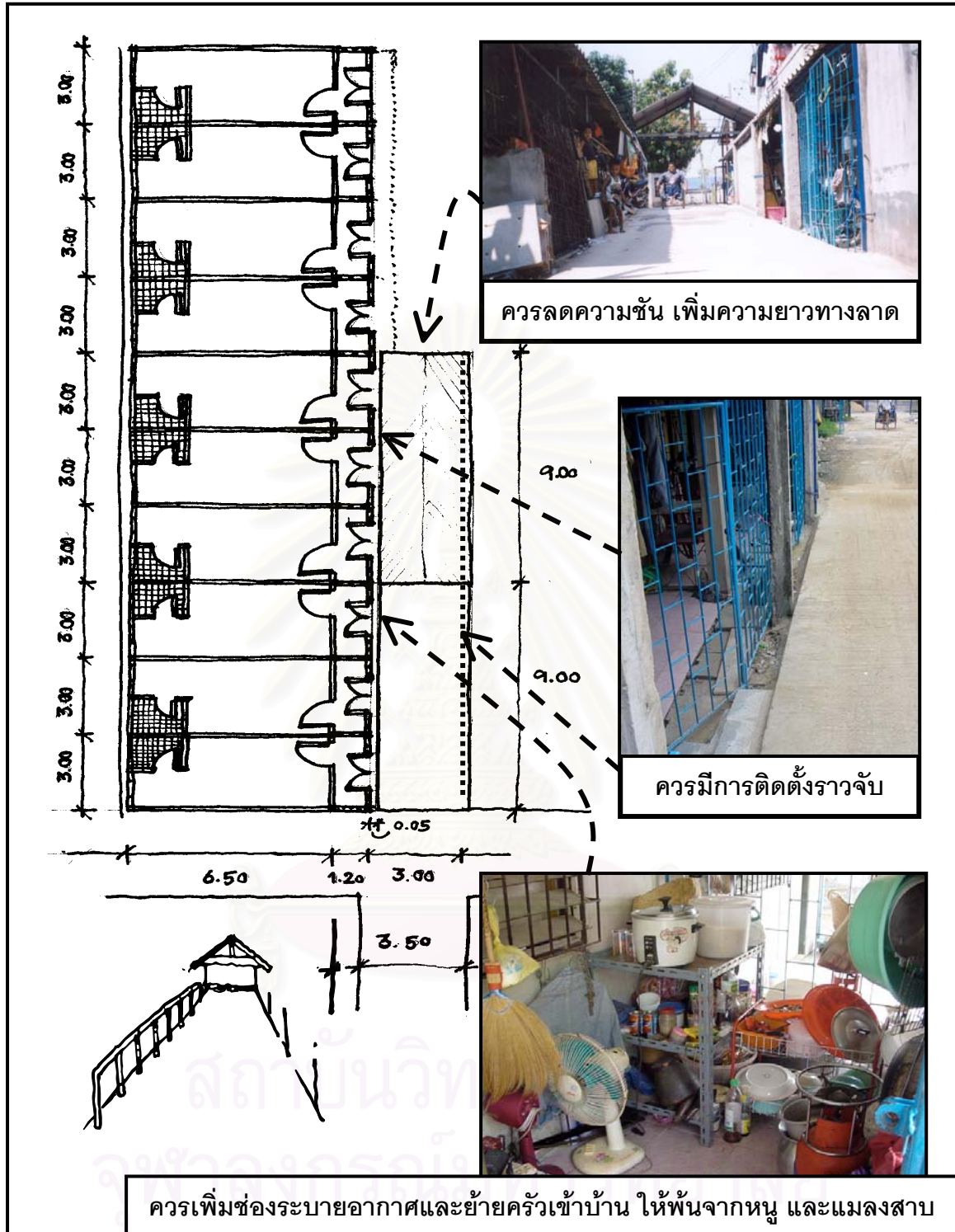
การระบายอากาศ ในตำแหน่งที่อยู่อาศัยนี้ผู้พิการระบายอากาศภายในห้องด้วยการเปิดประตู และเปิดพัดลมช่วย เนื่องจากไม่ระบายหลังบ้าน และลักษณะของช่องเปิดเป็นคอนกรีตบล็อกระบายอากาศ ติดอยู่บริเวณด้านหลังของบ้าน เป็นผลให้ไม่สามารถระบายอากาศภายในบ้านได้ดีนัก ประกอบกับห้องน้ำมีความอับชื้นมาก และไม่ได้รับแสงแดดเลย การแก้ไขสามารถทำได้โดยการเปลี่ยนคอนกรีตบล็อกให้เป็นหน้าต่างบานเกล็ด หรือบานกระทุ้ง แต่อย่างไรก็ตาม ลักษณะของแกนหมุนก็เป็นอุปสรรคต่อหน่วยพักอาศัย ที่มีเฉพาะผู้พิการมืออยู่ร่วมกัน แต่อย่างไรก็ตามจากข้อมูลการศึกษาพบว่า หน้าต่างบานเกล็ดไม่ได้เป็นอุปสรรคต่อการใช้งานอย่างใด เนื่องจากมีผู้พิการที่มีความพิการคละเคล้ากันไปในแต่ละหน่วยพักอาศัย ซึ่งพอที่จะช่วยเหลือกันได้ ในกรณีที่อุปกรณ์อาคารมีผลต่อการใช้งานของผู้พิการ

แสงสว่าง ในที่อยู่อาศัยตำแหน่งนี้โดยเฉพาะในส่วนของอาคารชั้นเดียว หรือบริเวณชั้นล่างของอาคาร 2 ชั้น มีปัญหาเรื่องแสงสว่าง โดยเฉพาะ 3 ห้องแรกมีระดับต่ำกว่าพื้นถนน 90 ซม. ไล่ระดับลงมา ประกอบกับมีการทำทางลาดทำให้ทางลาดบังแสงสว่างภายในห้อง เนื่องจากระดับของพื้นทางลาดอยู่ถึงระดับหน้าต่าง ประกอบกับมีปัญหาฝุ่นละอองภายในห้อง จึงควรมีการติดหลอดไฟเพิ่มเติม ส่วนการแก้ปัญหาฝุ่นละอองนั้นทำได้ยากมาก นอกจากการติดเครื่องปรับอากาศ ซึ่งผู้พิการก็ไม่ติดเนื่องจากเปลืองค่าไฟ

ควรมีการปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในบริเวณที่อยู่อาศัย เนื่องจากสามารถทำให้เป็นที่จอดรถสำหรับผู้พิการได้ดี และทำให้มีสภาพแวดล้อมในการอยู่อาศัยที่ดีขึ้น

ภาพที่ 92 แสดงพื้นที่รกร้างบริเวณด้านหน้าที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5

ภาพที่ 93 แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 5

แนวทางการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6

การอยู่อาศัยของผู้พิการในตำแหน่งที่ 6 เป็นการอยู่อาศัยแบบเช่า ซึ่งมีลักษณะในการอยู่อาศัยเป็นกลุ่ม ในกลุ่มอาคาร 3 หลัง อยู่ในรั้วเดียวกัน โครงสร้างอาคารไม่ได้ติดกัน จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาของที่อยู่อาศัยในตำแหน่งที่ 6 ของผู้พิการ พบว่ามีข้อเสนอแนะดังนี้

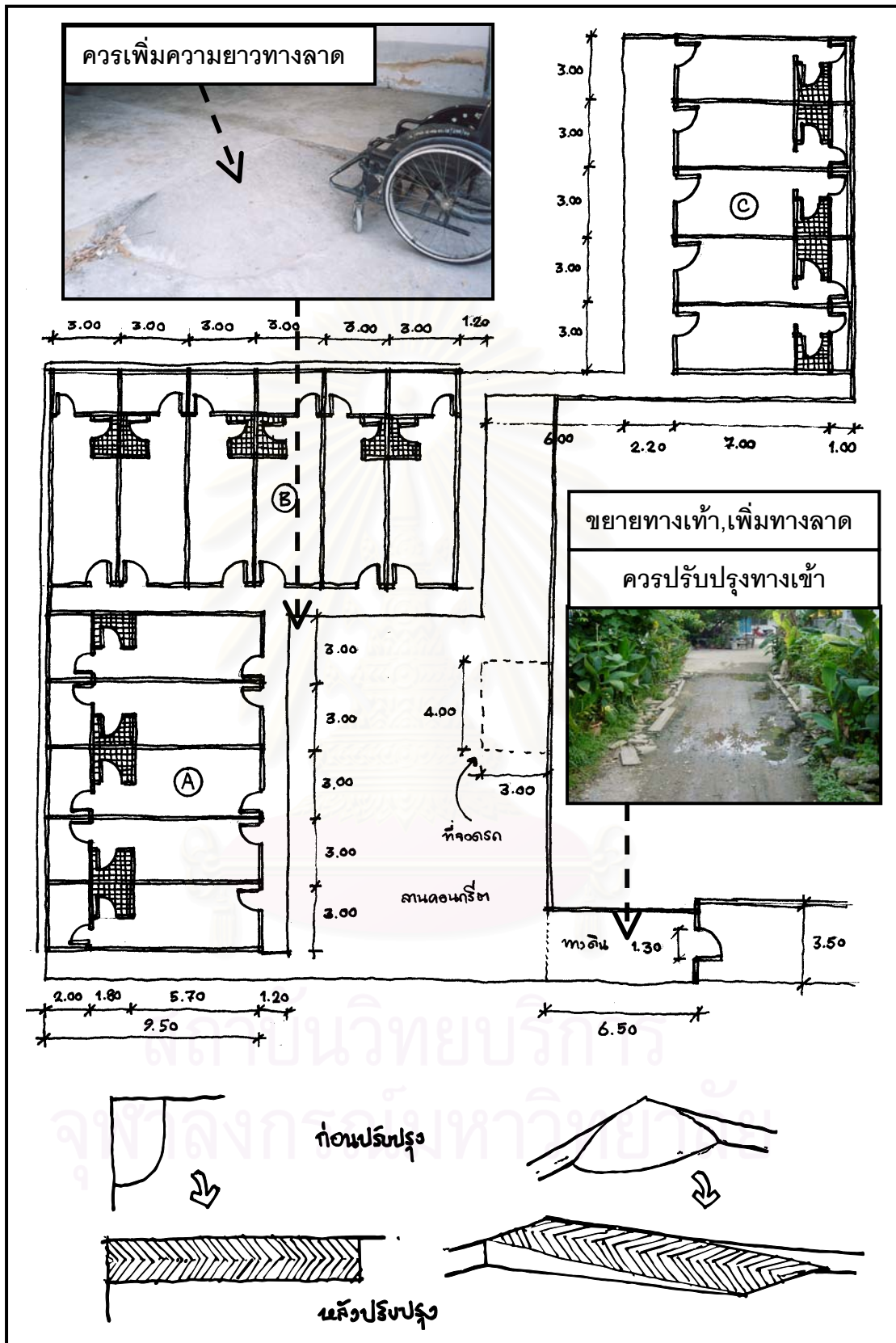
ทางลาด จากการศึกษาลักษณะของที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งนี้ พบว่าทางเท้าบริเวณด้านหน้าห้องเช่าอาคาร A และ B มีความกว้าง 1.20 เมตร ซึ่งมีพื้นที่เพียงพอที่จะสามารถขยายได้เป็น 1.80 เมตร ซึ่งเก้าอี้ล้อเลื่อนสามารถเลื่อนสวนทางกันได้ นอกจากนี้ยังควรทำทางลาดจากทางเท้าลงสู่บริเวณลานคอนกรีตเพิ่มเติมจากที่เดิมมีอยู่เพียงจุดเดียว

แสงสว่าง พบว่าการเดินทางเข้าสู่ตำแหน่งที่อยู่อาศัยนี้ในเวลาเย็นหรือหัวค่ำ ไม่มีหลอดไฟแสงสว่างบริเวณริมทาง ทำให้การมองเห็นไม่ชัดเจนเท่าที่ควร จึงควรมีการติดไฟเพิ่มบริเวณริมทางก่อนเข้าสู่ตำแหน่งที่อยู่อาศัยนี้ นอกจากนี้ควรมีการติดไฟแสงสว่างเพิ่มเติม บริเวณลานคอนกรีต เพื่อป้องกันบุคคลภายนอกเข้ามาในยามวิกาล เนื่องจากเคยเกิดเหตุการณ์ วิจารณ์ทรัพย์สินบริเวณนี้มาแล้ว แต่อย่างไรก็ตามบริเวณนี้ ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าเป็นบริเวณที่มีความเหมาะสมในการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชนนี้มากที่สุด ถ้าไม่มองถึงความไม่เหมาะสมของอุปกรณ์อาคาร ตลอดจนลักษณะห้องน้ำ และความคับแคบของพื้นที่ ซึ่งทุกหน่วยพักอาศัยเป็น

อุปกรณ์ประกอบอาคาร จากการศึกษาอุปกรณ์อาคารภายในตำแหน่งที่อยู่อาศัยนี้ มีลักษณะเช่นเดียวกับหลายๆตำแหน่งที่ทำการสำรวจ กล่าวคือ ไม่มีความเหมาะสมในการใช้งานสำหรับผู้พิการ เนื่องระดับของอุปกรณ์ต่างๆ เช่น สวิตช์ไฟ วาล์วน้ำ อยู่ในตำแหน่งที่สูงเกินไป เนื่องจากปกติผู้พิการจะใช้วิธีคลานเมื่ออยู่ในบ้าน จึงมีระดับการเอื้อมที่จำกัด ดังนั้นควรมีการทำทางลาดให้ผู้พิการสามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนมาใช้ในบ้านได้ จะทำให้ปัญหาเรื่องระดับความสูงของอุปกรณ์ต่างๆลดลง แต่อย่างไรก็ตามเมื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการใช้พื้นที่ แบบยึดหยุ่น ก็ไม่เหมาะสมนักในการนำเก้าอี้มาใช้ในบ้าน เนื่องจากความคับแคบ และก็ไม่สามารถนำเก้าอี้ล้อเลื่อนเข้ามาใช้ในห้องน้ำได้ เนื่องจากมีธรณีประตู และโถส้วมยังเป็นแบบนั่งยอง ซึ่งสำหรับผู้พิการขาไปลิโอ ซึ่งต้องนั่งราบกับพื้น หรือใช้แขนยัน ที่ขาเหยียบโถส้วมแล้วไม่ถูกสุขลักษณะอย่างยิ่ง

ราวจับ ควรมีการติดตั้งราวจับบริเวณฝาผนังห้อง และห้องน้ำเพื่อช่วยในการทรงตัวของผู้พิการในการเดิน หรือการเหนี่ยวตัวขึ้นจากห้องน้ำ

ภาพที่ 94 แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 6

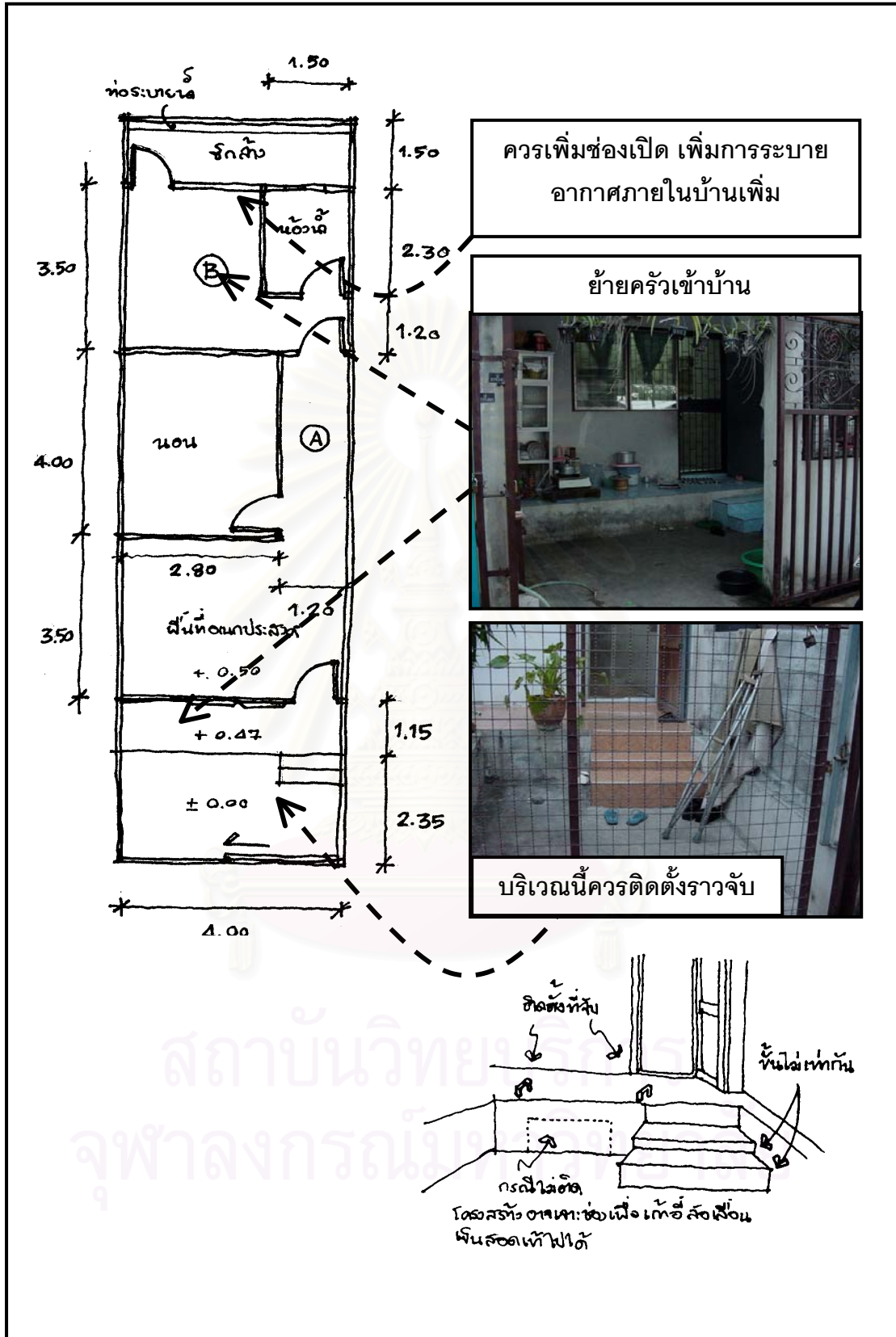
แนวทางการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 7

การอยู่อาศัยของผู้พิการในตำแหน่งที่ 7 เป็นการอยู่อาศัยในบ้านที่ผู้พิการเป็นเจ้าของ ซึ่งผู้พิการซื้อจาก เจ้าของห้องเช่าที่ได้ทำการปลูกสร้าง ซึ่งเป็นลักษณะทาวน์เฮ้าส์ชั้นเดียว จำนวน 5 หลัง โดยการปลูกสร้างนี้เจ้าของห้องเช่ามิได้ ออกแบบและปลูกสร้าง เพื่อขายให้กับผู้พิการ โดยเฉพาะ ในขณะที่บ้านทั้งหมด ถูกซื้อโดยผู้พิการที่อยู่ในชุมชน จากการศึกษาถึงสภาพปัญหาของที่อยู่อาศัยในตำแหน่งที่ 7 ของผู้พิการ พบว่ามีข้อเสนอแนะดังนี้

ราวจับ จากลักษณะของระดับพื้นหน้าบ้านกับพื้นห้อง ซึ่งแตกต่างกัน 35 ซม. ทำให้จำเป็นต้องมีบันไดบริเวณทางขึ้นบ้าน ซึ่งไม่เหมาะสมทำให้ผู้พิการที่ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนอาจได้รับอันตรายและพลัดตกลงมา ในเวลาคลานเพื่อลงเก้าอี้ล้อเลื่อน เนื่องจากไม่สามารถใช้บันไดได้ ขณะที่ผู้พิการที่พอจะเดินได้บ้างจะใช้บันไดหน้าบ้าน ซึ่งก็มีความกว้างไม่เพียงพอ จากลักษณะดังกล่าวสามารถแก้ไขได้ โดยการติดตั้งราวจับบริเวณทางลงบันได หรือบริเวณที่ผู้พิการใช้เคลื่อนที่ลงเก้าอี้ล้อเลื่อน เพื่อช่วยในการทรงตัว นอกจากนี้ควรมีการติดตั้งราวจับบริเวณผนังห้อง และห้องน้ำด้วย เพื่อช่วยลดความเสี่ยงในการลื่นล้มของผู้พิการ

ห้องน้ำ ควรมีการแบ่งส่วนเปียก และส่วนแห้ง เพื่อลดความเสี่ยงในการลื่นล้ม และมีส่วนอาบน้ำสำหรับผู้พิการ นอกจากนี้ควรมีการติดตั้งโถสวมแบบแขวน เพื่อสะดวกในการใช้งาน และถูกสุขลักษณะต่อผู้พิการ และมีความเป็นไปได้ในการติดตั้งเนื่องจากผู้พิการมีความสนใจในการปรับปรุงสภาพพื้นที่ภายในเพื่อสะดวกต่อการใช้งาน และสามารถทำได้ เนื่องจากเป็นบ้านของตนเอง แต่ผู้พิการต้องขยายห้องน้ำให้มีขนาดใหญ่ขึ้น และควรใช้เป็นประตูบานเลื่อน

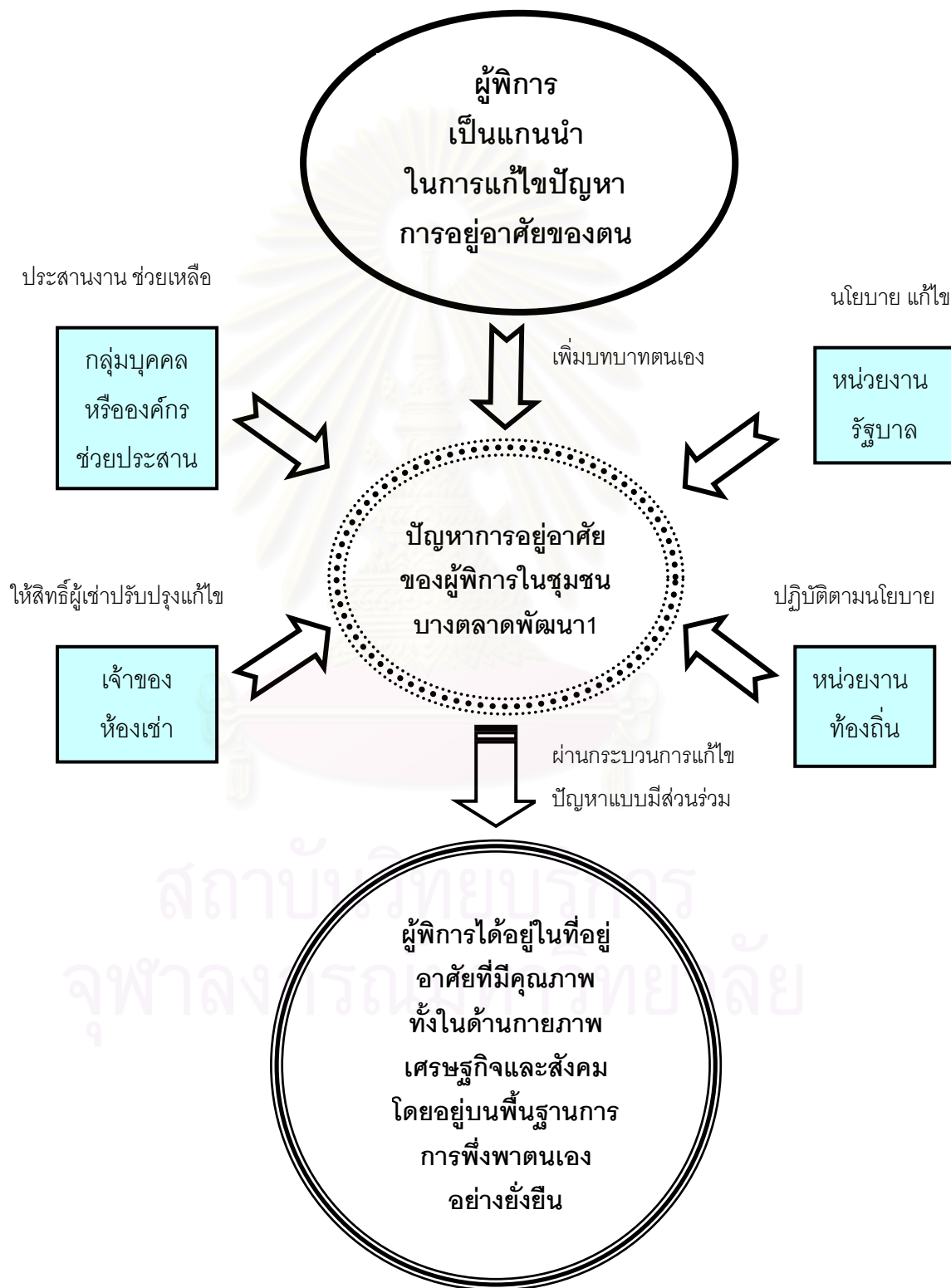
อุปกรณ์อาคาร เนื่องจากการปลูกสร้างไม่ได้มีการออกแบบไว้ เพื่อคนพิการโดยเฉพาะการใช้อุปกรณ์ในบางจุดจึงยังไม่มีความสะดวก โดยเฉพาะเวลาที่ผู้พิการไม่ได้ใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนในบ้าน แต่อย่างไรก็ตามจากการวิจัยพบว่าในตำแหน่งที่อยู่อาศัยนี้ บางหน่วยพักอาศัยมีการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนภายในบ้าน ในขณะที่บางหน่วยไม่ได้ใช้ แต่มีความสนใจในการใช้ แต่ยังคงชินกับพฤติกรรมในการใช้พื้นที่แบบเดิม คือการคลานภายในบ้าน จึงทำให้ดูเหมือนว่าอุปกรณ์ต่างๆอยู่สูงเกินไป ซึ่งถ้ามีการใช้เก้าอี้ล้อเลื่อนภายในบ้านจะช่วยให้ผู้พิการสามารถใช้งานอุปกรณ์อาคารต่างๆได้สะดวกขึ้น และไม่ต้องเมื่อยลำในการเคลื่อนที่บ่อยๆ นอกจากนี้ลักษณะของอุปกรณ์อาคารบางอย่างควรเปลี่ยน เช่น มือจับประตูควรเปลี่ยนเป็นชนิดก้านโยก ซึ่งผู้พิการสามารถใช้งานได้สะดวกกว่า

ภาพที่ 95 แสดงข้อเสนอแนะในการปรับปรุงลักษณะทางกายภาพที่อยู่อาศัยผู้พิการตำแหน่งที่ 7

5.1.3.2 ปัญหาการอยู่อาศัยที่ต้องปรับปรุงในระยะยาว

ข้อเสนอแนะต่อผู้มีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยผู้พิการในระยะยาว

แผนผังที่ 6 แสดงการแก้ปัญหการอยู่อาศัยผู้พิการโดยผู้มีส่วนร่วมในระยะยาว

1. แนวทางการปรับปรุงอาคารสถานที่ภายนอก

จากการศึกษา ในละแวกใกล้เคียงกับชุมชน ในอำเภอปากเกร็ด พบว่ามีผู้พิการอาศัย และใช้ชีวิตอยู่เป็นจำนวนมาก และมักจะพบผู้พิการอยู่ทั่วไปแต่ก็ไม่มากนัก เนื่องจากการที่ผู้พิการ จะเดินทางออกสู่ภายนอกแต่ละครั้งนั้น ด้วยเหตุผลความจำเป็น เช่น เดินทางเพื่อติดต่อธุระต่างๆ และเดินทางสู่ภายนอกเพื่อการประกอบอาชีพ ซึ่งพบมากที่สุด การที่ผู้พิการเดินทางเพื่อกิจกรรม ต่างๆ นั้นพบว่า มีลักษณะของอาคารสถานที่ ที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการเดินทางของผู้พิการ ซึ่งการจะ ปรับปรุงอาคารสถานที่ โดยเฉพาะบริเวณ หรือตำแหน่งที่ผู้พิการเดินทางเข้าถึงบ่อยครั้ง หรือพอจะ อำนวยความสะดวกกับผู้พิการนั้น จำเป็นที่จะต้องได้รับความร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชนใน การปรับปรุงแก้ไข โดยเฉพาะในอำเภอ ปากเกร็ดนั้น ควรจะเป็นสถานที่ตัวอย่าง ที่มีอาคารสถานที่ หรือทางสัญจร ที่เอื้ออำนวยความสะดวกต่อผู้พิการ ซึ่งอาจมีการก่อสร้าง หรือปรับปรุงอาคาร สถานที่ โดยเฉพาะสถานที่ ที่เข้ามาหาประโยชน์ในอำเภอปากเกร็ด เช่น ห้างสรรพสินค้า โรงภาพยนตร์ ต่างๆ ควรที่จะสามารถให้คนพิการเข้าถึงได้โดยสะดวก

2. การปรับปรุงเส้นทางภายในชุมชน

ข้อมูลจากการศึกษาทำให้ทราบว่าถนนหลักภายในของชุมชน มีลักษณะคับแคบ ยากแก่ การสัญจร ในขณะที่มีการใช้เส้นทางภายในชุมชนด้วยรถยนต์มากขึ้น จากลักษณะผังที่ดินของ ชุมชน เป็นลักษณะที่มีหลายเจ้าของ ซึ่งเป็นสาเหตุหนึ่งที่ยากแก่การพัฒนาเส้นทางภายในชุมชน การที่สมาชิกในชุมชนจะตระหนักถึงสภาพปัญหาความเสี่ยง ซึ่งอาจเกิดจากความคับแคบของ ทางสัญจรในกรณีเกิดเพลิงไหม้ หรือ ความเสี่ยงในการเกิดอาชญากรรม จึงควรเกิดขึ้นจากการ รับทราบปัญหาร่วมกันของสมาชิกในชุมชน และร่วมกันแก้ไข โดยคำนึงถึงสวัสดิภาพการอยู่อาศัย โดยส่วนรวมของสมาชิกเป็นหลัก แต่ก็เป็นการยากที่จะสามารถทำได้ทุกจุด

3. การปรับปรุงสภาพแวดล้อมของชุมชน

จากการสำรวจภาคสนามพบว่า มีที่รกร้างที่สามารถปรับปรุงให้มีพื้นที่สะอาดเรียบร้อย ไม่เป็นที่ทิ้งขยะเหมือนในปัจจุบัน และสามารถทำเป็นบริเวณสำหรับเด็กเล่น หรือเป็นพื้นที่โล่ง สะอาดไม่เป็นพื้นที่ ที่มีน้ำท่วมขัง ซึ่งเป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุงอันเป็นปัญหาร่วมกันทั้งผู้พิการ และ สมาชิกในชุมชน เหมือนในปัจจุบัน

5.2 ปัญหาและข้อเสนอแนะทางเศรษฐกิจต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ

การวิจัยพบว่าผู้พิการในชุมชนมีอาชีพหลักในการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ซึ่งสูงถึง 95% ทำให้ทราบว่าอาชีพนี้เป็นอาชีพที่สามารถช่วยให้ผู้พิการเลี้ยงตัวเองได้ แต่อย่างไรก็ตามก็ไม่ได้เป็นอาชีพที่ไม่ได้สงวนไว้สำหรับผู้พิการเพียงอย่างเดียว จึงทำให้มีปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องในการประกอบอาชีพนี้มากขึ้น ทั้งการออกสลากอัตโนมัติ การมีผู้ขายมากขึ้น ผู้ซื้อสามารถมีทางเลือกในการซื้อมากขึ้น สิ่งเหล่านี้ทำให้เกิดช่องว่างในการหารายได้ของผู้พิการมากขึ้น

ในขณะเดียวกันปัญหาที่เกิดขึ้น คือ ผู้พิการเองก็เลือกที่จะยึดอาชีพนี้เพียงอาชีพเดียว เนื่องจากปัจจัยต่างๆ ทั้งผู้พิการที่เลิกทำงานบริษัท หรือรับจ้างต่างๆ ซึ่งปัญหานี้ผู้พิการไม่สามารถแก้ไขได้เพียงบุคคลเดียว และถึงแม้จะมีการฝึกอาชีพมาเป็นอย่างดีก็ตาม แต่ภาครัฐ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องเองก็ควรยื่นมือเข้ามาช่วยเหลือโดยการแก้ไขแบบบูรณาการ

ข้อเสนอแนะด้านอาชีพของผู้พิการ

จากการศึกษาลักษณะอาชีพของผู้พิการพบว่า ผู้พิการมีความกังวลเกี่ยวกับการขายสลากออนไลน์ของรัฐบาล ซึ่งเป็นสิ่งที่ผู้พิการในชุมชนไม่เห็นด้วยอย่างยิ่ง เนื่องจากจะทำให้รายได้ของผู้พิการลดลง 30 ถึง 35% ประกอบกับอาชีพขายสลากฯ เป็นอาชีพหลักของผู้พิการในชุมชน จึงทำให้ผู้พิการมักแสดงออกด้วยการรวมตัวประท้วง ในสถานการณ์ที่มองว่ากลุ่มของตนไม่ได้รับความเป็นธรรม ซึ่งในบางกรณีมีการรวมกลุ่ม โดยขอความร่วมมือจากผู้พิการที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งทำให้เจ้าหน้าที่สถานสงเคราะห์ไม่พอใจเป็นอย่างมาก อย่างไรก็ตาม การที่ภาครัฐมีความพยายามที่จะตัดกลุ่มผู้แสวงหากำไรโดยมิชอบ ออกจากระบบโควต้า การจัดสรรสลากกินแบ่งรัฐบาล ก็เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ถนัด เนื่องจากยังมีผู้พิการที่มีรายได้น้อย จำนวนมากที่ไม่มีเงินไปรับสลากฯ ได้ตาม โควต้าที่ได้รับการจัดสรร จำเป็นจะต้องทำสัญญาขายโควต้าให้กับนายทุน เพื่อแลกกับการมีเงินหมุนเวียนในครอบครัว แต่ผู้วิจัยมองว่าผู้พิการเองควรมีการฝึกอาชีพเพิ่มเติมเพื่อเตรียมพร้อมที่วันหนึ่งผู้พิการอาจมีความจำเป็นจะต้องเปลี่ยนอาชีพไปประกอบอาชีพอื่นๆ ซึ่งอาจเป็นอาชีพที่ได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐ

จากความพยายามของภาครัฐ ในการผลักดันผู้พิการเข้าสู่ระบบการทำงาน ทั้งหน่วยงานภาครัฐ และเอกชน โดยการเปิดโอกาส และการออกกฎหมายเพื่อให้ผู้พิการมีโอกาสได้ทำงานเพิ่มขึ้นนั้น จากการเก็บข้อมูลจากผู้พิการในชุมชนได้ข้อมูลตรงกันว่า ผู้พิการมีรายได้ไม่เพียงพอในการใช้จ่าย และมีปัญหาการทำงานในระยะยาว ซึ่งมีประสิทธิภาพต่ำกว่าบุคคลปกติ ทำให้เจ้าของธุรกิจเลือกที่จะยอมเสียเงินให้ภาครัฐตามกฎหมายกำหนดแทนการว่าจ้างคนพิการเข้าทำงานนอก

จากนี้ยังมีปัญหาเรื่องการเดินทาง และมีลักษณะความพิการ อยู่ในระดับที่เป็นภาระกับบุคคลอื่น ประกอบกับบางคนก็ไม่สามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมการทำงานได้ จึงไม่สามารถประกอบอาชีพเดิมได้ ในขณะที่ก็มีผู้พิการส่วนหนึ่งทำงานอยู่ในบริษัทเอกชน และมีรายได้อยู่ในระดับที่น่าพอใจ ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ผู้พิการควรได้รับการศึกษาสูงที่สุดเท่าที่ตนสามารถรับได้ จะทำให้ผู้พิการมีทางเลือกในการทำงานมากขึ้น ประกอบกับพิจารณาความเหมาะสมในปัจจุบันหลายๆด้านไปด้วย และนอกจากความถนัดในการประกอบอาชีพแล้ว ผู้พิการควรเลือกสายงานที่ไม่ต้องพึ่งพาร่างกายในการทำงานมากนัก แต่เน้นที่งานใช้ความคิด เช่น งานให้บริการด้านความรู้ เป็นต้น

อาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล มีอิทธิพลต่อ ลักษณะการอยู่อาศัย ซึ่งหมายถึง ตำแหน่งที่ตั้งของที่อยู่อาศัย ซึ่งต้องอยู่ใกล้กับชุมชน ในลักษณะเดียวกัน ลักษณะทางสังคม ซึ่งหมายถึง การยอมรับ และ เห็นผู้พิการเป็นเหมือนบุคคลทั่วไปของชุมชนในละแวก อำเภอปากเกร็ด (ในทัศนของผู้พิการ) ก็มีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตของผู้พิการ คือไม่สร้างแรงเสียดทาน หรือทัศนคติในแง่ลบของผู้พิการต่อสังคม ตลอดจนทำให้ผู้พิการที่มาใช้ชีวิตอยู่ไม่รู้สึกว่าตนติดปดกับคนอื่นมากเกินไปจนทำให้เกิดปัญหาทางจิตใจ ในทางตรงกันข้ามลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ผู้วิจัยได้ทำการสำรวจทั้ง 7 ตำแหน่งนั้น ไม่มีความเหมาะสมต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ ในขณะที่ผู้พิการเองส่วนใหญ่มองว่าลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย ไม่ใช่ปัญหาจนทำให้ไม่สามารถใช้ชีวิตอยู่ได้จนต้องเรียกร้องจากภาครัฐ แต่ลักษณะรายได้ของผู้พิการ กลับมีอิทธิพลต่อการใช้ชีวิตมากกว่า

อย่างไรก็ตาม ผู้พิการก็ยังคงต้องการสวัสดิภาพในการอยู่อาศัย ในทุกๆด้าน มิใช่เพียงมองแต่เรื่องของอาชีพเพียงอย่างเดียว จากการวิจัยมีผู้พิการกว่าร้อยละ 50 ที่ให้ความเห็นว่าอาชีพขายสลากกินแบ่งรัฐบาล ก็ไม่ใช่อาชีพที่ตนปรารถนา เพียงแต่ถ้ามีอาชีพที่ดีกว่า ซึ่งหมายถึงรายได้ที่ดีกว่า หรือเทียบเท่ากันผู้พิการก็สามารถที่จะเปลี่ยนอาชีพได้ ทำให้ผู้วิจัยมองว่าถ้าผู้พิการทั้งชุมชน ไม่ได้ประกอบอาชีพขายสลากฯ ก็ไม่มีความจำเป็นที่จะต้องอาศัยอยู่ในบริเวณนี้ เพียงแต่บริเวณนี้มีลักษณะทางสังคมที่ทำให้ผู้พิการดูไม่ใช่ส่วนเกินของสังคม

ดังนั้นภาครัฐจึงควรเปิดโอกาส และ สนับสนุนงานที่เกี่ยวกับอาชีพของผู้พิการ โดยพิจารณาช่องว่างทางการใช้กฎหมาย ตลอดจนให้ผู้พิการได้มีอาชีพที่เหมาะสม ในขณะที่ผู้พิการเองก็ต้องมีการรวมกลุ่ม หรือร่วมหาแนวทางในการที่จะสร้างสวัสดิภาพด้านอาชีพ ให้กับตนเอง โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาอาชีพขายสลากฯเพียงอย่างเดียว เพื่อเป็นการเพิ่มทางเลือกให้กับผู้พิการ ในขณะที่อาชีพขายสลากก็ยังคงอยู่ หรือในลักษณะเดียวกันในมุมมองของผู้วิจัย ภาครัฐควรล้มเลิกการขายสลากกินแบ่งรัฐบาล เนื่องจากเป็นการสร้างรูปแบบพื้นฐานทางความคิดที่ไม่ถูกต้อง

5.3 ปัญหาและข้อเสนอแนะทางสังคมต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ

การวิจัยพบว่า ลักษณะสังคมในชุมชนยังส่งผลกระทบต่อการอยู่อาศัยของผู้พิการ แม้ว่าจะมีระดับความสัมพันธ์ในกลุ่มบุคคล หรือในกลุ่มผู้พิการเองอยู่ในระดับที่ดีก็ตาม กล่าวคือ ยังมีปัญหาอาชญากรรม และปัญหาสุขภาพจิต ซึ่งมักเป็นบุคคลกลุ่มเดียวกันที่สร้างความเดือดร้อนให้สมาชิกในชุมชน และเนื่องจากในปัจจุบันมีการย้ายเข้าออกในชุมชนมากขึ้น ทำให้ระยะห่างทางสังคมของชุมชนเพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะกลุ่มผู้พิการในชุมชนถือว่าเป็นกลุ่มที่เสียเปรียบที่สุดและเป็นกลุ่มที่ช่วยเหลือตัวเองได้น้อยที่สุดเมื่อเกิดปัญหาความเดือดร้อนต่าง ๆ

วิถีชีวิตของผู้พิการในชุมชนนั้น มีปัจจัยซึ่งส่งผลกระทบต่อกัน ทั้งใน ด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม สุดท้ายแล้วตัวผู้พิการเองจะต้องปรับสภาพให้เข้ากับสิ่งแวดล้อมในการอยู่อาศัยให้ได้ โดยอยู่บนพื้นฐานของความเหมาะสม และยุติธรรม แต่อย่างไรก็ตามผู้พิการยังคงต้องได้รับความช่วยเหลือ คำปรึกษา หรือแนะนำตลอดจนความรู้ต่างๆจากผู้ให้ความช่วยเหลือ

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอยู่อาศัยของผู้พิการ

ผู้วิจัยพบว่าผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชน สามารถใช้ชีวิตอย่างอิสระในการช่วยเหลือตนเอง และครอบครัวได้ดีในระดับหนึ่งซึ่งผู้พิการส่วนใหญ่พอใจ แต่ลักษณะทางกายภาพในการอยู่อาศัยตลอดจน สวัสดิภาพในการใช้ชีวิตของผู้พิการ ทั้งด้านเศรษฐกิจ และสังคม ยังไม่มีหลักประกันที่ชัดเจน โดยเฉพาะด้านอาชีพของผู้พิการ ซึ่งเป็นทางที่ผู้พิการจะสามารถช่วยเหลือตนเองได้ดีที่สุด

การจากศึกษาการใช้ชีวิตของผู้พิการยังพบอีกว่า ผู้พิการมีภาวะทางจิตใจในการอยู่ร่วมกัน เพื่อคอยช่วยเหลือกัน อีกทั้งเป็นภาวะที่ไม่แตกต่างกันไปจากกลุ่ม คือมีความพิการเหมือนกัน (ซึ่งถ้าอยู่สังคมภายนอก จะเป็นความแปลก) สิ่งนี้เป็นเหมือนแม่เหล็กในการดึงให้ผู้พิการที่ใช้ชีวิตอยู่อย่างอิสระมาใช้ชีวิตอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่ม หรือมีความเป็นละแวกเดียวกัน ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นสิ่งที่ดี และ จะไม่สร้างแรงเสียดทานในการใช้ชีวิตเหมือนอยู่ร่วมกับคนปกติ ในขณะที่ผู้พิการบางคนสามารถใช้ชีวิตอยู่ร่วมกับสังคมภายนอกได้ดี ซึ่งก็จำเป็นต้องมีปัจจัยแวดล้อมที่เหนือกว่าผู้พิการคนอื่น เช่น สภาวะทางจิตใจ ฐานะทางการเงินของครอบครัว ความรู้ ความสามารถ เป็นต้น

การอยู่อาศัยของผู้พิการนั้นยังมีปัจจัยสำคัญ คือ ลักษณะอาชีพของผู้พิการ ซึ่งถ้ากล่าวในเฉพาะชุมชนที่ทำการศึกษานี้ พบว่าอาชีพของผู้พิการ คือ ขายสลากกินแบ่งรัฐบาลนั้น จำเป็นที่จะต้องอาศัยความเป็นชุมชนมาก เนื่องจากเป็นลักษณะอาชีพที่ต้องอาศัยกลุ่มคนซื้อมากที่สุด เพื่อลดความเสี่ยงในการขายขาดทุน ดังนั้นตำแหน่งในการอยู่อาศัยของผู้พิการจึงขึ้นอยู่กับลักษณะอาชีพที่ผู้พิการทำด้วย ซึ่งหมายความว่าถ้าลักษณะอาชีพของผู้พิการ ไม่มีลักษณะที่ต้อง

เดินทางเพื่อร่ำขาย (ในเชิงธุรกิจ หรือเชิงสงเคราะห์) ก็ไม่มีความจำเป็นที่ผู้พิการจะต้องอาศัยอยู่ในชุมชนที่มีความหนาแน่น เพียงแต่ต้องมีรายได้ และอาชีพที่มีสวัสดิภาพเพียงพอในการอยู่อาศัย

สำหรับผู้พิการที่ได้ทำการศึกษาในการอยู่อาศัย ผู้วิจัยมีความคิดเห็นว่าควรจะมีบทบาทของตนเองในการอยู่อาศัยมากขึ้น ทั้งในด้านการรักษาสิทธิ์ที่พึงได้รับ การเข้าไปมีบทบาทในการบริหารชุมชนที่ตนอาศัยอยู่ ตลอดจนความจริงจังในการรับสวัสดิการของภาครัฐ เพราะจากที่ผ่านมามีการกั๊กเงินเพื่อการประกอบอาชีพนั้น มีผู้พิการที่ไม่มีความจริงจังในการขอรับความช่วยเหลือ (สัมภาษณ์: นักสังคมสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์) เป็นผลให้ต้องปรับเปลี่ยนนโยบายในการทำเรื่องขอเงิน ซึ่งต้องหาผู้ค้ำประกันเงินกู้ ซึ่งก็เกิดปัญหาในการที่ผู้พิการต้องเสียเงินส่วนหนึ่งที่ได้มาจากการกั๊กเงินผู้ค้ำประกันตามอัตราที่ตกลง ปัญหาในส่วนนี้ควรได้รับการแก้ไขจากภาครัฐ สำหรับการแก้ไขเรื่องเงินทุนหมุนเวียนของผู้พิการ อาจให้ผู้พิการสามารถใช้สิทธิ์ในโควตาการรับสลากฯ ของตนมาแปลงให้เกิดประโยชน์ในรูปแบบอื่นๆ ที่สามารถทำได้ โดยอยู่ในเงื่อนไขที่รัฐ และผู้พิการ ไม่เสียเปรียบ

จากการศึกษาสวัสดิภาพในการอยู่อาศัยของผู้พิการ พบว่าผู้พิการ โดยเฉพาะผู้พิการที่มีรายได้น้อย และไม่มีญาติพี่น้อง หรือบุตร จะไม่มีสวัสดิภาพ หรือหลักประกันที่มั่นคงในอนาคตว่าจะสามารถดำเนินชีวิตอยู่ได้ โดยไม่เป็นภาระกับสังคมเมื่อยามแก่ชราลง เนื่องจากไม่มีผู้เลี้ยงดู และอาจต้องกลับไปอยู่สถานสงเคราะห์ผู้พิการฯ อีกครั้ง และอาจเป็นที่สุดท้ายที่ผู้พิการใช้ชีวิตอยู่ ดังนั้นผู้พิการควรมีการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งเป็น กลุ่มออมทรัพย์ หรือกลุ่มสหกรณ์ เพื่อช่วยเหลือผู้พิการด้วยกันในยามแก่ชรา หรือเจ็บป่วย โดยการรวมกลุ่มจัดตั้งสหกรณ์ หรือกลุ่มออมทรัพย์นี้ ไม่จำเป็นจะต้องมีเฉพาะผู้พิการเท่านั้น อาจจะมีสมาชิกในชุมชนเข้าร่วมกลุ่มได้ โดยจะต้องได้รับการผลักดันจากแกนนำ หรือผู้นำในชุมชนในการที่จะเห็นปัญหาร่วมกัน

จากการศึกษายังพบว่าผู้พิการมีปัญหาในการเลี้ยงดูบุตร โดยเฉพาะขณะตั้งครรภ์ คลอดบุตรใหม่ และในช่วง 9 เดือนแรก โดยเฉพาะผู้พิการที่มีรายได้น้อย ซึ่งต้องการมีบุตร เพื่อเป็นความหวังของครอบครัวยามที่ผู้พิการแก่ชราลง จำเป็นจะต้องมีคนมาดูแล และได้รับการสาธารณสุขที่ดีพอ เนื่องจากผู้พิการเองก็ยังไม่แข็งแรงเนื่องจากการคลอดบุตร จึงพบในหลายครอบครัวที่มารดาของผู้พิการ มาช่วยดูแล ในกรณีที่ผู้พิการที่ไม่สามารถทำเช่นนั้นได้ ก็จะมีปัญหา ดังนั้นกลุ่มผู้พิการเองควรมีการจัดตั้งผู้ช่วยเหลือชั่วคราวในการดูแลผู้พิการ และบุตร ซึ่งอาจเป็นผู้พิการด้วยกัน หรือสมาชิกชุมชนอื่น ซึ่งอาจเป็นการจ้างรายวัน หรือแล้วแต่ตกลง โดยใช้เงินจากกองทุน หรือกลุ่มสหกรณ์ออมทรัพย์ที่ผู้พิการตั้งขึ้น

5.4 ข้อเสนอแนะผู้ที่ควรมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยผู้พิการ

5.4.1 ผู้พิการ

ข้อเสนอแนะในการเพิ่มบทบาทของผู้พิการ

การวิจัยพบว่าผู้พิการประสบปัญหาในการอยู่อาศัยทั้งปัญหาที่เป็นรูปธรรม และปัญหาที่เป็นนามธรรม แต่ส่งผลให้ผู้พิการได้รับความเสียเปรียบ กล่าวคือ ทักษะคติต่อตนเองของผู้พิการเป็นผลให้เกิดความเสียเปรียบในการอยู่อาศัย ผู้พิการเองควรตระหนักในปัญหา และเพิ่มบทบาทของตนเองในการแก้ไขปัญหาต่างๆ โดยเฉพาะปัญหาในการอยู่อาศัย ทั้งในด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคมในการอยู่อาศัย และไม่ให้ความสำคัญกับรายได้ของครอบครัวมากเกินไป จนมองข้ามคุณภาพชีวิตที่ดีในการอยู่อาศัยของตนเอง ซึ่งจุดนี้ผู้เกี่ยวข้องเองก็ควรให้การช่วยเหลือ เนื่องจากอาชีพขายสลากจะเป็นอาชีพที่ผู้พิการสามารถเลี้ยงตัวเองได้ แต่ก็ไม่มีหลักประกันในความมั่นคงใดๆในเรื่องของรายได้ โดยเฉพาะยามที่ผู้พิการมีอายุมากขึ้นจนถึงวัยชรา

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับสุขภาพ

ผู้พิการในชุมชนควรได้รับการดูแลสุขภาพ ไม่ต่างจากบุคคลปกติทั่วไปที่มีความเจ็บป่วยหรือ ต้องการ การบริการทางสาธารณสุข ผู้พิการควรมีการออกกำลังกาย และทำกายภาพบำบัด เพื่อให้ร่างกายอยู่ในสภาพปกติที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ แต่ผู้พิการมีปัญหาเรื่องการเข้าถึงบริการของภาครัฐเนื่องด้วยปัจจัยดังที่ได้กล่าวไปแล้ว จึงควรมีการดูแลสุขภาพผู้พิการที่ไม่ได้อยู่ในความดูแลของภาครัฐ ในการให้ความดูแลด้านสุขภาพ โดยผู้พิการอาจมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหา โดยการรวมกลุ่มเพื่อขอจัดสวัสดิการจากภาครัฐเป็นพิเศษ โดยอาจเสนอผ่านทางกรมประชาสงเคราะห์ เพื่อขอความช่วยเหลือทุกๆ 6 เดือน หรือ ปีละครั้ง ซึ่งก็ไม่เป็นการเสียค่าใช้จ่ายมากนัก

การช่วยเหลือนี้อาจได้รับจาก มูลนิธิ หรือองค์กรศาสนา ที่มีนโยบายในการช่วยเหลือผู้ยากไร้ และผู้ประสบเคราะห์กรรมอยู่แล้ว ซึ่งจะทำให้ผู้พิการมีสวัสดิภาพด้านสุขอนามัยที่ดีขึ้น แต่อย่างไรก็ตาม การที่ผู้พิการควรต้องหมั่นดูแลสุขภาพตนเองก็เป็นสิ่งที่ควรเกิดขึ้น เนื่องจากยังพบว่ามีผู้พิการบางคนที่ยัง ดื่มน้ำ และสูบบุหรี่ และยุ่งเกี่ยวกับยาเสพติด แต่ก็พบน้อยมาก

นอกจากนี้ยังพบว่าผู้พิการ โดยเฉพาะที่ใช้รถโยก มีเวลาในการทำงานแต่ละวันมากเกินไป คือ มากกว่า 9 ชั่วโมง ในแต่ละวัน เนื่องจากต้องเสียเวลาในการเดินทางมาก เนื่องจากสภาพร่างกาย และสภาพยานพาหนะ ทำให้ผู้พิการมีความเสี่ยงกับสุขภาพที่ทรุดโทรมลง

จากการสำรวจสภาพพื้นที่ ตลอดจนการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้พิการ ได้ข้อมูลว่า ผู้พิการต้องการสวัสดิภาพในการอยู่อาศัย โดยเฉพาะเรื่องความปลอดภัยในชีวิต และทรัพย์สิน ซึ่งที่ผ่านมาไม่เคยที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้าไปตรวจตราในชุมชนเลย ซึ่งหน่วยงานที่รับผิดชอบควรจะเข้ามาดูแล ประกอบกับผู้พิการเองสามารถติดต่อไปยังหน่วยงานที่รับผิดชอบทางโทรศัพท์ โดยไม่ต้องเดินทางไปติดต่อด้วยตนเอง อย่างไรก็ตามการที่ผู้พิการต้องดูแลตนเอง ในการจัดเตรียมเวลาในการทำงาน โดยไม่ต้องเดินทางกลับถึงที่พักในเวลาดึกมากนั้นก็เป็นที่ควรทำ เช่นกัน

ข้อเสนอแนะด้านการศึกษา

การวิจัยพบว่าผู้พิการในชุมชนมีระดับการศึกษาไม่สูง และส่วนใหญ่อยู่ในสายอาชีพที่ยังคงต้องใช้แรงงาน ซึ่งผู้พิการส่วนใหญ่ก็ยังคงอยู่ในฐานะที่เสียเปรียบบุคคลปกติ ดังนั้นผู้วิจัยเสนอว่าผู้พิการที่ยังอยู่ในวัยเด็ก โดยเฉพาะอยู่ในครอบครัวที่มีปัญหาทางการศึกษา ควรศึกษาหาความรู้ให้สูงที่สุดเท่าที่จะสามารถทำได้ เพื่อเพิ่มโอกาสให้กับผู้พิการในการมีอาชีพที่มั่นคง

ข้อเสนอแนะเรื่องยานพาหนะของผู้พิการ

จากการศึกษาพบว่าผู้พิการมีการใช้ยานพาหนะช่วยในการเคลื่อนที่ 3 ชนิดด้วยกัน ได้แก่ มอเตอร์ไซด์ดัดแปลง 3 ล้อ รถโยก 3 ล้อ และเก้าอี้ล้อเลื่อน จากการสังเกตพบว่าผู้พิการจะใช้มอเตอร์ไซด์ หรือรถโยกในการเดินทางไกลๆ โดยเฉพาะการเดินทางเพื่อขายสลากฯ หรือทำงาน ซึ่งพบว่าผู้พิการที่ใช้รถโยกควรติดตั้งสัญญาณไฟ หรือ วัตถุสะท้อนแสงที่บริเวณท้ายรถ และหน้ารถเพื่อให้รถยนต์ หรือผู้ใช้งานพาหนะอื่นๆ สังเกตเห็น เพื่อลดความเสี่ยงต่อการเฉี่ยวชนรถโยกของผู้พิการซึ่งไม่สามารถใช้ความเร็วได้มากนัก

นอกจากนี้ถนนภูมิเวท ซึ่งเป็นถนนหลักที่ผู้พิการใช้งานทุกวันในการเดินทางออกสู่ภายนอกชุมชน ควรมีทางเฉพาะบริเวณริมด้านข้างถนนทั้ง 2 ข้าง สำหรับรถของผู้พิการ โดยเฉพาะรถโยกผู้พิการซึ่งมีจำนวนมาก และสามารถให้รถจักรยานสำหรับบุคคลปกติทั่วไปใช้ได้ด้วย แต่สำหรับผู้พิการที่ใช้รถมอเตอร์ไซด์ดัดแปลง สามารถใช้ถนนปกติได้ แต่ก็ควรมีป้ายระวังผู้พิการติดเพิ่มเติมบริเวณริมทาง เพราะผู้พิการที่ใช้รถมอเตอร์ไซด์นั้นอาจเกิดอุบัติเหตุได้เช่นกัน เนื่องจากสภาพร่างกายที่ไม่ปกติ โดยเฉพาะขา ทำให้การทรงตัวบนรถมอเตอร์ไซด์ ก็ไม่มั่นคง

5.4.2 รัฐบาล

ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับปัญหาการจับเก็บข้อมูลเกี่ยวกับผู้พิการของภาครัฐ

เนื่องจากปัจจุบันมีแนวโน้มที่ผู้พิการจะเข้ามารับการสงเคราะห์กับกรมประชาสงเคราะห์เป็นจำนวนเพิ่มขึ้นทุกปี (สัมภาษณ์: เจ้าหน้าที่กรมประชาสงเคราะห์) เป็นผลให้หน่วยงานไม่มีงบประมาณเพียงพอ ในการดูแลผู้พิการได้อย่างเต็มที่ ในขณะที่เดียวกันก็ยังมีผู้พิการอีกไม่ต่ำกว่า 80% ของจำนวนประชากรทั่วประเทศที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในสถานสงเคราะห์ ซึ่งผู้พิการเหล่านี้จะอาศัยอยู่กับครอบครัว อาศัยอยู่เพียงลำพัง หรืออาศัยอยู่เป็นกลุ่มปะปนกับบุคคลทั่วไป ในสถานสงเคราะห์ เช่น ชุมชนบางตลาดพัฒนา ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการศึกษา เป็นต้น

จากการเก็บข้อมูลของภาครัฐ พบว่าไม่มีการบันทึก และเก็บข้อมูลที่เกี่ยวข้องกับการอยู่อาศัยของผู้พิการ ที่อาศัยอยู่นอกสถานสงเคราะห์ ทั้งที่พ้นจากการสงเคราะห์ไปแล้ว หรือไม่เคยผ่านการสงเคราะห์ ซึ่งมีอยู่จำนวนมาก ก็ตาม การเก็บข้อมูลของผู้พิการนั้น เป็นสิ่งที่กรมประชาสงเคราะห์ไม่สามารถดำเนินการได้เพียงหน่วยงานเดียว การที่หน่วยงานอื่นๆ จะได้เข้ามาเกี่ยวข้องจึงเป็นสิ่งที่จำเป็นอย่างยิ่ง โดยเฉพาะการเก็บข้อมูลอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยทุกหน่วยงานมีข้อมูลเบื้องต้นเกี่ยวกับ ประชากรที่เป็นข้อมูลเดียวกันทั้งระบบ เช่น หน่วยงานทางการแพทย์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการสงเคราะห์ หน่วยงานการศึกษา หน่วยงานที่มีความเกี่ยวข้องกับข้อมูลประชากร เป็นต้น

การติดตามการอยู่อาศัยของผู้พิการ ภายหลังจากที่ได้มีการจำหน่ายออกจาก สถานสงเคราะห์ใดๆ แล้ว เมื่อมีการส่งต่อผู้พิการ ไปยังศูนย์ หรือหน่วยงานต่างๆ ควรมีการเก็บข้อมูลเบื้องต้น และสุดท้าย เกี่ยวกับตัวผู้พิการทั้งหมด และควรจำแนกลักษณะการอยู่อาศัยเบื้องต้นของผู้พิการว่า หลังจากพ้นความดูแลของสถานสงเคราะห์ไปแล้ว ผู้พิการไปอาศัยอยู่ที่ใด ในลักษณะใด เป็นจำนวนเท่าใด เช่น มีการกลับไปอยู่กับครอบครัวเดิม หรือมีการใช้ชีวิตอย่างอิสระอย่างไร

โดยเฉพาะการที่ผู้พิการใช้ชีวิตอยู่อย่างอิสระ ทั้งที่เคย และไม่เคยผ่านการสงเคราะห์นั้น เป็นสิ่งที่ผู้พิการเองก็พยายามที่จะใช้ชีวิตอยู่ในสังคมโดยไม่เป็นภาระกับผู้อื่นมากนัก ดังนั้นผู้พิการก็ควรจะได้รับดูแล ในระดับหนึ่งที่เหมาะสมจากภาครัฐ เช่นกัน ข้อมูลจากการวิจัยพบว่า หน่วยงานกลางของกรมประชาสงเคราะห์เองก็ไม่ทราบว่า มีผู้พิการอาศัยอยู่ในชุมชนนี้ (สัมภาษณ์ : เจ้าหน้าที่ฝ่าย สำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด กรมประชาสงเคราะห์) ดังนั้นการที่จะใช้วิธีการชุมชนบำบัด ตลอดจนการผ่องถ่ายกระบวนการแก้ปัญหาไปสู่ชุมชน ก็เป็น การยากพอกับการที่จะสามารถรู้ได้ว่ามีผู้พิการอยู่ในสถานที่ใดบ้างจำนวนเท่าใด

ปัญหาการขาดแคลนที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พิการ

สถานการณ์ที่อยู่อาศัยในปัจจุบันสำหรับผู้มีรายได้น้อย ได้มีการเพิ่มอุปทานที่อยู่อาศัยเพิ่มขึ้น (ข้อมูล : การเคหะแห่งชาติ) แต่สำหรับผู้พิการ โดยเฉพาะผู้พิการที่มีรายได้น้อย ยังไม่มีการเพิ่มอุปทานที่อยู่อาศัยในส่วนนี้ ทั้งที่ยังมีผู้พิการอีกหลายแสนคนที่ใช้ชีวิตอยู่ภายนอกสถานสงเคราะห์ (ข้อมูล: กรมประชาสงเคราะห์) ในลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย ที่ไม่เหมาะสมและสอดคล้องกับสภาพความพิการ โดยเฉพาะผู้พิการที่อาศัยอยู่อาศัยอยู่ในชุมชนที่มีลักษณะแออัด ซึ่งมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพ และสังคมที่มีโอกาสให้ผู้พิการได้รับความเสี่ยงต่อ ความเสียหาย และมี สวัสดิภาพในการอยู่อาศัยที่อยู่ในระดับที่ต่ำกว่ามาตรฐาน ในการอยู่อาศัยของมนุษย์อันเกิดจากสภาพความพิการของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

รัฐควรเพิ่มอุปทานที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พิการ ซึ่งหมายถึงการปรับปรุงที่อยู่อาศัยเดิมของผู้พิการให้มีความเหมาะสมต่อการอยู่อาศัย ด้วยการสนับสนุนให้เกิดกระบวนการต่างๆ ผ่านผู้มีส่วนร่วมในการแก้ปัญหา ส่วนการเพิ่มอุปทาน โดยการสร้างที่อยู่เฉพาะให้ใหม่นั้นควรมีการพิจารณาถึง ลักษณะอาชีพ และธรรมชาติการรวมตัวทางสังคมของผู้พิการด้วย โดยเฉพาะแหล่งรายได้ของผู้พิการนั้นนับว่าเป็นปัจจัยสำคัญที่สุด ในการที่จะทำให้ผู้พิการสามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในสภาพการอยู่อาศัยที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพ

ข้อเสนอแนะในการให้บริการของภาครัฐ

ผู้ปกครองท้องถิ่นควรเข้ามาดูแลความเป็นอยู่ของสมาชิก ซึ่งเป็นกลุ่มด้อยโอกาสของชุมชนที่ตนปกครองอยู่ ควรส่งเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจตราในชุมชน เนื่องจากมีปัญหาเรื่องยาเสพติด และการโจรกรรมบ่อยครั้ง (สัมภาษณ์ : ผู้นำชุมชน สมาชิกชุมชน และผู้พิการ) เนื่องจากที่ผ่านมาไม่เคยมีการเข้าไปตรวจตราในชุมชนเลย ทำให้ผู้พิการมีความหวาดระแวง และรู้สึกไม่มีความปลอดภัย ในชีวิตและทรัพย์สินของตนเอง

ภาครัฐควรให้ความสำคัญต่อสุขภาพของผู้พิการ เนื่องจากผู้พิการเองมีปัญหาเรื่องการเข้าถึงบริการของภาครัฐ ทั้งอุปสรรคจากลักษณะทางกายภาพที่ไม่เอื้ออำนวย และอุปสรรคซึ่งเกิดจากความบกพร่องของนโยบายของภาครัฐต่อสวัสดิภาพในการอยู่อาศัยของผู้พิการ ที่ไม่ได้อาศัยอยู่ในความดูแลของภาครัฐโดยตรง โดยเฉพาะเรื่องการอยู่อาศัยและสวัสดิภาพในการอยู่อาศัย

แนวทางการจัดสรรที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พิการ

จากการศึกษาการอยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชน สำหรับผู้พิการที่ใช้ชีวิตอิสระ พบว่าถ้าผู้พิการมีอาชีพหลักของตนเองที่สามารถเลี้ยงครอบครัวได้ โดยไม่จำเป็นต้องเป็นอาชีพขายสลากฯ และมีสภาพสังคมที่ให้การยอมรับผู้พิการ รัฐ หรือเอกชนสามารถจัดสรรที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พิการได้ โดยต้องพิจารณาจาก 4 ลักษณะดังต่อไปนี้

1. ลักษณะอาชีพของผู้พิการ ซึ่งส่งผลไปถึงตำแหน่งที่อยู่อาศัย
1. ลักษณะทางสังคมที่ให้การยอมรับ ซึ่งส่งผลไปถึงธรรมชาติการรวมกลุ่มของผู้พิการ
3. ลักษณะทางกายภาพที่เหมาะสม ซึ่งส่งผลไปถึงการเพิ่มความสะดวก และลดความเสี่ยงจากอันตรายในการใช้พื้นที่
4. ลักษณะการบริหารจัดการของภาครัฐ ซึ่งส่งผลไปถึงสวัสดิภาพในการอยู่อาศัยของผู้พิการในภาพรวม ทั้งกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม

ผู้วิจัยเห็นว่า ในตำแหน่งที่มี หรือจะมีการจัดตั้งเป็นสถานสงเคราะห์ จะมีผู้พิการรวมตัวกันอยู่โดยธรรมชาติ ซึ่งเป็นผลแรกเริ่มมาจากการ เข้ารับการสงเคราะห์ การมีอาชีพเริ่มต้นจากสถานสงเคราะห์ และอยู่อาศัยเนิ่นนาน จนเกิดเป็นสังคมผู้พิการจนคนทั่วไปในละแวกนั้น เห็นเป็นเรื่องปกติ ดังนั้นการจะจัดตั้งที่อยู่อาศัยสำหรับผู้พิการที่ใช้ชีวิตอิสระ จึงควรอยู่ในละแวกสถานสงเคราะห์ฯ และเป็นกลุ่มอาคารพักอาศัย โดยมีภาครัฐให้ความช่วยเหลือ หรือสนับสนุน ในการจัดหางานจากภาคเอกชน หรือของภาครัฐเอง ให้ผู้พิการ ตลอดจนทำการฝึกความชำนาญ และประชาสัมพันธ์ ผลงานและฝีมือของคนพิการ ในขณะที่ในกลุ่มผู้พิการเอง มีการรวมกลุ่มเพื่อจัดตั้งกลุ่มสหกรณ์คนพิการ มีการจัดทำโครงการด้านอาชีพ จัดทำแผนการบริหาร และแผนการตลาด โดยผู้พิการที่ได้รับเลือกตั้ง โดยมีภาครัฐช่วยสนับสนุน ในตำแหน่งที่สามารถจัดเป็นสถานที่ท่องเที่ยวได้ ภาครัฐควรผลักดันให้เป็นสถานที่ ที่นักท่องเที่ยวสามารถเข้ามาเยี่ยมชม และซื้อผลิตภัณฑ์ต่างๆ ที่ผลิตโดยผู้พิการ ไม่ว่าจะเป็น อาหาร สิ่งประดิษฐ์ต่างๆ ตลอดจนผู้พิการที่มีความรู้ความสามารถจากอาชีพต่างๆที่ฝึกมา สามารถประกอบอาชีพใน กลุ่มพักอาศัยนี้ โดยที่บุคคลในท้องถิ่นหรือละแวกใกล้เคียงสามารถเข้ามาใช้บริการได้ เช่น ซ่อมเครื่องไฟฟ้า วิทยุ โทรทัศน์ เสริมสวยสตรี ตัดเย็บเสื้อผ้า นวดแผนโบราณ ซ่อมคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

สามารถมีการอยู่อาศัย ร่วมกันระหว่างผู้พิการทางการเคลื่อนไหว กับผู้พิการทางการมองเห็นได้ โดยกลุ่มพักอาศัยนี้ มีการออกแบบทางกายภาพที่เหมาะสม ซึ่งไม่ว่าผู้พิการหรือบุคคล

ปกติก็สามารถใช้งานอาคาร ร่วมกันได้อย่างเหมาะสม ซึ่งอาจเป็นการเช่าอยู่หรือ ขายให้กับผู้พิการ แต่อย่างไรก็ตามในระยะยาวยังคงมีปัจจัยอื่นๆ ที่ทำให้การอยู่อาศัยผู้พิการเปลี่ยนแปลงไป เช่นการมีบุตรซึ่งไม่พิการหรือปัจจัยอื่นๆ ดังนั้นการนำเสนอนี้ จึงเป็นเพียงการเสนอ“บ้านหลังแรก” ของผู้พิการที่เริ่มต้นชีวิตอิสระภายนอกสถานสงเคราะห์ โดยมีลักษณะแวดล้อมทางกายภาพ และ สิ่งอำนวยความสะดวกที่เข้ากับชีวิตอิสระของผู้พิการ ดังนั้น ควรมีกระบวนการในการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัย โดยให้ผู้พิการมีส่วนร่วมในประเด็นที่ผู้พิการไม่สามารถแก้ไขเองได้ โดยควรมีบุคคล หรือกลุ่มบุคคล ในการให้ความช่วยเหลือ และสนับสนุน

5.4.3 บุคคล หรือกลุ่มองค์กร

ข้อเสนอแนะในการช่วยเหลือผู้พิการ

กลุ่มคน หรือกลุ่มองค์กรในการเข้าไปช่วยเหลือผู้พิการนั้นควรมีความสำคัญมาก เนื่องจาก จะต้องเป็นตัวประสานงานระหว่างผู้ให้การสนับสนุนช่วยเหลือ และผู้พิการโดยตรง ซึ่งกลุ่มจะเป็น ตัวที่ทำให้ผู้พิการ ตระหนักถึงปัญหาที่มองข้าม และ ทำให้ผู้พิการเห็นถึงสิทธิ์ของตนที่พึงได้รับ ตลอดจนจะเป็นตัวกลางในการถ่ายทอดกระบวนการในการแก้ไขปัญหาสู่ชุมชน ซึ่งไม่เพียงแต่ ผู้พิการเท่านั้น ยังรวมไปถึงผู้นำชุมชน สมาชิกในชุมชน

นอกจากนี้จะต้องเป็นผู้ให้ความรู้กับผู้พิการในการแก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัย และการอยู่อาศัยให้กับตนเอง ช่วยเหลือผู้พิการในการรวมกลุ่ม ระดมความคิดต่างๆ ให้เกิดความเข้มแข็งใน กลุ่มผู้พิการในชุมชน นอกจากนี้ยังให้ความรู้ด้านการดูแลสุขภาพของตนเองของผู้พิการ

5.4.4 เจ้าของอาคารเช่า

ข้อเสนอแนะต่อเจ้าของอาคารเช่า

เจ้าของอาคารเช่าเป็นบุคคลหนึ่งซึ่งใกล้ชิดกับผู้พิการ และมีความเห็นใจผู้พิการในระดับ หนึ่ง ที่คอยให้ความช่วยเหลือตามอัตภาพ การวิจัยพบว่าผู้พิการเองควรเพิ่มบทบาทของตนในการ แก้ไขปัญหาที่อยู่อาศัยของตนเองก่อน ซึ่งจะไม่มีความเป็นไปได้ถ้าจะให้เจ้าของอาคารเช่า เป็นผู้สนองตอบความต้องการ โดยที่ไม่มีการเรียกร้องใดๆ จากการสัมภาษณ์และสังเกตการณ์ให้ ข้อมูลของเจ้าของอาคารเช่าพบว่า มีระดับความเห็นใจผู้พิการอยู่ในระดับที่มีความเป็นไปได้ใน การที่จะอนุญาติให้มีการแก้ไข ปรับปรุงอาคารเช่าบางส่วนให้เหมาะสมกับการใช้งานของผู้พิการ

5.4.5 ผู้บริหารและสมาชิกชุมชน

ข้อเสนอแนะในการดูแลสมาชิกชุมชนอย่างเท่าเทียม

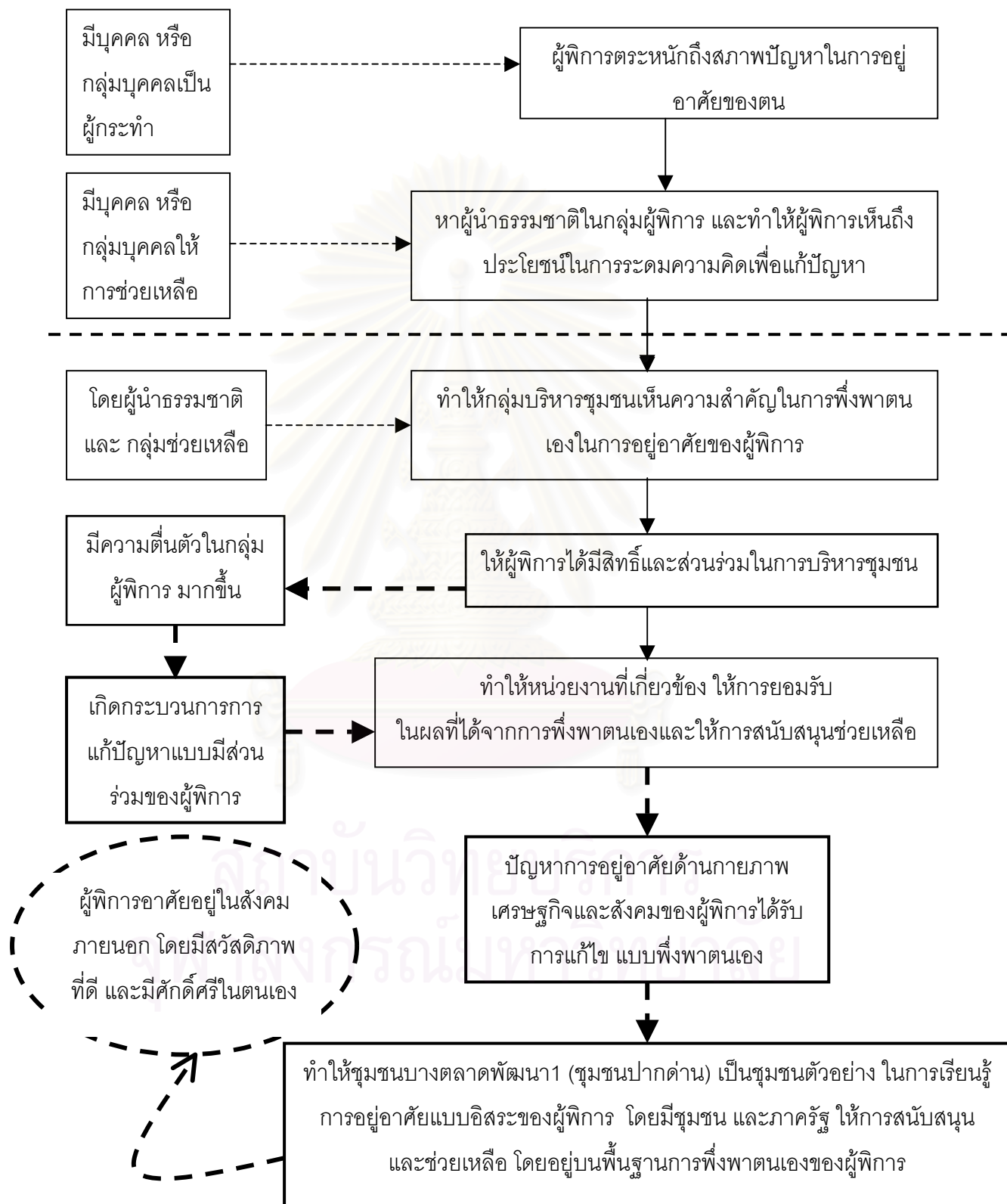
ผู้นำชุมชนตลอดจนคณะกรรมการชุมชน ควรเข้ามาดูแลเอาใจใส่กับผู้พิการตลอดจนสมาชิกในชุมชน ให้มากขึ้น ประกอบกับผู้พิการ ซึ่งอยู่ในฐานะผู้เช่า และผู้อาศัยในชุมชน ซึ่งส่วนใหญ่ก็ไม่มีทะเบียนบ้านอยู่ในชุมชน จึงมีความรู้สึกว่ามีสิทธิในการเรียกร้องความช่วยเหลือใดๆ เนื่องจากเป็นเพียงผู้อาศัย ดังนั้นการเลือกตั้งคณะกรรมการชุมชน หรือผู้นำชุมชน แต่ละครึ่งควรให้สมาชิกทุกคนมีส่วนร่วมไม่ว่าจะเป็นเพียงผู้เช่าอาศัยอยู่ในชุมชนก็ตาม และ นอกจากนี้ควรมีผู้พิการที่ได้รับการคัดเลือกกันเองในกลุ่มเป็นตัวแทนผู้พิการในชุมชน ซึ่งอาจสลับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสม เข้ามาเป็นสมาชิกในคณะกรรมการของชุมชนทุกสมัย โดยอาจได้สิทธิในการที่ไม่ต้องลงสมัคร แต่มีสิทธิในการทำงานทุกสมัยเพื่อช่วยเหลือสมาชิกผู้พิการด้วยกัน ให้ได้รับสิทธิเท่าเทียมกับสมาชิกในชุมชน โดยไม่เป็นกลุ่มผู้เสียเปรียบในชุมชนอีกต่อไป

5.5 สรุปข้อเสนอแนะการแก้ปัญหาในภาพรวม

1. ทำให้ผู้พิการตระหนักถึงปัญหาในการอยู่อาศัยของตน ซึ่งจะต้องอาศัยกลุ่มคน หรือองค์กรในการทำให้ผู้พิการตระหนักถึงปัญหาในการดำเนินชีวิตของตน
2. หาผู้นำธรรมชาติในกลุ่มผู้พิการ และทำให้ผู้พิการเห็นถึงประโยชน์ในการระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหา ในปัญหาการดำรงชีวิตของตนเอง
3. ทำให้กลุ่มบริหารชุมชนเห็นความสำคัญในการพึ่งพาตนเองในการอยู่อาศัยของผู้พิการ โดยควรเข้าใจถึงสภาพปัญหาของผู้พิการในด้านต่างๆ และให้ความช่วยเหลือ
4. ให้ผู้พิการได้มีสิทธิและส่วนร่วมในการบริหารชุมชน โดยมีผู้พิการอย่างน้อย 2 คน เป็นตัวแทนในการเรียกร้องสิทธิหรือความยุติธรรมที่ผู้พิการในชุมชนควรได้รับ
5. ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ และเอกชนให้การยอมรับ ในผลที่ได้จากการพึ่งพาตนเองแบบมีส่วนร่วมของผู้พิการ และให้การสนับสนุนช่วยเหลือ ผ่านทางชุมชน
6. ทำให้ชุมชนบางตลาดพัฒนา 1 (ชุมชนปากด่าน) เป็นชุมชนตัวอย่าง ในการเรียนรู้การอยู่อาศัยแบบอิสระของผู้พิการ โดยมีชุมชน และภาครัฐ ให้การสนับสนุน และช่วยเหลือ โดยอยู่บนพื้นฐานการพึ่งพาตนเองของผู้พิการ

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในภาพรวม

แผนผังที่ 7 ข้อเสนอแนะภาพรวมในระยะยาว

5.5 ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาถึงกระบวนการในการแก้ไขปัญหาการอยู่อาศัยของผู้พิการ ทั้งทางด้านกายภาพ เศรษฐกิจ และสังคม โดยเฉพาะในด้านกายภาพของที่อยู่อาศัยของผู้พิการในชุมชนที่มีลักษณะเป็นชุมชนแออัด ซึ่งควรมีการศึกษากระบวนการในการแก้ปัญหาที่อยู่อาศัยโดยผู้พิการ และ ผู้ที่ควรจะมีส่วนเกี่ยวข้องในการแก้ปัญหาแบบมีส่วนร่วม

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

กชกร ศรีสัมพันธ์. บทบาทของสมาชิกครอบครัวที่มีต่อพฤติกรรมในการเผชิญปัญหาของผู้พิการ.
วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2537.

กองสวัสดิการสงเคราะห์ กรมประชาสงเคราะห์. คนพิการกับการฟื้นฟูสมรรถภาพ , ในงานสังคมสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ, หน้า14-19. รวบรวมและจัดพิมพ์โดยกรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย. นนทบุรี :โรงพิมพ์สถานสงเคราะห์หญิง ปากเกร็ด

กิตติยา (นรามาศ) รัตนกร. คนพิการ: การสงเคราะห์และการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ.
กรุงเทพมหานคร: คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531

ขนิษฐา เทวินทรภักดี. แนวทางการฟื้นฟูสมรรถภาพ: สู่การพัฒนาที่ยั่งยืนของคนพิการ.
กรุงเทพมหานคร : กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม, 2540

จวีร์รัตน์ ผ่องแผ้ว. คนพิการในสังคมไทย:สถานภาพ ปัญหา และความต้องการ, กฎหมายเพื่อคนพิการ, หน้า 20-30. รวบรวมและจัดพิมพ์โดยสมาคมคนพิการแห่งประเทศไทย.
กรุงเทพมหานคร : หจก. ซี พี วาย ซัพพลาย, ไม่ปรากฏปีที่พิมพ์

ช่อทิพย์ นิยมพันธ์. ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจประกอบอาชีพค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลของคนพิการด้านร่างกายและการเคลื่อนไหว: กรณีศึกษา อำเภอ พระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชางานฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2543

ทองเรียร หงส์ดารมภ์ และคณะ . คนพิการฟ้องสังคม . พิมพ์ครั้งที่1. กรุงเทพมหานคร : หจก.รัตนชัยการพิมพ์, 2543.

นวลน้อย บุญวงศ์ และนัทนี เนียมทรัพย์. การออกแบบภายในอาคารเพื่อคนพิการ.

กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545

นิรมล อุทัยรัตน์. อัตมโนทัศน์และการปรับตัวของคนพิการชาวไทยมุสลิม

:ศึกษากรณี อำเภอ จะนะ จังหวัด นราธิวาส. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต

ศิลปศาสตร์ คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์, 2541.

ประสิทธิ์ ดิศวัฒน์. การสงเคราะห์และฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในประเทศไทย. เอกสารทางวิชาการ

การลำดับที่ 152 เล่มที่ 22/2526. กรุงเทพมหานคร : กรมประชาสงเคราะห์, 2526

มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช. การดูแลบุคคลพิการ. เอกสารการสอนหน่วยที่ 1-7,8-15.

นนทบุรี: โรงพิมพ์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช, 2531

รัชติกร แสงศร. การศึกษาการฟื้นฟูเด็กพิการในชุมชน ศึกษาเฉพาะกรณี :โครงการฟื้นฟูเด็กพิการ

ในชุมชน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2531.

สุธิดา กาญจนรังสี. ปัจจัยที่มีผลกระทบต่อผู้สูญเสียขา. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขา

วิชาการพยาบาลผู้ใหญ่ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล, 2538.

สุปรีดา คงธรรม. การศึกษาปัญหา ความต้องการ และอุปสรรคของคนพิการที่รับการฝึกอาชีพ ณ

ศูนย์การฟื้นฟูอาชีพคนพิการ พระประแดง กรมประชาสงเคราะห์ กระทรวงมหาดไทย.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต คณะสังคมสงเคราะห์ศาสตร์

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2522.

อรพินทร์ พิทักษ์มหาเกตุ. ปัญหาการเข้าสู่แรงงานของคนพิการที่เคยได้รับการฟื้นฟูอาชีพจากศูนย์

ฟื้นฟูอาชีพคนพิการ. เอกสารทางวิชาการหมายเลข185: โรงพิมพ์สถาบันวิจัยประชากร

และสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2536.

อารยา อรุณานนท์ชัย. การพัฒนาคนพิการให้เป็นคนที่มีคุณค่าต่อสังคม. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล

หลักสูตรป้องกันราชอาณาจักรภาครัฐร่วมเอกชน วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2538

ภาษาอังกฤษ

David Johnstone. An Introduction to Disability Studies. Second Edition. London: David Fulton Publishers Ltd, 2002.

Gini Laurie. Housing and Home services for the Disabled. Guidelines and Experiences in independent living: Harper & Row Publishers Inc, 1997.

John Swain et.al. Disabling Barriers – Enabling Environments. Reprinted 1994. London: Sage Publications, 1994.

Peggy Quinn. Understanding Disability A Lifespan Approach. California: Sage Publications Inc., 1998.

UNESCAP. Handbook on awareness programmes concerning disability. New York, 1989.

UNESCAP. Management of self – help organizations of People with Disabilities. New York, 1997.

UNESCAP. Promotion of Non – Handicapping Physical Environment of Disable Persons: Guidelines. New York, 1995.

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์เพื่อการวิจัย

“ การอยู่อาศัยของผู้พิการและคุณภาพชีวิตที่อาศัยอยู่นอกสถานสงเคราะห์”

โดย นายสมเกียรติ ชินนทโรภาสภาควิชาเคหะการ ชั้นปีที่2

คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

1. แบบสัมภาษณ์หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการแก้ไขปัญหาผู้พิการ

โดยกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ในส่วนนี้ได้แก่ ผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ และเจ้าหน้าที่ที่ดูแล และ ออกแบบโครงการต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาเกี่ยวกับคนพิการ เจ้าหน้าที่ฝ่ายสถิติ ฝ่ายวิชาการ ฝ่ายฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ นักสังคมสงเคราะห์ โดยแบบสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับ นโยบายในการแก้ไขปัญหา แนวโน้ม ทิศทาง สถิติ และสถานการณ์ การแก้ไขปัญหาผู้พิการ ตลอดจนโครงการต่างๆที่จัดทำขึ้น เพื่อแก้ไขปัญหา

คำถาม

1. ในปัจจุบันกรมประชาสงเคราะห์มีทิศทางของแนวนโยบาย ในการแก้ไขปัญหาผู้พิการอย่างไร
2. สถานการณ์ และแนวโน้มสถิติของจำนวนผู้พิการในอนาคตเป็นอย่างไรทั้งผู้พิการที่อยู่ในสถานสงเคราะห์ และผู้พิการที่ไม่ได้อยู่ในสถานสงเคราะห์
3. กรมประชาสงเคราะห์มีขั้นตอนในการแก้ไขปัญหาผู้พิการอย่างไร
4. มีการจัดทำโครงการ อะไรบ้าง อย่างไร ในการแก้ไขปัญหาผู้พิการ

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์ เกี่ยวกับปัญหา ข้อจำกัด และผลของการปฏิบัติงานที่เกิดขึ้น ในระดับต่างๆ ในการแก้ไขปัญหาผู้พิการ

คำถาม

1. มีปัญหา และข้อจำกัดอะไรบ้างในการปฏิบัติงานให้เป็นที่ไปตามนโยบาย
2. ผลของการปฏิบัติงานของ การจัดทำโครงการใหม่ๆ เป็นอย่างไร
3. มีการเก็บข้อมูล สถิติของผู้พิการที่ “จำหน่าย” ออกไปแล้ว หรือไม่อย่างไร

4. มีการติดตามผลและเก็บข้อมูลการอยู่อาศัยของผู้พิการที่ “จำหน่าย” ออกไปแล้ว หรือไม่อย่างไร
5. นโยบายของหน่วยงานมีการให้ความช่วยเหลือดูแลผู้พิการที่ไม่ได้อยู่ในสถานสงเคราะห์เกี่ยวกับที่อยู่อาศัย และการอยู่อาศัยหรือไม่อย่างไร

2. แบบสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ในส่วนนี้ ได้แก่ผู้อาวุโสที่อยู่ในชุมชนมานาน ผู้นำชุมชนทั้งอดีตและปัจจุบันรวม 2คน เจ้าของห้องเช่าในชุมชน กลุ่มอาสาพัฒนาในชุมชน เจ้าของร้านค้า และสมาชิกทั่วไป ที่อาศัยอยู่ในชุมชน แบบสัมภาษณ์ที่จัดทำขึ้นมีรายละเอียดดังนี้

ส่วนที่ 1 เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับ ผู้นำและอดีตผู้นำชุมชน ผู้อาวุโสในชุมชน กลุ่มอาสาพัฒนาชุมชน เน้นรายละเอียดเกี่ยวกับ ประวัติความเป็นมาของชุมชน โครงสร้างทั่วไปของชุมชน การจัดการภายในชุมชน ปัญหาและผลกระทบจากการจัดการชุมชน ตลอดจนข้อมูลเกี่ยวกับ ลักษณะของที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะทางเศรษฐกิจ เช่น อาชีพ รายได้ สถานภาพในการอยู่อาศัย ลักษณะทางสังคม เช่น ภูมิลำเนาเดิม ระยะเวลาในการอยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

คำถาม

1. ประวัติความเป็นมาของชุมชนเป็นอย่างไร
2. มีสมาชิกในชุมชนแบ่งเป็น ผู้พิการชาย ผู้พิการหญิง อย่างละกี่คน รวมทั้งหมดกี่คน
3. ลักษณะสมาชิกในครัวเรือนเป็นอย่างไร (ครอบครัวเดี่ยว หรือขยายมีจำนวนสมาชิกเฉลี่ยเท่าไร)
4. ปัจจุบันมีการจัดการชุมชนในด้านต่างๆ และมีปัญหาหรือไม่อย่างไร
5. ประกอบอาชีพอะไร มีลักษณะรายได้เป็นอย่างไร มีรายได้เฉลี่ยต่อเดือนเท่าไร
6. บ้านเช่าอยู่ หรือซื้อ อยู่มานานกี่ปี มีปัญหาในการอยู่อาศัยหรือไม่
7. มีการเข้าร่วมกิจกรรม ในเทศกาลต่างๆของชุมชนหรือไม่อย่างไร

ส่วนที่ 2 เป็นแบบสัมภาษณ์สำหรับ เจ้าของห้องเช่า ร้านค้า และสมาชิกทั่วไปในชุมชน มีรายละเอียดคำถามเกี่ยวกับ ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัย เช่น ลักษณะของที่อยู่อาศัย จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ลักษณะทางเศรษฐกิจ เช่น อาชีพ รายได้ สถานภาพในการอยู่อาศัย ลักษณะทางสังคม เช่น ภูมิลำเนาเดิม ระยะเวลาในการอยู่อาศัย ความสัมพันธ์กับเพื่อนบ้าน

คำถาม

1. ประกอบอาชีพอะไร
2. ลักษณะสมาชิกในครัวเรือนเป็นอย่างไร (ครอบครัวเดี่ยว หรือขยายมีสมาชิกเท่าไร)
3. ภูมิลำเนาเดิมอยู่ที่ใด
4. ลักษณะรายได้เป็นอย่างไร
5. บ้านเช่าอยู่ หรือซื้อ อยู่มานานกี่ปี มีปัญหาในการอยู่อาศัยหรือไม่
6. มีการเข้าร่วมกิจกรรม ในเทศกาลต่างๆของชุมชนหรือไม่อย่างไร

3. แบบสัมภาษณ์ผู้พิการในชุมชน โดยกลุ่มเป้าหมายในการสัมภาษณ์ในส่วนนี้ได้แก่ผู้พิการที่อาศัยอยู่ในชุมชนบางตลาดพัฒนา1 (ชุมชนปากด่าน)

- 3.1 ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่า หรือ ซื้ออยู่
- 3.2 ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พิการที่อยู่ในชุมชน
- 3.3 ลักษณะทางสังคมของผู้พิการที่อยู่ในชุมชน
- 3.4 ข้อมูลเบื้องต้นส่วนตัวของผู้พิการ (ส่วนที่ 2 ศึกษาตัวแปรตาม)
- 3.5 ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่า/ ซื้ออยู่(ส่วนที่2ศึกษาตัวแปรตาม)
- 3.6 ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พิการที่อยู่ในชุมชน (ส่วนที่ 2 ศึกษาตัวแปรตาม)
- 3.7 ลักษณะทางสังคมของผู้พิการที่อยู่ในชุมชน(ส่วนที่ 2 ศึกษาตัวแปรตาม)
- 3.8 ข้อมูลเบื้องต้นส่วนตัวของผู้พิการ (ส่วนแรกศึกษาตัวแปรอิสระ)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

แบบสัมภาษณ์รหัส.....วันที่สัมภาษณ์.....เวลาเริ่มสัมภาษณ์.....จบการสัมภาษณ์.....
ชื่อ / นามสกุล ผู้ให้สัมภาษณ์.....

1. ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่า หรือ ซื้ออยู่

1	ลักษณะบ้าน
	1. บ้านแถว แบบบ้านไม้ ชั้นเดียว 2. บ้านแถว แบบบ้านไม้กึ่งตึก ชั้นเดียว 3. บ้านแถว แบบบ้านตึกชั้นเดียว 4. บ้านแถว แบบบ้านไม้ สองชั้น 5. บ้านแถว แบบบ้านไม้กึ่งตึก สองชั้น 6. อาคารพาณิชย์ 7. ทาวน์เฮ้าส์ ชั้นเดียว 8. ทาวน์เฮ้าส์ สองชั้น 9. บ้านเดี่ยว บ้านไม้ ชั้นเดียว 10. บ้านเดี่ยว แบบบ้านไม้กึ่งตึก ชั้นเดียว 11. บ้านเดี่ยว แบบบ้านตึกชั้นเดียว 12. บ้านเดี่ยว แบบบ้านไม้ สองชั้น 13. บ้านเดี่ยว แบบบ้านไม้กึ่งตึก สองชั้น 14. บ้านเดี่ยว เป็นลักษณะบ้านตึก สองชั้น
2	สถานภาพการอยู่อาศัย
	1. เช่า 2. ซื้อ 3. เช่าซื้อ
3	ทางลาด
	1. มีเพียงพอสำหรับใช้งานได้อย่างสะดวก 2. ไม่มีเพียงพอ
4	สัดส่วนของทางลาด
	1. พอดี (1:15) 2. ชันเกินไป (มากกว่า 1:12)
5	ความกว้างของทางลาด
	1. 90 เซนติเมตร 2. น้อยกว่า 90 เซนติเมตร
6	ราวจับ
	1. มี 2. ไม่มี
7	ประตู
	1. ความกว้างพอที่คนพิการเข้าออกได้ (80 เซนติเมตร) 2. แคบเกินไป
8	ธรณีประตู
	1. มีขอบธรณีสูงเกินกีดขวางการเคลื่อนที่ 2. ไม่มี
9	มือจับประตู
	1. แบบยาว 2. แบบลูกบิด 3. แบบหูจับ 4. อื่นๆ
10	ตำแหน่งมือจับประตู
	1. ใช้ได้สะดวก 2. สูงเกินไป
11	ทางเดิน
	1. มีความกว้างพอใช้ได้สะดวกสำหรับคนพิการ (1.50 เมตร) 2. แคบเกินไป
12	ความลาดของทางเดิน
	1. พอดี 2. ลาดเกินไป (มากกว่า 1:20)
13	พื้นทางเดินในชุมชน
	1. สะดวก 2. ไม่สะดวก
14	พื้นภายในห้อง
	1. เป็นวัสดุเหมาะสม 2. เป็นวัสดุไม่เหมาะสม
15	ประตูห้องน้ำ
	1. ประตูห้องน้ำกว้างพอ 2. แคบเกินไป

16	ราวจับในห้องน้ำ
	1. มีราวจับในห้องน้ำ 2. ไม่มี
32	สุขภัณฑ์
	1. ส้วมเป็นแบบนั่งยอง 2. แบบชักโครก
33	ความสะดวกในการใช้งานของโถส้วม
	1. ส้วมใช้งานได้ดี 2. ไม่สะดวก
34	ระดับความสูงของโถส้วม
	1. ระดับความสูงของส้วมพอดี 2. สูงเกินไป 3. ต่ำเกินไป
35	ตำแหน่งปุ่มกดชักโครก
	1. ที่ชักโครกเอื้อมถึงสะดวก 2. ไม่สะดวกใช้งานยาก
36	ก๊อกน้ำ
	1. เอื้อมถึง 2. เอื้อมไม่ถึง
37	ความสะดวกในการปิด - เปิดก๊อกน้ำ
	1. เปิดปิดก๊อกน้ำสะดวกและง่าย 2. เปิดยากไม่สะดวก
38	ตำแหน่งที่วางสบู่
	1. ที่วางสบู่ล้างมือสูงเกินไป 2. สูงพอดี
39	ตำแหน่งที่ใส่กระดาษชำระ
	1. ตำแหน่งกระดาษชำระสูงเกินไป 2. สูงพอดี
40	การเก็บรถล้อเลื่อน
	1. เก็บในบ้าน 2. ไว้นอกบ้าน
41	อุปกรณ์อำนวยความสะดวกพิเศษที่ใช้ในบ้าน
	1. มี 2. ไม่มี
42	กระจก
	1. สูงเกินไป 2. สูงพอดี 3. ใช้กระจกส่วนตัว
43	สถานที่ตั้งของที่อยู่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
44	ลักษณะบ้าน
	1. ชั้นเดียว 2. สองชั้น
45	บริเวณการอยู่อาศัย
	1. อยู่ชั้นล่าง 2. อยู่ชั้นบน
46	เครื่องใช้ภายในบ้าน
	1. จัดหาเอง 2. เจ้าของจัดหาให้ 3. มีอยู่แล้ว(ของผู้เช่าคนเก่า)
47	ลักษณะเตียงนอน
	1. วางกับพื้น 2. มีขาเตียง
48	ระดับความสูงของเตียง
	1. ระดับความสูงของเตียงพอดี 2. สูงเกินไป 3. ต่ำเกินไป
49 - 61	เครื่องอำนวยความสะดวกภายในบ้าน
	1. ตู้เย็น 2. เครื่องปรับอากาศ 3. พัดลม 4. โทรทัศน์ 5. วิทยุ 6. หม้อหุงข้าว 7. เตาแก๊ส 8. เตาไฟฟ้า 9. เครื่องซักผ้า 10. รถยนต์ 11. รถมอเตอร์ไซด์ 12. กระจกน้ำร้อน 13. โทรศัพทมือถือ
62	การจัดพื้นที่ภายในห้อง

	1. กันห้อง 2. ไม่กันห้อง
63	ความสะดวกในการใช้เฟอร์นิเจอร์ภายในบ้าน
	1. สะดวก 2. ไม่สะดวก
64	ระดับพื้นในบ้านกับหน้าบ้าน
	1. แตกต่างกันมาก 2. ไม่สะดวก 3. พอดี

2. ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พักอาศัยที่อยู่ในชุมชน

65	ความต้องการซื้อที่อยู่อาศัยในชุมชน
	1. ต้องการ 2. ไม่ต้องการ
66 - 70	อาชีพ
	1. ขายลอตเตอรี่ 2. ลูกจ้างพนักงาน 3. เย็บผ้า 4. รับจ้าง 5. อื่นๆ
71	ลักษณะรายได้
	1. ไม่แน่นอน 2. เงินเดือน 3. เป็นรายวัน 4. เป็นครั้งคราว 5. ไม่มีรายได้
72	รายจ่าย 3 อันดับสูงสุด
	1. อาหาร 2. ค่าเช่าบ้าน หรือผ่อนบ้าน 3. ค่าไฟ 4. ค่าน้ำ 5. ค่าเดินทาง 6. ค่าผ่อนอื่นๆ 7. ดูแลบุตร
73	ค่าเช่าบ้าน
	1. 1000 บาท 2. 1200 บาท 3. 1500 บาท 4. 1500 บาทขึ้นไป
74	จำนวนเงินออม
	1. มี 2. ไม่มี
75	มีหนี้สินหรือไม่ (ถ้าไม่มีข้ามไปตอบข้อ 76)
	1. มี 2. ไม่มี
76	จำนวนหนี้สินส่งผลกระทบต่อการใช้ชีวิตหรือไม่
	1. จัดการได้โดยไม่ต้องกู้ยืม 2. จัดการได้โดยต้องกู้ยืม

3. ลักษณะทางสังคมของผู้พักอาศัยที่อยู่ในชุมชน

77	ความสัมพันธ์ภายในกลุ่มผู้พักอาศัย
	1. ดีมาก 2. ดี 3. พอใช้ 4. ไม่ดี
78	เคยเลือกตั้งผู้นำชุมชนหรือไม่
	1. เคย 2. ไม่เคย
79	ทราบหรือไม่ว่ามีการเลือกตั้งผู้นำชุมชน
	1. ทราบ 2. ไม่ทราบ
80	เคยเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนหรือไม่
	1. บ่อย 2. ไม่บ่อย 3. ไม่เคย
81	เคยได้รับความช่วยเหลือจากสมาชิกในชุมชนหรือไม่
	1. เคย 2. ไม่เคย
82	ผู้ให้ความช่วยเหลือ
	1. ผู้ช่วยเหลือคือผู้พักอาศัยด้วยกัน 2. สมาชิกอื่นๆ

83	ความพิการมีผลต่อศักยภาพของผู้พิการหรือไม่
	1. มาก 2. เล็กน้อย 3. ไม่มี
84	ผู้ให้ความช่วยเหลือด้านการเงินคือ
	1. พ่อแม่ 2. พี่น้อง 3.ญาติ 4. เพื่อน 5. ผู้ปล่อยเงินกู้ภาครัฐ 6. ผู้ปล่อยเงินกู้ภาคเอกชน
85	มีการฝึกอาชีพเพิ่มเติมหรือไม่
	1. ไม่มี 2. มี
86 - 89	ความหวั่นเกรงเรื่องสวัสดิภาพในการอยู่อาศัย
	1. มิจฉาชีพ 2. ไฟไหม้ 3. อุบัติเหตุจากการเดินทาง 4. การยอมรับจากสมาชิกในชุมชนอื่น
90	ต้องการย้ายออกจากชุมชนหรือไม่ (ถ้าย้ายข้ามไปตอบข้อ 90)
	1. ย้าย 2. ไม่ย้าย
91 - 93	ย้ายออกจากชุมชนเนื่องจาก
	1. ไม่พอใจในลักษณะทางกายภาพ 2. ไม่พอใจในลักษณะทางสังคม 3. ไม่พอใจในลักษณะทางเศรษฐกิจ
94 - 97	ถ้าย้ายจะไปอยู่ที่ใด
	1. ที่อื่นใน อ.ปากเกร็ด 2. กรุงเทพฯเขตอื่นๆ 3. กลับภูมิลำเนาเดิม 4. จังหวัดอื่นๆ
98	สถานภาพ
	1. มีสิทธิ์ในห้องเช่า หรือซื้อ 2. ไม่มีสิทธิ์

4. ข้อมูลเบื้องต้นส่วนตัวของผู้พิการ (ส่วนที่ 2 ศึกษาตัวแปรตาม)

99	พอใจกับการอยู่อาศัยในปัจจุบันหรือไม่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
100	พอใจกับที่อยู่อาศัยในปัจจุบันหรือไม่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
101-102	สาเหตุที่อยู่อาศัยในชุมชนนี้
	1. มีเพื่อน 2. ทำมาหากินง่าย 3. เดินทางสะดวก 4. เคยชิน

5. ลักษณะทางกายภาพของที่อยู่อาศัยที่ผู้พิการเช่า หรือ ซื้ออยู่ (ส่วนที่ 2 ศึกษาตัวแปรตาม)

103	มีความคิดในการปรับปรุงสิ่งอำนวยความสะดวกภายในบ้านเพิ่มเติมหรือไม่
	1. ไม่คิด 2. คิด
104	พอใจกับสภาพการอยู่อาศัยในปัจจุบันหรือไม่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ 3. เฉยๆ
105	พอใจกับความสะดวกในการใช้ทางสัญจรภายในชุมชนหรือไม่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ 3. เฉยๆ
106	พอใจกับความสะดวกในการเดินทางเข้า - ออกของชุมชนหรือไม่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ

6. ลักษณะทางเศรษฐกิจของผู้พิการที่อยู่ในชุมชน (ส่วนที่ 2 ศึกษาตัวแปรตาม)

107	พอใจในอาชีพของตนหรือไม่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
108	พอใจในรายได้ของตนหรือไม่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
109	พอใจในสถานที่ทำงานหรือไม่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
110-114	สาเหตุที่ออกจากงาน
	1. ไม่พอใจรายได้ 2. ไม่พอใจผู้ร่วมงาน 3. การเดินทางไม่สะดวก 4. เวลาไม่เหมาะสม 5. ไม่มีสิ่งอำนวยความสะดวกเพียงพอ
115	ทัศนคติต่อรายจ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย
	1. สูง 2. พอจ่ายได้ 3. ไม่มีปัญหา
116	ความคาดหวังเกี่ยวกับอาชีพ
	1. ต้องการประกอบอาชีพอื่น 2. พอใจกับอาชีพเดิม

7. ลักษณะทางสังคมของผู้พิการที่อยู่ในชุมชน(ส่วนที่ 2 ศึกษาตัวแปรตาม)

117	ความพอใจเกี่ยวกับสวัสดิภาพในการอยู่อาศัยในชุมชน
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
118	ทัศนคติต่อสภาพสังคมกลุ่มผู้พิการ
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
119	ทัศนคติต่อสภาพสังคมในชุมชน
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
120	ความคาดหวังจากสมาชิกชุมชนในการให้ความช่วยเหลือ
	1. คาดหวัง 2. ไม่คาดหวัง
121	ความคาดหวังจากหน่วยงานภาครัฐ ในการให้ความช่วยเหลือ(ถ้าไม่คาดหวังจนแบบสัมภาษณ์)
	1. คาดหวัง 2. ไม่คาดหวัง
122	คาดหวังให้ภาครัฐเข้ามาดูแลเรื่องใดบ้าง
	1. ความปลอดภัยในการอยู่อาศัย 2. ด้านกายภาพเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย 3. ด้านอาชีพ 4. ด้านสังคมอื่นๆ

8. ข้อมูลเบื้องต้นส่วนตัวของผู้พิการ (ส่วนแรกศึกษาตัวแปรอิสระ)

ชื่อ	คำถาม
123	ช่วงอายุ
	1. อายุ 18 – 35 ปี 2. อายุ 35 – 55 ปี 3. 55 ปีขึ้นไป
124	เพศ
	1. ชาย 2. หญิง
125	สถานภาพ
	1. โสด 2. สมรส 3. หย่าร้าง 4. มีครอบครัวแต่ไม่ได้สมรส 5. สามี หรือภรรยาถึงแก่กรรม

126	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
	1. คนเดียว 2. สองคน 3. สามคน 4. สี่คนขึ้นไป
127	จำนวนบุตร
	1. คนเดียว 2. สองคน 3. สามคน 4. สี่คนขึ้นไป
128	ภูมิลาเนาเดิม
	1. กรุงเทพฯ 2. ภาคเหนือ 3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4. ภาคกลาง 5. ภาคตะวันออก 6. ภาคตะวันตก 7. ภาคใต้
129	การศึกษา
	1. ไม่ได้เรียน 2. ประถม 3. มัธยมต้น 4. มัธยมปลาย 5.ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี
130 – 132	อาชีพที่ฝึก
	1. วิทยุ-โทรทัศน์ 2. ตัดเย็บ 3. เย็บหนัง 4. ไฟฟ้า-เครื่องทำความเย็น 5. พนักงานพิมพ์ดีด-คอมพิวเตอร์ 6. ซ่อมจักรยาน-มอเตอร์ไซด์ 7. ช่างตัดผม 8. ช่างเสริมสวยสตรี 9. ช่างศิลปหัตถกรรม 10. พนักงานพิมพ์ดีด 11. ช่างหัตถกรรมพื้นบ้าน 12. ใช้ไมโครคอมพิวเตอร์ 13. การใช้จักรอุตสาหกรรม 14. ช่างเชื่อมโลหะและทำมุ้งลวด 15. นวดแผนโบราณ 16. วิชาชีพเกษตรกรรม 17. วิชาชีพหัตถกรรม
133	สถานที่ฝึกอาชีพ
	1. ศูนย์ฟื้นฟูของภาครัฐ 2. อื่นๆ
134	ระดับความพิการ
	1. ใช้ร่างกายเกือบเทียบเท่าคนปกติ 2. ใช้ร่างกายได้บางส่วน 3. ใช้ร่างกายเกือบไม่ได้เลย
135	ประเภทความพิการ
	1. การเคลื่อนไหว 2. สื่อความหมาย(หูหนวก) 3. ตาบอด / เลือนราง 4. สมอ 5. จิตและพฤติกรรม 6. พิการซ้ำซ้อน
136	ระยะเวลาการอยู่อาศัยในชุมชน
137	1. 3เดือน – 6 เดือน 2. 6เดือน – 1 ปี 3. 1 – 3 ปี 4. 3 – 5 ปี 5. 5 – 10 ปี

แบบสัมภาษณ์สมาชิกในชุมชน

ข้อ	คำถาม
138	ช่วงอายุ
	1. อายุ 18 – 35 ปี 2. อายุ 35 – 55 ปี 3. 55 ปีขึ้นไป
139	เพศ
	1. ชาย 2. หญิง
140	สถานภาพ
	1. โสด 2. สมรส 3. หย่าร้าง 4. มีครอบครัวแต่ไม่ได้สมรส 5. สามี หรือภรรยาถึงแก่กรรม
141	จำนวนสมาชิกในครัวเรือน
	1. คนเดียว 2. สองคน 3. สามคน 4. สี่คนขึ้นไป
142	ระยะเวลาที่อยู่ในชุมชน
	1. น้อยกว่า 1 ปี 2. 1ปีขึ้นไป 3. มากกว่า 3ปี 4. 5ปีขึ้นไป
143	ภูมิลำเนาเดิม
	1. กรุงเทพฯ 2. ภาคเหนือ 3. ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 4. ภาคกลาง 5. ภาคตะวันออก 6. ภาคตะวันตก 7. ภาคใต้
144	การศึกษา
	1. ไม่ได้เรียน 2. ประถม 3. มัธยมต้น 4. มัธยมปลาย 5. ปริญญาตรี 6. สูงกว่าปริญญาตรี
145	ทราบหรือไม่ว่าในชุมชนนี้มีผู้พิการอาศัยอยู่
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
146	ทัศนคติต่อสภาพสังคมกลุ่มผู้พิการ
	1. พอใจ 2. ไม่พอใจ
147	ท่านรู้จักผู้พิการในชุมชนบ้างหรือไม่
	1. รู้ 2. ไม่รู้
148	ท่านเคยมีโอกาสดูแลหรือช่วยเหลือผู้พิการบ้างหรือไม่
	1. เคย 2. ไม่เคย
149	ท่านเคยเข้าร่วมกิจกรรมในชุมชนบ้างหรือไม่
	1. เคย 2. ไม่เคย

ประวัติผู้เขียน

นายสมเกียรติ ชินนทโรภาส เกิดวันที่ 31 กรกฎาคม 2517 ที่อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรี จากคณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต เมื่อปี การศึกษา 2541 เข้าศึกษาต่อในระดับปริญญาโท สาขาวิชาเคหะการ คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. 2541

สถาบันวิทยบริการ
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย